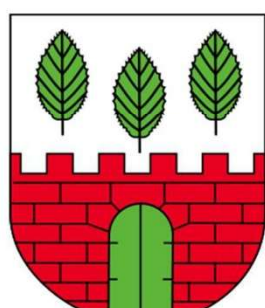


Gminny Program Rewitalizacji



Gminy Grabów

Wersja do konsultacji społecznych
KWIECIEŃ 2026



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

1. WPROWADZENIE	3
1.1 Metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów	3
1.2 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy Grabów	8
2. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI.....	11
2.1 Metodologia pogłębionej diagnozy	11
2.2. Pogłębiona analiza wskaźników.....	13
2.2.1. Demografia.....	13
2.2.2. Sfera społeczna – Podobszar Grabów	15
2.2.3. Sfera społeczna – Podobszar Besiekiery	22
2.2.4. Sfera gospodarcza	29
2.2.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna	37
2.2.6. Sfera techniczna	52
2.2.7. Sfera środowiskowa	74
2.2.8. Podsumowanie diagnozy pogłębionej	81
2.3. Problemy i potrzeby zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji.....	83
2.4. Kierunki działań odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom.....	87
2.5. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	89
2.6. Cele rewitalizacji.....	90
3. SPIS TABEL I RYCIN	190

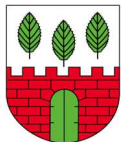
Załączniki:

Załącznik 1.

Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji - Grabów
– skala 1:5000

Załącznik 2.

Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji - Besiekiery
– skala 1:5000



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

1. WPROWADZENIE

Rewitalizacja jest skoordynowanym procesem, prowadzonym wspólnie przez władzę samorządową, społeczność lokalną i innych uczestników, będącym elementem polityki rozwoju. Stanowi jedno z nieobowiązkowych zadań gminy.

Gmina Grabów przystępuje do przeprowadzenia rewitalizacji zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r. (Dz.U. 2024 poz. 278).

Według *ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji*, rewitalizacja jest procesem wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji.

Jeżeli gmina planuje realizację zadań własnych obejmujących przygotowanie, koordynację oraz tworzenie warunków sprzyjających prowadzeniu rewitalizacji, Rada Miejska, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy lub na wniosek Burmistrza, wyznacza obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji.

1.1 Metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów

Metodyka wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów oparta jest na kompleksowej diagnozie problemów społecznych, gospodarczych, funkcjonalno-przestrzennych, technicznych oraz środowiskowych. Analiza ta została przeprowadzona z wykorzystaniem różnych metod badawczych, co pozwoliło na rzetelne określenie obszarów wymagających interwencji rewitalizacyjnej.

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oparte było na szczegółowej analizie obszaru gminy w pięciu sferach: społecznej, gospodarczej, środowiskowej, technicznej oraz funkcjonalno-przestrzennej. Analiza miała charakter wielokryterialny i opierała się na przyjętych obiektywnych i konsekwentnych wskaźnikach. Za obszar zdegradowany uznano teren w stanie kryzysowym, gdzie występuje koncentracja negatywnych zjawisk społecznych,



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

takich jak bezrobocie, ubóstwo, przestępczość czy niski poziom edukacji oraz przynajmniej jedno negatywne zjawisko w sferze gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej.

Kolejnym etapem było wyznaczenie obszaru rewitalizacji, obejmującego część lub całość obszaru zdegradowanego, charakteryzującego się znaczną koncentracją negatywnych zjawisk, a jednocześnie mającego kluczowe znaczenie dla rozwoju lokalnego. Powierzchnia obszaru rewitalizacji nie mogła przekraczać 20% całkowitej powierzchni gminy, a liczba mieszkańców – 30% całkowitej populacji gminy.

W celu precyzyjnej identyfikacji obszarów problemowych gmina została podzielona na 40 jednostek pomocniczych administracji – sołectw, które stanowiły podstawowy poziom analizy. Podział ten umożliwia wykorzystanie uznanego historycznie i administracyjnie podziału terytorialnego, ułatwia interpretację zjawisk w kontekście lokalnych struktur oraz pozwala na integrację danych społecznych, gospodarczych i środowiskowych w ramach jednej przestrzeni analitycznej.

Proces diagnostyczny składał się z **diagnozy zjawisk kryzysowych w jednostkach statystycznych**, obejmującej analizę pięciu sfer, określenie obszarów koncentracji negatywnych zjawisk, analizę wskaźnikową z użyciem 23 wskaźników oraz wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Analiza wskaźnikowa obejmowała zbieranie i standaryzację danych, klasyfikację wskaźników na stymulanty i destymulanty, wyznaczenie wskaźników syntetycznych dla poszczególnych sfer oraz obliczenie zbiorczego wskaźnika degradacji dla każdej jednostki analitycznej. Wysoka wartość wskaźnika zbiorczego wskazywała na intensywne występowanie zjawisk kryzysowych, co stanowiło podstawę do wytypowania obszaru zdegradowanego i wyznaczenia obszaru rewitalizacji.

Poniższa tabela przedstawia zestaw wskaźników wykorzystanych w procesie diagnozy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów. Wskaźniki obejmują pięć sfer analizy – społeczną, gospodarczą, funkcjonalno-przestrzenną, techniczną oraz środowiskową – i umożliwiają ocenę natężenia negatywnych zjawisk w poszczególnych jednostkach analitycznych. Łącznie wyodrębniono 23 wskaźniki, z czego:

- 14 wskaźników dotyczących sfery społecznej,



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

- 2 wskaźniki odnoszące się do sfery gospodarczej,
- 2 wskaźniki odnoszące się do sfery przestrzenno-funkcjonalnej,
- 4 wskaźniki dotyczące sfery technicznej,
- 1 wskaźnik dotyczący sfery środowiskowej.

Nr	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Okres danych	Źródło danych
SFERA SPOŁECZNA				
W1	Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	koniec 2024 r.	Urząd Miejski w Grabowie
W2	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	koniec 2024 r.	Urząd Miejski w Grabowie
W3	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	koniec 2024 r.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
W4	Liczba osób pobierających zasiłki stałe w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	koniec 2024 r.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
W5	Liczba osób pobierających zasiłki okresowe w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	koniec 2024 r.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
W6	Liczba obowiązujących decyzji o przyznaniu dodatku mieszkaniowego w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Szt.	koniec 2024 r.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
W7	Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	koniec 2024 r.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
W8	Liczba osób korzystających ze świadczeń z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	koniec 2024 r.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
W9	Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych ze względu na alkoholizm i narkomanię w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	koniec 2024 r.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
W10	Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	rodz.	koniec 2024 r.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Nr	Nazwa wskaźnika	Jedn.	Okres danych	Źródło danych
W11	Liczba uczniów w szkole uczęszczających na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze w przeliczeniu na wszystkich uczniów	%	Rok szkolny 2023/2024	Szkoły podstawowe w Gminie Grabów
W12	Liczba uczniów wykazujących dużą absencję na zajęciach szkolnych w przeliczeniu na wszystkich uczniów	%	Rok szkolny 2023/2024	Szkoły podstawowe w Gminie Grabów
W13	Liczba uczniów ze słabymi wynikami w nauce (średnia ocen ze wszystkim przedmiotów poniżej 3,5) w przeliczeniu na wszystkich uczniów	%	Rok szkolny 2023/2024	Szkoły podstawowe w Gminie Grabów
W14	Obszary dotknięte bezrobociem	szt.	koniec 2024 r.	Powiatowy Urząd Pracy w Łęczycy
SFERA GOSPODARCZA				
W1	Liczba działalności gospodarczych wpisanych do CEIDG na 100 osób w wieku produkcyjnym	%	koniec 2024 r.	Urząd Miejski w Grabowie
W2	Liczba przedsiębiorstw, które zakończyły działalność w odniesieniu do liczby aktywnych przedsiębiorstw	%	koniec 2024 r.	Urząd Miejski w Grabowie
SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA				
W1	Obszary zamieszkałe z ograniczonym dostępem do obiektów oświaty, nauki i kultury oraz obiektów sportowych	szt.	koniec 2024 r.	Urząd Miejski w Grabowie
W2	Liczba obiektów użyteczności publicznej niedostosowanych dla osób z niepełnosprawnościami	szt.	koniec 2024 r.	Urząd Miejski w Grabowie
SFERA TECHNICZNA				
W1	Liczba pustostanów i opuszczonych budynków	szt.	koniec 2024 r.	Urząd Miejski w Grabowie
W2	Liczba obiektów użyteczności publicznych wymagających termomodernizacji	szt.	koniec 2024 r.	Urząd Miejski w Grabowie
W3	Liczba budynków gminnych w złym stanie technicznym	szt.	koniec 2024 r.	Urząd Miejski w Grabowie
W4	Lokalizacje z problemem niskiego ciśnienia wody w kranie w okresie letnim	szt.	koniec 2024 r.	Urząd Miejski w Grabowie
SFERA ŚRODOWISKOWA				
W1	Obecność nielegalnych składowisk odpadów (tzw. dzikich wysypisk)	szt.	koniec 2024 r.	Urząd Miejski w Grabowie

Tabela 1. Lista wskaźników wybranych w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów. Źródło: opracowanie własne.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Na podstawie wskaźników i wskazanej wyżej metodologii przeprowadzono diagnozę, która wskazała sołectwa o największych problemach w każdej z badanych sfer. Wskaźnik skumulowany obliczono jako sumę wartości określonych w czterech sferach: gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Sfera społeczna została ujęta w postaci funkcji logicznej, gdzie znak „+” oznacza zidentyfikowanie zjawisk kryzysowych, a jego brak – ich nieobecność.

ZJAWISKA KRYZYSOWE							
Nr sołectwa	Nazwa sołectwa	SFERA SPOŁECZNA	SFERA GOSPODARCZA	SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA	SFERA TECHNICZNA	SFERA ŚRODOWISKOWA	Wskaźnik skumulowany
12	Besiekiery	+	0,5	2	6	0	8,5
13	Ostrówek	+	0,2	2	4	0	6,2
19	Grabów Kolonia	+	-0,8	1	4	1	5,2
20	Grabów Osada	+	-1,2	1	7	1	7,8

Tabela 2. Sołectwa z największą koncentracją negatywnych zjawisk. Źródło: opracowanie własne.

Na podstawie danych dotyczących zjawisk kryzysowych w wybranych sołectwach oraz w odniesieniu do ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj. Dz.U. 2024 poz. 278) stwierdzono koncentrację negatywnych zjawisk społecznych, występujących równocześnie z co najmniej jednym problemem z zakresu gospodarki, przestrzeni, środowiska lub techniki w sołectwach: Besiekiery, Ostrówek, Grabów Kolonia, Grabów Osada. Powyżej wskazane obszary włączono do obszaru zdegradowanego.

Przy delimitacji obszaru rewitalizacji skoncentrowano się na częściach obszaru zdegradowanego o największej koncentracji negatywnych zjawisk oraz wyraźnym kryzysie funkcjonalnym. Priorytetowo uwzględniono obszary, w których możliwe jest skuteczne wdrożenie działań przynoszących realne i mierzalne efekty, a także te mające wartość społeczną i historyczną, integrujące lokalną społeczność, np. place, skwery czy inne przestrzenie publiczne.

W efekcie, działania rewitalizacyjne skupiono na kluczowych fragmentach obszaru zdegradowanego, pełniących istotną rolę funkcjonalną i społeczną w skali gminy oraz posiadających potencjał do generowania pozytywnych zmian w pozostałych częściach. Wyznaczono dwa podobszary rewitalizacji:



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

- Podobszar 1 – GRABÓW
- Podobszar 2 – BESIEKIERY

Pełny tekst diagnozy delimitacyjnej dostępny jest pod adresem:

https://www.gminagrabow.pl/images/newsy/media_newsow/1342/DIAGNOZA-DELIMITACYJNA-GRABW_wersja-do-konsultacji_20251124-145623_1.pdf

1.2 Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy Grabów

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji wyznaczony został uchwałą nr XXVII/146/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 29 stycznia 2026 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2026 r. poz. 1428).

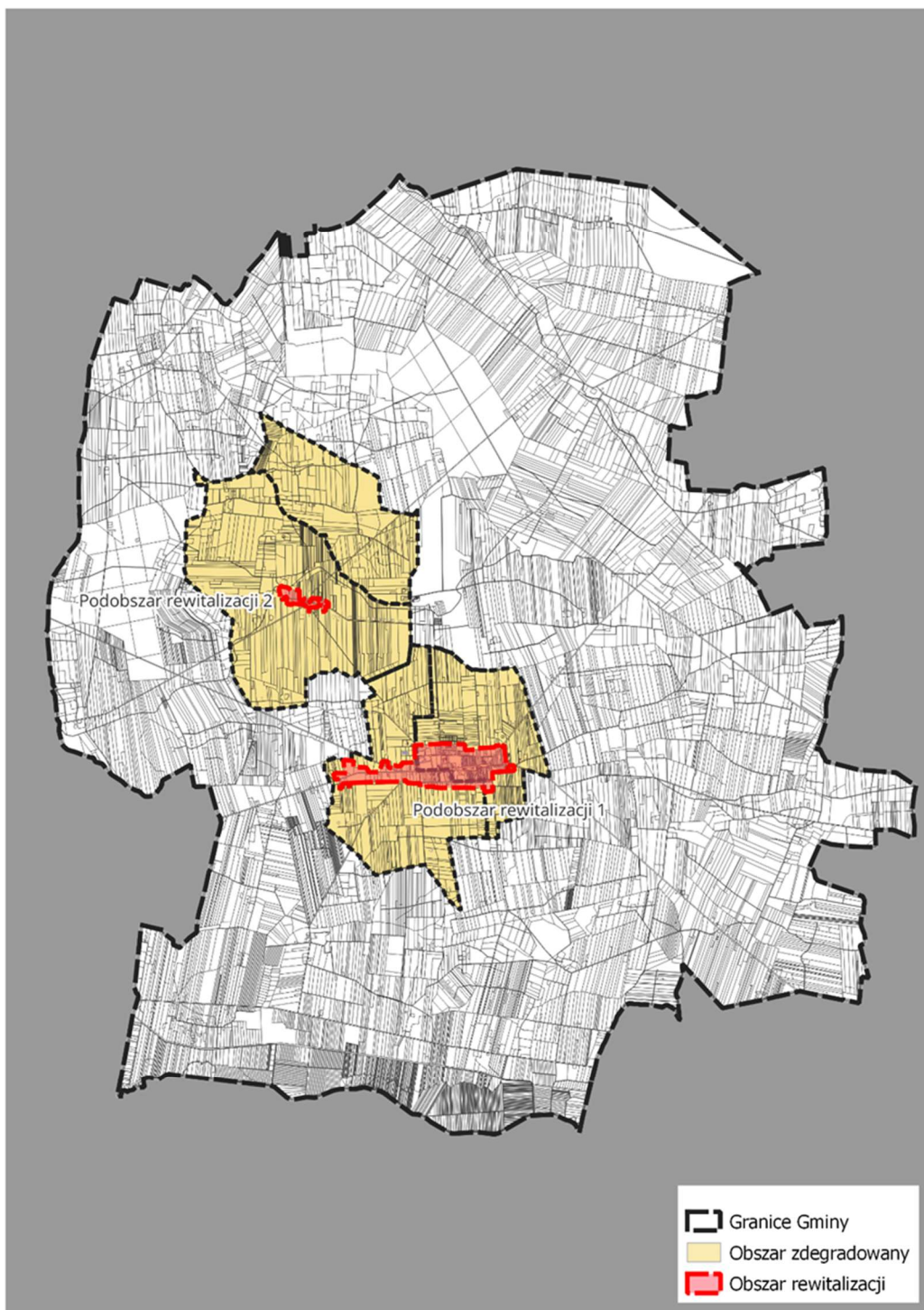
Obszar zdegradowany w Gminie Grabów obejmuje 2 125 km², tj. 13,95% powierzchni gminy i jest zamieszkiwany przez 1309 osób (22,80% ludności). W obrębie obszaru zdegradowanego wyznaczono dwa kluczowe podobszary rewitalizacji: **Grabów i Besiekiery**. Ich wybór oparto na analizie wskaźników kryzysowych. Najwyższe nasilenie problemów występuje w Grabowie (Grabów Osada i Grabów Kolonia), gdzie dominują braki infrastrukturalne oraz problemy przestrzenno-funkcjonalne oraz występują problemy środowiskowe. W Besiekierach przeważają trudności w sferze technicznej i przestrzenno-funkcjonalnej.

Łączna powierzchnia obszaru rewitalizacji wynosi 144,32 ha, co stanowi ok. 0,93% powierzchni gminy, natomiast liczba jego mieszkańców to 960 osób, czyli 16,70% ludności gminy. Oznacza to spełnienie wymogów ustawowych dotyczących maksymalnej powierzchni i liczby ludności obszaru rewitalizacji.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 1. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy Grabów. Źródło: opracowanie własne. Podkład: Baza Danych Obiektów Topograficznych BDOT 10k.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 2. Obszar rewitalizacji Gminy Grabów - Podobszar 1 GRABÓW. Źródło: opracowanie własne. Podkład: Baza Danych Obiektów Topograficznych BDOT 10k.



Rycina 3. Obszar rewitalizacji Gminy Grabów - Podobszar 2 BESIEKIERY. Źródło: opracowanie własne. Podkład: Baza Danych Obiektów Topograficznych BDOT 10k.

Wybór podobszarów rewitalizacji: Grabowa i Besiekier jest odpowiedzią na zidentyfikowane problemy społeczne, przestrzenne, techniczne i środowiskowe. Obszary te charakteryzują się nasileniem zjawisk kryzysowych, a jednocześnie posiadają potencjał infrastrukturalny do działań naprawczych. Grabów, jako główny ośrodek administracyjno-usługowy gminy, ma kluczowe znaczenie rozwojowe, natomiast Besiekier dysponują lokalnymi zasobami sprzyjającymi budowaniu tożsamości lokalnej i integracji społecznej. Taki



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

dobór podobszarów umożliwi skuteczną, zróżnicowaną i opartą na lokalnym potencjale rewitalizację całej gminy.

2. POGŁĘBIONA DIAGNOZA OBSZARU REWITALIZACJI

2.1 Metodologia pogłębionej diagnozy

Pogłębiona diagnoza obszaru rewitalizacji została opracowana w oparciu o zróżnicowane metody i narzędzia badawcze, wykorzystując zarówno dane ilościowe, jak i jakościowe pochodzące z ogólnodostępnych źródeł. Analiza opierała się przede wszystkim na wskaźnikach zastosowanych w diagnozie delimitacyjnej obszaru zdegradowanego, co pozwoliło na precyzyjne określenie miejsc o największym nasileniu problemów oraz na pozyskaniu danych metodą desk research. W pracach wykorzystano informacje udostępnione przez Urząd Miejski w Grabowie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie, Szkoły podstawowe w Grabowie oraz Powiatowy Urząd Pracy w Łęczycy.

Wstępem do przygotowania diagnozy było badanie ankietowe dotyczące ogólnej oceny mieszkańców dotyczącej sytuacji społeczno-ekonomicznej w gminie. Badanie przeprowadzone było w dniach 09.06-01.07.2025 r. i wzięły w nim udział 42 osoby.

Istotnym elementem pracy nad pogłębioną diagnozą obszaru rewitalizacji było przeprowadzenie szerokich konsultacji społecznych, które pozwoliły uwzględnić opinię mieszkańców oraz lokalnych interesariuszy w procesie identyfikacji problemów i potencjałów obszaru. Konsultacje odbywały się w terminie od 24 listopada do 29 grudnia 2025 r., co spełnia ustawowy wymóg min. 35 dni.

W ramach konsultacji zastosowano różnorodne formy partycypacji społecznej, obejmujące zarówno tradycyjne, jak i elektroniczne kanały komunikacji. Mieszkańcy mogli wypełniać formularze uwag papierowe i elektroniczne, brać udział w badaniu ankietowym w wersji papierowej i online. Zorganizowano również otwarte spotkanie konsultacyjne połączone z wizją terenową (spacerem badawczym), które odbyło się 4 grudnia 2025 r., co pozwoliło lepiej zapoznać się z sytuacją na wyznaczonych obszarach.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Łączna liczba uczestników konsultacji wyniosła:

- 20 osób w badaniu ankietowym,
- 17 osób na spacerze badawczym,
- 21 osób na spotkaniu otwartym,
- 1 uwaga przesłana drogą elektroniczną w formularzu konsultacyjnym.

Zebrane informacje pozwoliły nie tylko zweryfikować dane statystyczne i jakościowe zgromadzone w procesie pogłębionej diagnozy, lecz także zidentyfikować priorytetowe obszary interwencji oraz potrzeby mieszkańców. Konsultacje potwierdziły zasadność wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji obejmującego sołectwa Grabów Osada, Grabów Kolonia i Besiekiery, wskazując je jako miejsca o najwyższym natężeniu problemów oraz jednocześnie największym potencjale rozwojowym.

Wnioski z konsultacji wskazują, że główne wyzwania dotyczą m.in. słabej komunikacji z większymi ośrodkami, utrudnionego dostępu do komunikacji publicznej, niedostatecznej liczby ścieżek rowerowych, niedostatecznej infrastruktury technicznej. Mieszkańcy podkreślali potrzebę poprawy estetyki przestrzeni publicznych, modernizacji infrastruktury technicznej, poprawy stanu dróg i zabytków oraz budowy ścieżek rowerowych. Pełny raport z konsultacji społecznych dostępny jest pod linkiem: <https://bip.grabow.nv.pl/api/files/18852>

Uwzględnienie głosu społeczności lokalnej w procesie diagnozy jest zgodne z zasadami partycypacji i stanowi podstawę do opracowania kompleksowego i realistycznego Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów. Wyniki konsultacji tworzą solidną podstawę do planowania działań rewitalizacyjnych, które będą odpowiadały rzeczywistym potrzebom mieszkańców oraz wspierały trwały rozwój społeczno-gospodarczy gminy.

Choć diagnoza pogłębiona zachowuje tradycyjny podział na sfery: społeczną, gospodarczą, techniczną, przestrzenno-funkcjonalną i środowiskową, w dalszej części tekstu poszczególne obszary będą się często przenikać i wzajemnie odnosić, tworząc spójną analizę całokształtu wyzwań i potencjałów gminy. Podsumowanie obejmuje identyfikację kluczowych problemów oraz potencjałów rozwojowych obszaru rewitalizacji.

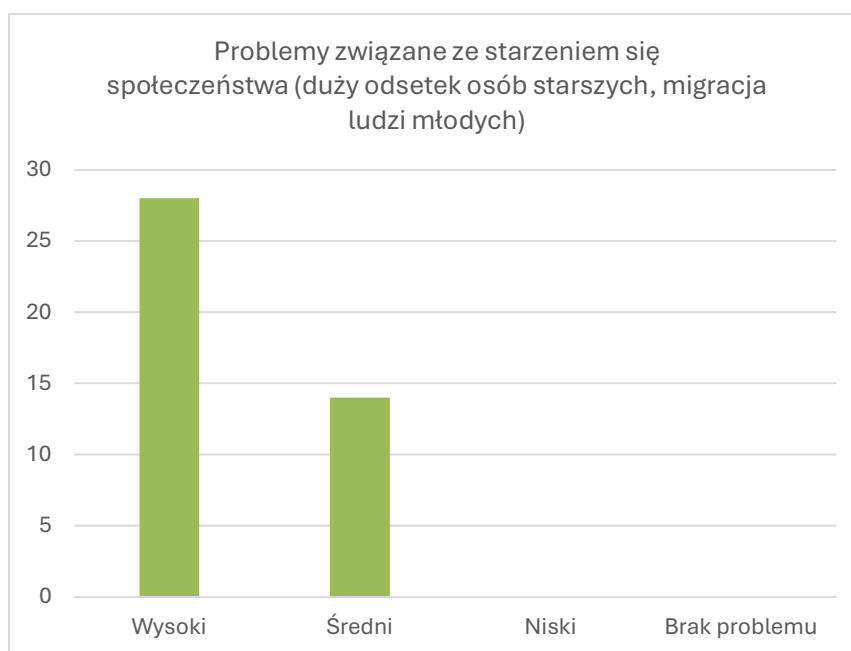


2.2. Pogłębiona analiza wskaźników

2.2.1. Demografia

W badaniu ankietowym przeprowadzonym w dniach 09.06–01.07.2025 r. mieszkańcy w zdecydowanej większości wskazali, że problem starzenia się społeczeństwa ma wysokie natężenie. Spośród 42 respondentów, aż 28 osób oceniło ten problem jako istotny, natomiast pozostali uczestnicy badania uznali jego nasilenie za średnie. Nikt nie wskazał, że problem jest niski lub nie występuje.

Wyniki te podkreślają, że starzenie się ludności jest postrzegane przez mieszkańców jako jedno z kluczowych wyzwań społecznych, które może mieć długofalowe konsekwencje dla lokalnej społeczności, w tym w obszarach opieki społecznej, dostępności usług oraz funkcjonowania wspólnot lokalnych. Sugeruje to potrzebę uwzględnienia tego zagadnienia w działaniach rewitalizacyjnych i planowaniu wsparcia dla osób starszych.



Wykres 1. Ocena mieszkańców w odniesieniu do sytuacji demograficznej. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.

Analiza struktury wieku ludności bazująca na danych statystycznych wskazuje na podobieństwo demograficzne pomiędzy podobszarami Grabów i Besiekiery oraz występowanie wspólnych tendencji.



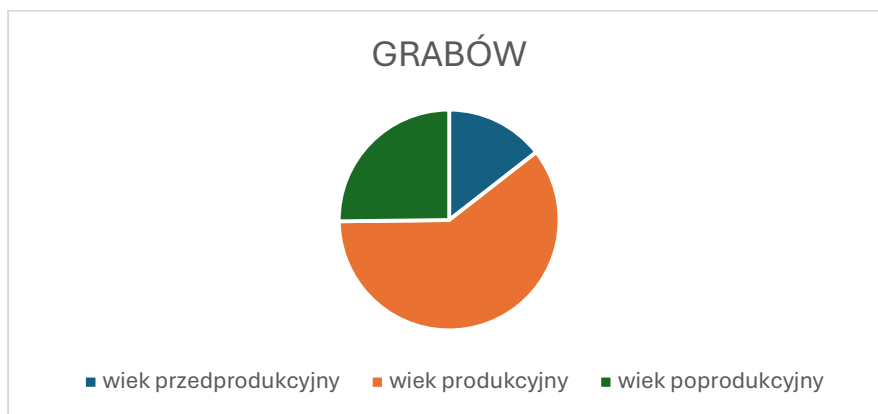
Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

W Podobszarze Grabów obserwuje się dominację osób w wieku produkcyjnym, których udział wynosi około 60,3%. Taka struktura sprzyja aktywności ekonomicznej oraz stanowi solidną podstawę dla rozwoju społeczno-gospodarczego obszaru.

Udział osób w wieku przedprodukcyjnym kształtuje się na poziomie 14,5%, co jest relatywnie niską wartością i może wskazywać na ograniczoną dynamikę odtwarzania populacji. W dłuższej perspektywie może to prowadzić do pogłębiania się niekorzystnych trendów demograficznych.

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią około 25,2% mieszkańców, co potwierdza postępujący proces starzenia się społeczeństwa. W przyszłości może to skutkować zwiększonym zapotrzebowaniem na usługi zdrowotne, opiekuńcze oraz wsparcie społeczne.



Wykres 2. Struktura ludności według wieku dla Podobszaru Grabów. Źródło: opracowanie własne.

Struktura ludności w podobszarze Besiekiery również wskazuje na przewagę osób w wieku produkcyjnym, które stanowią około 58,9% ogółu mieszkańców. Jest to korzystne z punktu widzenia potencjału rynku pracy oraz możliwości rozwojowych.

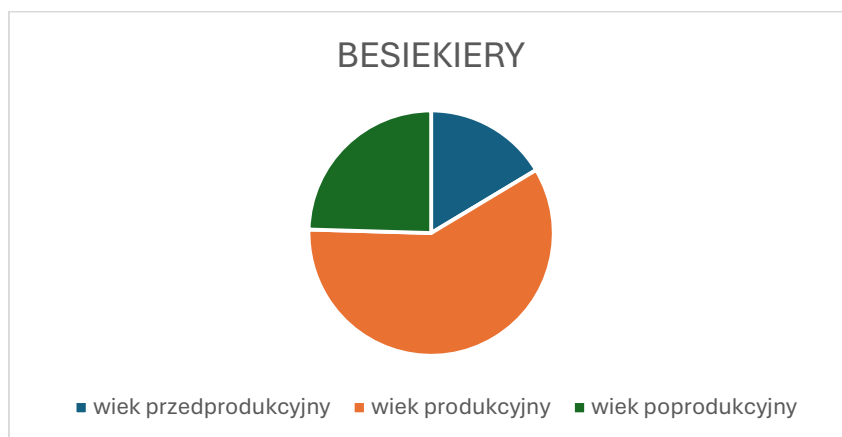
Udział osób w wieku przedprodukcyjnym wynosi 16,0%, co jest nieco wyższą wartością niż w Grabowie, jednak nadal może być niewystarczające dla zapewnienia stabilnej zastępowalności pokoleń.

Osoby w wieku poprodukcyjnym stanowią około 25,1% populacji, co – podobnie jak w Grabowie – wskazuje na proces starzenia się społeczeństwa. W dłuższej perspektywie może to generować zwiększone potrzeby w zakresie usług społecznych i opiekuńczych.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Wykres 3. Struktura ludności według wieku dla Podobszaru Besiekiery. Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując, oba obszary charakteryzują się bardzo zbliżoną strukturą demograficzną, przy czym w Besiekierach widoczny jest nieco wyższy udział osób młodych, a w Grabowie – niższy, co może sugerować silniejsze tendencje depopulacyjne w przyszłości w tym drugim obszarze. Wyniki badań ankietowych dodatkowo wskazują, że mieszkańcy Grabowa dostrzegają narastający problem starzenia się społeczeństwa, co potwierdza obawy o dalsze zmniejszanie się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym i konieczność działań profilaktycznych oraz wspierających aktywność młodszych mieszkańców.

2.2.2. Sfera społeczna – Podobszar Grabów

Sfera społeczna na obszarze Grabowa charakteryzuje się wyraźną koncentracją zjawisk kryzysowych, które mają charakter skumulowany i wzajemnie się wzmacniają. Analiza danych wskazuje, że problemy społeczne występują tu w większym natężeniu niż w pozostałych częściach gminy, co uzasadnia objęcie obszaru szczególną interwencją rewitalizacyjną. Średnie wskaźniki dla Grabowa pokazują, że liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa wynosi 0,10, a liczba osób pobierających zasiłki okresowe również 0,10, co wskazuje na obecność mieszkańców w trudnej sytuacji materialnej i niestabilnej sytuacji finansowej. Wartości dodatnie tych wskaźników **sygnalizują zagrożenie ubóstwem i ryzyko wykluczenia społecznego, szczególnie wśród osób, które nie są w stanie samodzielnie utrzymać stabilności ekonomicznej.**



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

UBÓSTWO						
L.p.	Obszar	Wskaźniki znormalizowane (destymulanty)				Wskaźnik syntetyczny
		Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba osób pobierających zasiłki stałe w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba osób pobierających zasiłki okresowe w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba obowiązujących decyzji o przyznaniu dodatku mieszkaniowego w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	
1	GRABÓW	0,10	-0,35	0,10	-0,35	-0,1

Tabela 3. Wskaźniki dla obszaru „Ubóstwo”. Podobszar Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie.

Z kolei liczba osób pobierających zasiłki stałe wynosi -0,35, a liczba obowiązujących decyzji o przyznaniu dodatku mieszkaniowego również -0,35, co oznacza, że odsetek mieszkańców korzystających ze stałej pomocy socjalnej i dodatków mieszkaniowych jest niższy od średniej odniesienia. Choć wartości ujemne sugerują relatywnie niższe obciążenie systemem wsparcia, wciąż **istnieją problemy związane z ograniczoną dostępnością pomocy i niestabilnością dochodową części mieszkańców.**

Kluczowe problemy w sferze społecznej Grabowa obejmują zagrożenie ubóstwem i niestabilnością finansową (wskaźniki 0,10), ograniczony dostęp do stałego wsparcia socjalnego i dodatków mieszkaniowych (wskaźniki -0,35) oraz **ryzyko wykluczenia społecznego osób najbardziej narażonych.** Obecność dodatnich wskaźników jednoznacznie wskazuje na konieczność działań rewitalizacyjnych, mających na celu poprawę warunków życia mieszkańców, wzmocnienie bezpieczeństwa ekonomicznego i zwiększenie spójności społecznej na tym obszarze.

Sfera społeczna na obszarze Grabowa wykazuje również **wyraźną koncentrację problemów kryzysowych, związanych ze wsparciem socjalnym w obszarze bezradności, niepełnosprawności oraz zagrożeń wynikających z uzależnień i przemocy domowej.** Analiza średnich wskaźników pokazuje, że liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

domowego wynosi 0,50, co wskazuje na istotny problem osób wymagających wsparcia w codziennym funkcjonowaniu.

Liczba osób korzystających ze świadczeń z tytułu niepełnosprawności wynosi -0,15, co oznacza, że odsetek mieszkańców korzystających z tego rodzaju wsparcia jest nieco poniżej średniej odniesienia. Wartość ujemna w tym przypadku sugeruje, że problem niepełnosprawności w kontekście korzystania ze świadczeń socjalnych nie jest tak nasilony jak inne zjawiska kryzysowe.

ZDROWIE I PROBLEMY SPOŁECZNE						
L.p.	Obszar	Wskaźniki znormalizowane (destymulanty)				Wskaźnik syntetyczny
		Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba osób korzystających ze świadczeń z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych ze względu na alkoholizm i narkomanię w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	
1	GRABÓW	0,50	-0,15	0,25	0,30	0,20

Tabela 4. Wskaźniki dla obszaru „Zdrowie i problemy społeczne”. Podobszar Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie.

Wartości dodatnie obserwuje się natomiast w przypadku liczby osób korzystających ze świadczeń socjalnych ze względu na alkoholizm i narkomanię (0,25) oraz liczby rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty (0,30). Oznacza to, że na obszarze Grabowa występuje **znaczące zagrożenie wynikające z uzależnień oraz przemocy w rodzinie, które wymagają interwencji specjalistycznej i wsparcia instytucjonalnego.**

Podczas spaceru konsultacyjnego przeprowadzonego 4 grudnia 2025 r. mieszkańcy wskazali, że mimo dobrego stanu technicznego stadionu, brak odpowiedniego oświetlenia



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

sprzyja występowaniu zachowań niepożądanych, takich jak spożywanie alkoholu czy dewastacja infrastruktury. Ograniczone poczucie bezpieczeństwa, szczególnie w godzinach wieczornych, wpływa negatywnie na korzystanie z obiektu przez mieszkańców, w tym młodzież.



Rycina 4. Stadion w Grabowie narażony jest na dewastację, ze względu na brak oświetlenia i monitoringu. Źródło: opracowanie własne.

Szczególnie niepokojąca sytuacja występuje w rejonie ul. 1 Maja oraz Placu Tadeusza Kościuszki, które zostały wskazane jako miejsca częstego nielegalnego spożywania alkoholu w przestrzeni publicznej. Obecność osób z problemem alkoholowym, zwłaszcza w obrębie placu i pobliskich toalet publicznych, ogranicza dostępność i atrakcyjność tej przestrzeni dla pozostałych mieszkańców. W efekcie miejsce to, mimo swojego centralnego położenia, nie pełni w pełni funkcji integracyjnej i społecznej, a jego użytkowanie ma charakter incydentalny, głównie podczas wydarzeń organizowanych przez gminę.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 5. Plac Tadeusza Kościuszki jest najczęściej miejscem nielegalnego spożywania alkoholu. Źródło: opracowanie własne.

Zidentyfikowane problemy wskazują na potrzebę podjęcia działań ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej, w tym doświetlenie newralgicznych miejsc, wprowadzenie monitoringu oraz działania społeczne i profilaktyczne ograniczające skalę problemów alkoholowych. Takie interwencje są niezbędne dla przywrócenia funkcji społecznych tych przestrzeni oraz zwiększenia ich dostępności i atrakcyjności dla mieszkańców.

Łącznie, obecność dodatnich wskaźników w kluczowych obszarach socjalnych – bezradności, uzależnień i przemocy – wskazuje na kumulację problemów społecznych, które wzajemnie się wzmacniają i generują ryzyko marginalizacji części mieszkańców. Jednocześnie wartości ujemne w zakresie niepełnosprawności pokazują, że problem nie jest równomiernie rozłożony, co pozwala kierować działania rewitalizacyjne w sposób celowany, koncentrując się na grupach najbardziej potrzebujących wsparcia. **Analiza tych danych potwierdza konieczność objęcia obszaru Grabowa szczególną interwencją rewitalizacyjną,**



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

ukierunkowaną na poprawę funkcjonowania rodzin, wsparcie osób w trudnej sytuacji życiowej oraz ograniczenie negatywnych skutków uzależnień i przemocy domowej.

Średnie wskaźniki dotyczące sytuacji edukacyjnej w Grabowie wskazują na umiarkowane problemy, które wymagają systematycznego monitorowania. Liczba uczniów uczęszczających na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze w przeliczeniu na wszystkich uczniów wynosi -0,35, co oznacza, że odsetek korzystających z dodatkowego wsparcia edukacyjnego jest poniżej średniej odniesienia. **Może to sugerować, że nie wszyscy uczniowie, którzy mogliby skorzystać z takich zajęć, mają do nich równy dostęp lub potrzebują dodatkowej identyfikacji i wsparcia.**

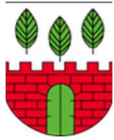
Liczba uczniów wykazujących dużą absencję na zajęciach szkolnych wynosi **-0,40**, co również plasuje się poniżej średniej i w tym przypadku jest informacją o braku problemu związanego z opuszczaniem zajęć przez uczniów.

POZIOM EDUKACJI					
L.p.	Obszar	Wskaźniki znormalizowane (destymulanty)			Wskaźnik syntetyczny
		Liczba uczniów w szkole uczęszczających na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze w przeliczeniu na wszystkich uczniów	Liczba uczniów wykazujących dużą absencję na zajęciach szkolnych w przeliczeniu na wszystkich uczniów	Liczba uczniów ze słabymi wynikami w nauce (średnia ocen ze wszystkich przedmiotów poniżej 3,5) w przeliczeniu na wszystkich uczniów	
1	GRABÓW	-0,35	-0,40	-0,30	-0,35

Tabela 5. Wskaźniki dla obszaru „Poziom edukacji”. Podobszar Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych szkół podstawowych na terenie Gminy Grabów.

Natomiast liczba uczniów ze słabymi wynikami w nauce (średnia ocen poniżej 3,5) wynosi -0,30, co sugeruje, że część uczniów osiąga niższe wyniki niż oczekiwane. Choć wskaźnik jest ujemny, nie wyklucza ryzyka pogłębiania się trudności w nauce i konieczności wczesnej interwencji dydaktycznej.

Łącznie wskaźniki te wskazują na **potrzebę systematycznego monitorowania sytuacji edukacyjnej w Grabowie**. Konieczne jest śledzenie obecności uczniów na zajęciach, identyfikowanie osób wymagających wsparcia dydaktycznego oraz wczesne reagowanie na



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

problemy edukacyjne, aby zapobiegać długotrwałym negatywnym skutkom w nauce i rozwoju dzieci.

W podobszarze Grabów poziom bezrobocia jest wyraźnie wyższy niż średnia w gminie. Szczególnie niepokojące jest długotrwałe bezrobocie, które wskazuje na trudności osób bezrobotnych w powrocie na rynek pracy. Konieczne jest podjęcie zdecydowanych działań mających na celu zwiększenie stabilności zatrudnienia oraz ułatwienie powrotu osób pozostających bez pracy do aktywności zawodowej. **Utrzymujące się bezrobocie sprzyja utrwalaniu bezradności i niekorzystnie wpływa na sytuację osób w wieku przedprodukcyjnym, pokazując wzorce, które mogą pogłębiać kryzys społeczny w przyszłości.** W związku z tym działania rewitalizacyjne powinny uwzględniać zarówno wsparcie dla osób aktywnych zawodowo, jak i dla młodszych mieszkańców, aby przeciwdziałać długofalowym negatywnym skutkom społeczno-ekonomicznym.

Sfera społeczna w podobszarze Grabów, wykazuje wyraźną koncentrację problemów kryzysowych, które mają charakter skumulowany i wzajemnie się wzmacniają. Analiza danych wskazuje, że obszar ten charakteryzuje się wyższym poziomem bezrobocia, w tym długotrwałego, co utrudnia powrót osób bezrobotnych na rynek pracy i sprzyja utrwalaniu bezradności społecznej. Równocześnie występują problemy w sferze socjalnej: mieszkańcy korzystają ze wsparcia z tytułu ubóstwa, bezradności opiekuńczo-wychowawczej oraz uzależnień, a także są objęci procedurami Niebieskiej Karty, co wskazuje na obecność przemocy domowej i trudności w funkcjonowaniu rodzin.

Dodatkowo obserwuje się problemy edukacyjne – część uczniów wymaga zajęć wyrównawczych oraz osiąga słabsze wyniki w nauce, co może utrwalać długofalowe wzorce kryzysowe wśród młodszych mieszkańców. **Utrzymujące się trudności w zatrudnieniu, wsparciu socjalnym i edukacji tworzą złożony, wzajemnie wzmacniający się kryzys społeczny, który obejmuje zarówno osoby aktywne zawodowo, jak i młodsze pokolenia.**

Wszystkie te czynniki wskazują na konieczność objęcia obszaru Grabowa kompleksową interwencją rewitalizacyjną, ukierunkowaną na zwiększenie stabilności zatrudnienia, poprawę dostępu do wsparcia socjalnego, przeciwdziałanie uzależnieniom i przemocy oraz wzmocnienie efektywności edukacyjnej młodzieży, aby przerwać negatywne cykle kryzysu społecznego.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

2.2.3. Sfera społeczna – Podobszar Besiekiery

Analiza sfery społecznej obszaru Besiekiery wskazuje na występowanie istotnych problemów społecznych o charakterze strukturalnym, które w wielu aspektach lokują ten obszar wśród najbardziej problemowych w skali gminy.

W podobszarze Besiekiery sytuacja w sferze społecznej, w odniesieniu do wskaźników pomocy społecznej, relatywnie najwyższą wartość osiąga wskaźnik dotyczący zasiłków okresowych (-0,30), co wskazuje na występowanie przejściowych trudności materialnych wśród części mieszkańców. Zjawisko to, mimo że obecnie nie ma charakteru nasilonego, powinno być objęte systematycznym monitoringiem, **aby zapobiec jego pogłębieniu się w przyszłości.**

Sytuacja społeczna w Besiekierach wskazuje na konieczność prowadzenia działań o charakterze profilaktycznym oraz bieżącej obserwacji zmian, szczególnie w zakresie wsparcia okresowego, aby odpowiednio wcześniej reagować na potencjalne pojawiające się problemy społeczne w tym zakresie.

UBÓSTWO						
L.p.	Obszar	Wskaźniki znormalizowane (destymulanty)				Wskaźnik syntetyczny
		Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba osób pobierających zasiłki stałe w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba osób pobierających zasiłki okresowe w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba obowiązujących decyzji o przyznaniu dodatku mieszkaniowego w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	
1	BESIEKIERY	-0,50	-0,50	-0,30	-0,50	-0,40

Tabela 6. Wskaźniki dla obszaru „Ubóstwo”. Podobszar Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie.

W podobszarze Besiekiery w zakresie wskaźnika dotyczącego liczby osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego odnotowano wartość 2,90, co



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

stanowi wyraźnie niekorzystną sytuację społeczną. Tak wysoki poziom wskaźnika wskazuje na **istotną skalę problemów związanych z funkcjonowaniem rodzin oraz trudnościami w prowadzeniu gospodarstw domowych.**

Zjawisko to może świadczyć o ograniczonych kompetencjach opiekuńczo-wychowawczych, niskiej samodzielności życiowej części mieszkańców oraz potrzebie wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. Problemy te często mają charakter złożony i mogą współwystępować z innymi trudnościami społecznymi, prowadząc do utrwalania się niekorzystnych wzorców w środowisku lokalnym.

W związku z powyższym wskazane jest podjęcie działań ukierunkowanych na wsparcie rodzin, w tym rozwój usług społecznych, pracy socjalnej oraz działań edukacyjnych i profilaktycznych. Jednocześnie obszar ten wymaga szczególnej uwagi i monitorowania, aby ograniczyć skalę zjawiska i zapobiegać jego dalszemu pogłębieniu się.

ZDROWIE I PROBLEMY SPOŁECZNE						
L.p.	Obszar	Wskaźniki znormalizowane (destymulanty)				Wskaźnik syntetyczny
		Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba osób korzystających ze świadczeń z tytułu niepełnosprawności w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych ze względu na alkoholizm i narkomanię w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	
1	BESIEKIERY	2,90	-0,70	-0,40	-0,40	0,40

Tabela 7. Wskaźniki dla obszaru „Zdrowie i problemy społeczne”. Podobszar Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie.

W podobszarze Besiekiery sytuacja w edukacji najtrudniejsza jest w zakresie wskaźnika dotyczącego liczby uczniów ze słabymi wynikami w nauce (-0,40), co może wskazywać na występowanie trudności edukacyjnych wśród części uczniów. Zjawisko to stanowi sygnał ostrzegawczy, wymagający dalszej obserwacji.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

W związku z powyższym wskazane jest monitorowanie sytuacji edukacyjnej, w szczególności w zakresie osiągniętych wyników w nauce, oraz podejmowanie działań wspierających uczniów mających trudności, aby zapobiec pogłębianiu się problemów edukacyjnych w przyszłości.

POZIOM EDUKACJI					
L.p.	Obszar	Wskaźniki znormalizowane (destymulanty)			Wskaźnik syntetyczny
		Liczba uczniów w szkole uczęszczających na zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze w przeliczeniu na wszystkich uczniów	Liczba uczniów wykazujących dużą absencję na zajęciach szkolnych w przeliczeniu na wszystkich uczniów	Liczba uczniów ze słabymi wynikami w nauce (średnia ocen ze wszystkich przedmiotów poniżej 3,5) w przeliczeniu na wszystkich uczniów	
1	BESIEKIERY	-0,70	-0,40	-0,40	-0,50

Tabela 8. Wskaźniki dla obszaru „Poziom edukacji”. Podobszar Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych szkół podstawowych na terenie Gminy Grabów.

Podsumowując, sfera społeczna w podobszarze Besiekiery wymaga ukierunkowanych działań oraz systematycznego monitorowania w kilku kluczowych obszarach. Szczególnej uwagi wymaga zjawisko korzystania z zasiłków okresowych, które wskazuje na występowanie przejściowych trudności materialnych wśród części mieszkańców oraz ryzyko ich pogłębiania się w przyszłości.

Istotnym problemem jest również wysoki poziom bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, co świadczy o **potrzebie wzmocnienia kompetencji społecznych i życiowych mieszkańców oraz zapewnienia odpowiedniego wsparcia rodzinom.** Zjawisko to może prowadzić do utrwalania niekorzystnych wzorców funkcjonowania i pogłębiania problemów społecznych.

W sferze edukacyjnej uwagi wymaga poziom wyników w nauce części uczniów, co może wskazywać na pojawiające się trudności edukacyjne i potrzebę wsparcia dydaktycznego.

Podsumowując, w Besiekierach kluczowe jest prowadzenie działań profilaktycznych i wspierających w zakresie funkcjonowania rodzin, sytuacji materialnej mieszkańców oraz



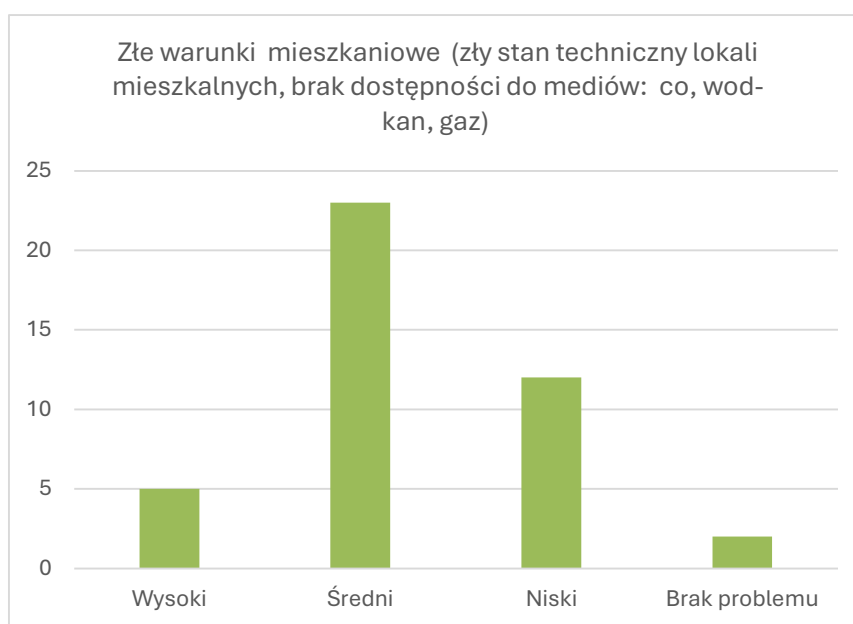
Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

edukacji dzieci i młodzieży, a także stałe monitorowanie tych obszarów w celu wczesnego reagowania na pojawiające się problemy społeczne.

Przeprowadzona wśród mieszkańców ankieta w dniach 09.06-01.07.2025 r. potwierdza diagnozę problemów społecznych występujących na obszarze gminy, ze szczególnym uwzględnieniem podobszaru Grabów. Respondenci jako najistotniejsze zagrożenia wskazali słabą integrację mieszkańców, występowanie patologii społecznych, niewystarczającą współpracę instytucji publicznych z mieszkańcami oraz ograniczoną ofertę spędzania czasu wolnego.

Co istotne, aż 33% ankietowanych wskazało, że powyższe problemy koncentrują się w obszarze Grabowa. Potwierdza to wcześniejsze analizy danych statystycznych, które wskazują na większe natężenie zjawisk kryzysowych właśnie w tym podobszarze. Wyniki badania ankietowego stanowią zatem ważne uzupełnienie diagnozy, ukazując percepcję mieszkańców i wzmacniając zasadność objęcia Grabowa szczególnymi działaniami rewitalizacyjnymi, ukierunkowanymi na poprawę sytuacji społecznej oraz jakości życia mieszkańców. Poniżej przedstawiono wybrane wyniki badania w formie graficznej.

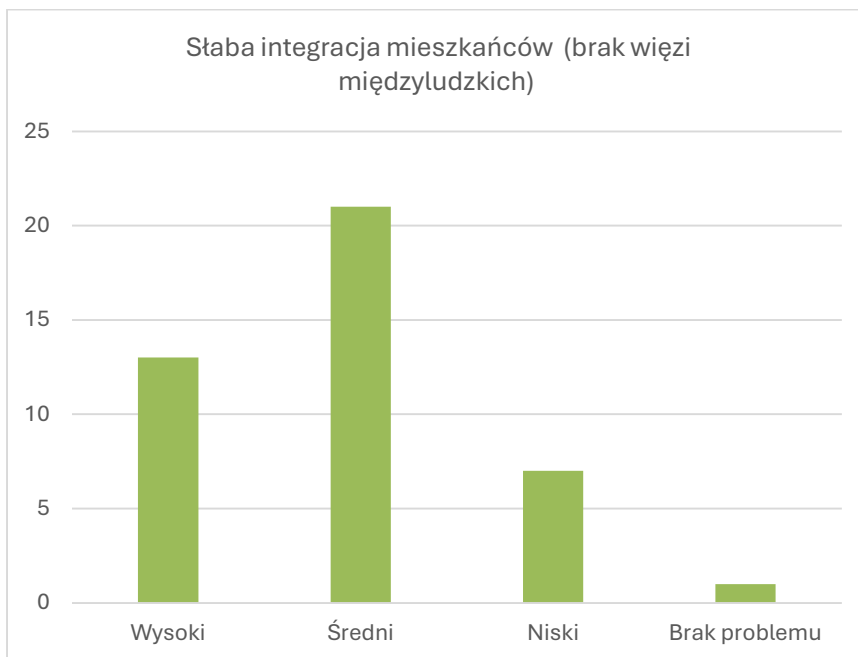


Wykres 4. Ocena mieszkań w odniesieniu do warunków mieszkaniowych. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.

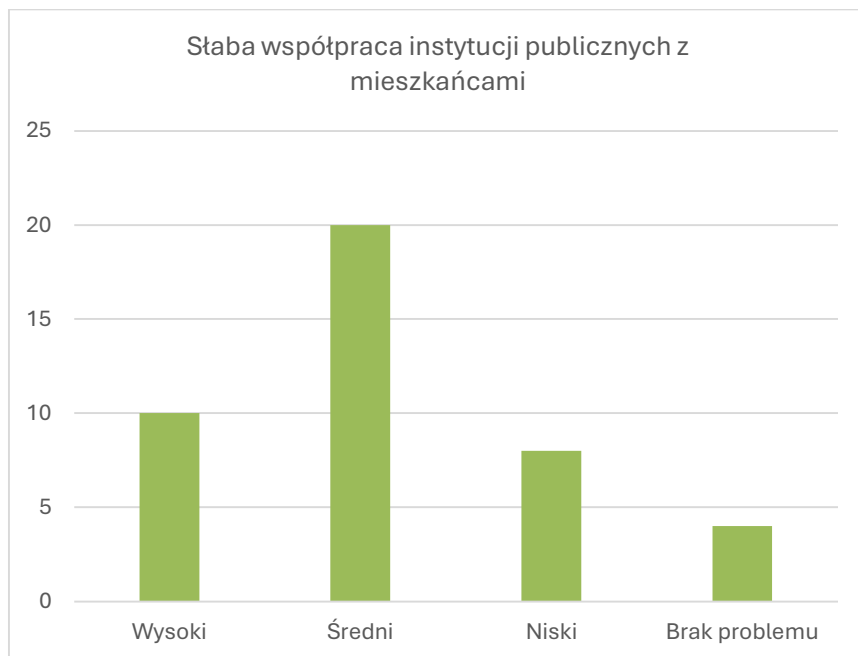


Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Wykres 5. Ocena mieszkańców w odniesieniu do integracji i więzi międzyludzkich. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.

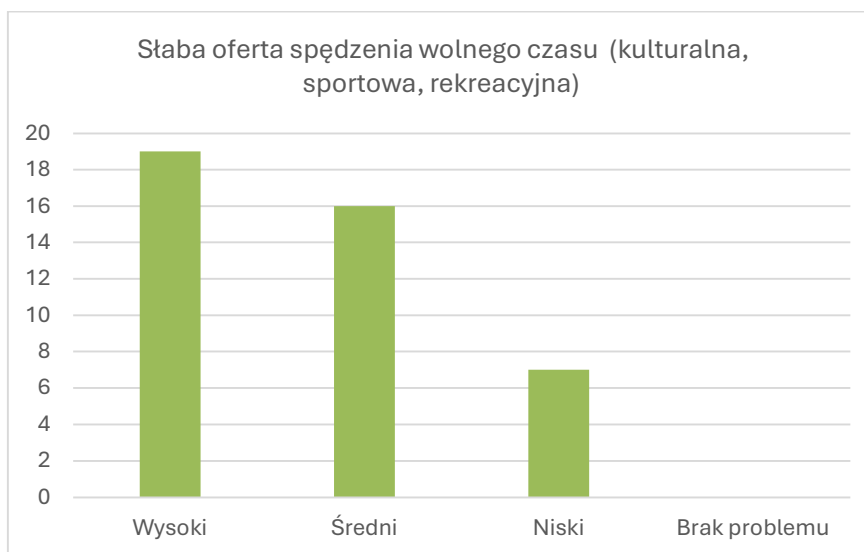


Wykres 6. Ocena mieszkańców w odniesieniu do współpracy z instytucjami publicznymi. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025r.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Wykres 7. Ocena mieszkańców w odniesieniu do oferty spędzania wolnego czasu. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.

Kolejnym aspektem jest zły stan infrastruktury pieszej w obszarach Grabów i Besiekiery, co ogranicza możliwość swobodnego poruszania się mieszkańców i negatywnie wpływa na codzienne kontakty społeczne, a także integrację lokalnej społeczności. Nierówne chodniki, ubytki nawierzchni czy brak odpowiedniego oświetlenia utrudniają spotkania sąsiedzkie i ograniczają korzystanie z przestrzeni publicznej. W związku z tym konieczne jest podjęcie działań mających na celu poprawę stanu chodników, modernizację infrastruktury pieszej oraz tworzenie bezpiecznych i dostępnych przestrzeni publicznych, co przyczyni się do wzmocnienia więzi społecznych i aktywizacji mieszkańców.

W drugim badaniu ankietowym, przeprowadzonym w dniach 24.11–29.12.2025 r., mieszkańcy podobszarów Grabów i Besiekiery wskazali główne problemy społeczne w swoich lokalnych społecznościach. Najczęściej wskazywanym zagrożeniem był niski poziom integracji mieszkańców – aż 36,4% respondentów oceniło ten problem jako wyraźnie nasilony. Wysokie znaczenie ma również niski poziom aktywności społecznej, który został wskazany jako duży problem przez 35% mieszkańców. Na trzecim miejscu znalazł się alkoholizm, oceniany jako istotny problem przez 30% ankietowanych.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 6. Stan infrastruktury pieszej przy ul. Parkowej w obszarze rewitalizacji Grabów. Źródło: opracowanie własne.

Wyniki te pokazują, że główne wyzwania społeczne w obu podobszarach mają charakter złożony i obejmują zarówno problemy związane z funkcjonowaniem wspólnot lokalnych, jak i zjawiska patologii społecznych. Sugerują one potrzebę działań ukierunkowanych na wzmacnianie więzi społecznych, aktywizację mieszkańców oraz przeciwdziałanie uzależnieniom, aby poprawić jakość życia społeczności lokalnej.

Sfera społeczna w podobszarach Grabów i Besiekiery cechuje się występowaniem zróżnicowanych, lecz wzajemnie powiązanych problemów społecznych, które uzasadniają potrzebę prowadzenia działań rewitalizacyjnych. W Grabowie obserwuje się wyraźną koncentrację zjawisk kryzysowych, obejmujących podwyższony poziom bezrobocia, w tym długotrwałego, a także problemy związane z ubóstwem, bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, uzależnieniami oraz przemocą domową. Dodatkowo występują



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

trudności w sferze edukacyjnej, które mogą wpływać na ograniczenie szans rozwojowych dzieci i młodzieży oraz sprzyjać utrwalaniu niekorzystnych wzorców społecznych.

W Besiekierach problemy społeczne mają bardziej punktowy charakter, jednak również wymagają uwagi i działań profilaktycznych. Szczególnie istotne jest zjawisko bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz prowadzenia gospodarstwa domowego, a także występowanie przejściowych trudności materialnych związanych z koniecznością korzystania ze wsparcia okresowego. Uwagę zwraca również potrzeba monitorowania sytuacji edukacyjnej, zwłaszcza w zakresie wyników w nauce części uczniów.

Łącznie oba obszary tworzą obraz zróżnicowanego kryzysu społecznego – o większym nasileniu i wielowymiarowości w Grabowie oraz bardziej selektywnym charakterze w Besiekierach. Wskazuje to na konieczność prowadzenia zróżnicowanych, ale komplementarnych działań rewitalizacyjnych, obejmujących zarówno aktywizację zawodową, wsparcie rodzin i rozwój usług społecznych, jak i działania profilaktyczne oraz edukacyjne, dostosowane do specyfiki każdego z podobszarów.

2.2.4. Sfera gospodarcza

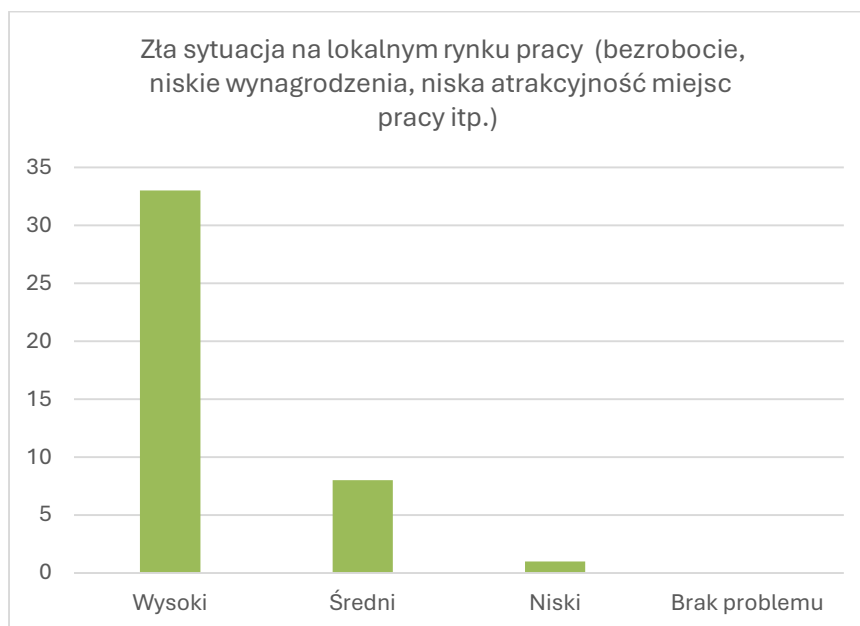
Wstępne badanie ankietowe przeprowadzone w dniach 09.06–01.07.2025 r. wśród mieszkańców całej gminy wskazuje, że **lokalny rynek pracy jest postrzegany jako jeden z głównych problemów gospodarczych.** Aż 78,6% respondentów oceniło sytuację na rynku pracy jako wysoki problem (bezrobocie, niskie wynagrodzenia, niska atrakcyjność miejsc pracy), 19,0% uznało ją za średni problem, natomiast tylko 2,4% wskazało niski poziom problemu, a nikt nie stwierdził, że problem nie występuje.

Wyniki te pokazują, że mieszkańcy całej gminy dostrzegają **poważne wyzwania w sferze zatrudnienia i warunków pracy, które wpływają na stabilność finansową mieszkańców, ograniczają możliwości aktywizacji zawodowej oraz rozwój lokalnej społeczności.** Stanowią one istotny punkt odniesienia przy planowaniu działań rewitalizacyjnych, które powinny uwzględniać zwiększenie atrakcyjności lokalnego rynku pracy, wspieranie zatrudnienia oraz tworzenie nowych miejsc pracy.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Wykres 8. Ocena mieszkańców w odniesieniu do sytuacji na lokalnym rynku pracy. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.

Analiza wskaźników znormalizowanych opracowanych na podstawie danych z instytucji w zakresie przedsiębiorczości w podobszarach Grabów i Besiekiery, ukazuje istotne różnice w stabilności lokalnego rynku gospodarczego. W Grabowie wskaźniki przyjmują wartości -1,80 dla liczby podmiotów wpisanych do CEiDG na 100 osób w wieku produkcyjnym oraz -0,10 dla liczby przedsiębiorstw, które zakończyły działalność w stosunku do liczby aktywnych podmiotów. Choć liczba nowych firm jest umiarkowana, **wskaźnik zakończonych działalności zbliża się w kierunku niekorzystnej tendencji, co sugeruje rosnące ryzyko destabilizacji lokalnego rynku przedsiębiorczości**, wymagające monitorowania i działań prewencyjnych.

W Besiekierach sytuacja jest znacznie bardziej niekorzystna. Wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do CEiDG wynosi -0,40, natomiast wskaźnik zakończonych działalności wynosi 1,30, co wskazuje na zastraszającą liczbę firm kończących działalność w stosunku do liczby aktywnych podmiotów. **Zjawisko to ma charakter degradujący – prowadzi do osłabienia lokalnego rynku gospodarczego, ogranicza możliwości zatrudnienia i zmniejsza atrakcyjność podobszaru dla inwestorów oraz nowych inicjatyw przedsiębiorczych.**

Dane statystyczne pokazują, że pomimo utrzymywania względnej stabilności przedsiębiorczości w Grabowie, pojawiają się już sygnały **niekorzystnych tendencji w zakresie**



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

kończenia działalności gospodarczej. Natomiast Besiekierom grozi **poważna destabilizacja rynku przedsiębiorczości, wymagająca pilnych działań wspierających utrzymanie istniejących firm, rozwój nowych podmiotów oraz stabilizację lokalnego rynku pracy.**

SFERA GOSPODARCZA				
L.p.	Obszar	Wskaźniki znormalizowane (destymulanty)		Wskaźnik syntetyczny
		Liczba podmiotów wpisanych do CEiDG na 100 osób w wieku produkcyjnym	Liczba przedsiębiorstw, które zakończyły działalność w stosunku do liczby aktywnych przedsiębiorstw	
1	GRABÓW	-1,80	-0,10	-1,00
2	BESIEKIERY	-0,40	1,30	0,86

Tabela 9. Wskaźniki dla sfery gospodarczej. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Grabowie.

Wyniki badania ankietowego przeprowadzonego w dniach 24.11-29.12.2025 r. wskazują, że jednym z najważniejszych problemów w sferze gospodarczej obszaru zdegradowanego jest niewystarczająca ilość miejsc pracy. Aż 50% respondentów oceniło natężenie tego zjawiska jako wysokie, co świadczy o **ograniczonej aktywności gospodarczej oraz niewystarczającej liczbie podmiotów prowadzących działalność na analizowanym obszarze.**

Gmina Grabów znajduje się na obrzeżach głównych korytarzy transportowych kraju. Najbliższe drogi krajowe oraz infrastruktura kolejowa leżą w znacznym oddaleniu od granic gminy, co ogranicza dostępność transportową i może wpływać na poziom aktywności gospodarczej oraz mobilność mieszkańców. Gmina położona jest w rozwidleniu dwóch linii kolejowych, jednak nie posiada własnego dworca PKP. Brak bezpośredniego dostępu do autostrad i głównych tras komunikacyjnych sprawia, że dostępność transportowa pozostaje czynnikiem ograniczającym rozwój, zarówno w wymiarze gospodarczym, jak i społecznym.

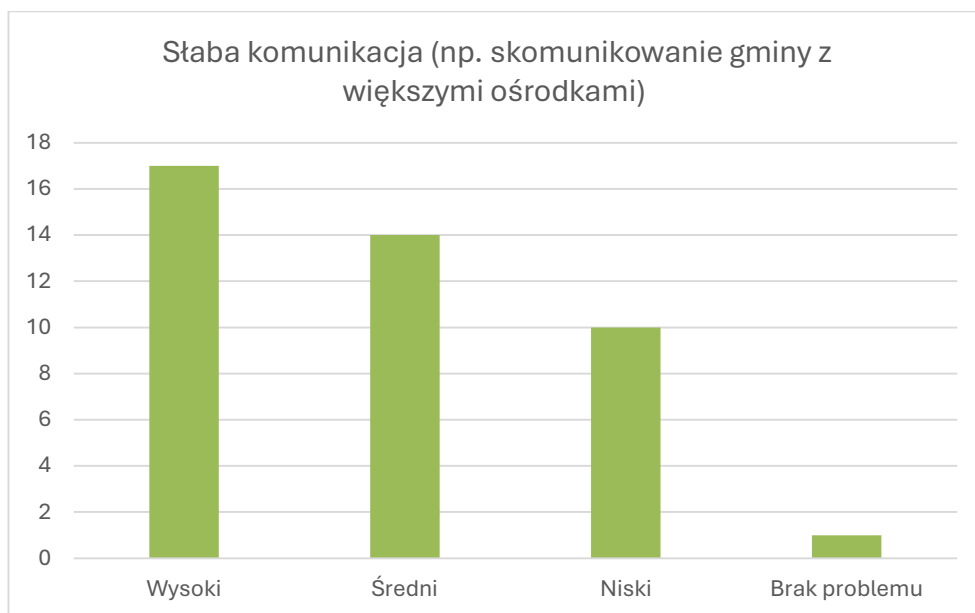
Potwierdzają to wyniki ankiety przeprowadzonej w dniach 09.06–01.07.2025 r. Na pytanie o słabe skomunikowanie gminy z większymi ośrodkami 74% respondentów (31 z 42 osób) wskazało wysoki lub średni poziom problemu. Jeszcze większe trudności dostrzegano w zakresie dostępu do komunikacji publicznej – jako wysoki lub średni problem oceniło go aż



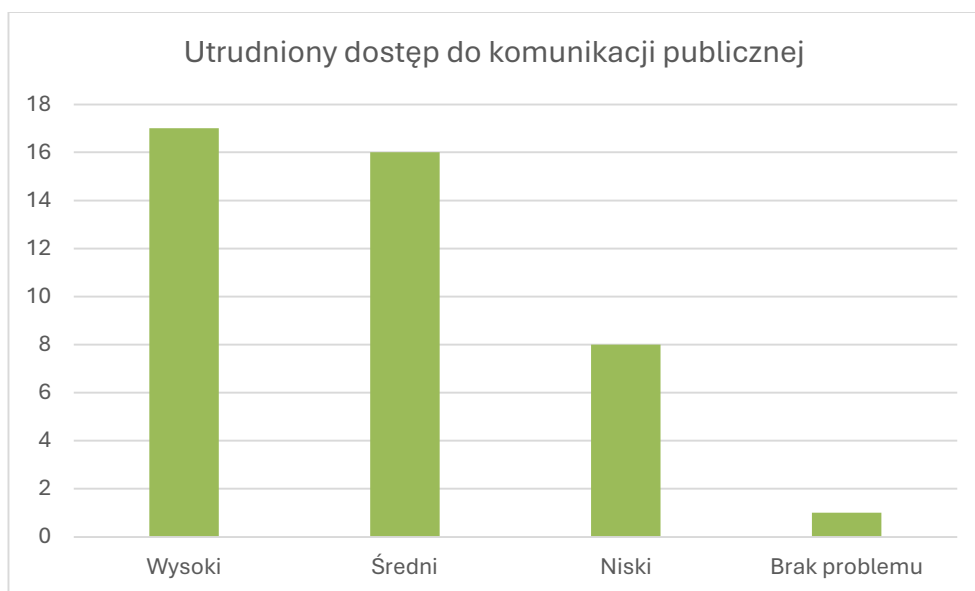
Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

79% respondentów (33 z 42 osób). Wyniki te jednoznacznie pokazują, że ograniczona dostępność transportowa stanowi istotną barierę dla mieszkańców, wpływając na mobilność i rozwój lokalnej społeczności.



Wykres 9. Ocena mieszkańcy w odniesieniu do skomunikowania gminy z większymi ośrodkami. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.



Wykres 10. Ocena mieszkańcy w odniesieniu do dostępu do komunikacji publicznej. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025r.



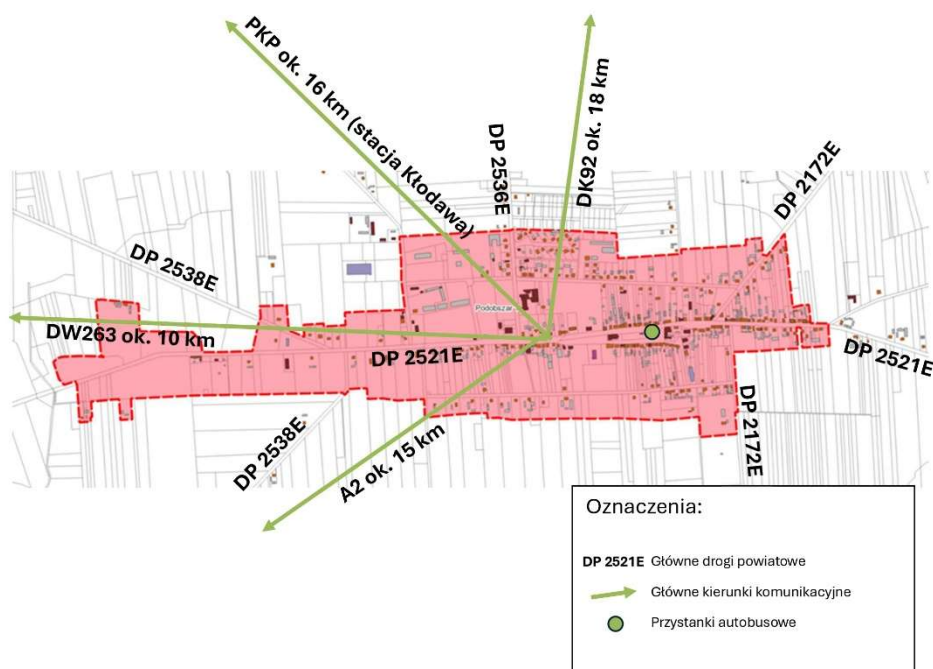
Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Najbliższa droga krajowa, DK 92, przebiegająca przez Kłodawę, oddalona jest o 18 km od OR Grabów. Trochę mniejsza odległość dzieli od tej drogi obszar Besiekiery. Bliższym szlakiem komunikacyjnym jest autostrada A2, od której dzieli te dwa podobszary 15 km. Jest to najbliższy główny szlak komunikacyjny wyższego rzędu dla tych obszarów. Dodatkowo, w OR Grabów przebiegają drogi powiatowe o numerach: DP 2536E, DP 2172E, DP 2521E, DP 2538E oraz w OR Besiekiery drogi powiatowe o numerach: DP 2527E, DP 2532E, które zapewniają połączenie z okolicznymi miejscowościami, chociaż nie stanowią one dróg wyższego rzędu.

Brak bezpośredniego połączenia kolejowego, a także duża odległość od stacji kolejowej w Kłodawie (oddalonej o około 16 km od Grabowa i 14 km od Besiekier), stanowi kolejne ograniczenie dla mieszkańców obszarów rewitalizacji. Taki stan rzeczy może wpływać na ograniczoną mobilność, zwłaszcza w kontekście transportu publicznego.

W kontekście transportu publicznego, zarówno Grabów jak i Besiekiery mają po jednym przystanku zlokalizowanym w obszarze rewitalizacji, co stanowi barierę w codziennej mobilności.

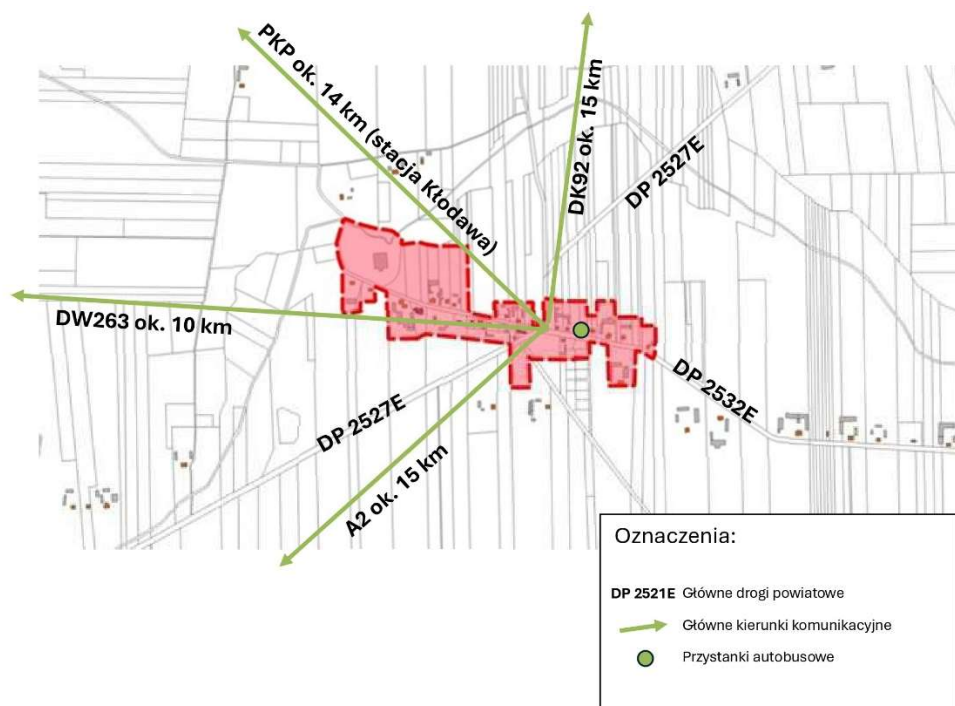


Rycina 7. Przystanki autobusowe i główne szlaki komunikacyjne w obszarze rewitalizacji Grabów. Źródło: opracowanie własne.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 8. Przystanki autobusowe i główne szlaki komunikacyjne w obszarze rewitalizacji Besiekiery. Źródło: opracowanie własne.

Grabów z bardziej rozwiniętą siecią transportu, stanowi **główny punkt komunikacyjny dla mieszkańców całej gminy**. Besiekiery nie stanowią istotnego punktu na komunikacyjnej mapie Gminy Grabów.

W Gminie Grabów istnieje pilna potrzeba poprawy sieci dróg niższej kategorii, szczególnie w obszarach rewitalizacji, gdzie infrastruktura drogowa często nie spełnia wymogów współczesnych standardów komunikacyjnych. Drogi powiatowe oraz gminne są w wielu przypadkach w złym stanie technicznym, co utrudnia codzienne poruszanie się mieszkańców, a także wpływa na dostępność transportową w regionie. Ich zły stan nawierzchni (spękania, nierówności, ubytki) powoduje, że podróże stają się niekomfortowe, a czasami wręcz niebezpieczne, zwłaszcza w okresie zimowym.

Poprawa jakości tych dróg jest kluczowa dla zwiększenia mobilności mieszkańców oraz przyciągania inwestycji. Lepsza infrastruktura transportowa wpłynie nie tylko na codzienny komfort życia, ale także na rozwój lokalnej gospodarki, ułatwiając dojazd do większych ośrodków miejskich oraz poprawiając dostęp do usług publicznych i edukacyjnych. Działania mające na celu remonty dróg i modernizację infrastruktury powinny



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

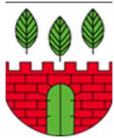
wersja do konsultacji społecznych

stać się priorytetem, aby zminimalizować bariery komunikacyjne i przyczynić się do lepszego wykorzystania potencjału gminy.



Rycina 9. Droga w obszarze Grabów przy Placu Tadeusza Kościuszki w centrum miejscowości. Zdjęcie: opracowanie własne.

Oddalenie obszarów rewitalizacji od głównych dróg krajowych oraz brak bezpośrednich połączeń kolejowych, a także ograniczona liczba przystanków, mogą prowadzić do **wyludniania się mniejszych miejscowości na rzecz większych ośrodków miejskich**. Migracja mieszkańców do miast związana z poszukiwaniem lepszych warunków życia oraz pracy jest wyzwaniem, które wymaga wprowadzenia działań poprawiających



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

dostępność komunikacyjną, takich jak rozbudowa infrastruktury transportowej i poprawa połączeń publicznych.

Mimo tych trudności, obszar rewitalizacji Grabów, dzięki lepszej dostępności do transportu, ma większy potencjał do dalszego rozwoju, a także większe możliwości przyciągania inwestycji. Warto rozważyć rozwój transportu publicznego w Besiekierach, by zapewnić lepszą mobilność mieszkańcom tych obszarów i zniwelować efekty wyludniania się.

Poprawa dostępu do komunikacji, zwłaszcza drogowej, ale w pewnym stopniu również kolejowej, **może przyczynić się do aktywacji lokalnego rynku pracy oraz stworzenia nowych możliwości rozwoju w obrębie obszarów rewitalizacji.**

Podsumowując, sfera gospodarcza obszarów Grabów i Besiekierzy charakteryzuje się **ograniczoną dynamiką rozwoju oraz niestabilnością funkcjonujących podmiotów gospodarczych**. Szczególnie niepokojący jest wysoki odsetek zakończonych działalności w Besiekierach oraz rosnące ryzyko utraty aktywnych przedsiębiorstw w Grabowie, co w połączeniu z istniejącymi problemami społecznymi może osłabiać lokalny rynek pracy. Zidentyfikowane uwarunkowania **uzasadniają potrzebę podejmowania działań rewitalizacyjnych ukierunkowanych na wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej oraz stymulowanie rozwoju gospodarczego w obszarach objętych rewitalizacją.**

W szczególności zasadne jest wspieranie inicjatyw sprzyjających powstawaniu nowych podmiotów gospodarczych, rozwój lokalnych usług oraz tworzenie warunków dla inwestycji i powstawania miejsc pracy. Istotne jest również wspieranie mieszkańców w podejmowaniu działalności gospodarczej, podnoszenie kompetencji zawodowych oraz tworzenie przestrzeni sprzyjających rozwojowi małej przedsiębiorczości i lokalnych inicjatyw ekonomicznych, co w dłuższej perspektywie może zwiększyć stabilność ekonomiczną obszaru rewitalizacji.

Ważnym elementem wspierającym rozwój gospodarczego jest również **poprawa infrastruktury transportowej**. Ograniczona dostępność dróg krajowych, brak bezpośrednich połączeń kolejowych oraz słabo rozwinięty transport publiczny w Besiekierach ograniczają mobilność mieszkańców i utrudniają dostęp do rynków zewnętrznych. Modernizacja dróg powiatowych i gminnych oraz rozwój transportu publicznego mogą nie tylko poprawić



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

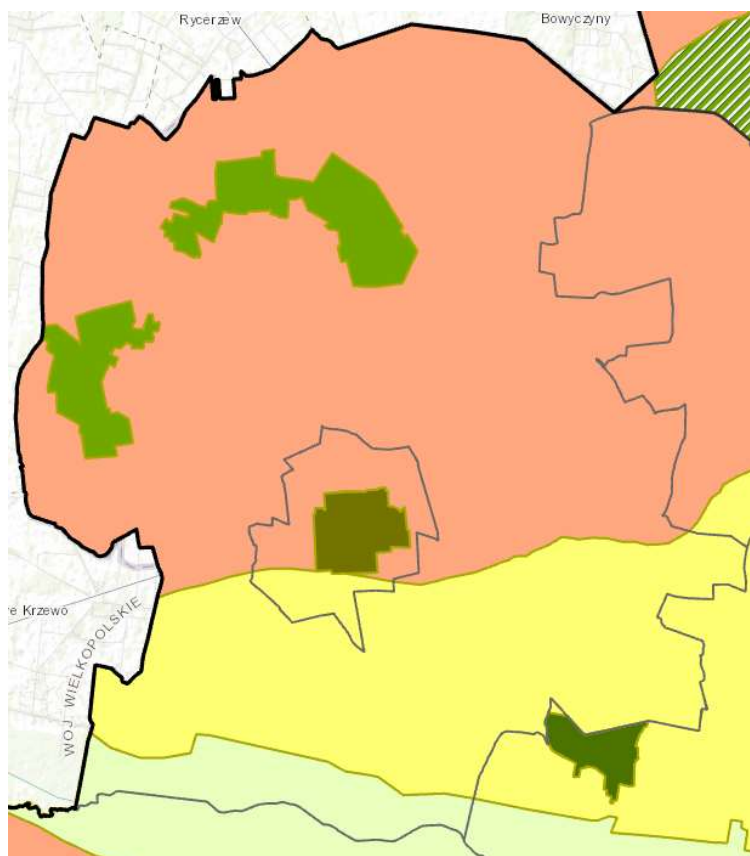
wersja do konsultacji społecznych

komfort życia mieszkańców, ale także stymulować rozwój lokalnych przedsiębiorstw i zwiększać atrakcyjność inwestycyjną tych obszarów.

Efektywna komunikacja między lokalnymi instytucjami, przedsiębiorcami i mieszkańcami pozostaje kluczowa dla lepszego zrozumienia potrzeb społeczno-gospodarczych oraz szybkiego wdrażania rozwiązań odpowiadających na konkretne wyzwania obszarów rewitalizacji.

2.2.5. Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Audyty Krajobrazowe Województwa łódzkiego zostały przyjęte uchwałą nr XIII/150/25 Sejmiku Województwa łódzkiego z dnia 15 kwietnia 2025 r. i stanowią istotny dokument odniesienia w diagnozie sfery przestrzenno-funkcjonalnej, w szczególności w zakresie identyfikacji krajobrazów priorytetowych oraz kierunków ich ochrony i kształtowania.



Rycina 10. Audyt Krajobrazowy Województwa łódzkiego dla terenu Gminy Grabów. Źródło: Audyt Krajobrazowy Województwa łódzkiego, <https://geoportal.lodzkie.pl/portal/apps/webappviewer/index.html?id=29611dc4aa074727822b80bf253a9a46>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

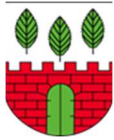
Zgodnie z ustaleniami audytu, na obszarze gminy Grabów występują cztery główne podtypy krajobrazów, wyróżnione również w warstwie kartograficznej dokumentu:

- krajobrazy leśne z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych (kolor jaskrawozielony, Rycina 10),
- krajobrazy wiejskie z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości (kolor różowy, Rycina 10),
- krajobrazy wiejskie z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola (kolor żółty Rycina 10),
- krajobrazy podmiejskie i osadnicze z miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim (kolor ciemnozielony, Rycina 10).

W południowej części gminy przebiega ponadto krajobraz priorytetowy „Pradolina Bzury–Neru (łąka–Dobrogosty)” (kolor jasnozielony, Rycina 10), zaliczany do podtypu krajobrazów bagienno-łąkowych, charakteryzujących się wysokimi walorami przyrodniczymi, w tym znacznym udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk oraz terenów podmokłych.

Rekomendacje sformułowane w audycie na poziomie lokalnym wskazują na konieczność zachowania dominującej funkcji przyrodniczej tych obszarów, przy jednoczesnym dopuszczeniu funkcji rolniczej i turystycznej, utrzymaniu dotychczasowego sposobu zagospodarowania oraz ograniczaniu presji inwestycyjnej mogącej negatywnie oddziaływać na walory krajobrazowe, przyrodnicze i kulturowe. Szczególny nacisk położono na ochronę ekosystemów podmokłych, zachowanie mozaikowej struktury krajobrazu rolniczego, ciągłości korytarzy ekologicznych oraz niewprowadzanie zabudowy o charakterze dysharmonijnym lub przeskalowanym.

W kontekście wyznaczonych obszarów rewitalizacji należy wskazać, że Podobszar rewitalizacji Grabów zlokalizowany jest w całości w krajobrazie podmiejskim i osadniczym (kolor ciemnozielony, Rycina 10), natomiast Podobszar rewitalizacji Besiekiery w krajobrazie wiejskim z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości (kolor różowy, Rycina 10). Dodatkowo dla obszaru Besiekiery wskazano rekomendację dotyczącą przeprowadzenia analizy w kierunku wzmocnienia ochrony prawnej krajobrazu, w szczególności poprzez rozważenie zastosowania form ochrony przewidzianych w przepisach o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Powyższe uwarunkowania stanowią istotne tło dla dalszej diagnozy pogłębionej w sferze przestrzenno-funkcjonalnej oraz wyznaczania kierunków działań rewitalizacyjnych.

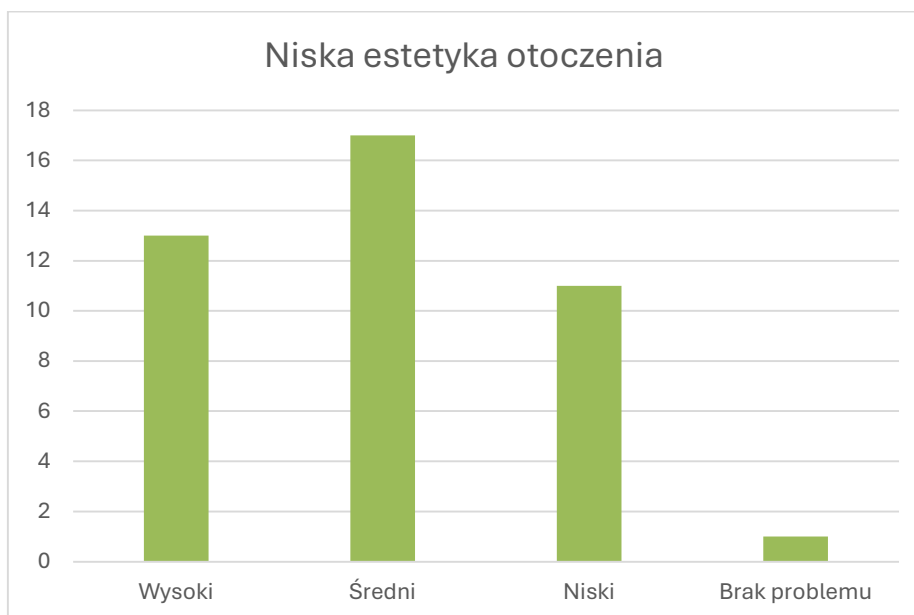
Gmina Grabów, boryka się z poważnymi wyzwaniami związanymi z **degradacją przestrzeni publicznej** oraz **niewystarczającym zagospodarowaniem budynków użyteczności publicznej**. Przekształcenia przestrzenne na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci, w połączeniu z nieodpowiednim stanem technicznym wielu obiektów, sprawiają, że wizerunek obszaru rewitalizacji, mimo potencjału, pozostaje w dużej mierze negatywnie postrzegany przez mieszkańców.

Badanie ankietowe (09.06–01.07.2025 r.) wyraźnie wskazuje na kryzysową sytuację w sferze przestrzenno-funkcjonalnej. Aż 71 % respondentów wskazało **niską estetykę otoczenia jako istotny problem**, 69 % zwróciło uwagę na **niedostateczną dostępność infrastruktury użyteczności publicznej dla osób z niepełnosprawnościami**, a 67 % podkreśliło **obecność zdewastowanych i opuszczonych terenów oraz obiektów**. Wysoki odsetek wskazań pokazuje **skumulowany charakter problemów, które obejmują zarówno degradację estetyczną, jak i ograniczoną funkcjonalność przestrzeni publicznych**. Taki stan utrudnia codzienne funkcjonowanie mieszkańców, ogranicza integrację społeczną i zmniejsza atrakcyjność obszaru, pogłębiając poczucie zaniedbania. Konieczne jest podjęcie działań rewitalizacyjnych, obejmujących poprawę estetyki otoczenia, odbudowę zdewastowanej infrastruktury oraz zapewnienie pełnej dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, aby zahamować procesy degradacji i zwiększyć funkcjonalność oraz atrakcyjność przestrzeni publicznych.

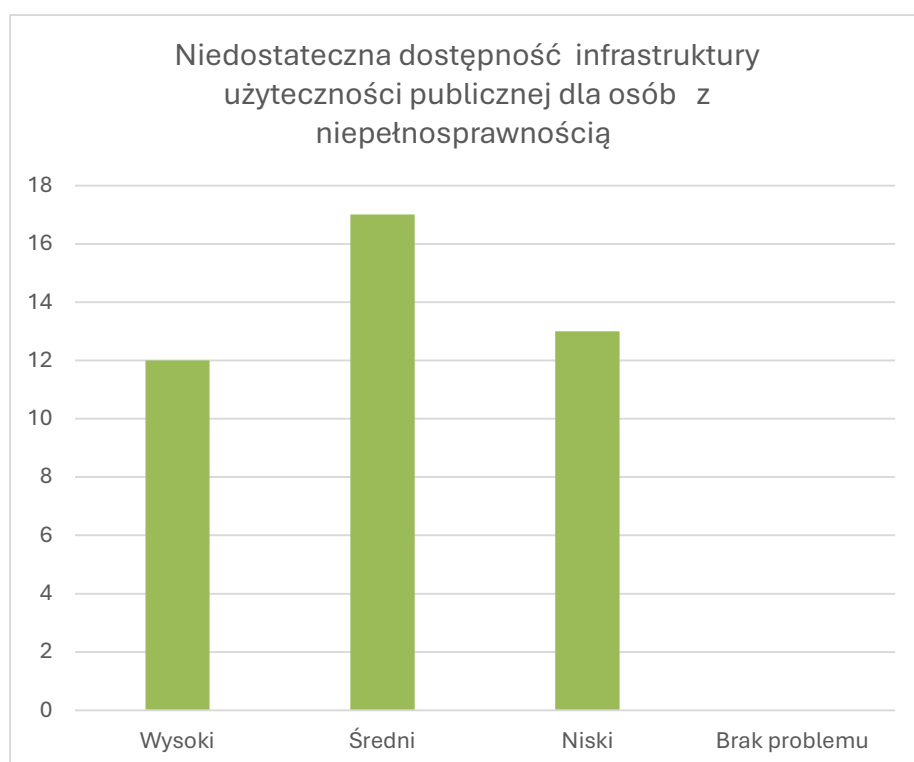


Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Wykres 11. Ocena mieszkańców w odniesieniu do estetyki otoczenia w gminie. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.

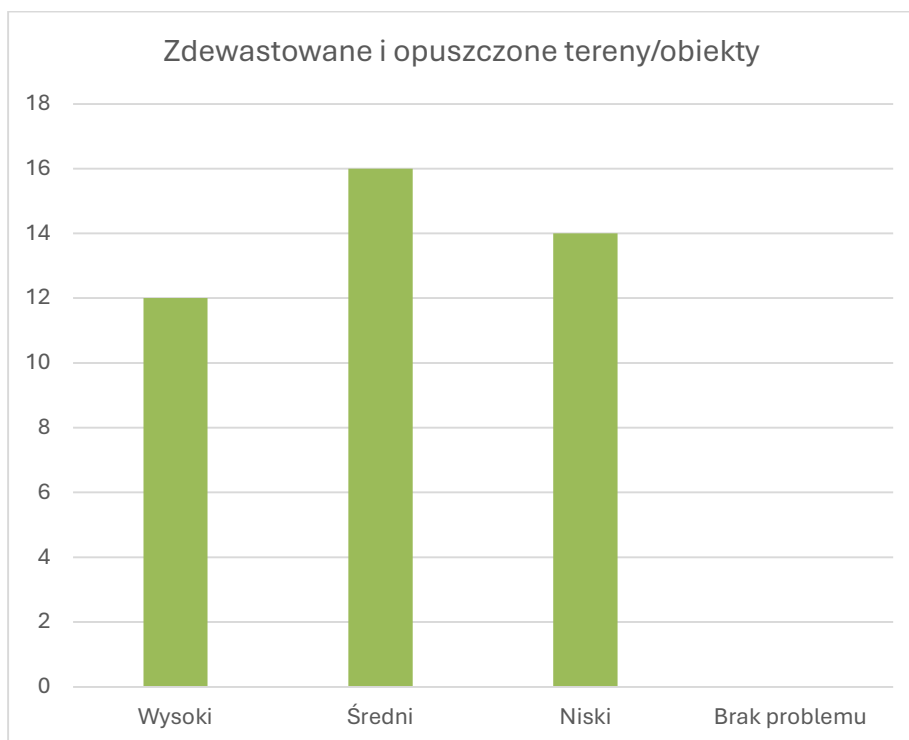


Wykres 12. Ocena mieszkańców w odniesieniu do dostępności infrastruktury dla osób niepełnosprawnych. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Wykres 13. Ocena mieszkańców w odniesieniu do stanu obiektów i terenów na obszarze gminy. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.

Powyższe odczucia mieszkańców znajdują potwierdzenie w wynikach ankiety przeprowadzonej w listopadzie i grudniu 2025 r. Respondenci wskazali, że istotnym problemem jest brak lub niska jakość przestrzeni publicznych sprzyjających integracji – aż 47,6% badanych uznało ten aspekt za poważny. Taki sam odsetek ankietowanych (47,6%) zwrócił uwagę na niewystarczającą liczbę lub zły stan terenów zieleni, rekreacji i wypoczynku, co ogranicza możliwości spędzania czasu wolnego oraz budowania więzi społecznych.

Najbardziej odczuwalnym problemem pozostaje jednak niezadowalająca dostępność transportowa obszarów rewitalizacji, którą jako istotne wyzwanie wskazało aż 71,4% respondentów. Wyniki te potwierdzają, że bariery infrastrukturalne i przestrzenne mają kluczowy wpływ na jakość życia mieszkańców oraz ograniczają funkcjonowanie i rozwój lokalnej społeczności.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 11. Przestrzenie publiczne w centrum obszaru rewitalizacji Grabów wymagają pilnej interwencji. Na zdjęciu plac przy budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.

Stan przestrzeni publicznych oraz zabudowy w obszarach rewitalizacji w Grabowie i Besiekierach jest wynikiem braku uwagi, zarówno w zakresie konserwacji, jak i racjonalnego zagospodarowania przestrzeni. Choć same miejscowości charakteryzują się interesującymi walorami, to zły stan techniczny budynków, brak odpowiedniej infrastruktury oraz **niewykorzystane przestrzenie publiczne** sprawiają, że przestrzeń odbierana jest negatywnie, co wpływa na jakość życia mieszkańców. Przykładem takiego stanu może być teren po dawnej stacji Orlen w Grabowie, gdzie budynek wraz z przyległym terenem dają wrażenie braku estetyki i niezagospodarowania.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 12. Teren po dawnej stacji Orlen w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.

Obszar rewitalizacji w Grabowie i Besiekierach wymaga zatem **kompleksowych działań konserwacyjnych** oraz **modernizacyjnych**, które nie tylko przywrócą wartość historyczną, ale również poprawią funkcjonalność tych miejsc. Zgodnie z diagnozą, konieczne będzie **racjonalne zagospodarowanie przestrzeni**, w tym zagospodarowanie terenów otaczających obiekty użyteczności publicznej, tak aby stały się one przestrzeniami dostępnymi i przyjaznymi dla wszystkich grup społecznych.

Plac Tadeusza Kościuszki w Grabowie stanowi przykład przestrzeni publicznej o **niewystarczającym stopniu zagospodarowania i ograniczonej funkcjonalności**. Dominującym elementem placu jest utwardzona nawierzchnia z kostki brukowej, przy jednocześnie bardzo niewielkim udziale zieleni, co wpływa **negatywnie na estetykę miejsca oraz komfort jego użytkowania**. Brak elementów małej architektury, zieleni urządzonej czy stref sprzyjających wypoczynkowi i integracji mieszkańców sprawia, że przestrzeń ta nie pełni w pełni swojej potencjalnej roli jako lokalnego centrum życia społecznego. W obecnym stanie plac nie zachęca do dłuższego przebywania, a jego funkcja ogranicza się głównie do



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

komunikacyjnej. **Wymaga to podjęcia działań rewitalizacyjnych ukierunkowanych na wprowadzenie zieleni, poprawę estetyki oraz nadanie temu miejscu bardziej przyjaznego i wielofunkcyjnego charakteru.**



Rycina 13. Plac Tadeusza Kościuszki w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.

Teren targowiska w Grabowie stanowi kolejny przykład przestrzeni zdegradowanej o obniżonej funkcjonalności oraz niewystarczającym stopniu zagospodarowania. Pomimo częściowego utwardzenia nawierzchni, znaczna część obszaru pozostaje w złym stanie technicznym – występują nierówności, ubytki oraz powierzchnie piaszczyste, co negatywnie wpływa na warunki użytkowania. **Taki stan infrastruktury ogranicza możliwość efektywnego prowadzenia działalności handlowej, obniża atrakcyjność miejsca dla potencjalnych użytkowników oraz zmniejsza jego znaczenie jako lokalnego centrum aktywności gospodarczej i społecznej.**

Obecne zagospodarowanie nie spełnia standardów funkcjonalnych i estetycznych właściwych dla tego typu przestrzeni, co wskazuje na konieczność podjęcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych. Powinny one obejmować w szczególności modernizację



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

nawierzchni, uporządkowanie układu przestrzennego oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb użytkowników, co pozwoli na przywrócenie funkcji handlowych oraz zwiększenie atrakcyjności i użyteczności tego obszaru.



Rycina 14. Tereny targowe w Grabowie przy ul. Reymonta. Źródło: opracowanie własne.

Park Grabowski jest przestrzenią o znacznym potencjale przyrodniczym i rekreacyjnym, jednak obecnie niedostatecznie zagospodarowaną i wymagającą interwencji. Widoczna jest naturalna roślinność i dojrzały drzewostan, które stanowią istotny walor krajobrazowy, jednak **brak wyraźnie wytyczonych i utwardzonych ciągów pieszych, elementów małej architektury oraz infrastruktury rekreacyjnej ogranicza funkcjonalność tego miejsca**. Nawierzchnia ścieżki jest nierówna i nieutwardzona, co może utrudniać poruszanie się, zwłaszcza w okresach niesprzyjających warunków atmosferycznych, a także **ograniczać dostępność dla osób o ograniczonej mobilności**. Dodatkowo brak oświetlenia oraz widocznych elementów porządkujących przestrzeń może wpływać na poczucie bezpieczeństwa użytkowników.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 15. Park Grabowski. Źródło: opracowanie własne.

Obszar ten, ujęty również w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Grabów, wymaga działań rewitalizacyjnych ukierunkowanych na uporządkowanie układu komunikacyjnego, poprawę nawierzchni alejek, wprowadzenie elementów małej architektury (ławki, kosze na odpady, oświetlenie) oraz zagospodarowanie przestrzeni w sposób sprzyjający rekreacji i integracji mieszkańców, przy jednoczesnym zachowaniu jego naturalnych walorów przyrodniczych.

Kolejnym miejscem wymagającym interwencji jest stadion w obrębie obszaru rewitalizacji Grabów. Jest to jedna z kluczowych przestrzeni publicznych, szczególnie istotna dla aktywności sportowej i integracji młodszych mieszkańców. Z przeprowadzonych konsultacji wynika, że obiekt jest w dobrym stanie technicznym, jednak **jego funkcjonowanie ograniczają istotne braki infrastrukturalne**. Najważniejszym problemem jest niewystarczające oświetlenie całego terenu, co wpływa na poczucie bezpieczeństwa użytkowników, zwłaszcza w godzinach popołudniowych i wieczornych.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Dodatkowo odnotowywane są incydenty związane ze spożywaniem alkoholu oraz dewastacją elementów infrastruktury stadionu, co negatywnie wpływa na wizerunek miejsca oraz komfort jego użytkowania. W związku z tym stadion, mimo dobrego stanu technicznego, **wymaga działań ukierunkowanych na poprawę bezpieczeństwa i funkcjonalności.**

Kluczowe znaczenie ma w tym kontekście wprowadzenie odpowiedniego oświetlenia oraz systemu monitoringu, co pozwoli ograniczyć zjawiska dewastacji i zwiększyć bezpieczeństwo użytkowników. **Działania te przyczynią się do pełniejszego wykorzystania potencjału stadionu jako miejsca rekreacji, integracji społecznej i aktywizacji mieszkańców.**



Rycina 16. Stadion w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.

Wszystkie te aspekty wskazują na **konieczność przeprowadzenia kompleksowych działań rewitalizacyjnych**, które uwzględnią zarówno **odnowienie budynków**, jak i **znaczną poprawę jakości przestrzeni publicznych**. Zagospodarowanie terenów wokół obiektów publicznych w kierunku **przestrzeni rekreacyjnych** może stanowić **kluczowy element rewitalizacji**, poprawiając jakość życia mieszkańców oraz oferując im przestrzeń do odpoczynku i integracji społecznej. Tylko poprzez **odnowienie obiektów, przystosowanie ich**



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz wprowadzenie nowych elementów małej architektury, gmina będzie w stanie w pełni wykorzystać swój potencjał przestrzenny i stworzyć atrakcyjne miejsce do życia.

SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA				
L.p.	Obszar	Wskaźniki znormalizowane (destymulanty)		Wskaźnik skumulowany
		Obszary zamieszkałe z ograniczonym dostępem do obiektów oświaty, nauki i kultury oraz obiektów sportowych	Liczba obiektów użyteczności publicznej niedostosowanych dla osób z niepełnosprawnościami	
1	GRABÓW	0	1	1
2	BESIEKIERY	1	1	2

Tabela 10. Wskaźniki dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Grabowie.

Analiza wskaźników dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej wskazuje na istotne ograniczenia w dostępności infrastruktury publicznej w podobszarach Grabów i Besiekier. W obu obszarach wskaźniki dotyczące liczby obiektów użyteczności publicznej niedostosowanych dla osób z niepełnosprawnościami wynoszą 1, co wskazuje na wyraźnie niekorzystną sytuację i potrzebę działań naprawczych w zakresie zapewnienia pełnej dostępności przestrzeni publicznych.

Dodatkowo, w Besiekierach wskaźnik dotyczący obszarów zamieszkałych z ograniczonym dostępem do obiektów oświaty, nauki, kultury oraz sportu również wynosi 1, co sygnalizuje istotne deficyty w dostępie do podstawowych funkcji społecznych i rekreacyjnych. W Grabowie ten wskaźnik wynosi 0, co wskazuje na sytuację relatywnie lepszą, choć wciąż wymagającą monitorowania w kontekście rozwoju funkcjonalnego obszaru.

Wyniki te pokazują, że zarówno w Grabowie, jak i w Besiekierach **istnieje pilna potrzeba poprawy dostępności obiektów publicznych oraz stworzenia przestrzeni funkcjonalnie dostosowanych do potrzeb wszystkich mieszkańców, w tym osób z niepełnosprawnościami**. Realizacja takich działań będzie miała kluczowe znaczenie dla



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

zwiększenia jakości życia mieszkańców, poprawy integracji społecznej oraz wzmocnienia funkcji publicznych obszarów rewitalizowanych.

Zagospodarowanie przestrzeni wokół budynków użyteczności publicznej w obszarach rewitalizacji wymaga zdecydowanych działań. Obecnie tereny te często pozostają **nieuporządkowane, słabo utrzymane lub niewykorzystane**, co ogranicza ich potencjał jako miejsc spotkań, rekreacji czy integracji społecznej. Wprowadzenie **elementów małej architektury**, takich jak ławki, wiaty, stojaki na rowery czy oświetlenie, mogłoby znacząco poprawić funkcjonalność tych przestrzeni. Istotnym uzupełnieniem byłyby **zieleńce, rabaty kwiatowe oraz nasadzenia drzew i krzewów**, które zwiększyłyby atrakcyjność wizualną i klimatyczną otoczenia. Włączenie terenów wokół obiektów publicznych w spójną sieć przestrzeni rekreacyjnych mogłoby również sprzyjać **aktywności mieszkańców, poprawie bezpieczeństwa** oraz wzmocniać **tożsamość lokalną**. Szczególnie w OR Grabów, gdzie koncentruje się większość obiektów publicznych, przemyślane zagospodarowanie przestrzeni może stanowić **wizytówkę pozytywnych zmian** i model, który wpłynie na rewitalizację pozostałych części gminy.

Na podstawie wizji terenowej określono miejsca w obszarze rewitalizacji Grabów, które wymagają interwencji w różnych aspektach funkcjonalno-przestrzennych. Liczby przytoczone w analizie mają charakter **szacunkowy** – pozwalają jedynie zobrazować skalę zjawiska degradacji i nie obejmują wszystkich szczegółów, a jednocześnie pokazują, jak głęboko problem dotyka zarówno przestrzeni publicznych, jak i prywatnych. Wskazano **19 budynków wymagających modernizacji**, które wymagają poprawy w jednym lub kilku zakresach takich jak: stan techniczny, estetyka fasad, usunięcie pokrycia azbestowego, termomodernizacja oraz dostosowanie do współczesnych standardów użytkowania. Wśród nich znajdują się zarówno obiekty użyteczności publicznej, jak i zabudowa mieszkaniowa, co pokazuje, że potrzeba działań rewitalizacyjnych wykracza poza samą sferę administracyjną i obejmuje całokształt życia przestrzennego mieszkańców.

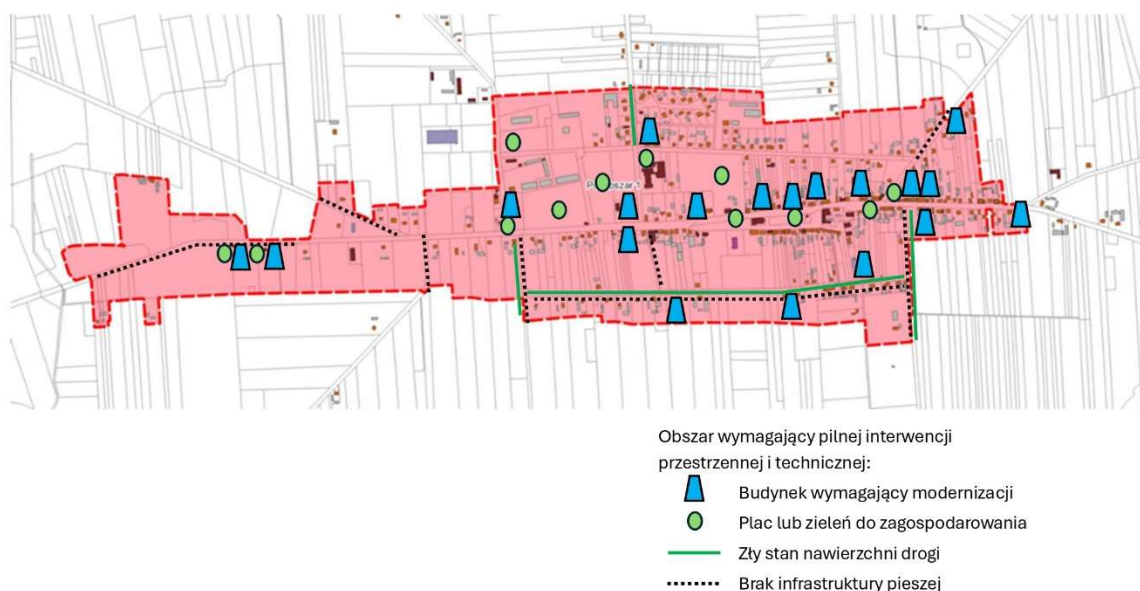
W przestrzeni publicznej zidentyfikowano **12 placów i terenów zieleni**, które pozostają nieuporządkowane i niewykorzystane, choć mogłyby pełnić funkcję rekreacyjną, integracyjną i społeczną. Są to miejsca o dużym potencjale do wprowadzenia małej architektury, nasadzeń zieleni czy przestrzeni do aktywności mieszkańców, które mogłyby



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

znacząco poprawić odbiór estetyczny i funkcjonalny obszaru rewitalizacji. Jednocześnie na terenie Grabowa znajdują się co najmniej **4 odcinki dróg o złej nawierzchni** oraz **8 lokalizacji pozbawionych infrastruktury pieszej**, co ogranicza bezpieczeństwo i komfort poruszania się, zwłaszcza osób starszych, dzieci czy osób o ograniczonej mobilności. Problemy te w połączeniu z zaniedbaną zabudową prywatną tworzą wrażenie przestrzeni zdegradowanej, wymagającej kompleksowego podejścia i koordynacji działań w wielu obszarach – od poprawy estetyki, przez modernizację infrastruktury technicznej, po zwiększenie funkcjonalności przestrzeni publicznych.



Rycina 17. W obszarze rewitalizacji Grabów można zauważyć znaczny udział przestrzeni wymagających pilnej interwencji. Źródło: opracowanie własne na podstawie wizji terenowej.

Kompleksowa analiza obszaru pozwala nie tylko zidentyfikować konkretne miejsca wymagające interwencji, ale również określić skalę oraz charakter problemów przestrzennych wpływających na codzienne funkcjonowanie mieszkańców. Zebrane dane wskazują, że **OR Grabów – pomimo występujących deficytów – wyróżnia się jednocześnie największym potencjałem rewitalizacyjnym.**

Działania takie jak modernizacja zabudowy, uporządkowanie przestrzeni publicznych, rozwój zieleni oraz poprawa infrastruktury pieszej mogą w istotny sposób podnieść jakość



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

i funkcjonalność tego obszaru. W efekcie możliwe jest wzmocnienie roli Grabowa jako kluczowego centrum życia społecznego, gospodarczego i kulturalnego w skali całej gminy.



Rycina 18. W obszarze rewitalizacji Besiekiery można zauważyć liczne wyzwania techniczne i przestrzenno-funkcjonalne. Źródło: opracowanie własne na podstawie wizji terenowej.

Analogiczną analizę przeprowadzono również w obszarze rewitalizacji Besiekiery. Mimo, że obszar jest stosunkowo niewielki, zidentyfikowano **11 budynków wymagających modernizacji, co stanowi zdecydowaną większość zabudowy tego obszaru. 2 place lub tereny zieleni wymagają zagospodarowania** i praktycznie **żaden odcinek drogi nie posiada infrastruktury pieszej, z wyjątkiem otoczenia ruin zamku**, co znacząco ogranicza bezpieczeństwo i komfort mieszkańców.

Szacunkowe liczby jasno pokazują, że mimo niewielkiej powierzchni obszaru rewitalizacji skala degradacji przestrzeni jest bardzo duża. Problemy obejmują zarówno przestrzenie publiczne, jak i prywatne budynki, ograniczając funkcjonalność, bezpieczeństwo i estetykę otoczenia. Jednocześnie wskazują, gdzie interwencje mogą przynieść największy efekt – modernizacja budynków, uporządkowanie terenów zieleni, poprawa stanu dróg i wprowadzenie infrastruktury pieszej pozwolą nie tylko poprawić jakość życia mieszkańców,



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

ale także wzmocnić spójność i atrakcyjność przestrzeni publicznych w tych małych, ale kluczowych dla gminy obszarach.

Podsumowując, sfera przestrzenno-funkcjonalna w obszarach rewitalizacji Grabów i Besiekiery charakteryzuje się **wyraźnym nagromadzeniem problemów o charakterze infrastrukturalnym i przestrzennym, które w istotny sposób wpływają na jakość życia mieszkańców**. Zidentyfikowane deficyty obejmują zarówno stan techniczny zabudowy, jakość i funkcjonalność przestrzeni publicznych, jak i ograniczoną dostępność infrastruktury pieszej oraz niedostosowanie obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo widoczne są problemy związane z estetyką otoczenia, obecnością terenów zdegradowanych oraz niewystarczającą ilością i jakością terenów zieleni i rekreacji.

W Grabowie problemy te koncentrują się głównie wokół jakości zagospodarowania przestrzeni publicznych i ich funkcjonalności, przy jednoczesnym dużym potencjale do przekształceń i pełnienia roli centrum życia społecznego. W Besiekierach natomiast skala degradacji ma bardziej strukturalny charakter – obejmuje znaczną część zabudowy oraz niemal całkowity brak infrastruktury pieszej, co w sposób szczególny ogranicza bezpieczeństwo i dostępność przestrzeni.

Zarówno dane statystyczne, jak i wyniki badań ankietowych potwierdzają, że **problemy te mają charakter skumulowany i wymagają kompleksowej interwencji**. Kluczowe znaczenie ma poprawa jakości przestrzeni publicznych, modernizacja zdegradowanej zabudowy, rozwój infrastruktury pieszej oraz zwiększenie dostępności i funkcjonalności obiektów publicznych. Działania te powinny być ukierunkowane na tworzenie spójnych, bezpiecznych i atrakcyjnych przestrzeni, sprzyjających integracji mieszkańców oraz wzmacniających funkcje społeczne i użytkowe obszarów rewitalizacji.

2.2.6. Sfera techniczna

Analiza sfery technicznej na obszarach Grabów i Besiekiery wskazuje na wyraźne zróżnicowanie stanu zabudowy oraz infrastruktury technicznej, a także na odmienne natężenie problemów związanych z utrzymaniem i funkcjonowaniem istniejących zasobów przestrzennych. **Stan techniczny obiektów oraz niezawodność infrastruktury technicznej,**



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

a także jej dostępność, mają istotny wpływ na warunki życia mieszkańców, bezpieczeństwo użytkowania przestrzeni oraz możliwości rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych obszarów.

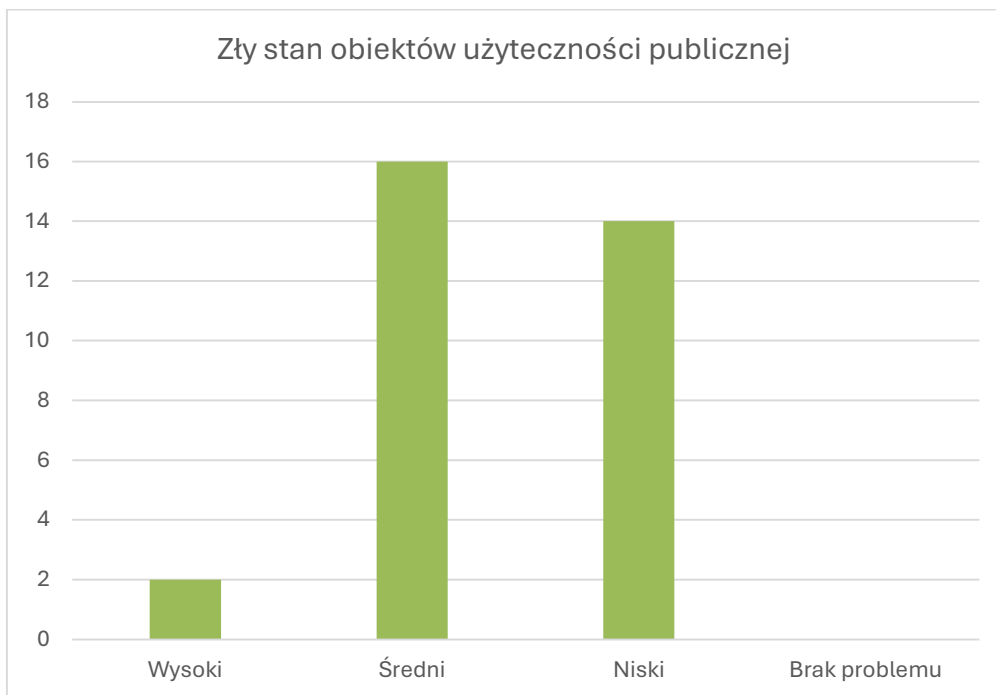
Sfera techniczna obszarów rewitalizacji ściśle łączy się z analizą przestrzenno-funkcjonalną, ponieważ stan infrastruktury technicznej bezpośrednio wpływa na sposób użytkowania przestrzeni, dostępność obiektów publicznych oraz bezpieczeństwo mieszkańców. Wiele zagadnień poruszonych w poprzednim rozdziale, takich jak zaniedbane place, brak uporządkowania przestrzeni wokół budynków użyteczności publicznej czy niedostateczna infrastruktura pieszka, ma swoje odzwierciedlenie także w aspekcie technicznym. Analiza tej sfery pozwala zidentyfikować zarówno **konieczne prace modernizacyjne w istniejących budynkach i sieciach**, jak i obszary wymagające poprawy jakości nawierzchni dróg, czy sieci infrastruktury technicznej, które warunkują codzienne funkcjonowanie mieszkańców i rozwój gminy.

Wyniki ankiety przeprowadzonej w czerwcu i lipcu 2025 r. jednoznacznie wskazują na szereg problemów infrastrukturalnych i konserwatorskich na obszarze rewitalizacji. 42,9% respondentów (18 z 42 osób) oceniło **stan obiektów użyteczności publicznej jako istotny problem** – określając go jako wysoki lub średni, co wskazuje na potrzebę modernizacji i poprawy funkcjonalności tych przestrzeni. Ponadto aż 66,7% ankietowanych (28 osób) zwróciło uwagę na **niedostatek infrastruktury technicznej**, co może ograniczać zarówno codzienne funkcjonowanie mieszkańców, jak i możliwości rozwoju lokalnych usług i przedsiębiorczości. Szczególnie niepokojący jest stan obiektów zabytkowych – 69% respondentów (29 osób) wskazało na ich **zaniedbanie lub brak odpowiedniej opieki konserwatorskiej**.

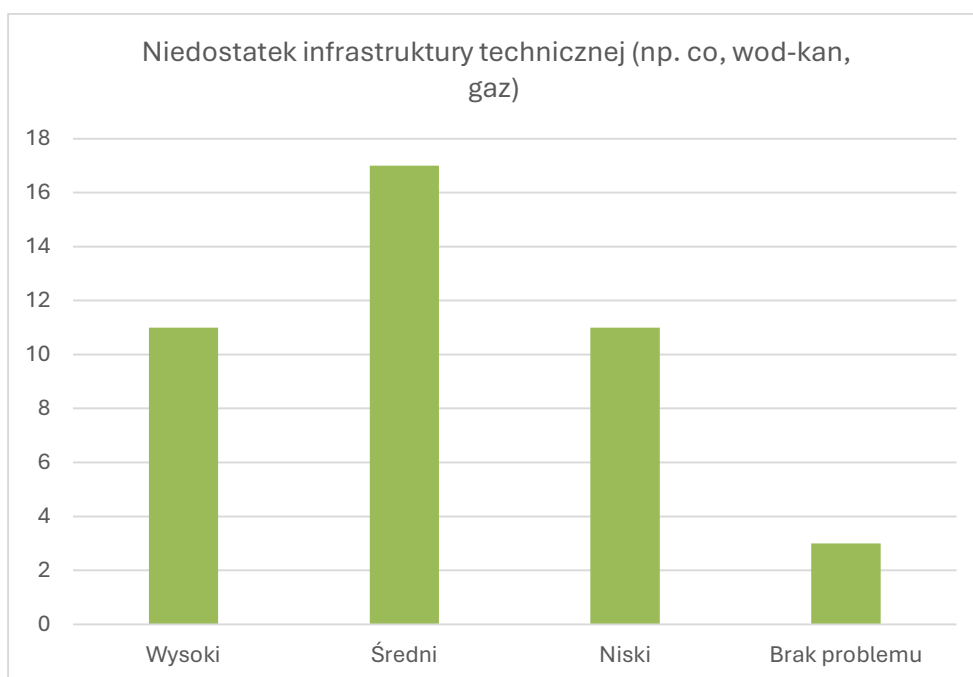


Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Wykres 14. Ocena mieszkańców w odniesieniu do złego stanu obiektów użyteczności publicznej. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.

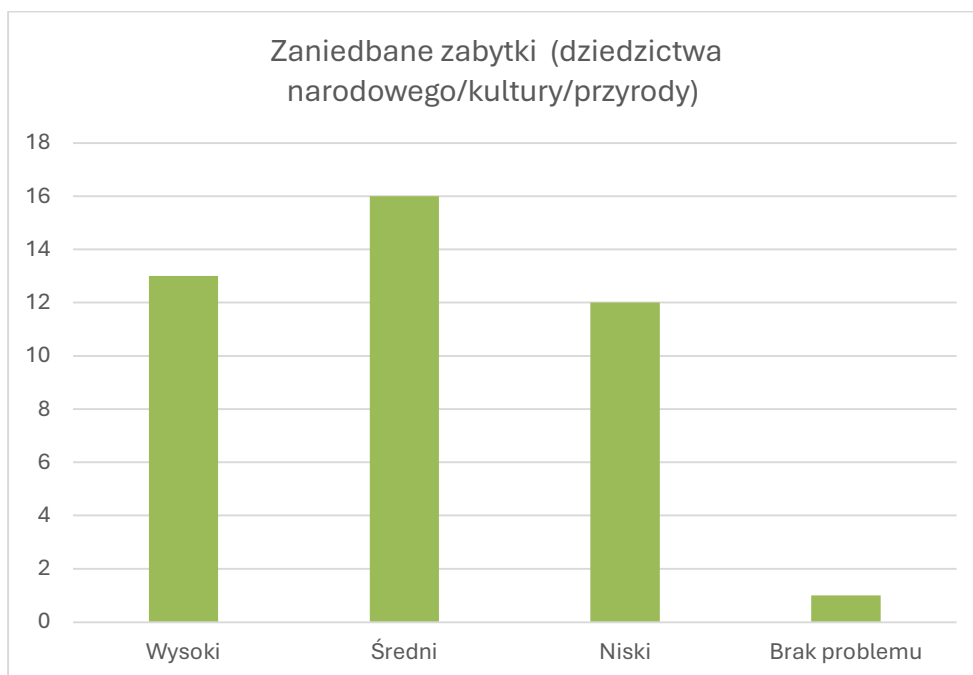


Wykres 15. Ocena mieszkańców w odniesieniu do niedostatecznej infrastruktury technicznej w gminie. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Wykres 16. Ocena mieszkańców w odniesieniu do zaniedbania zabytków. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.

Dane te sygnalizują pilną potrzebę działań rewitalizacyjnych obejmujących nie tylko poprawę technicznego stanu budynków i infrastruktury, ale także kompleksową opiekę nad dziedzictwem kulturowym. **Modernizacja infrastruktury publicznej, naprawa i konserwacja obiektów zabytkowych oraz uzupełnienie braków technicznych mogą znacząco poprawić jakość życia mieszkańców, zwiększyć atrakcyjność przestrzeni publicznych oraz wzmocnić lokalną tożsamość i spójność społeczną obszaru.** Ankieta wyraźnie wskazuje, że inwestycje w te obszary nie są jedynie kwestią estetyki, lecz mają kluczowe znaczenie dla funkcjonowania i rozwoju całej gminy.

Wyniki ponownej ankiety przeprowadzonej w listopadzie i grudniu 2025 r. potwierdziły **utrzymujące się problemy infrastrukturalne na obszarze rewitalizacji.** Aż 70% respondentów wskazało na zły stan zachowania obiektów zabytkowych, co sygnalizuje konieczność pilnych działań konserwatorskich i rewitalizacyjnych. Ponadto 54,5% ankietowanych zwróciło uwagę na brak dostosowania obiektów użyteczności publicznej do potrzeb osób niepełnosprawnych, podkreślając istotne braki w dostępności infrastruktury i konieczność wprowadzenia zmian, które zapewnią równy dostęp do przestrzeni publicznych dla wszystkich mieszkańców.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Na obszarze Grabowa i Besiekier obserwuje się znaczną, w skali gminy, liczbę pustostanów oraz opuszczonych budynków, co stanowi poważne wyzwanie o charakterze technicznym i przestrzennym. **Nieużytkowana i zdegradowana zabudowa obniża walory estetyczne otoczenia, negatywnie wpływa na poczucie bezpieczeństwa mieszkańców oraz ogranicza efektywne wykorzystanie istniejącej infrastruktury.**

Obecność pustostanów sprzyja również dalszej degradacji tkanki zabudowy, w tym pogarszaniu stanu technicznego sąsiednich obiektów, a także może prowadzić do nasilenia zjawisk niepożądanych, takich jak dewastacja czy nielegalne użytkowanie.

Na obszarze Gminy Grabów zachowały się **cenne obiekty dziedzictwa kulturowego, wśród których szczególne znaczenie ma zamek w Besiekierach** – późnogotycka warownia, obecnie znajdująca się w stanie trwałej ruiny. Obiekt ten, zlokalizowany we obszarze Besiekier, stanowi jeden z najważniejszych elementów historycznych i krajobrazowych gminy, posiadający istotny potencjał turystyczny i kulturowy.

Zamek powstał najprawdopodobniej na przełomie XV i XVI wieku i wiązany jest z rodem Sokołowskich, pełniących funkcje stolników brzeskich. W kolejnych stuleciach przechodził w ręce znanych rodów, m.in. Batorów i Rakoczych. W połowie XVII wieku został przebudowany przez Jana Szymona Szczawińskiego, co wpłynęło na zmianę jego pierwotnego, gotyckiego charakteru. Pożar w 1731 roku zapoczątkował proces jego degradacji, który pogłębiał się w kolejnych latach. W XIX wieku obiekt pełnił już jedynie funkcje gospodarcze, a następnie popadł w ruinę.

Warownia została wzniesiona na kopcu otoczonym wodami sztucznego stawu, na planie nieregularnego czworoboku o wymiarach około 38 × 40 m. W jej strukturze wyróżniał się trzykondygnacyjny budynek bramny oraz główny budynek mieszkalny z reprezentacyjnymi pomieszczeniami. Pomimo znacznego stopnia zniszczenia, zachowane relikty architektoniczne pozwalają na odczytanie pierwotnego układu przestrzennego obiektu.

W ostatnich latach podjęto działania mające na celu zabezpieczenie i uporządkowanie terenu zamku. W latach 2023–2024 przeprowadzono prace konserwatorskie oraz zagospodarowano otoczenie, tworząc podstawową infrastrukturę turystyczną. Mimo to **obiekt nadal wymaga dalszych działań rewitalizacyjnych, które pozwolą na pełniejsze**



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

wykorzystanie jego potencjału oraz włączenie go w system lokalnych atrakcji turystycznych i przestrzeni publicznych.

Zamek w Besiekierach odgrywa istotną rolę w kształtowaniu i wzmacnianiu tożsamości lokalnej mieszkańców gminy Grabów. Jako jeden z najważniejszych i najbardziej rozpoznawalnych obiektów historycznych w regionie stanowi symbol dziedzictwa kulturowego oraz ciągłości historycznej tego obszaru. Jego obecność w przestrzeni nie tylko podkreśla unikalny charakter miejsca, ale także sprzyja budowaniu więzi społecznych i poczucia przynależności mieszkańców do lokalnej wspólnoty.

W Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w województwie łódzkim na lata 2024-2027 stan zachowania zabytku określony jest jako bardzo dobry minus i rekomendowane są lokalne działania konserwatorsko-remontowe.



Rycina 19. Zamek w Besiekierach powstał na przełomie XV i XVI wieku. i wpisany jest do rejestru zabytków Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Źródło: Urząd Miejski w Grabowie.

Odpowiednie zagospodarowanie i wykorzystanie potencjału zamku może przyczynić się do wzmacniania lokalnej identyfikacji, integracji społecznej oraz aktywizacji mieszkańców wokół wspólnych działań kulturalnych i edukacyjnych. Obiekt ten, dzięki



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

swojej historii i znaczeniu, może pełnić funkcję ważnego punktu odniesienia dla rozwoju inicjatyw społecznych oraz promocji gminy, stając się jednocześnie przestrzenią budowania pozytywnego wizerunku i dumy lokalnej społeczności.

Nazwa zabytku	Nr rej.	Miejscowość
Ruiny zamku	66 z 01.08.1967	Besiekiery
Zespół dworski (dwór, oficyna ogrodnika, park)	306/48 z 14.05.1984	Byszew
Kościół par. P.w. Św. Stanisława bpa	443 z 25.07.1967	Grabów
Zespół dworski (dwór, budynek gospodarczy, spichlerz, pozostałości parku)	309/51 z 14.05.1984	Jastrzębia
Zespół kościoła mariawitów (kościół mariawitów, plebania)	310/52 z 21.05.1984	Nowa Sobótka
Kościół par. P.w. Św. Stanisława bpa	527 z 09.08.1967	Pieczew
Zespół dworski (dwór, park)	307/49 z 14.05.1984	Smolice
Założenie dworsko-parkowe (dwór, park)	A-491/232 z 16.11.1993	Srebrna
Kościół par. P.w. Św. Mateusza	308/50 z 21.05.1984	Stara Sobótka

Tabela 11. Wykaz zabytków na terenie gminy Grabów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego (stan na dzień: 16.02.2026). Czerwoną czcionką oznaczono zabytki znajdujące się na obszarze rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków województwa łódzkiego z dnia 16.02.2026 r. (https://www.wuoz-lodz.pl/Rejestr_zabytkow,19)

Drugim istotnym obiektem zabytkowym zlokalizowanym na terenie obszaru rewitalizacji jest kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa w Grabowie, wzniesiony w 1838 r. **Obiekt ten stanowi ważny element dziedzictwa kulturowego oraz istotny punkt w strukturze przestrzennej miejscowości, pełniąc funkcje religijne, społeczne i integracyjne dla lokalnej społeczności.**



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 20. Kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa z 1838 r., wpisany do rejestru zabytków Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Źródło: Parafia św. Stanisława BM w Grabowie, https://www.facebook.com/parafia.grabow/photos?locale=pl_PL.

Obecny stan techniczny kościoła wskazuje jednak na potrzebę podjęcia działań remontowych i konserwatorskich, zarówno w zakresie poprawy estetyki elewacji, jak i zabezpieczenia elementów konstrukcyjnych. Również zagospodarowanie terenu wokół świątyni wymaga uporządkowania i podniesienia standardu – **przestrzeń ta powinna sprzyjać nie tylko funkcjom sakralnym, ale także pełnić rolę reprezentacyjną i integracyjną.** Kompleksowa modernizacja obiektu oraz jego otoczenia przyczyni się do poprawy jakości

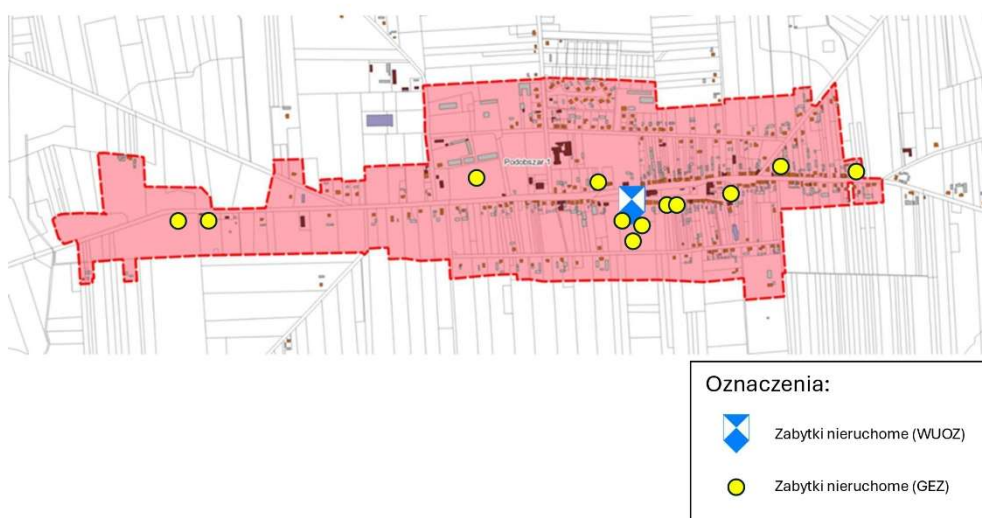


Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

przestrzeni publicznej, wzmocnienia walorów estetycznych oraz lepszego wykorzystania potencjału tego miejsca jako ważnego ośrodka życia społecznego i kulturowego w Grabowie.

Warto również, aby wokół tych zabytków stworzyć **zielone przestrzenie rekreacyjne**, wprowadzić **elementy małej architektury** i **ścieżki przyrodniczo-dydaktyczne**, które umożliwią mieszkańcom oraz turystom korzystanie z tych przestrzeni w sposób aktywny. Takie działania nie tylko poprawią jakość życia, ale również przyczynią się do **promocji dziedzictwa kulturowego gminy i wzmocnienia jej charakteru**.

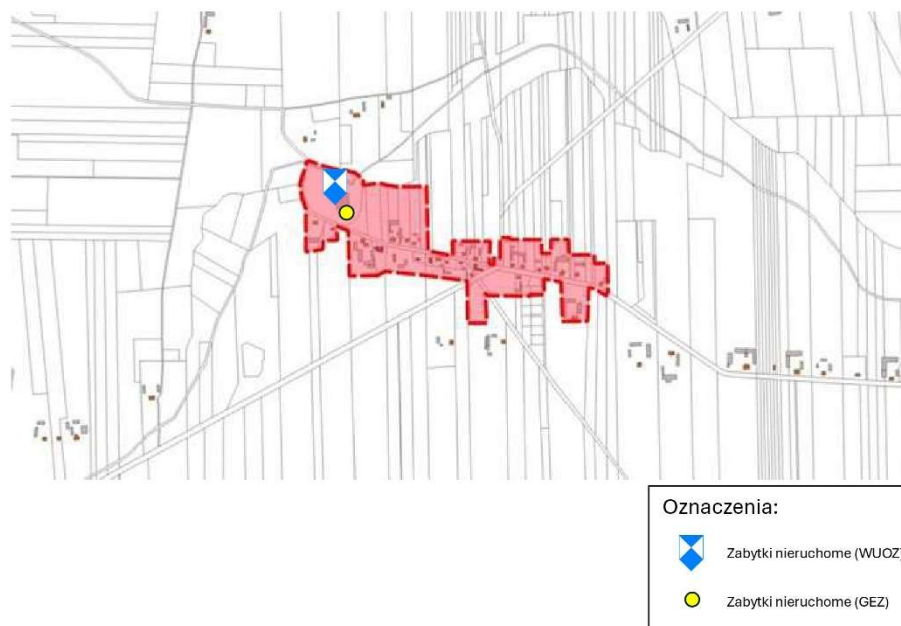


Rycina 21. Rozmieszczenie obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego (WUOZ) oraz gminnej ewidencji zabytków (GEZ) w obszarze rewitalizacji Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków województwa łódzkiego z dnia 16.02.2026 r. (https://www.wuoz-lodz.pl/Rejestr_zabytkow,19) oraz Uchwały nr XII/64/19 Rady Gminy Grabów z dnia 23 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grabów na lata 2019-2022”, Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego z dnia 15 listopada 2019 r. poz. 6001.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 22. Rozmieszczenie obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego (WUOZ) oraz gminnej ewidencji zabytków (GEZ) w obszarze rewitalizacji Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków województwa łódzkiego z dnia 16.02.2026 r. (https://www.wuoz-lodz.pl/Rejestr_zabytkow,19) oraz Uchwały nr XII/64/19 Rady Gminy Grabów z dnia 23 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grabów na lata 2019–2022”, Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego z dnia 15 listopada 2019 r. poz. 6001.

Gmina Grabów opracowała gminną ewidencję zabytków oraz dokumenty strategiczne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego przyjęte Uchwałą nr XII/64/19 Rady Gminy Grabów z dnia 23 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grabów na lata 2019–2022”. Dokument ten stanowi podstawę identyfikacji zasobów dziedzictwa kulturowego oraz wyznacza kierunki działań związanych z ich ochroną, zachowaniem i wykorzystaniem. Program Opieki nad Zabytkami wymaga aktualizacji, ze względu na zakończenie jego obowiązywania w 2022 roku.

Na obszarze gminy, w tym na terenie rewitalizacji obejmującym Besiekiery i Grabów, zidentyfikowano istotny potencjał dziedzictwa kulturowego. W gminnej ewidencji zabytków ujęto 59 zabytków nieruchomych o charakterze architektonicznym, z czego około 15% wpisanych jest do rejestru zabytków. Spośród nich 16 obiektów zlokalizowanych jest bezpośrednio na obszarze rewitalizacji, co potwierdza wysoką koncentrację wartościowego dziedzictwa na tym terenie.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Najlichnieszą grupę stanowią cmentarze (32,1%), w tym przede wszystkim cmentarze ewangelickie, a także cmentarze rzymskokatolickie i cmentarz żydowski w Grabowie. Istotną rolę odgrywają również parki (10%) oraz zespoły dworsko-parkowe (8,5%), które współtworzą krajobraz kulturowy gminy.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres / nr działki	Nr decyzji wpisu (jeśli dotyczy)	Data wpisu / Źródło
1	Besiekiery	Ruiny zamku	dz. ew. nr 169	66/243	01.08.1967 r.
2	Bugaj	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 94	–	Karta GEZ
3	Byszew	Dwór	Byszew 43, dz. 176/10	48/306	14.05.1984 r.
4	Byszew	Oficyna (stróżówka) w zespole dworskim	Byszew 43, dz. 176/10	48/306	14.05.1984 r.
5	Byszew	Park w zespole dworskim	dz. 176/10, 176/5, 176/7	48/306	14.05.1984 r.
6	Byszew	Ogrodzenie w zespole dworskim	Byszew 43	–	Karta GEZ
7	Grabów	Układ urbanistyczny	miejscowość Grabów	–	Karta GEZ
8	Grabów	Kościół parafialny p.w. św. Stanisława	ul. 1 Maja, dz. 118/1	443/253	25.07.1967 r.
9	Grabów	Ogrodzenie z bramą (zespół kościoła)	dz. ew. nr 118/1	–	Karta GEZ
10	Grabów	Cmentarz przykościelny	ul. 1 Maja, dz. 118/1	–	Karta GEZ
11	Grabów	Cmentarz grzebalny	dz. ew. nr 120/1	–	Karta GEZ
12	Grabów	Plebania	ul. 1 Maja 8, dz. 33/3	–	Karta GEZ
13	Grabów	Synagoga (ob. magazyn)	ul. Składowa, dz. 154/1	–	Karta GEZ
14	Grabów	Dom w zespole synagogi	ul. Składowa, dz. 154/1	–	Karta GEZ



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres / nr działki	Nr decyzji wpisu (jeśli dotyczy)	Data wpisu / Źródło
15	Grabów	Cmentarz żydowski	dz. ew. nr 229	–	Karta GEZ
16	Grabów	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 230	–	Karta GEZ
17	Grabów	Park dworski	ul. 1 Maja, dz. 57/11	–	Karta GEZ
18	Grabów	Dom	pl. Kościuszki 15	–	Karta GEZ
19	Grabów	Dom	pl. Kościuszki 16	–	Karta GEZ
20	Grabów	Dom	ul. Mickiewicza 39	–	Karta GEZ
21	Grabów	Młyn	ul. Mickiewicza 9	–	Karta GEZ
22	Grabów	Cegielnia	ul. Dąbska 39, dz. 166/1	–	Karta GEZ
23	Grabów	Dom w zespole cegielni	ul. Dąbska 39, dz. 166/3	–	Karta GEZ
24	Janów	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 33	–	Karta GEZ
25	Jastrzębia	Spichlerz w zespole dworskim	dz. ew. nr 81/4	51/309	14.05.1984 r.
26	Jastrzębia	Park w zespole dworskim	dz. ew. nr 81/4	51/309	14.05.1984 r.
27	Kadzidłowa	Kościół filialny p.w. Przenajśw. Sakramentu	dz. ew. nr 250	–	Karta GEZ
28	Kadzidłowa	Dom parafialny	dz. ew. nr 250	–	Karta GEZ
29	Kępina	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 79	–	Karta GEZ
30	Kobyle	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 55	–	Karta GEZ
31	Kotków	Dwór w zespole dworsko-folwarcznym	dz. ew. nr 3/10	–	Karta GEZ
32	Kotków	Spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	dz. ew. nr 3/10	–	Karta GEZ
33	Ksawerów	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 87	–	Karta GEZ



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres / nr działki	Nr decyzji wpisu (jeśli dotyczy)	Data wpisu / Źródło
34	Leszno	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 319	–	Karta GEZ
35	Nowa Sobótka	Kościół p.w. św. Mateusza (Mariawitów)	dz. ew. nr 79	52/310	21.05.1984 r.
36	Nowa Sobótka	Plebania w zespole kościoła	Nowa Sobótka 18, dz. 25	52/310	21.05.1984 r.
37	Nowa Sobótka	Cmentarz w zespole kościoła	dz. ew. nr 77	–	Karta GEZ
38	Osiny	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 73	–	Karta GEZ
39	Pieczew	Kościół św. Rozalii i św. Stanisława	dz. ew. nr 212	527/255	09.08.1967 r.
40	Pieczew	Dzwonnica w zespole kościoła	dz. ew. nr 212	–	Karta GEZ
41	Pieczew	Cmentarz przykościelny	dz. ew. nr 212	527/255	09.08.1967 r.
42	Pieczew	Brama w zespole kościoła	–	–	Karta GEZ
43	Pieczew	Cmentarz rzymskokatolicki	dz. ew. nr 91	–	Karta GEZ
44	Polamy	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 12	–	Karta GEZ
45	Rochów	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 59	–	Karta GEZ
46	Rochów Kol.	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 223	–	Karta GEZ
47	Sławęcín	Dwór w zespole dworskim	dz. ew. nr 50	–	Karta GEZ
48	Sławęcín	Kapliczka w zespole dworskim	dz. ew. nr 50	–	Karta GEZ
49	Sławęcín	Park w zespole dworskim	dz. ew. nr 50	–	Karta GEZ
50	Smolice	Dwór w zespole dworskim	dz. ew. nr 187/8	49/307	14.05.1984 r.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Adres / nr działki	Nr decyzji wpisu (jeśli dotyczy)	Data wpisu / Źródło
51	Smolice	Park w zespole dworskim	dz. 187/8, 187/7, 187/1	49/307	14.05.1984 r.
52	Srebrna	Dwór w zespole dworsko-folwarcznym	dz. ew. nr 9/37	232/491	16.11.1993 r.
53	Srebrna	Park w zespole dworsko-folwarcznym	dz. ew. nr 9/37	232/491	16.11.1993 r.
54	Srebrna	Spichlerz w zespole dworsko-folwarcznym	dz. ew. nr 9/37	–	Karta GEZ
55	Stara Sobótka	Kościół parafialny p.w. św. Mateusza	dz. ew. nr 179	50/308	21.05.1984 r.
56	Stara Sobótka	Dzwonnica w zespole kościoła	dz. ew. nr 179	–	Karta GEZ
57	Stara Sobótka	Cmentarz rzymskokatolicki	dz. ew. nr 138	–	Karta GEZ
58	Stara Sobótka	Kaplica p.w. św. Rocha (na cmentarzu)	dz. ew. nr 138	–	Karta GEZ
59	Wygorzele	Cmentarz ewangelicki	dz. ew. nr 100	–	Karta GEZ

Tabela 12. Wykaz zabytków z Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Grabów. Kolorem czerwonym oznaczono obiekty znajdujące się w granicach obszaru rewitalizacji. Źródło: Uchwała nr XII/64/19 Rady Gminy Grabów z dnia 23 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grabów na lata 2019-2022”, Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego z dnia 15 listopada 2019 r. poz. 6001.

W Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami Województwa Łódzkiego na lata 2024–2027 wskazano istotne problemy oraz kierunki działań w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, odnoszące się również bezpośrednio do gminy Grabów. W dokumencie podkreślono, że jednym z obiektów szczególnie zagrożonych jest synagoga w Grabowie z przełomu XIX i XX w., co wskazuje na potrzebę podjęcia pilnych działań zabezpieczających i konserwatorskich.

Gmina Grabów (w układzie funkcjonalnym Grabów–Besiekiery) została zakwalifikowana jako ośrodek o randze lokalnej, wymagający interwencji w zakresie poprawy



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

stanu zachowania dziedzictwa kulturowego oraz jakości przestrzeni publicznych. W szczególności wskazano na konieczność podejmowania działań w ramach celu operacyjnego „Atrakcyjny krajobraz kulturowy”, obejmujących m.in. rewaloryzację historycznych układów przestrzennych miejscowości, w tym poprawę jakości przestrzeni publicznych oraz dostosowanie ich do wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi.

Wśród kluczowych rekomendacji dla gminy wskazano:

- opracowanie i cykliczną aktualizację gminnego programu opieki nad zabytkami oraz gminnego programu rewitalizacji,
- wzmocnienie ochrony prawnej zespołu zamku w Besiekierach, w tym poprzez rozważenie objęcia ochroną obszarową,
- prowadzenie prac konserwatorskich i zabezpieczających, w szczególności w obrębie zespołu zamkowego w Besiekierach,
- opracowanie dokumentacji konserwatorskiej, w tym studium historyczno-konserwatorskiego układu przestrzennego Grabowa (z Besiekierami),
- rewaloryzację układów przestrzennych miejscowości wraz z historyczną zabudową oraz zielenią komponowaną,
- poprawę jakości przestrzeni publicznych poprzez ich estetyzację, uzupełnianie zabudowy z poszanowaniem lokalnych form architektonicznych oraz zwiększanie udziału zieleni, zwłaszcza w Grabowie.

Program wskazuje również na **konieczność wzmocnienia tożsamości wielokulturowej regionu, w tym poprzez ochronę i promocję dziedzictwa mniejszości narodowych i religijnych, co ma szczególne znaczenie w kontekście obiektów takich jak synagoga w Grabowie**. Istotnym kierunkiem działań jest także rozwój turystyki kulturowej, m.in. poprzez włączenie gminy w inicjatywy takie jak Szlak Zamków oraz promocję lokalnego dziedzictwa.

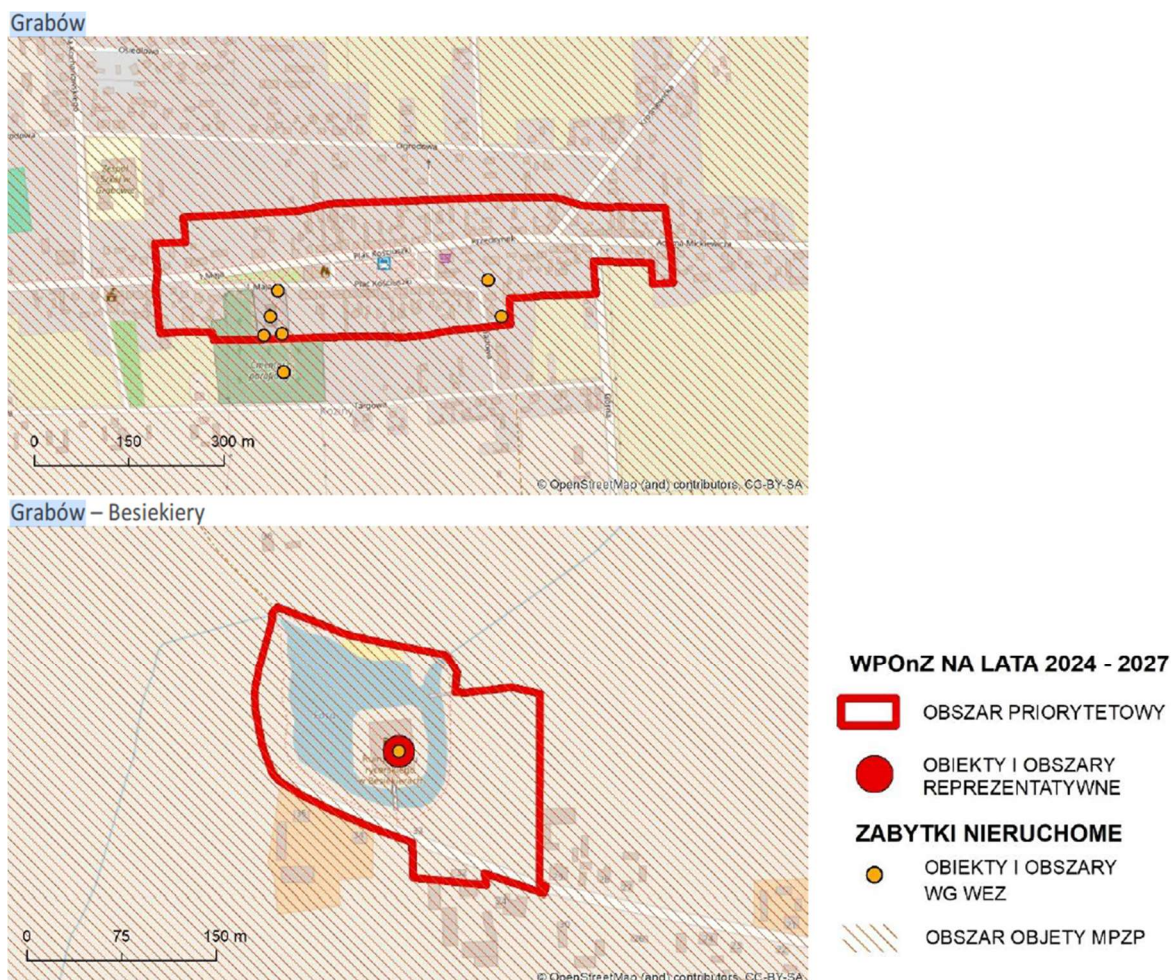
Ponadto zwrócono uwagę na potrzebę rozwoju narzędzi zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym digitalizacji i bieżącej aktualizacji gminnej ewidencji zabytków oraz tworzenia systemów informacji przestrzennej.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Wskazane w programie kierunki działań stanowią istotne wytyczne dla planowania i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, szczególnie na obszarach o wysokiej koncentracji wartości kulturowych, takich jak Grabów i Besiekiery.



Rycina 23. Fragment z WPOnZ województwa łódzkiego na lata 2024-2027, wskazujący obszary priorytetowe i reprezentatywne na terenie Gminy Grabów. Źródło: WPOnZ województwa łódzkiego na lata 2024-2027, <https://www.lodzkie.pl/kultura/ochrona-zabytkow/program-opieki-nad-zabytkami>

Zasoby dziedzictwa kulturowego na obszarze rewitalizacji wymagają kompleksowych działań ochronnych i rewaloryzacyjnych, ukierunkowanych na zachowanie tożsamości kulturowej, poprawę stanu technicznego obiektów oraz ich funkcjonalne wykorzystanie w rozwoju społeczno-gospodarczym gminy. W przypadku obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską lub wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Grabów, przedsięwzięcia rewitalizacyjne należy wykonać w zakresie uprzednio zaakceptowanym przez



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, a także zgodnie z wytycznymi Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grabów.

Analiza wskaźników znormalizowanych w sferze technicznej wskazuje na występowanie istotnych problemów infrastrukturalnych w obu podobszarach rewitalizacji.

W Grabowie wartości wskaźników wynoszą odpowiednio 1,5 dla liczby pustostanów i opuszczonych budynków, 0,5 dla obiektów użyteczności publicznej wymagających termomodernizacji, 1,5 dla budynków gminnych w złym stanie technicznym oraz 2 dla lokalizacji z problemem niskiego ciśnienia wody w okresie letnim. Wartości dodatnie wskazują na niekorzystną sytuację, szczególnie w zakresie stanu technicznego zabudowy oraz dostępności infrastruktury wodociągowej, co może wpływać na komfort życia mieszkańców oraz funkcjonowanie obiektów publicznych.



Rycina 24. Budynek synagogi w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Jednym z przykładów pustostanu na terenie obszaru rewitalizacji Grabów jest Synagoga, zlokalizowana przy ul. Spółdzielczej. Stanowi ważny element dziedzictwa kulturowego miejscowości, będący świadectwem obecności i działalności społeczności żydowskiej. Obiekt figuruje w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Grabów. Obecnie obiekt znajduje się w bardzo złym stanie technicznym – jest opuszczony, zniszczony i nieużytkowany, a jego otoczenie pozostaje zdegradowane i nieuporządkowane. Taki stan prowadzi do dalszej degradacji budynku oraz negatywnie wpływa na estetykę przestrzeni i odbiór historycznego miejsca. **Obiekt wymaga pilnych działań zabezpieczających oraz kompleksowej rewitalizacji, która pozwoli na zachowanie jego wartości kulturowych i przywrócenie go do przestrzeni publicznej. Zostało to podkreślone również w WPOnZ województwa łódzkiego na lata 2024-2027, poprzez nadanie obiektowi statusu szczególnie zagrożonego.**

Przykładem obiektu wymagającego istotnych prac modernizacyjnych jest budynek Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie. Widoczna jest wyraźna degradacja elewacji – liczne ubytki tynku, odspojenia oraz zniszczenia powierzchni ścian **negatywnie wpływają na estetykę obiektu i jego odbiór w przestrzeni publicznej.** Stan techniczny zewnętrznych elementów budynku wskazuje na brak kompleksowych prac remontowych w ostatnim czasie.

Otoczenie obiektu również wymaga uporządkowania i lepszego zagospodarowania. **Teren przed budynkiem jest częściowo zagospodarowany, jednak widoczne są elementy niedokończone lub o niskiej jakości estetycznej, co obniża funkcjonalność i reprezentacyjność miejsca.**

Mimo że budynek pełni ważną funkcję społeczną, jego obecny stan techniczny i wizualny wskazuje na potrzebę przeprowadzenia działań rewitalizacyjnych, obejmujących remont elewacji, poprawę estetyki oraz uporządkowanie przestrzeni wokół obiektu. **Działania te przyczynią się do poprawy wizerunku miejsca, zwiększenia komfortu użytkowników oraz wzmocnienia roli obiektu w lokalnej przestrzeni publicznej.**



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 25. Budynek Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wraz z terenem przyległym w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.



Rycina 26. Budynek Urzędu Miejskiego w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 27. Stan budynków mieszkalnych wraz z terenami przyległymi w Grabowie wymaga pilnej interwencji.
Źródło: opracowanie własne.

W Besiekierach sytuacja jest jeszcze bardziej problematyczna w wybranych aspektach. Wskaźniki dla liczby pustostanów oraz budynków gminnych w złym stanie technicznym wynoszą 2, co świadczy o wysokim poziomie degradacji zabudowy. Podobnie jak w Grabowie, istotnym problemem jest niskie ciśnienie wody w okresie letnim (2), co wskazuje na niewydolność infrastruktury technicznej.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Zestawienie danych pokazuje, że oba obszary borykają się z problemami technicznymi o charakterze systemowym, przy czym w Besiekierach są one bardziej nasilone w zakresie degradacji zabudowy, natomiast w Grabowie mają bardziej zróżnicowany charakter. **Wskazuje to na konieczność podjęcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych obejmujących poprawę stanu technicznego budynków, ograniczenie liczby pustostanów oraz modernizację infrastruktury technicznej, w szczególności sieci wodociągowej. Również poza obszarami rewitalizacji występują budynki wymagające interwencji, które wpływają na ogólną kondycję techniczną i estetyczną gminy.**

SFERA TECHNICZNA						
L.p.	Obszar	Wskaźniki znormalizowane (destymulanty)				Wskaźnik skumulowany
		Liczba pustostanów i opuszczonych budynków	Liczba obiektów użyteczności publicznych wymagających termomodernizacji	Liczba budynków gminnych w złym stanie technicznym	Lokalizacje z problemem niskiego ciśnienia wody w kranie w okresie letnim	
1	GRABÓW	1,5	0,5	1,5	2	5,5
2	BESIEKIERY	2	0	2	2	6

Tabela 13. Wskaźniki dla sfery technicznej. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Grabowie.

Na terenie obszarów rewitalizacji Grabów i Besiekiery **brak jest sieci ciepłowniczej oraz systemowej sieci gazowej**, co ogranicza możliwości korzystania z nowoczesnych źródeł energii i utrudnia rozwój nowoczesnej zabudowy mieszkaniowej i usługowej. W zakresie kanalizacji sytuacja jest zróżnicowana – sieć kanalizacyjna funkcjonuje w Grabowie, natomiast w Besiekierach jej brak stanowi istotne ograniczenie dla rozwoju infrastruktury komunalnej i wpływa negatywnie na standardy sanitarne oraz ochronę środowiska.

Obszary te posiadają natomiast sieć wodociągową i telekomunikacyjną, jednak **stan techniczny wodociągów wymaga pilnej poprawy – częste awarie ograniczają dostępność wody, obniżają komfort życia mieszkańców i mogą prowadzić do ryzyka przerw w dostawie wody pitnej, a także do uszkodzeń infrastruktury budynków**. Brak sieci ciepłowniczej i systemowej sieci gazowej, połączony z problemami w zakresie wodociągów i kanalizacji,



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

stwarza ryzyko utrudnień w realizacji inwestycji mieszkaniowych i usługowych, ogranicza efektywność funkcjonowania istniejących obiektów oraz może pogłębiać deficyty infrastrukturalne w obszarach rewitalizacji.

Poprawa stanu sieci wodociągowej, uzupełnienie braków w kanalizacji oraz rozważenie alternatywnych źródeł energii są kluczowe dla zwiększenia jakości infrastruktury technicznej, bezpieczeństwa mieszkańców i atrakcyjności inwestycyjnej obszarów Grabów i Besiekiery.

Podsumowując sferę techniczną obszarów Grabów i Besiekiery, można wskazać **występowanie wyraźnych obszarów zdegradowanych i elementów infrastruktury w stanie kryzysowym**. Brak sieci ciepłowniczej i systemowej sieci gazowej ogranicza dostęp mieszkańców do nowoczesnych źródeł energii, a w Besiekierach całkowity brak kanalizacji sanitarnej stanowi poważne zagrożenie sanitarne i środowiskowe. Sieć wodociągowa w obu podobszarach wymaga pilnej modernizacji z powodu licznych awarii, co dodatkowo pogłębia stan kryzysowy infrastruktury technicznej.

Znaczna liczba budynków prywatnych i gminnych, a także obiektów użyteczności publicznej, znajduje się w złym stanie technicznym, a wiele wymaga termomodernizacji i dostosowania dla osób z niepełnosprawnościami. Szczególnie niekorzystny stan zabytków i obiektów tożsamości historycznej – Zamek w Besiekierach, Kościół pw. św. Stanisława Biskupa w Grabowie czy Synagoga przy ul. Spółdzielczej – wraz z zaniedbanym otoczeniem potęguje degradację przestrzeni i ogranicza ich funkcjonalność.

Łącznie wskazuje to na konieczność podejmowania **kompleksowych działań rewitalizacyjnych obejmujących modernizację sieci technicznych, konserwację zabytków oraz remonty budynków użyteczności publicznej**. Interwencje te są kluczowe dla ograniczenia skutków stanu kryzysowego, poprawy bezpieczeństwa, funkcjonalności oraz estetyki przestrzeni publicznych i przywrócenia potencjału społeczno-gospodarczego obszarów zdegradowanych.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

2.2.7. Sfera środowiskowa

W Gminie Grabów brak jest scentralizowanego, ekologicznego systemu ciepłowniczego, co w znaczący sposób wpływa zarówno na środowisko, jak i na komfort życia mieszkańców. W większości budynków ogrzewanie odbywa się indywidualnie, często przy użyciu paliw stałych niskiej jakości, co prowadzi do **emisji zanieczyszczeń i niskiej emisji, będącej istotnym czynnikiem degradacyjnym**. Brak centralnego systemu uniemożliwia racjonalne zarządzanie energią, generuje wyższe koszty ogrzewania dla gospodarstw domowych oraz ogranicza możliwość wdrażania nowoczesnych i ekologicznych rozwiązań energetycznych. Fragmentaryczne ogrzewanie powoduje także nierównomierny komfort cieplny w budynkach, zmniejszając atrakcyjność inwestycyjną obszarów rewitalizacji i ograniczając potencjał poprawy jakości przestrzeni publicznych i prywatnych.

Dodatkowo, **budynki mieszkalne i użyteczności publicznej, które nie przeszły termomodernizacji, znacząco przyczyniają się do pogarszania stanu środowiska**. Ich niska izolacyjność oraz przestarzałe systemy grzewcze powodują nadmierne zużycie paliw stałych i innych wysokoemisyjnych źródeł energii, co skutkuje lokalnym zanieczyszczeniem powietrza oraz zwiększoną emisją CO₂. Brak modernizacji w tym zakresie potęguje negatywne skutki środowiskowe, utrudnia wprowadzanie ekologicznych rozwiązań na poziomie całej gminy i jednocześnie obniża jakość życia mieszkańców.

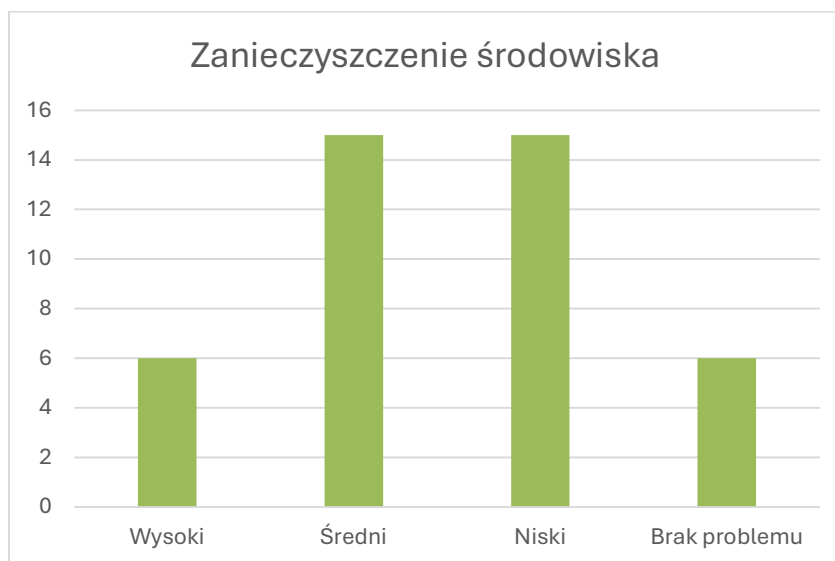
W badaniu ankietowym przeprowadzonym w czerwcu i lipcu 2025 r. mieszkańcy gminy Grabów zwrócili uwagę na problem zanieczyszczenia środowiska – aż 21 na 42 respondentów (50%) oceniło go jako wysoki lub średni. Wynik ten potwierdza obserwacje dotyczące fragmentarycznego, indywidualnego ogrzewania budynków przy użyciu paliw stałych niskiej jakości, które przyczyniają się do emisji zanieczyszczeń i degradacji lokalnego środowiska. Problem ten ma bezpośrednie konsekwencje dla jakości życia mieszkańców i podkreśla konieczność działań w zakresie modernizacji systemów grzewczych oraz wprowadzania rozwiązań ekologicznych na obszarach rewitalizacji.

W kolejnej ankiecie, przeprowadzonej w listopadzie i grudniu 2025 r., aż 33% ankietowanych potwierdziło, że zły stan jakości powietrza atmosferycznego stanowi znaczący problem. Wynik ten potwierdza wcześniejsze obserwacje.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Wykres 17. Ocena mieszkańców w odniesieniu do zanieczyszczenia środowiska. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.

Analiza wskaźników znormalizowanych wskazuje, że na obszarze Grabowa występuje problem nielegalnych składowisk odpadów – tzw. dzikich wysypisk – co zostało odnotowane wskaźnikiem równym 1. Sytuacja ta stanowi istotny element degradacji środowiska i przestrzeni publicznej, wpływając negatywnie na estetykę otoczenia, bezpieczeństwo mieszkańców oraz warunki sanitarne. Natomiast w Besiekierach problem ten nie został zidentyfikowany (wskaźnik 0), co sugeruje relatywnie lepszy stan w zakresie gospodarki odpadami i czystości przestrzeni publicznej. Pomimo tego w obu obszarach konieczne jest monitorowanie i zapobieganie tworzeniu się nielegalnych składowisk, aby ograniczyć dalszą degradację środowiska i poprawić jakość życia mieszkańców.

SFERA ŚRODOWISKOWA		
L.p.	Obszar	Wskaźniki znormalizowane (destymulanty) Obecność nielegalnych składowisk odpadów (tzw. dzikich wysypisk)
1	GRABÓW	1
2	BESIEKIERY	0

Tabela 14. Wskaźniki dla sfery środowiskowej. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Grabowie.

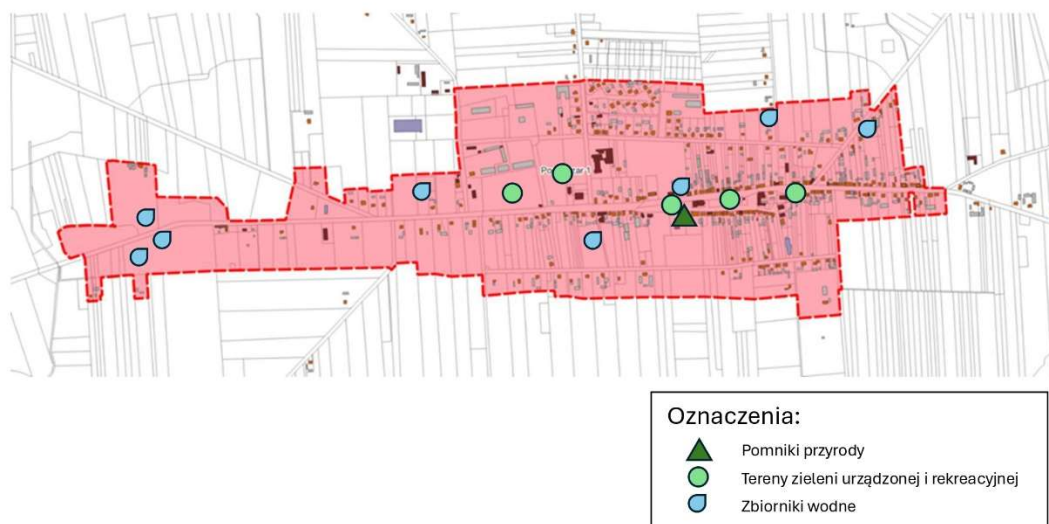


Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Na podstawie analizy dostępnych danych z serwisu GDOŚ oraz wizji lokalnej ustalono, że sfera środowiskowa w Gminie Grabów obejmuje przede wszystkim istniejące **tereny zielone obecne w przestrzeni publicznej**, w tym zieleń przydrożną i zadrzewienia. Pomimo braku rozległych, formalnie chronionych obszarów przyrodniczych na terenach rewitalizacji, elementy te odgrywają istotną rolę w kształtowaniu jakości środowiska lokalnego, wpływając na mikroklimat, estetykę krajobrazu oraz warunki rekreacji mieszkańców.

Na terenie obszaru rewitalizacji Grabów znajduje się 1 z dwóch pomników przyrody występujących w całej gminie, co podkreśla jego wartość przyrodniczą i krajobrazową. Dodatkowo obszar obejmuje 8 zbiorników wodnych (stawów) oraz 5 terenów zieleni urządzonej i rekreacyjnej, które pełnią funkcje zarówno estetyczne, jak i rekreacyjne dla mieszkańców. W przypadku Besiekier naturalne i rekreacyjne elementy środowiska koncentrują się głównie wokół ruin zamku, gdzie znajdują się tereny zieleni oraz zbiorniki wodne, tworząc lokalny punkt przyrodniczy i turystyczny. **W obu obszarach istnieje potencjał do dalszego zagospodarowania i rewitalizacji tych przestrzeni w celu poprawy jakości życia mieszkańców oraz wzmocnienia atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej.**

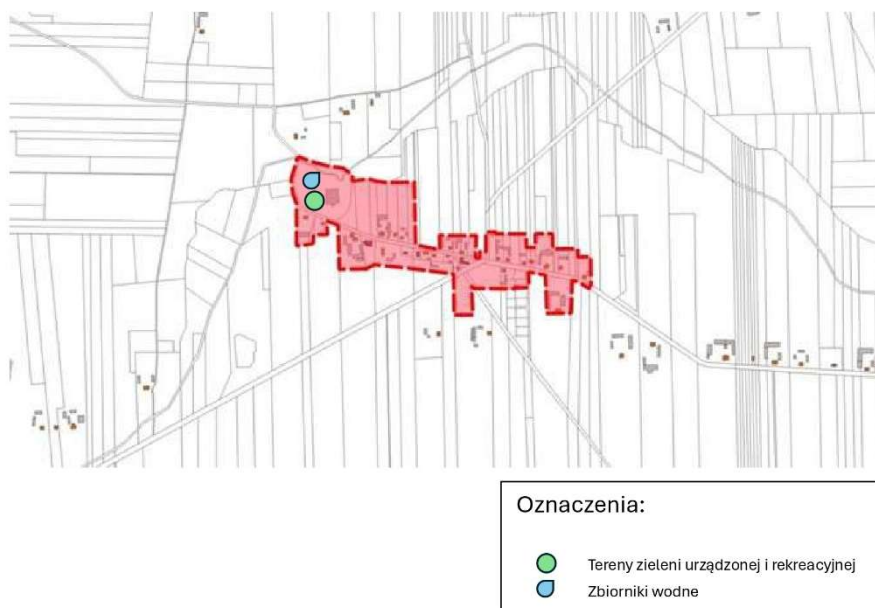


Rycina 28. Zasoby środowiskowe na obszarze rewitalizacji Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://qeoserwis.qdos.gov.pl/mapy/?usedesktop=true> oraz wizji lokalnej.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 29. Zasoby środowiskowe na obszarze rewitalizacji Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?usedesktop=true> oraz wizji lokalnej.

Jednocześnie na terenie obszarów rewitalizacji **nie występują wielkopowierzchniowe formy ochrony przyrody**, takie jak obszary Natura 2000, parki krajobrazowe czy rezerваты przyrody. Nie zidentyfikowano również terenów zalewowych. Oznacza to, że system przyrodniczy gminy opiera się przede wszystkim na **rozproszonych elementach zieleni**, takich jak zadrzewienia przydrożne, pomniki przyrody oraz niewielkie tereny zieleni urządzonej, a także tereny użytkowane rolniczo. Analiza przestrzenna wskazuje również na **bardzo niewielki udział wód powierzchniowych w przestrzeni publicznej we wszystkich obszarach rewitalizacji**.

Pomimo istnienia terenów zieleni urządzonej, ich potencjał w zakresie wspierania **aktywności społecznej mieszkańców jest słabo wykorzystany**. Zieleni i wody powierzchniowe występują głównie w formie punktowej i rozproszonej, a sposób ich zagospodarowania jest niewystarczający. **Brakuje spójnych przestrzeni rekreacyjnych, ciągów spacerowych, miejsc wypoczynku oraz elementów małej architektury, które pozwalałyby na pełne wykorzystanie tych zasobów**. W rezultacie istniejące tereny zielone i wodne w ograniczonym stopniu pełnią funkcję integracyjną oraz rekreacyjną dla lokalnej społeczności.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 30. Park Grabowski. Źródło: opracowanie własne.



Rycina 31. Teren zielony w centrum Grabowa. Źródło: opracowanie własne.

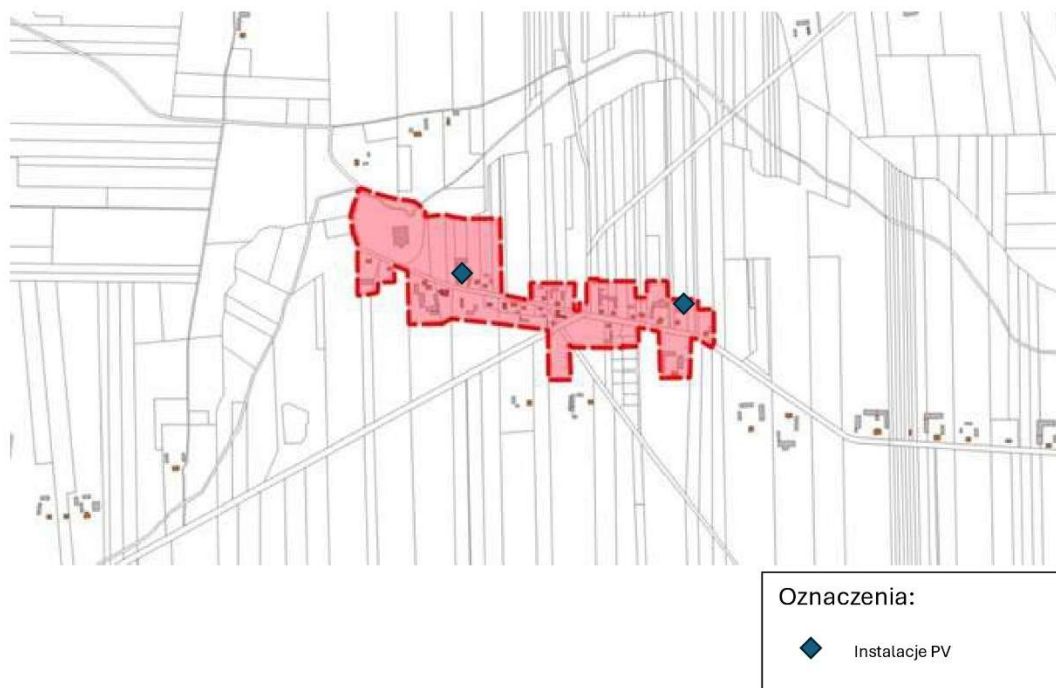


Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 32. Lokalizacja instalacji fotowoltaicznych na terenie obszaru rewitalizacji Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://leczycki.geoportal2.pl/>.



Rycina 33. Lokalizacja instalacji fotowoltaicznych na terenie obszaru rewitalizacji Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie: <https://leczycki.geoportal2.pl/>.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Istotnym elementem analizy sfery środowiskowej jest również stopień wykorzystania **odnawialnych źródeł energii**, w szczególności instalacji fotowoltaicznych. Na podstawie analizy ortofotomapy (<https://leczycki.geoportal2.pl/>, stan na 29.03.2026 r.) zidentyfikowano instalacje fotowoltaiczne zlokalizowane na dachach budynków mieszkalnych oraz na terenach przydomowych. W skali całej Gminy Grabów zidentyfikowano **205 instalacji fotowoltaicznych**, co odpowiada ok. **36 instalacjom na 1000 mieszkańców**.

W obrębie obszarów rewitalizacji poziom wykorzystania energii słonecznej jest zróżnicowany. W **obszarze rewitalizacji w miejscowości Grabów** odnotowano **45 instalacji PV**, co odpowiada ok. **53 instalacjom na 1000 mieszkańców** i oznacza wyższy poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii w porównaniu ze średnią dla całej gminy. W **obszarze rewitalizacji w miejscowości Besiekiery** zidentyfikowano **2 instalacje fotowoltaiczne** (ok. **18 instalacje na 1000 mieszkańców**), co stanowi dość niski poziom w stosunku do średniej gminnej.

Zróżnicowanie to może wynikać m.in. z różnic w dostępności środków finansowych, świadomości ekologicznej mieszkańców, stanu technicznego budynków czy możliwości inwestycyjnych gospodarstw domowych. Wyraźnie wyższy poziom wykorzystania instalacji PV w Grabowie wskazuje na większy potencjał adaptacyjny tego obszaru w zakresie transformacji energetycznej, podczas gdy Besiekiery wymagają wsparcia w tym zakresie.

Wnioski z analizy wskazują na potrzebę podejmowania działań wspierających rozwój odnawialnych źródeł energii, szczególnie w obszarach o niższym poziomie ich wykorzystania. Może to obejmować programy dotacyjne, działania edukacyjne oraz ułatwienia formalne dla mieszkańców. Rozwój instalacji fotowoltaicznych przyczyni się nie tylko do poprawy jakości powietrza i ograniczenia emisji zanieczyszczeń, ale również do obniżenia kosztów energii oraz zwiększenia niezależności energetycznej mieszkańców, co jest istotnym elementem działań rewitalizacyjnych i zrównoważonego rozwoju gminy.

Należy przy tym zaznaczyć, że identyfikacja instalacji została przeprowadzona **na podstawie analizy ortofotomapy**, dlatego uzyskane wartości mają **charakter szacunkowy** i mogą nie obejmować wszystkich funkcjonujących instalacji.

W świetle przeprowadzonej analizy można stwierdzić, że główne wyzwania środowiskowe obszarów rewitalizacji nie wynikają z presji przemysłowej czy degradacji



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

przyrodniczej, lecz z **niewystarczającego wykorzystania istniejących zasobów środowiskowych w kształtowaniu przestrzeni publicznych oraz z powiązań pomiędzy sferą środowiskową, techniczną i przestrzenno-funkcjonalną**. Działania rewitalizacyjne powinny zatem koncentrować się na **lepszemu wykorzystaniu terenów zieleni i elementów przyrodniczych w przestrzeni miejscowości, poprawie efektywności energetycznej zabudowy, rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz ograniczaniu niskiej emisji, co w dłuższej perspektywie może przyczynić się do poprawy jakości środowiska oraz warunków życia mieszkańców gminy**.

2.2.8. Podsumowanie diagnozy pogłębionej

Przeprowadzona diagnoza obszarów rewitalizacji w Grabowie i Besiekierach wskazuje na występowanie **wielowymiarowego stanu kryzysowego**, obejmującego sfery: społeczną, demograficzną, gospodarczą, przestrzenno-funkcjonalną, techniczną oraz środowiskową. Zidentyfikowane problemy mają charakter **skumulowany i wzajemnie powiązany**, co oznacza, że ich oddziaływanie wzmacnia się, prowadząc do pogłębiania negatywnych zjawisk oraz ograniczania potencjału rozwojowego gminy.

W sferze społecznej widoczne są problemy związane z ograniczoną aktywnością mieszkańców, niewystarczającą integracją społeczną oraz występowaniem zjawisk wykluczenia. **Niedostateczna liczba atrakcyjnych przestrzeni wspólnych oraz ograniczony dostęp do infrastruktury społecznej wpływają na osłabienie więzi lokalnych i zmniejszenie zaangażowania mieszkańców w życie społeczne**. Problemy te częściowo wynikają również z niedostosowania przestrzeni publicznych do potrzeb różnych grup, w tym osób starszych i osób z niepełnosprawnościami.

Sfera demograficzna wskazuje na niekorzystne trendy, takie jak starzenie się społeczeństwa oraz odpływ młodszych mieszkańców. **Zjawiska te prowadzą do zmniejszenia liczby osób aktywnych zawodowo, osłabienia potencjału rozwojowego oraz zwiększenia zapotrzebowania na usługi społeczne i opiekuńcze**. W dłuższej perspektywie może to skutkować dalszym spadkiem atrakcyjności osadniczej obszarów rewitalizacji.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

W sferze gospodarczej zauważalny jest **niski poziom aktywności ekonomicznej oraz ograniczona liczba lokalnych przedsiębiorstw i miejsc pracy**. Problemy infrastrukturalne, w tym niedostateczna jakość przestrzeni publicznych oraz ograniczenia techniczne, wpływają negatywnie na warunki prowadzenia działalności gospodarczej. Dodatkowo niewykorzystany potencjał turystyczny, związany m.in. z dziedzictwem kulturowym, nie przekłada się w pełni na rozwój lokalnej gospodarki.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna charakteryzuje się znacznym stopniem degradacji przestrzeni publicznych, niską estetyką otoczenia oraz ograniczoną funkcjonalnością wielu obszarów. **Występują liczne tereny niewykorzystane lub zdegradowane, a także braki w infrastrukturze sprzyjającej integracji społecznej i rekreacji**. Istotnym problemem jest również niedostosowanie przestrzeni do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz niewystarczająca dostępność komunikacyjna. W Grabowie widoczny jest duży potencjał do przekształceń, natomiast w Besiekierach problemy mają bardziej strukturalny i kompleksowy charakter.

Sfera techniczna ujawnia poważne niedobory infrastrukturalne oraz zły stan techniczny wielu budynków, w tym obiektów użyteczności publicznej i zabytków. Występują liczne pustostany oraz obiekty wymagające modernizacji i termomodernizacji. Kluczowe problemy obejmują również niewydolność sieci wodociągowej, brak sieci gazowej i ciepłowniczej oraz niedostateczny poziom skanalizowania (szczególnie w Besiekierach). Stan techniczny infrastruktury ogranicza zarówno komfort życia mieszkańców, jak i możliwości inwestycyjne.

Sfera środowiskowa wskazuje przede wszystkim na problemy związane z niską emisją i jakością powietrza, wynikające z indywidualnych systemów ogrzewania opartych na paliwach stałych oraz braku termomodernizacji budynków. Dodatkowo występują lokalne problemy, takie jak dzikie wysypiska odpadów czy niewystarczające wykorzystanie terenów zieleni. Pomimo obecności zasobów przyrodniczych, ich potencjał rekreacyjny i społeczny pozostaje w dużej mierze niewykorzystany. Poziom wykorzystania odnawialnych źródeł energii jest zróżnicowany i wymaga dalszego wsparcia.

Podsumowując, sytuacja obszarów rewitalizacji w Grabowie i Besiekierach wymaga **zintegrowanych i kompleksowych działań**, które będą jednocześnie odpowiadać na



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

problemy społeczne, infrastrukturalne, gospodarcze i środowiskowe. Kluczowe znaczenie ma poprawa jakości przestrzeni publicznych, rozwój infrastruktury technicznej, aktywizacja społeczna i gospodarcza mieszkańców oraz wdrażanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i efektywności energetycznej.

Tylko skoordynowane działania w tych obszarach pozwolą na **przełamanie negatywnych trendów, zahamowanie procesów degradacji oraz pełne wykorzystanie potencjału rozwojowego gminy**, prowadząc do poprawy jakości życia mieszkańców i zwiększenia atrakcyjności obszarów rewitalizacji jako miejsca do życia, pracy i inwestowania.

2.3. Problemy i potrzeby zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy pogłębionej obszarów rewitalizacji w gminie zostały określone **problemy i potrzeby** poszczególnych obszarów rewitalizacji we wszystkich sferach życia społecznego, gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego oraz środowiskowego. Zestawienie to pozwala zidentyfikować obszary wymagające wsparcia, priorytety interwencji oraz kierunki działań rewitalizacyjnych dostosowane do specyfiki każdego obszaru rewitalizacji.

1. Grabów

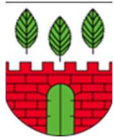
Sfera społeczna

Problemy:

- Starzejące się społeczeństwo, brak aktywności młodzieży.
- Niski poziom integracji społecznej, ograniczona liczba inicjatyw kulturalnych i rekreacyjnych.
- Wysoki poziom wykluczenia społecznego i ograniczony dostęp do usług wsparcia.

Potrzeby:

- Programy integracyjne i edukacyjne dla różnych grup wiekowych.
- Rozwój infrastruktury społecznej: świetlice, kluby seniora, miejsca spotkań dla młodzieży.
- Aktywne inicjatywy zwiększające partycypację mieszkańców w życiu lokalnym.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Sfera demograficzna

Problemy:

- Malejąca liczba mieszkańców i negatywny przyrost naturalny.
- Migracja młodych ludzi do większych miast.

Potrzeby:

- Zachęty do osiedlania się młodych rodzin (np. mieszkania komunalne, działki budowlane).
- Promocja lokalnych atrakcji i jakości życia, by zatrzymać mieszkańców.

Sfera gospodarcza

Problemy:

- Ograniczona liczba miejsc pracy, zależność od rolnictwa i nielicznych zakładów usługowych.
- Brak wsparcia dla przedsiębiorczości lokalnej.

Potrzeby:

- Tworzenie warunków do rozwoju małych firm i usług.
- Wsparcie dla rolnictwa i turystyki lokalnej (agroturystyka, wydarzenia kulturalne).

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Problemy:

- Nieuporządkowana zabudowa, słabe powiązania komunikacyjne.
- Brak atrakcyjnych przestrzeni publicznych (skwery, place, tereny rekreacyjne).

Potrzeby:

- Rewitalizacja przestrzeni publicznych, tworzenie zielonych ciągów pieszych i miejsc spotkań.
- Poprawa organizacji przestrzeni i oznakowania.

Sfera techniczna

Problemy:

- Zły stan infrastruktury drogowej i chodników.
- Przestarzała sieć wodno-kanalizacyjna.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Potrzeby:

- Modernizacja dróg, chodników, oświetlenia ulicznego.
- Unowocześnienie sieci wodno-kanalizacyjnej.

Sfera środowiskowa

Problemy:

- Niedostateczna gospodarka odpadami, problem z zanieczyszczeniem przestrzeni publicznej.
- Brak terenów zielonych i miejsc rekreacji w otoczeniu przyrody.
- Niska emisja.

Potrzeby:

- Tworzenie parków, terenów rekreacyjnych i zieleni przyulicznej.
- Programy edukacji ekologicznej i poprawy gospodarki odpadami.
- Programy dotacyjne na wymianę źródeł ciepła.

2. Besiekiery

Sfera społeczna

Problemy:

- Niska aktywność społeczna mieszkańców, ograniczona oferta kulturalna.
- Brak miejsc spotkań lokalnych.

Potrzeby:

- Organizacja wydarzeń społecznych i kulturalnych.
- Rozbudowa infrastruktury społecznej.

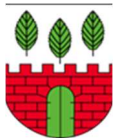
Sfera demograficzna

Problemy:

- Starzenie się mieszkańców i ubytek populacji.
- Odptyw młodzieży do miast.

Potrzeby:

- Działania wspierające młode rodziny i zachęcające do powrotu mieszkańców.
- Promocja lokalnych walorów i jakości życia.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Sfera gospodarcza

Problemy:

- Brak różnorodności gospodarczej – dominacja rolnictwa.
- Ograniczone możliwości lokalnego zatrudnienia.

Potrzeby:

- Rozwój lokalnej przedsiębiorczości i usług.
- Wsparcie dla turystyki i produktów lokalnych.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna

Problemy:

- Niewystarczająco uporządkowana przestrzeń publiczna.
- Brak terenów rekreacyjnych i miejsc do spotkań mieszkańców.

Potrzeby:

- Rewitalizacja przestrzeni publicznych.
- Tworzenie ciągów pieszo-rowerowych i stref aktywności.

Sfera techniczna

Problemy:

- Zły stan dróg lokalnych, brak chodników.
- Przystarzała infrastruktura wodno-kanalizacyjna.

Potrzeby:

- Modernizacja infrastruktury technicznej.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej.

Sfera środowiskowa

Problemy:

- Niska emisja i mały udział OZE.
- Niedostateczna gospodarka odpadami i edukacja ekologiczna.

Potrzeby:

- Tworzenie zielonych przestrzeni i terenów rekreacyjnych.
- Programy dotacyjne na wymianę źródeł ciepła i OZE.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Analiza obu obszarów rewitalizacji – Grabowa i Besiekier – pokazuje, że kluczowe wyzwania dotyczą zarówno sfer społecznej, demograficznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej, jak i środowiskowej. W obu miejscowościach występuje problem starzejącego się społeczeństwa, odpływu młodych mieszkańców oraz niskiej aktywności społecznej. Infrastruktura techniczna i przestrzeń publiczna wymagają modernizacji i uporządkowania, a brak miejsc rekreacji oraz terenów zielonych ogranicza atrakcyjność lokalną. W sferze gospodarczej widoczna jest konieczność wsparcia przedsiębiorczości lokalnej i dywersyfikacji źródeł zatrudnienia. Potrzeby rewitalizacyjne koncentrują się więc na tworzeniu przyjaznej, aktywnej i dostępnej przestrzeni, poprawie jakości infrastruktury oraz wzmocnieniu integracji społecznej i rozwoju lokalnej gospodarki.

2.4. Kierunki działań odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy pogłębionej obszarów rewitalizacji zidentyfikowano kluczowe potrzeby mieszkańców w sferach społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. Analiza wskazała zarówno na problemy infrastrukturalne i techniczne, jak i na ograniczenia w zakresie dostępności usług publicznych oraz brak odpowiednio zagospodarowanych przestrzeni służących integracji społecznej i rekreacji.

Wśród najczęściej wskazywanych przez mieszkańców kierunków działań w przeprowadzonej w listopadzie i grudniu 2025 r. ankiecie znalazły się: poprawa dostępności i jakości usług publicznych oraz poprawa stanu technicznego budynków użyteczności publicznej – oba obszary wskazało po 12% respondentów. Istotną potrzebą, na którą zwróciło uwagę 10% ankietowanych, jest: realizacja działań edukacyjnych, aktywizujących oraz integracyjnych dla dzieci i młodzieży, tworzenie i zagospodarowanie miejsc służących integracji i aktywizacji mieszkańców, poprawa dostępności i jakości usług publicznych.

Kierunki działań rewitalizacyjnych zostały sformułowane w taki sposób, aby odpowiadały na zidentyfikowane potrzeby i problemy, a jednocześnie wspierały zrównoważony rozwój lokalny, integrację przestrzenną i społeczną oraz podnosiły jakość życia mieszkańców na wszystkich objętych programem obszarach.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

1. Obszar Grabów:

Sfera społeczna:

- Wspieranie integracji społecznej poprzez tworzenie miejsc spotkań i aktywności dla różnych grup wiekowych.
- Programy aktywizacji młodzieży i osób starszych, np. warsztaty, kluby zainteresowań.

Sfera gospodarcza:

- Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości i inicjatyw społeczno-gospodarczych.
- Promocja turystyki lokalnej i produktów regionalnych.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

- Rewitalizacja przestrzeni publicznych, placów i terenów zielonych.
- Poprawa funkcjonalności i estetyki budynków użyteczności publicznej.
- Modernizacja obiektów i dostosowanie do osób niepełnosprawnych.

Sfera techniczna:

- Modernizacja infrastruktury drogowej, oświetlenia i sieci kanalizacyjnej.
- Poprawa dostępności komunikacyjnej i bezpieczeństwa ruchu.

Sfera środowiskowa:

- Tworzenie terenów zielonych i rekreacyjnych.
- Ochrona środowiska naturalnego, gospodarka odpadami i działania proekologiczne.
- Programy wsparcia wymiany starych pieców i instalacji OZE.

2. Obszar Besiekiery:

Sfera społeczna:

- Wzmacnianie więzi społecznych poprzez lokalne inicjatywy kulturalne i edukacyjne.
- Programy przeciwdziałania depopulacji i wsparcia rodzin młodych.

Sfera gospodarcza:

- Tworzenie warunków dla nowych inwestycji i miejsc pracy.
- Wsparcie dla rolnictwa i małych przedsiębiorstw lokalnych.

Sfera przestrzenno-funkcjonalna:

- Poprawa estetyki przestrzeni publicznej.
- Rozbudowa infrastruktury rekreacyjnej.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

- Modernizacja obiektów i dostosowanie do osób niepełnosprawnych.

Sfera techniczna:

- Modernizacja sieci wodno-kanalizacyjnej.
- Poprawa jakości dróg i chodników, zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

Sfera środowiskowa:

- Ochrona zasobów przyrodniczych, zieleń miejska i rekultywacja terenów zdegradowanych.
- Edukacja ekologiczna mieszkańców i działania proekologiczne.
- Programy wsparcia wymiany starych pieców i instalacji OZE.

2.5. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Po przeprowadzeniu rewitalizacji obszary Grabowa i Besiekier staną się przyjaznymi mieszkańcom przestrzeniami, w których życie codzienne łączy się z wysoką jakością środowiska i komfortem technicznym. Obszary te będą charakteryzowały się uporządkowaną i bezpieczną infrastrukturą drogową, poprawioną mobilnością pieszą oraz łatwym dostępem do usług publicznych, handlu i rekreacji.

W sferze społecznej i demograficznej rewitalizacja przyczyni się do wzmocnienia integracji lokalnej, powstania atrakcyjnych miejsc spotkań, centrów aktywności oraz wsparcia dla rodzin, osób starszych i młodzieży. Dzięki modernizacji przestrzeni publicznej oraz poprawie jakości budynków, obszary staną się bardziej atrakcyjne dla obecnych i nowych mieszkańców.

W sferze środowiskowej rewitalizacja skoncentruje się na ograniczeniu niskiej emisji, poprzez modernizację systemów grzewczych, ocieplenie budynków oraz wykorzystanie odnawialnych źródeł energii. Zieleń miejska, tereny rekreacyjne i strefy aktywności na świeżym powietrzu będą sprzyjały poprawie jakości powietrza i dobrostanu mieszkańców. Dodatkowo, wprowadzane będą innowacyjne rozwiązania infrastrukturalne, wspierające efektywność energetyczną, gospodarkę wodną oraz zrównoważoną mobilność.

Po rewitalizacji obszary Grabowa i Besiekier staną się przykładami harmonijnego połączenia funkcjonalnej przestrzeni miejskiej z troską o środowisko i społeczną spójność,



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

oferując mieszkańcom wysoką jakość życia, bezpieczeństwo oraz bardziej nowoczesne i ekologiczne warunki codziennego funkcjonowania.

2.6. Cele rewitalizacji

Na podstawie pogłębionej diagnozy obszarów rewitalizacji zostały określone problemy i potrzeby w sferach społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej. W odpowiedzi na zidentyfikowane wyzwania wyznaczono **cele rewitalizacji**, które służą osiągnięciu zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy. W każdym celu rewitalizacji wyznaczono także uzupełniające cele szczegółowe.

Każdy cel został opisany w sposób umożliwiający powiązanie go z kierunkami działań oraz wskaźnikami monitorowania realizacji programu.

Cele rewitalizacji:

- **R1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej**

Cel obejmuje modernizację placów, skwerów i terenów zielonych, tworzenie nowych miejsc rekreacji i wypoczynku, montaż małej architektury (ławki, oświetlenie, kosze na śmieci), a także zagospodarowanie terenów publicznych w funkcjonalne przestrzenie przyjazne mieszkańcom.

- **R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej**

Działania obejmują organizację wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i sportowych, wsparcie lokalnych inicjatyw społecznych i stowarzyszeń, tworzenie przestrzeni do spotkań mieszkańców oraz rozwój programów aktywizujących dzieci, młodzież i seniorów, a także przedsiębiorczość lokalną.

- **R3. Modernizacja i termomodernizacja budynków**

Cel obejmuje kompleksową termomodernizację budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej (ocieplenie, wymiana okien i drzwi), modernizację systemów grzewczych, instalację odnawialnych źródeł energii (panele fotowoltaiczne, pompy ciepła), wymianę oświetlenia na energooszczędne oraz działania zmniejszające niską emisję zanieczyszczeń, wraz z przystosowaniem tych budynków do potrzeb osób



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

z ograniczoną mobilnością. Cel zawiera również rewitalizację zabytków i remont pustostanów wraz z przystosowaniem do nowej funkcji.

- **R4. Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej**

Działania obejmują modernizację dróg, chodników i budowę ścieżek rowerowych, przebudowę i remont sieci infrastruktury technicznej, montaż nowoczesnego oświetlenia ulicznego i poprawę dostępności transportowej. Działania te mają na celu również poprawę bezpieczeństwa pieszych i kierowców, poprzez m.in. poprawę oznakowania i wykonanie bezpiecznych przejść dla pieszych.

- **R5. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym**

Cel obejmuje nasadzenia drzew i krzewów, tworzenie terenów zielonych i parków kieszonkowych, budowę systemów retencji wód opadowych, edukację ekologiczną mieszkańców oraz działania ograniczające niską emisję i zwiększające efektywność energetyczną.

W celach rewitalizacji wyznaczono także cele szczegółowe, które precyzują konkretne działania w ramach każdego celu głównego:

R1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej

Cele szczegółowe:

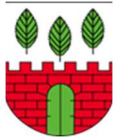
R1.1. Rewitalizacja i modernizacja istniejących placów, skwerów i terenów zielonych.

R1.2. Tworzenie nowych miejsc rekreacji i wypoczynku.

R1.3. Montaż i modernizacja elementów małej architektury.

R1.4. Przekształcenie zaniedbanych terenów publicznych w funkcjonalne przestrzenie przyjazne mieszkańcom.

R1.5. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej poprzez nasadzenia zieleni i elementy małej architektury.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej

Cele szczegółowe:

- R2.1. Organizacja wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i sportowych.
- R2.2. Wsparcie lokalnych inicjatyw społecznych i stowarzyszeń.
- R2.3. Tworzenie i modernizacja przestrzeni spotkań społecznych.
- R2.4. Programy aktywizujące dzieci, młodzież i seniorów.
- R2.5. Wsparcie przedsiębiorczości lokalnej.

R3. Modernizacja i termomodernizacja budynków

Cele szczegółowe:

- R3.1. Kompleksowa termomodernizacja budynków.
- R3.2. Przystosowanie budynków do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością.
- R3.3. Rewitalizacja zabytków.
- R3.4. Remont pustostanów z nadaniem nowych funkcji społecznych.

R4. Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej

Cele szczegółowe:

- R4.1. Modernizacja ciągów komunikacyjnych.
- R4.2. Przebudowa i remont sieci infrastruktury technicznej.
- R4.3. Poprawa bezpieczeństwa pieszych i kierowców.
- R4.4. Poprawa dostępności transportowej.

R5. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym

Cele szczegółowe:

- R5.1. Tworzenie terenów zieleni rekreacyjnej.
- R5.2. Edukacja ekologiczna mieszkańców.
- R5.3. Działania ograniczające niską emisję.
- R5.4. Poprawa efektywności energetycznej obiektów.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

CELE REWITALIZACJI

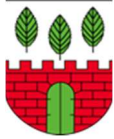
R1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej

R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej

R3. Modernizacja i termomodernizacja budynków

R4. Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej

R5. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym



3. PRZEDSIĘWZIĘCIA REWITALIZACYJNE

3.1 Grupy docelowe

Na podstawie pogłębionej diagnozy stanu społecznego, gospodarczego i przestrzenno-funkcjonalnego obszarów rewitalizacji wyróżniono **kluczowe grupy społeczne**, które są najbardziej narażone na wykluczenie, mają ograniczony dostęp do usług lub wymagają wsparcia w rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i aktywności zawodowej.

Wyróżnienie grup docelowych pozwala **sprecyzować potrzeby mieszkańców**, skupić działania rewitalizacyjne na najbardziej problematycznych obszarach społecznych oraz dobrać odpowiednie narzędzia i kierunki interwencji. Grupy te obejmują zarówno osoby w różnym wieku, jak i mieszkańców w trudnej sytuacji społecznej czy ekonomicznej, a także lokalnych przedsiębiorców i społeczność lokalną ogółem. Analiza ta stanowi podstawę do projektowania działań rewitalizacyjnych, które są celowe, efektywne i odpowiadają realnym wyzwaniom danego obszaru rewitalizacji.

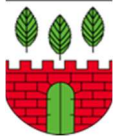
1. Dzieci i młodzież

Dzieci i młodzież z obszaru Grabowa i Besiekier stanowią istotną grupę mieszkańców, jednak część z nich zmaga się z trudnościami edukacyjnymi, ograniczonym dostępem do zajęć rozwijających oraz niską aktywnością społeczną. Występują również problemy związane z niezdiagnozowanymi zaburzeniami neurorozwojowymi oraz absencją szkolną.

Potrzeby:

- Dostęp do zajęć edukacyjnych, terapeutycznych i rozwijających kompetencje społeczne.
- Możliwość uczestnictwa w warsztatach, wydarzeniach i inicjatywach lokalnych.
- Bezpieczne i atrakcyjne przestrzenie do spędzania czasu wolnego.

Cel działań: Zwiększenie aktywności edukacyjnej i społecznej oraz poprawa szans rozwojowych dzieci i młodzieży.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

2. Rodziny z dziećmi

Rodziny, szczególnie te borykające się z trudnościami wychowawczymi i społecznymi, wymagają wsparcia w zakresie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych oraz dostępu do usług społecznych.

Potrzeby:

- Wsparcie w zakresie wychowania i rozwiązywania problemów rodzinnych.
- Dostęp do przestrzeni sprzyjających integracji i wspólnemu spędzaniu czasu.
- Możliwość korzystania z poradnictwa specjalistycznego i działań edukacyjnych.

Cel działań: Wzmocnienie funkcji opiekuńczo-wychowawczych rodzin oraz poprawa jakości życia.

3. Osoby starsze

Seniorzy w Grabowie i Besiekierach często doświadczają izolacji społecznej oraz ograniczonego dostępu do usług i wydarzeń z uwagi na bariery komunikacyjne i infrastrukturalne.

Potrzeby:

- Dostęp do działań integracyjnych, kulturalnych i aktywizujących.
- Możliwość łatwego przemieszczania się i korzystania z usług publicznych.
- Miejsca sprzyjające spotkaniom i aktywności społecznej.

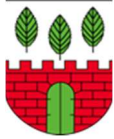
Cel działań: Przeciwdziałanie izolacji społecznej i poprawa dobrostanu seniorów.

4. Osoby z niepełnosprawnościami i ograniczoną mobilnością

Osoby te napotykają bariery zarówno w przestrzeni publicznej, jak i w dostępie do usług (w tym terapeutycznych i społecznych), szczególnie na obszarach wiejskich.

Potrzeby:

- Dostosowana infrastruktura oraz likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych.
- Dostęp do usług „blisko miejsca zamieszkania”.
- Możliwość uczestnictwa w życiu społecznym i lokalnym.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Cel działań: Zwiększenie dostępności i pełne włączenie społeczne.

5. Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym

Do tej grupy należą osoby bezrobotne, ubogie, dotknięte przemocą lub uzależnieniami, a także osoby o niskich kompetencjach społecznych i zawodowych.

Potrzeby:

- Dostęp do wsparcia psychologicznego, prawnego i społecznego.
- Programy aktywizacji społecznej i zawodowej.
- Możliwość uczestnictwa w działaniach integracyjnych i edukacyjnych.

Cel działań: Ograniczenie skali wykluczenia społecznego i poprawa funkcjonowania społecznego mieszkańców.

6. Mieszkańcy korzystający z obiektów kulturalnych, edukacyjnych i sportowych

Są to mieszkańcy korzystający z edukacji, kultury, sportu, ochrony zdrowia oraz usług społecznych, którzy napotykają trudności w dostępie do tych usług, szczególnie z powodu wykluczenia komunikacyjnego.

Potrzeby:

- Poprawa dostępności transportowej do usług publicznych.
- Rozwój oferty kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej.

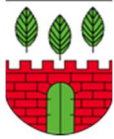
Cel działań: Zwiększenie dostępności usług i aktywności mieszkańców.

7. Lokalne organizacje społeczne, kulturalne i edukacyjne

Instytucje takie jak szkoły, GOPS, GCKB oraz organizacje pozarządowe pełnią kluczową rolę w integracji społecznej, jednak wymagają wsparcia w zakresie infrastruktury i współpracy.

Potrzeby:

- Dostęp do przestrzeni i narzędzi do realizacji działań społecznych.
- Współpraca międzyinstytucjonalna i wsparcie merytoryczne.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Cel działań: Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego i rozwój usług społecznych.

8. Lokalni producenci, przedsiębiorcy i handlujący

Na obszarze występuje ograniczona liczba miejsc pracy i niewielkie zróżnicowanie działalności gospodarczej.

Potrzeby:

- Warunki do rozwoju działalności gospodarczej i usług.
- Lepsza dostępność klientów i przestrzeni do prowadzenia działalności.

Cel działań: Wsparcie lokalnej przedsiębiorczości i rozwój gospodarczy.

9. Odwiedzający gminę

Grabów i Besiekiery posiadają potencjał turystyczny, który nie jest w pełni wykorzystywany.

Potrzeby:

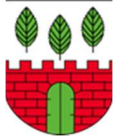
- Estetyczne i funkcjonalne przestrzenie publiczne.
- Dostęp do atrakcji, wydarzeń i lokalnych produktów.

Cel działań: Zwiększenie atrakcyjności gminy i rozwój funkcji turystycznych.

3.2 Podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji program rewitalizacji powinien zawierać informacje dotyczące planowanych działań rewitalizacyjnych. W szczególności dokument ten obejmuje identyfikację podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, czyli takich działań, których realizacja jest niezbędna do osiągnięcia celów programu oraz wyprowadzenia obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego.

Na podstawie pogłębionej diagnozy stanu społecznego, gospodarczego, przestrzenno-funkcjonalnego, technicznego i środowiskowego obszarów rewitalizacji, a także z uwzględnieniem zidentyfikowanych grup docelowych, określono priorytetowe



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

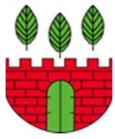
przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Ich dobór wynika z potrzeby reagowania na najważniejsze problemy oraz potrzeby mieszkańców, a także z dążenia do poprawy jakości życia społeczności lokalnej.

Przedsięwzięcia te obejmują różnorodne działania – zarówno o charakterze infrastrukturalnym, jak i społecznym, gospodarczym oraz środowiskowym. Zostały one zaplanowane w taki sposób, aby odpowiadały zarówno celom horyzontalnym, wspólnym dla całego obszaru rewitalizacji, jak i celom szczegółowym przypisanym poszczególnym podobszynom. Takie podejście pozwala zachować spójność planowanych działań, sprzyja efektywnemu wykorzystaniu dostępnych zasobów oraz wspiera zrównoważony rozwój lokalny.

Każde z podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zostało opisane w sposób umożliwiający określenie jego znaczenia oraz sposobu realizacji. W opisie wskazano w szczególności nazwę przedsięwzięcia, podmioty odpowiedzialne za jego realizację, zakres planowanych działań, lokalizację oraz szacunkową wartość inwestycji. Uwzględniono również prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich monitorowania i oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji. Istotnym elementem jest także wskazanie działań zapewniających dostępność dla osób ze szczególnymi potrzebami, zgodnie z ustawą z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami – o ile na etapie opracowywania programu możliwe było określenie tych informacji.

Program rewitalizacji obejmuje ponadto charakterystykę innych, uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Są to działania uzupełniające działania podstawowe. Ich opis ma charakter zbiorczy i wskazuje ogólne typy działań, które mogą być podejmowane w ramach procesu rewitalizacji.

W dalszej części rozdziału przedstawiono zestawienie kluczowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych podstawowych i uzupełniających przewidzianych do realizacji w ramach programu.

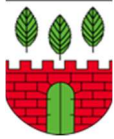


Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Przedsięwzięcie	Nazwa	Podmiot realizujący	Partner	Obszar rewitalizacji	Realizowane cele	Realizowane cele szczegółowe
P1	Modernizacja Parku Miejskiego i Centrum Sportowo-Rekreacyjnego ze Stadionem w Grabowie	Gmina Grabów	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie	Grabów	R1, R2, R3, R4, R5	R1.1, R1.2, R1.3, R1.4, R1.5, R2.1, R2.3, R2.4, R3.3, R4.1, R4.3, R4.4, R5.1.
P2	Lokalny Ośrodek Integracji i Turystyki „Besiekierska Przystań”	Gmina Grabów	Gminne Centrum Kulturalno Biblioteczne w Grabowie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie	Besiekiery	R1, R2, R3, R4, R5	R1.1, R1.2, R1.3, R1.4, R1.5, R2.1, R2.2, R2.3, R2.4, R2.5, R3.1, R3.2, R3.3, R3.4, R4.1, R4.3, R4.4, R5.1, R5.2.
P3	Multimodalne Centrum Tradycji i Handlu „Grabowska Targowica” i „Arena Palanta”	Gmina Grabów	Gminne Centrum Kulturalno Biblioteczne w Grabowie, lokalni rzemieślnicy	Grabów	R1, R2, R3, R4, R5	R1.1, R1.2, R1.3, R1.4, R1.5, R2.1, R2.2, R2.3, R2.4, R2.5, R3.1, R3.2, R3.4, R4.1, R4.2, R4.3, R4.4, R5.1, R5.3.
P4	„Grabowski Ryneček” – zagospodarowanie skweru przy Placu Kościuszki	Gmina Grabów	Lokalni przedsiębiorcy, Gminne Centrum Kulturalno Biblioteczne w Grabowie	Grabów	R1, R2, R4, R5	R1.1, R1.2, R1.3, R1.4, R1.5, R2.2, R2.3, R2.5, R4.3, R5.1, R5.3.
P5	Centrum Wspierania Rodziny i Rozwoju DOBRA ZIEMIA - Zintegrowany Program Wsparcia Psychospołecznego i Edukacyjnego. Model: „Usługi w zasięgu spaceru” - wykorzystanie rozproszonej sieci świetlic, szkół i ośrodków kultury	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie	Fundacja Dobra Ziemia, Gmina Grabów, Szkoła Podstawowa w Grabowie, Gminne Centrum Kulturalno Biblioteczne w Grabowie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grabowie	Grabów, Besiekiery	R1, R2, R3, R4	R1.4, R2.1, R2.2, R2.3, R2.4, R3.4, R4.4.
P6	Centrum Wspierania Rodziny i Rozwoju DOBRA ZIEMIA - Zintegrowany Program Wsparcia Psychospołecznego i Edukacyjnego.	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie	Fundacja Dobra Ziemia, Gmina Grabów, Szkoła Podstawowa w Grabowie, Gminne Centrum Kulturalno-Biblioteczne (GCKB), Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grabowie, Zespół Interdyscyplinarny w Grabowie	Grabów, Besiekiery	R1, R2, R3, R4	R1.4, R2.1, R2.2, R2.3, R2.4, R3.4, R4.4

Tabela 15. Zestawienie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Gminie Grabów. Źródło: opracowanie własne.

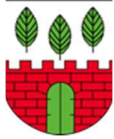


Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

KARTA PROJEKTU REWITALIZACYJNEGO – P1

NAZWA PROJEKTU	Modernizacja Parku Miejskiego i Centrum Sportowo-Rekreacyjnego ze Stadionem w Grabowie
PODMIOT REALIZUJĄCY	Gmina Grabów
PARTNERZY	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
LOKALIZACJA	Działki o numerze ewidencyjnym 57/10, 57/11, 58/1, w obrębie geodezyjnym Grabów Wieś <i>Lokalizacja w obszarze rewitalizacji (Podobszar 1 – Grabów) wyznaczonym Uchwałą nr XXVII/146/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 29 stycznia 2026 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2026 r. poz. 1428).</i>
GRUPA DOCELOWA	Projekt skierowany jest do szerokiego grona odbiorców, ze szczególnym uwzględnieniem mieszkańców obszaru rewitalizacji – Podobszaru 1 (Grabów). Główne grupy docelowe obejmują: <ul style="list-style-type: none">• mieszkańców miejscowości Grabów, w tym osoby w różnym wieku, korzystające z przestrzeni publicznej w celach rekreacyjnych i integracyjnych,• dzieci i młodzież – jako odbiorcy infrastruktury rekreacyjnej (plac zabaw, park linowy, infrastruktura sportowa), wymagający stworzenia atrakcyjnych form spędzania czasu wolnego,• osoby starsze, w tym uczestnicy Domu Seniora – jako grupa wymagająca dostosowanej, bezpiecznej i dostępnej przestrzeni sprzyjającej aktywności i integracji,• osoby zagrożone wykluczeniem społecznym oraz korzystające z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej – poprzez zapewnienie im dostępu do ogólnodostępnej infrastruktury oraz działań aktywizujących,• rodziny z dziećmi – jako użytkownicy przestrzeni rekreacyjnej i wypoczynkowej,• osoby z niepełnosprawnościami i o ograniczonej mobilności – dzięki dostosowaniu infrastruktury do ich potrzeb (ścieżki, strefa sensoryczna, dostępność przestrzeni),• lokalne organizacje, instytucje i grupy nieformalne – jako potencjalni organizatorzy wydarzeń i inicjatyw społecznych,• odwiedzający i turyści – w związku z udostępnieniem atrakcji takich jak zagospodarowana lodownia i bunkier oraz poprawą estetyki i funkcjonalności przestrzeni. Projekt ma charakter inkluzywny i międzypokoleniowy, odpowiadając na potrzeby różnych grup społecznych oraz sprzyjając integracji i aktywizacji lokalnej społeczności.
OPIS PROJEKTU	Projekt zakłada kompleksowe zagospodarowanie i integrację przestrzenną terenów zlokalizowanych w rejonie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Domu Seniora, parku oraz stadionu sportowego, poprzez utworzenie spójnej, wielofunkcyjnej strefy użytkowo-wypoczynkowej. Celem przedsięwzięcia jest poprawa jakości przestrzeni publicznej, zwiększenie jej dostępności oraz stworzenie atrakcyjnego miejsca integracji społecznej dla mieszkańców w różnym wieku, w tym dzieci, młodzieży, osób starszych oraz osób korzystających z pomocy społecznej. W ramach realizacji projektu planuje się odbudowę i budowę nowych alejek parkowych oraz ścieżek pieszych, wraz z ich utwardzeniem i oświetleniem, w tym zastosowaniem nowoczesnych rozwiązań oświetlenia świetlno-dźwiękowego. Przestrzeń zostanie wyposażona w strefy wypoczynku obejmujące ławki, wiaty i stoliki, a także elementy małej architektury, takie jak kosze na odpady, karmniki dla ptaków i zwierząt oraz domki dla owadów. Projekt przewiduje szerokie działania proekologiczne, w tym wykonanie nowych nasadzeń krzewów i roślin ozdobnych, renowację i pielęgnację istniejącego



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

drzewostanu, a także tworzenie rabat bylinowych, ogrodu deszczowego oraz zielonych ścian i zadaszeń w strefach wypoczynkowych, co wpłynie na poprawę mikroklimatu i estetyki przestrzeni.

Istotnym elementem przedsięwzięcia będzie stworzenie nowoczesnej i dostępnej infrastruktury rekreacyjnej, obejmującej plac zabaw dla dzieci z elementami sensorycznymi oraz Plac Integracji Międzypokoleniowej przy Domu Seniora, wyposażony w stoły do gier, ławki ergonomiczne i stoły piknikowe. Dodatkowo przewiduje się modernizację istniejącej siłowni plenerowej oraz placu zabaw przy budynku GOPS.

W ramach projektu zostanie wydzielona strefa spacerowa wraz z wybiegiem dla psów, co zwiększy funkcjonalność i inkluzywność przestrzeni publicznej. Zaplanowano również budowę parku linowego oraz pumtracku (toru rowerowego dla dzieci i młodzieży), co znacząco poszerzy ofertę rekreacyjną obszaru.

Istotnym elementem będzie budowa sceny plenerowej/altany wraz z zapleczem technicznym, zlokalizowanej w przestrzeni nawiązującej do historycznego układu założenia parkowego, co umożliwi organizację wydarzeń kulturalnych, festynów i spotkań społecznych. Uzupełnieniem funkcji rekreacyjnych będą nowe trybuny stadionowe, modernizacja zaplecza szatniowego, remont i rozbudowa infrastruktury sportowej, w tym modernizacja boiska piłkarskiego, montaż automatycznego systemu nawadniania oraz oświetlenia spełniającego wymogi treningowe i rozgrywkowe.

Ważnym elementem projektu będzie zagospodarowanie zabytkowej lodowni, która zostanie przekształcona w mini-muzeum i element ścieżki tematycznej, a także udostępnienie bunkru do zwiedzania, co pozwoli na zachowanie i promocję lokalnego dziedzictwa kulturowego.

Na terenie inwestycji przewiduje się budowę nowych miejsc parkingowych, w tym miejsc dla osób z niepełnosprawnościami, z zastosowaniem powierzchni przepuszczalnych, a także rozwój infrastruktury rowerowej poprzez montaż stojaków oraz samoobsługowej stacji naprawy rowerów.

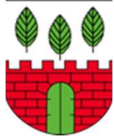
Całość terenu zostanie wyposażona w system monitoringu wizyjnego, zapewniający bezpieczeństwo użytkowników, a także w tablice informacyjne i mapy parku z kodami QR, umożliwiające dostęp do informacji, ścieżek tematycznych oraz interaktywnych form edukacji, takich jak gry terenowe.

Kluczowym założeniem projektu jest funkcjonalne połączenie parku z terenami rekreacyjnymi przy GOPS i Domu Seniora oraz ze stadionem sportowym, obejmującym boiska do piłki nożnej, siatkówki, koszykówki, siatkówki plażowej oraz bieżnię, tworząc jeden spójny kompleks rekreacyjno-społeczny.

Realizacja projektu przyczyni się do aktywizacji społecznej mieszkańców, poprawy jakości życia oraz zwiększenia atrakcyjności i funkcjonalności przestrzeni publicznej, wpisując się w cele rewitalizacji obszaru zdegradowanego.

Realizacja projektu przyczyni się do usunięcia negatywnych zjawisk narastających w wyznaczonym obszarze rewitalizacji – Podobszarze 1 (Grabów), takich jak:

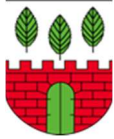
- niski poziom integracji społecznej oraz ograniczona aktywność mieszkańców – poprzez utworzenie ogólnodostępnej, atrakcyjnej przestrzeni sprzyjającej spotkaniom, rekreacji i organizacji wydarzeń lokalnych,
- wykluczenie społeczne osób starszych i korzystających z pomocy społecznej – poprzez funkcjonalne połączenie parku z terenem GOPS i Domu Seniora oraz dostosowanie przestrzeni do ich potrzeb (m.in. strefa sensoryczna, mała architektura),
- brak oferty dla dzieci i młodzieży oraz niska aktywność fizyczna – poprzez budowę miejsca zabaw, parku linowego oraz rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej,
- odpływ mieszkańców i spadek atrakcyjności osiedleńczej – poprzez poprawę jakości



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

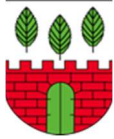
	<p>i estetyki przestrzeni publicznej oraz stworzenie nowoczesnej strefy wypoczynkowej,</p> <ul style="list-style-type: none">• ograniczone możliwości rozwoju lokalnej gospodarki i turystyki – poprzez zagospodarowanie obiektów o potencjale historycznym (lodownia, bunkier) oraz stworzenie przestrzeni sprzyjającej usługom i wydarzeniom lokalnym,• brak atrakcyjnych i uporządkowanych przestrzeni publicznych – poprzez rewitalizację parku, odbudowę i oświetlenie ścieżek oraz wprowadzenie nowych funkcji rekreacyjnych,• słabe powiązania funkcjonalne między kluczowymi obszarami miejscowości – poprzez integrację parku, stadionu oraz terenów przy GOPS i Domu Seniora w jedną spójną strefę użytkową,• niedostateczny stan infrastruktury technicznej – poprzez modernizację ciągów pieszych, budowę oświetlenia oraz utworzenie miejsc parkingowych,• niedobór terenów zielonych i rekreacyjnych oraz niska jakość środowiska – poprzez nowe nasadzenia, uporządkowanie zieleni oraz stworzenie przestrzeni sprzyjającej wypoczynkowi na świeżym powietrzu. <p>Obiekty ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Grabów wymagają szczególnej ochrony i uwzględnienia ich wartości kulturowych na etapie planowania oraz realizacji przedsięwzięć. W przypadku prowadzenia działań inwestycyjnych należy bezwzględnie stosować się do obowiązujących zaleceń konserwatorskich oraz zasad ochrony dziedzictwa, tak aby nie naruszyć ich substancji zabytkowej, walorów architektonicznych oraz kontekstu przestrzennego.</p>
ZAKRES DZIAŁAŃ DO REALIZACJI	<p>W ramach realizacji projektu planuje się przeprowadzenie następujących działań:</p> <ul style="list-style-type: none">• odbudowa i budowa nowych alejek parkowych/ ścieżek (utwardzenie i oświetlenie- potencjalne wykorzystanie oświetlenia świetlnodźwiękowego) oraz stref wypoczynku (ławki, wiaty, stoliki);• montaż koszy na śmieci, karmników dla ptaków/zwierząt, domków dla owadów• przygotowanie nowych nasadzeń krzewów i roślin ozdobnych, renowacja i pielęgnacja drzewostanu (np. utworzenie kilku rabat bylinowych, ogrodu deszczowego, zielonych ścian lub zadaszeń w strefach wypoczynku);• stworzenie placu zabaw dostępnego i bezpiecznego dla dzieci na terenie parku (np. instrumenty plenerowe, tablice sensoryczne) oraz Placu Integracji Międzypokoleniowej przy Domu Seniora (np. stoły z ławkami do gry w szachy/warcaby, ławki ergonomiczne, stoły piknikowe)• wydzielenie strefy spacerowej z koszami i z miejscem (placem zabaw) dla psów i ich właścicieli• budowa sceny plenerowej/altany do organizacji imprez i festynów (np. w miejscu gdzie stał dawniej pałac, stworzenie takiej sceny nawiązującej do tego faktu), z zapleczem technicznym i naturalnym terenem dla widowni• stworzenie miejsc parkingowych i miejsc dla osób z niepełnosprawnościami z uwzględnieniem powierzchni przepuszczalnej wzdłuż ulicy Parkowej od strony stadionu• budowa parku linowego na terenie parku• modernizacja istniejącej już plenerowej siłowni i placu zabaw dostępnych dla wszystkich przy budynku GOPS• zagospodarowanie zabytkowej lodowni, jako miejsce pełniące funkcje mini-muzeum, ścieżki tematycznej integrowanej z parkiem• udostępnienie bunkru do zwiedzania



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

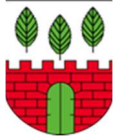
	<ul style="list-style-type: none">• budowa Pumptracku (toru rowerowego dla młodzieży i dzieci) z wydzielonymi strefami i oznakowaniem• budowa nowych trybun na terenie stadionu• remont zaplecza szatniowego (rozbudowa budynku)• zapewnienie punktu sanitarnego na terenie stadionu i parku, dostępnego dla osób z niepełnosprawnościami• modernizacja głównego boiska do gry w piłkę nożną (wymiana murawy, montaż automatycznego nawodnienia)• montaż oświetlenia spełniającego wymogi treningowe/rozrywkowe na terenie stadionu• stworzenie jednego integralnego miejsca rekreacji - połączenie parku z częścią wypoczynkową dla osób korzystających z GOPS i Domu Seniora oraz stadionem sportowym do piłki nożnej, siatkowej, koszykówki i plażówki oraz bieżnią• montaż monitoringu wizyjnego w kluczowych punktach parku i przy boisku• instalacja tablic informacyjnych i map parku z kodami QR kierującymi do stron gminy lub ewentualnej ścieżki tematycznej, gry terenowej• montaż Samoobsługowej Stacji Naprawy Rowerów oraz stojaków rowerowych w wyznaczonych miejscach <p>W zakresie zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami projekt zakłada:</p> <ul style="list-style-type: none">• dostosowanie ciągów pieszych (odbudowa i wyrównanie ścieżek parkowych) w sposób umożliwiający swobodne poruszanie się osobom z niepełnosprawnościami oraz osobom starszym,• zastosowanie bezpiecznego i równego oświetlenia alejek parkowych zwiększającego komfort i bezpieczeństwo użytkowników po zmroku,• wprowadzenie elementów małej architektury (ławki z oparciami i podłokietnikami, miejsca odpoczynku) umożliwiających korzystanie z przestrzeni osobom o ograniczonej mobilności,• utworzenie strefy sensorycznej dostosowanej do potrzeb osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności, w tym intelektualnymi i sensorycznymi,• zapewnienie dostępności przestrzeni rekreacyjnych (plac zabaw, park linowy) poprzez odpowiednie rozwiązania funkcjonalne i organizacyjne,• integrację przestrzeni parkowej z terenami GOPS i Domu Seniora w sposób ułatwiający dostęp osobom korzystającym z usług wsparcia społecznego,• wyznaczenie i odpowiednie zaprojektowanie miejsc parkingowych, w tym miejsc dla osób z niepełnosprawnościami, zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie głównych wejść do parku,• zapewnienie czytelnego oznakowania przestrzeni oraz elementów informacyjnych ułatwiających orientację w terenie.
OPIS WŁĄCZENIA PARTNERA	<p>Zakres zaangażowania GOPS obejmie w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none">• identyfikację i aktywizację grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym seniorów, dzieci i młodzieży,• organizację działań integracyjnych, edukacyjnych i rekreacyjnych na powstałym terenie,• współpracę z Domem Seniora i innymi podmiotami w zakresie wykorzystania infrastruktury,• działania informacyjne i animacyjne zachęcające mieszkańców do korzystania z przestrzeni,• monitorowanie efektów społecznych projektu.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

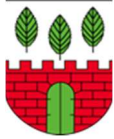
SZACOWANY KOSZT PROJEKTU	3 500 000 PLN	1	z funduszy UE - łącznie	2 975 000 PLN
CELE PROJEKTU		2	środki budżetu państwa	0,00 PLN
		3	środki budżetu gminy	525 000 PLN
		4	środki prywatne	0,00 PLN
	<p>Sfera społeczna Projekt odpowiada na problem starzejącego się społeczeństwa oraz niskiej aktywności młodzieży poprzez stworzenie atrakcyjnej, ogólnodostępnej przestrzeni sprzyjającej aktywności fizycznej i społecznej. Elementy takie jak park linowy, miejsce zabaw, strefa sensoryczna czy infrastruktura sportowa zachęcą do spędzania czasu na świeżym powietrzu zarówno dzieci, młodzież, jak i seniorów. Zwiększeniu ulegnie poziom integracji społecznej dzięki powstaniu przestrzeni sprzyjającej spotkaniom i organizacji wydarzeń lokalnych. Połączenie parku z obszarem GOPS i Domu Seniora ograniczy wykluczenie społeczne osób korzystających z pomocy społecznej oraz seniorów, zapewniając im lepszy dostęp do przestrzeni wspólnej i aktywności.</p> <p>Sfera demograficzna Projekt wpłynie na poprawę atrakcyjności miejsca zamieszkania, co może ograniczyć odpływ młodych mieszkańców oraz zwiększyć zainteresowanie osiedlaniem się nowych rodzin. Estetyczna, funkcjonalna i bezpieczna przestrzeń publiczna stanowi istotny czynnik wpływający na decyzje osiedleńcze i jakość życia.</p> <p>Sfera gospodarcza Zagospodarowanie przestrzeni rekreacyjnej oraz udostępnienie elementów dziedzictwa lokalnego (lodownia, bunkier) stworzy potencjał do rozwoju lokalnej turystyki i drobnej przedsiębiorczości (np. usługi rekreacyjne, gastronomiczne, wydarzenia plenerowe). Projekt pośrednio przyczyni się do zwiększenia aktywności gospodarczej i dywersyfikacji źródeł dochodu mieszkańców.</p> <p>Sfera przestrzenno-funkcjonalna Projekt bezpośrednio odpowiada na problem braku atrakcyjnych przestrzeni publicznych oraz słabych powiązań funkcjonalnych. Integracja parku, stadionu oraz terenów przy GOPS i Domu Seniora stworzy uporządkowaną i spójną strukturę przestrzenną. Rewitalizacja ścieżek, budowa oświetlenia oraz wprowadzenie nowych funkcji rekreacyjnych przyczynią się do poprawy dostępności i czytelności przestrzeni oraz jej funkcjonalności.</p> <p>Sfera techniczna Modernizacja ścieżek oraz budowa oświetlenia wpłyną na poprawę stanu infrastruktury technicznej oraz bezpieczeństwa użytkowników. Powstanie miejsc parkingowych uporządkuje ruch i zwiększy dostępność terenu.</p> <p>Sfera środowiskowa Projekt przyczyni się do zwiększenia powierzchni terenów zielonych oraz poprawy jakości środowiska poprzez nowe nasadzenia i uporządkowanie przestrzeni parkowej. Tworzenie terenów rekreacyjnych w otoczeniu zieleni odpowiada na problem niedoboru takich miejsc, a także sprzyja poprawie mikroklimatu i ograniczeniu negatywnych skutków niskiej emisji.</p> <p>Projekt wpisuje się w następujące cele rewitalizacji, przyczyniając się do ich realizacji w sposób kompleksowy:</p>			



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<p>R1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej Projekt bezpośrednio realizuje cel poprzez rewitalizację terenu parku oraz jego przekształcenie w nowoczesną, funkcjonalną przestrzeń rekreacyjną. Odbudowa ścieżek, montaż oświetlenia, wprowadzenie małej architektury, nowe nasadzenia oraz utworzenie stref rekreacyjnych (plac zabaw, park linowy, strefa sensoryczna) przyczynią się do poprawy estetyki i funkcjonalności przestrzeni. Realizowane będą w szczególności cele szczegółowe: R1.1, R1.2, R1.3, R1.4 oraz R1.5.</p> <p>R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej Projekt tworzy warunki do integracji mieszkańców poprzez utworzenie przestrzeni sprzyjającej spotkaniom i aktywnościom społecznym. Połączenie parku z GOPS, Domem Seniora oraz infrastrukturą sportową umożliwi organizację wydarzeń, zajęć i inicjatyw lokalnych dla różnych grup wiekowych. Dodatkowo działania animacyjne realizowane przez GOPS będą wspierać aktywizację społeczną. Realizowane będą cele szczegółowe: R2.1, R2.3 oraz R2.4.</p> <p>R3. Modernizacja i termomodernizacja budynków Projekt częściowo wpisuje się w ten cel poprzez zagospodarowanie i rewitalizację obiektów o wartości historycznej, takich jak lodownia oraz bunkier, którym zostaną nadane nowe funkcje użytkowe i społeczne.</p> <p>Realizowany będzie cel szczegółowy: R3.3.</p> <p>R4. Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej Projekt zakłada modernizację infrastruktury technicznej w postaci odbudowy ścieżek, budowy oświetlenia oraz utworzenia miejsc parkingowych, co poprawi dostępność i bezpieczeństwo użytkowników przestrzeni. Dodatkowo integracja różnych części obszaru wpłynie na lepsze powiązania komunikacyjne.</p> <p>Realizowane będą cele szczegółowe: R4.1, R4.3 oraz R4.4.</p> <p>R5. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym Projekt przyczynia się do poprawy jakości środowiska poprzez nowe nasadzenia zieleni oraz rozwój terenów rekreacyjnych w otoczeniu przyrody. Działania te wpłyną na poprawę mikroklimatu oraz zwiększenie udziału terenów zielonych. Realizowany będzie cel szczegółowy: R5.1.</p>																
<p>OPIS POWIĄZAŃ I SYNERGII Z INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI</p>	<p>Przedsięwzięcie wykazuje silną synergię z pozostałymi działaniami rewitalizacyjnymi, tworząc główną przestrzeń integracji społecznej i rekreacji w Grabowie. W szczególności uzupełnia się z P2 i P3, które rozwijają funkcje kulturalne, handlowe i turystyczne, wzmacniając atrakcyjność całego obszaru. W powiązaniu z P4 i PU1 poprawia dostępność komunikacyjną oraz przepływ mieszkańców pomiędzy kluczowymi punktami rewitalizacji. Z kolei P5 i P6 zapewniają komponent społeczny i usługowy, który zwiększa wykorzystanie przestrzeni parkowej w działaniach integracyjnych i edukacyjnych. PU2 wzmacnia aspekt zieleni i jakości środowiska, podnosząc estetykę i spójność całego obszaru rewitalizacji.</p>																
<p>REZULTATY</p>	<p>Kluczowe rezultaty realizacji projektu obejmują następujące mierzalne wskaźniki:</p> <table border="1" data-bbox="448 1733 1390 2018"> <tr> <td>• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją</td> <td>4,6430 ha</td> </tr> <tr> <td>• długość wybudowanych lub zmodernizowanych ścieżek</td> <td>770 m</td> </tr> <tr> <td>• liczba zamontowanych punktów oświetleniowych</td> <td>15 szt</td> </tr> <tr> <td>• liczba elementów małej architektury</td> <td>35 szt</td> </tr> <tr> <td>• liczba utworzonych miejsc rekreacji</td> <td>5 szt</td> </tr> <tr> <td>• powierzchnia utworzonych lub zagospodarowanych terenów zieleni</td> <td>2 ha</td> </tr> <tr> <td>• liczba nowych nasadzeń (drzew i krzewów)</td> <td>780 szt.</td> </tr> <tr> <td>• liczba obiektów o znaczeniu historycznym poddanych rewitalizacji i udostępnionych do użytkowania</td> <td>2 szt.</td> </tr> </table>	• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją	4,6430 ha	• długość wybudowanych lub zmodernizowanych ścieżek	770 m	• liczba zamontowanych punktów oświetleniowych	15 szt	• liczba elementów małej architektury	35 szt	• liczba utworzonych miejsc rekreacji	5 szt	• powierzchnia utworzonych lub zagospodarowanych terenów zieleni	2 ha	• liczba nowych nasadzeń (drzew i krzewów)	780 szt.	• liczba obiektów o znaczeniu historycznym poddanych rewitalizacji i udostępnionych do użytkowania	2 szt.
• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją	4,6430 ha																
• długość wybudowanych lub zmodernizowanych ścieżek	770 m																
• liczba zamontowanych punktów oświetleniowych	15 szt																
• liczba elementów małej architektury	35 szt																
• liczba utworzonych miejsc rekreacji	5 szt																
• powierzchnia utworzonych lub zagospodarowanych terenów zieleni	2 ha																
• liczba nowych nasadzeń (drzew i krzewów)	780 szt.																
• liczba obiektów o znaczeniu historycznym poddanych rewitalizacji i udostępnionych do użytkowania	2 szt.																



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<ul style="list-style-type: none"> • liczba utworzonych miejsc parkingowych • liczba przestrzeni dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami • liczba punktów monitoringu wizyjnego 	60 szt. 3 szt. 10
ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	Przedsięwzięcie <i>nie należy</i> do grupy przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu procesów odrębnych.	
CZAS REALIZACJI	Od 2027 do 2033	STOPIEŃ GOTOWOŚCI DO REALIZACJI
		Przygotowany Program Funkcjonalno-Użytkowy.

KARTA PROJEKTU REWITALIZACYJNEGO – P2

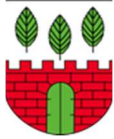
NAZWA PROJEKTU	Lokalny Ośrodek Integracji i Turystki „Besiekierska Przystań”
PODMIOT REALIZUJĄCY	Gmina Grabów
PARTNERZY	Gminne Centrum Kulturalno Biblioteczne w Grabowie, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
LOKALIZACJA	<p>Budynek dawnej szkoły i biblioteki przy ruinach zamku w Besiekierach Działka o numerze ewidencyjnym 173 w obrębie geodezyjnym Besiekiery</p> <p><i>Lokalizacja w obszarze rewitalizacji (Podobszar 2 – Besiekiery) wyznaczonym Uchwałą nr XXVII/146/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 29 stycznia 2026 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2026 r. poz. 1428).</i></p>
GRUPA DOCELOWA	<p>Projekt skierowany jest do szerokiego i zróżnicowanego grona odbiorców, obejmującego zarówno mieszkańców obszaru, jak i osoby odwiedzające region.</p> <ul style="list-style-type: none"> • mieszkańcy miejscowości i gminy – jako główni użytkownicy przestrzeni, korzystający z oferty kulturalnej, integracyjnej, edukacyjnej i rekreacyjnej, • dzieci i młodzież – jako odbiorcy zajęć warsztatowych, edukacyjnych, wydarzeń kulturalnych oraz użytkownicy przestrzeni rekreacyjnej i plenerowej, • osoby starsze – jako grupa korzystająca z przestrzeni integracyjnych, wydarzeń międzypokoleniowych oraz oferty kulturalno-społecznej, • rodziny z dziećmi – jako użytkownicy przestrzeni wypoczynkowej, gastronomicznej i rekreacyjnej, • osoby z niepełnosprawnościami i o szczególnych potrzebach – dzięki pełnej dostępności obiektu, w tym zaplecza sanitarnego, przestrzeni warsztatowych i infrastruktury zewnętrznej, • lokalne Koła Gospodyń Wiejskich oraz organizacje społeczne – jako użytkownicy zaplecza gastronomicznego i współorganizatorzy wydarzeń, • turyści i odwiedzający region – jako odbiorcy oferty turystycznej, Centrum Obsługi Turysty oraz „Izby Pamięci Ziemi Grabowskiej”, • lokalni twórcy, animatorzy kultury i edukatorzy – jako osoby realizujące działania warsztatowe, artystyczne i edukacyjne, • przedsiębiorcy lokalni – jako potencjalni partnerzy wydarzeń oraz beneficjenci zwiększonego ruchu turystycznego. <p>Projekt ma charakter otwarty, wielofunkcyjny i międzypokoleniowy, zapewniając dostęp do przestrzeni i oferty wszystkim grupom społecznym oraz wzmacniając integrację i aktywność lokalnej społeczności.</p>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

OPIS PROJEKTU	<p>Projekt zakłada utworzenie wielofunkcyjnej „Besiekierskiej Przystani” – lokalnego ośrodka kultury, integracji społecznej oraz turystyki, pełniącego jednocześnie funkcje edukacyjne, ekologiczne i innowacyjne. Przestrzeń ta będzie stanowiła stałe miejsce spotkań, aktywności i integracji mieszkańców oraz odwiedzających, dostępne dla wszystkich grup wiekowych.</p> <p>W ramach projektu planuje się kompleksową termomodernizację i przebudowę istniejącego budynku wraz z wymianą wszystkich instalacji, co pozwoli na dostosowanie obiektu do współczesnych standardów użytkowych, energetycznych i funkcjonalnych. W budynku zostanie utworzone w pełni dostępne dla osób z niepełnosprawnościami zaplecze sanitarne oraz nowoczesne zaplecze gastronomiczne, wspierające działalność lokalnych Kół Gospodyń Wiejskich i organizację wydarzeń społecznych. Powstanie również sala konsumpcyjna z miejscami siedzącymi.</p> <p>Istotnym elementem projektu będzie budowa tarasu pełniącego funkcję dodatkowej przestrzeni wypoczynkowo-konsumpcyjnej, wyposażonego w podjazd dla osób ze szczególnymi potrzebami. W obiekcie przewiduje się także utworzenie sal warsztatowych, seminaryjnych oraz przestrzeni integracji sensorycznej, sprzyjających realizacji działań edukacyjnych i społecznych.</p> <p>W ramach funkcji kulturalno-turystycznej powstanie multimedialne mini-muzeum – „Izba Pamięci Ziemi Grabowskiej”, prezentujące historię regionu w oparciu o zbiory i pamiątki mieszkańców. Projekt obejmuje również utworzenie Centrum Obsługi Turysty oraz niewielkiego punktu bibliotecznego, np. w formie księżkomatu, zwiększającego dostępność zasobów czytelniczych.</p> <p>Integralną częścią przedsięwzięcia będzie zagospodarowanie terenu za budynkiem dawnej szkoły i biblioteki. Planowane działania obejmują wymianę ogrodzenia, stworzenie miejsca na palenisko, budowę małej sceny plenerowej/amfiteatru z zadaszeniem oraz dostosowanie przestrzeni dla widowni w formie naturalnych skarp lub siedzisk schodkowych wraz z zapleczem technicznym.</p> <p>Na terenie zostanie wyznaczony ogród deszczowy, oparty na nasadzeniach roślin hydrofitowych i odpornych na suszę, z wykorzystaniem wód opadowych poprzez system retencji. Przewidziano również utworzenie strefy wypoczynku wyposażonej w hamaki, siedziska i ławki, a także montaż oświetlenia w kluczowych punktach całego obszaru.</p> <p>Projekt obejmuje uporządkowanie terenu, wykonanie nowych ścieżek oraz nasadzeń zieleni, co poprawi estetykę i funkcjonalność przestrzeni. Dodatkowo zaplanowano wyznaczenie miejsc parkingowych oraz infrastrukturę rowerową, w tym stojaki i samoobsługową stację naprawy rowerów.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do stworzenia nowoczesnego, inkluzywnego i wielofunkcyjnego centrum lokalnego życia społecznego, kulturalnego i turystycznego, wzmacniając integrację mieszkańców oraz atrakcyjność całego obszaru.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do usunięcia negatywnych zjawisk narastających w wyznaczonym obszarze rewitalizacji – Podobszarze 2 (Besiekiery), takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none">• niska aktywność społeczna mieszkańców oraz ograniczona oferta kulturalna – poprzez utworzenie „Besiekierskiej Przystani” jako wielofunkcyjnego centrum kultury, integracji i edukacji oraz organizację wydarzeń społecznych, warsztatów i aktywności dla różnych grup wiekowych,• brak miejsc spotkań lokalnych – poprzez stworzenie nowoczesnej przestrzeni społecznej w budynku oraz zagospodarowanie terenu zewnętrznego (amfiteatr, strefa wypoczynku, zaplecze gastronomiczne),
---------------	---



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<ul style="list-style-type: none">• starzenie się społeczeństwa i odpływ młodzieży – poprzez zapewnienie atrakcyjnej oferty kulturalnej, edukacyjnej i rekreacyjnej dla młodzieży oraz przestrzeni integrującej pokolenia, co zwiększa atrakcyjność osiedleńczą miejscowości,• brak różnorodności gospodarczej i ograniczone możliwości zatrudnienia – poprzez rozwój funkcji turystycznych (Centrum Obsługi Turysty, Izba Pamięci), gastronomicznych oraz wsparcie lokalnych inicjatyw i produktów,• niewystarczająco uporządkowana przestrzeń publiczna oraz brak terenów rekreacyjnych – poprzez kompleksowe zagospodarowanie terenu, budowę sceny plenerowej, strefy wypoczynku, ścieżek oraz uporządkowanie zieleni,• zły stan i niedostosowanie przestrzeni do współczesnych potrzeb – poprzez termomodernizację i przebudowę budynku oraz nadanie mu nowych funkcji społecznych i kulturalnych,• ograniczona dostępność infrastruktury technicznej i komunikacyjnej – poprzez budowę parkingów, infrastruktury rowerowej oraz poprawę dostępności przestrzeni dla osób z niepełnosprawnościami,• problemy środowiskowe, w tym niska emisja i brak zieleni – poprzez utworzenie ogrodu deszczowego, nowe nasadzenia, wykorzystanie retencji wód opadowych oraz tworzenie zielonych przestrzeni rekreacyjnych.
ZAKRES DZIAŁAŃ DO REALIZACJI	<p>W ramach realizacji projektu planuje się przeprowadzenie następujących działań:</p> <ul style="list-style-type: none">• Termomodernizacja i przebudowa budynku oraz wymiana wszystkich instalacji;• Utworzenie punktu sanitarnego dostępnego dla osób z niepełnosprawnościami;• Utworzenie dobrze wyposażonego zaplecza gastronomicznego spełniającego potrzeby lokalnych KGW oraz aranżacja sali konsumpcyjnej z miejscami siedzącymi;• Wybudowanie tarasu, pełniącego funkcje dodatkowej przestrzeni wypoczynkowo-konsumpcyjnej z podjazdem dla osób z niepełnosprawnościami;• Utworzenie sal warsztatowych, seminaryjnych oraz integracji sensorycznej;• Utworzenie części pełniącej funkcję multimedialnego mini-muzeum historycznego („Izba Pamięci Ziemi Grabowskiej”) z wystawami opiewającymi w zebrane przez mieszkańców pamiątki;• Utworzenie Centrum Obsługi Turysty;• Utworzenie małego punktu bibliotecznego (wykorzystanie np. książkomatu, aby biblioteka była bardziej dostępna dla wszystkich)• Zagospodarowanie terenu za budynkiem dawnej szkoły i biblioteki:<ul style="list-style-type: none">○ wymiana ogrodzenia○ utworzenie miejsca na palenisko;○ wybudowanie małej sceny plenerowej/amfiteatru z zadaszeniem, dostosowanie terenu wokół dla widowni (delikatne skarpy lub schodkowe siedziska nadające naturalności i wpasowujące się w otoczenie) z zapleczem technicznym;○ wyznaczenie terenu na Ogród Deszczowy (nasadzenia roślin hydrofitowych i odpornych na suszę, wykorzystanie wód deszczowych – odprowadzenie rur ze zbiorników na deszczówkę);○ utworzenie strefy wypoczynku (montaż hamaków, siedzisk, ławek);○ zamontowanie oświetlenia w kluczowych miejscach na całym terenie do zagospodarowania;○ uporządkowanie terenu, ułożenie ścieżek, utworzenie nowych nasadzeń;



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

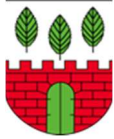
	<ul style="list-style-type: none"> ○ wyznaczenie miejsc parkingowych, umieszczenie stojaków dla rowerów, samoobsługowej stacji naprawy rowerów. <p>W zakresie zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami projekt zakłada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostosowanie budynku „Besiekierskiej Przystani” do potrzeb osób z niepełnosprawnościami poprzez likwidację barier architektonicznych oraz zastosowanie rozwiązań ułatwiających poruszanie się, • zapewnienie dostępnego punktu sanitarnego przystosowanego do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, • dostosowanie sal warsztatowych, seminaryjnych oraz przestrzeni integracyjnej i gastronomicznej do osób o ograniczonej mobilności i różnych potrzebach, • budowę tarasu z podjazdem oraz dostosowanie przestrzeni zewnętrznej (scena plenerowa, strefy wypoczynku, ścieżki) do osób z niepełnosprawnościami, • zapewnienie miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami w bezpośrednim sąsiedztwie obiektu, • zastosowanie rozwiązań ułatwiających dostęp do informacji i orientację w przestrzeni (czytelne oznakowanie, elementy multimedialne). 													
<p>OPIS WŁĄCZENIA PARTNERA</p>	<p>GOPS będzie odpowiadać za identyfikację i aktywizację osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, seniorów oraz rodzin wymagających wsparcia, a także za organizację działań integracyjnych i społecznych realizowanych w nowo powstałej przestrzeni.</p> <p>Gminne Centrum Kulturalno-Biblioteczne w Grabowie będzie odpowiedzialne za przygotowanie i realizację oferty kulturalnej, edukacyjnej i warsztatowej, w tym organizację wydarzeń, zajęć oraz animację życia kulturalnego w obiekcie i przestrzeni zewnętrznej.</p>													
<p>SZACOWANY KOSZT PROJEKTU</p>	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="448 1176 719 1305" rowspan="4">5 000 000 PLN</td> <td data-bbox="722 1176 778 1205">1</td> <td data-bbox="782 1176 1169 1205">z funduszy UE – łącznie</td> <td data-bbox="1173 1176 1388 1205">4 250 000 PLN</td> </tr> <tr> <td data-bbox="722 1209 778 1238">2</td> <td data-bbox="782 1209 1169 1238">środki budżetu państwa</td> <td data-bbox="1173 1209 1388 1238">0 PLN</td> </tr> <tr> <td data-bbox="722 1243 778 1272">3</td> <td data-bbox="782 1243 1169 1272">środki budżetu gminy</td> <td data-bbox="1173 1243 1388 1272">750 000 PLN</td> </tr> <tr> <td data-bbox="722 1276 778 1305">4</td> <td data-bbox="782 1276 1169 1305">środki prywatne</td> <td data-bbox="1173 1276 1388 1305">0 PLN</td> </tr> </table>	5 000 000 PLN	1	z funduszy UE – łącznie	4 250 000 PLN	2	środki budżetu państwa	0 PLN	3	środki budżetu gminy	750 000 PLN	4	środki prywatne	0 PLN
5 000 000 PLN	1		z funduszy UE – łącznie	4 250 000 PLN										
	2		środki budżetu państwa	0 PLN										
	3		środki budżetu gminy	750 000 PLN										
	4	środki prywatne	0 PLN											
<p>CELE PROJEKTU</p>	<p>SFERA SPOŁECZNA: Stworzenie miejsca integracji dla mieszkańców z każdego działu wiekowego. Stworzenie miejsca do wspólnego spędzania czasu na świeżym powietrzu dla młodzieży i dzieci. Propagowanie wśród mieszkańców kreatywnych form spędzania czasu. Dbanie o edukację środowiskową i świadomość ekologiczną społeczności. Przekazywanie dziedzictwa historycznego i kulturowego nowym pokoleniom. Zachęcanie do rozwoju na lokalnym terenie. Odkrywanie potencjału turystycznego regionu.</p> <p>SFERA GOSPODARCZA: Ożywienie gospodarcze miejscowość Besiekiery. Utworzenie nowych miejsc pracy. Zwiększenie napływu osób przyjezdnych: turystów, osób z innych miejscowości gminy chcących spokojnie, bądź aktywnie spędzić czas. Stworzenie bazy do powstania nowych usług, przyciąganie potencjalnych inwestorów i nowych mieszkańców.</p> <p>SFERA ŚRODOWISKOWA: Dbanie o środowisko naturalne, stan powietrza i różnorodność biologiczną. Propagowanie ekologicznych zachowań wśród odwiedzających, poprzez wykorzystywanie innowacyjnych form przekazu. Zastosowanie ekologicznych rozwiązań (Ogród Deszczowy, termomodernizacja z wykorzystaniem OZE) i dbałość o estetykę otoczenia</p> <p>SFERA PRZESTRZENNA: Rewitalizacja nieużywanego obiektu, poprawa estetyki otoczenia, przestrzeni publicznej, stworzenie stref rekreacji i rozwoju.</p>													



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<p>SFERA TECHNICZNA: Poprawa standardu technicznego i efektywności energetycznej budynku poprzez jego kompleksową modernizację. Stworzenie trwałej infrastruktury współistniejącej niezbędnej do funkcjonowania Ośrodka.</p> <p>Projekt „Besiekierska Przystań” wpisuje się w następujące cele rewitalizacji:</p> <p>R1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej Projekt realizuje cel poprzez kompleksowe zagospodarowanie terenu i budynku dawnej szkoły i biblioteki oraz stworzenie nowoczesnej, wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej. Obejmuje to budowę amfiteatru, strefy wypoczynku, ścieżek, nasadzeń, oświetlenia oraz małej architektury, co bezpośrednio poprawia estetykę i funkcjonalność przestrzeni.</p> <p>Realizowane cele szczegółowe: R1.1, R1.2, R1.3, R1.4, R1.5.</p> <p>R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej Projekt tworzy centrum życia społecznego i kulturalnego, umożliwiające organizację wydarzeń, warsztatów, zajęć edukacyjnych i integracyjnych. Współpraca z GOPS i Gminnym Centrum Kulturalno-Bibliotecznym zapewnia stałą animację życia społecznego i aktywizację mieszkańców wszystkich grup wiekowych. Realizowane cele szczegółowe: R2.1, R2.2, R2.3, R2.4, R2.5.</p> <p>R3. Modernizacja i termomodernizacja budynków Projekt obejmuje kompleksową modernizację i termomodernizację budynku, nadanie mu nowych funkcji społecznych, kulturalnych i turystycznych oraz dostosowanie go do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo zakłada rewitalizację obiektu o charakterze historycznym poprzez jego ponowne wykorzystanie. Realizowane cele szczegółowe: R3.1, R3.2, R3.3, R3.4.</p> <p>R4. Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej W ramach projektu przewidziano modernizację infrastruktury technicznej, w tym budowę parkingów, ścieżek, oświetlenia oraz infrastruktury rowerowej, co poprawi dostępność i bezpieczeństwo użytkowników.</p> <p>Realizowane cele szczegółowe: R4.1, R4.3, R4.4.</p> <p>R5. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym Projekt wspiera cele środowiskowe poprzez utworzenie ogrodu deszczowego, nowe nasadzenia zieleni, retencję wód opadowych oraz zwiększenie powierzchni terenów zielonych, co wpływa na poprawę mikroklimatu i adaptację do zmian klimatu. Realizowane cele szczegółowe: R5.1, R5.2.</p>
OPIS POWIĄZAŃ I SYNERGII Z INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI	Przedsięwzięcie jest komplementarne wobec P1, P3 i P4, tworząc lokalne centrum integracji społeczno-kulturalnej w Besiekierach. Współdziałanie z P5 i P6 pozwala na realizację działań edukacyjnych, terapeutycznych i integracyjnych w formule rozproszonej, co zwiększa dostępność usług dla mieszkańców. Synergia z PU1 zapewnia lepszą mobilność mieszkańców między Grabowem a Besiekierami, natomiast PU2 wzmacnia jakość przestrzeni publicznej i atrakcyjność otoczenia ośrodka. Projekt wspiera również rozwój funkcji turystycznych i społecznych, które są rozwijane w P3 i P4.
REZULTATY	Kluczowe rezultaty realizacji projektu obejmują następujące mierzalne wskaźniki:



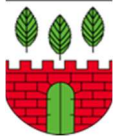
Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<ul style="list-style-type: none"> • powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją • liczba budynków poddanych termomodernizacji • liczba obiektów objętych nadaniem nowych funkcji społeczno-kulturalnych • liczba zamontowanych punktów oświetleniowych • liczba utworzonych miejsc parkingowych • liczba elementów małej architektury • liczba nowych nasadzeń drzew i krzewów • liczba przestrzeni dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami 	24 ary 1 szt 1 szt 4 szt 3 szt. 10 szt 40 szt 1 szt
ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	Przedsięwzięcie <i>nie należy</i> do grupy przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu procesów odrębnych	
CZAS REALIZACJI	Od 2027 do 2035	STOPIEŃ GOTOWOŚCI DO REALIZACJI <ul style="list-style-type: none"> • Gotowość organizacyjna • Analiza uwarunkowań • Analiza możliwości organizacyjnych

KARTA PROJEKTU REWITALIZACYJNEGO – P3

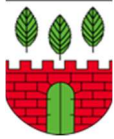
NAZWA PROJEKTU	Multimodalne Centrum Tradycji i Handlu „Grabowska Targowica” i „Arena Palanta”
PODMIOT REALIZUJĄCY	Gmina Grabów
PARTNERZY	Gminne Centrum Kulturalno Biblioteczne w Grabowie, lokalni rzemieślnicy
LOKALIZACJA	<p>Teren placów targowych wzdłuż ul. Ogrodowej i Reymonta w Grabowie Działki o numerze ewidencyjnym 57/20, 140/15, 140/17 w obrębie geodezyjnym Grabów Wieś</p> <p><i>Lokalizacja w obszarze rewitalizacji (Podobszar 1 – Grabów) wyznaczonym Uchwałą nr XXVII/146/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 29 stycznia 2026 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2026 r. poz. 1428).</i></p>
GRUPA DOCELOWA	<p>Projekt skierowany jest do szerokiego grona użytkowników, obejmującego zarówno mieszkańców gminy, jak i osoby odwiedzające teren targowisk:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mieszkańcy Grabowa i okolic – jako główni użytkownicy przestrzeni handlowej, rekreacyjnej i kulturalnej, • lokalni rolnicy, producenci i rzemieślnicy – jako bezpośredni użytkownicy infrastruktury handlowej (pawilony, wiata targowa, stanowiska dla handlu obwoźnego), • przedsiębiorcy i drobni handlowcy – korzystający z uporządkowanej i nowoczesnej przestrzeni sprzedaży, • dzieci i młodzież – jako uczestnicy wydarzeń sportowych (Arena Palanta), rekreacyjnych oraz odbiorcy oferty edukacyjno-kulturalnej, • osoby starsze – jako użytkownicy przestrzeni sprzyjającej integracji społecznej, wydarzeniom lokalnym i rekreacji, • rodziny z dziećmi – jako odbiorcy wydarzeń plenerowych, kulturalnych i sportowych, • lokalne organizacje, stowarzyszenia i grupy nieformalne – jako potencjalni organizatorzy wydarzeń społecznych i kulturalnych, • turyści i odwiedzający – zainteresowani lokalną tradycją (gra w palanta), wydarzeniami oraz ofertą targową i kulturalną,



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

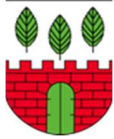
	<ul style="list-style-type: none">• sportowcy i osoby aktywne fizycznie – korzystający z Areny Palanta oraz przestrzeni rekreacyjnej.
OPIS PROJEKTU	<p>Projekt zakłada przekształcenie istniejących placów targowych zlokalizowanych przy ulicy Ogrodowej (Stary Rynek) oraz Reymonta (Nowy Rynek) w jedną spójną, wielofunkcyjną strefę handlowo–rekreacyjno–kulturalną. Inwestycja łączy funkcje gospodarcze, społeczne i kulturowe, wzmacniając rolę targowiska jako lokalnego centrum życia gospodarczego oraz miejsca integracji mieszkańców. Jednocześnie przestrzeń ta będzie nawiązywać do unikalnej tożsamości Grabowa jako ośrodka gry w palanta.</p> <p>W ramach projektu planuje się budowę nowoczesnych, modułowych i estetycznych pawilonów handlowych oraz wyznaczenie miejsc dla handlu obwoźnego, wyposażonych w niezbędną infrastrukturę techniczną (dostęp do energii elektrycznej i wody).</p> <p>Kluczowym elementem przedsięwzięcia będzie utworzenie „Areny Palanta” – wielofunkcyjnego placu sportowo-widowiskowego, który oprócz funkcji rekreacyjnej i sportowej będzie pełnił rolę przestrzeni do organizacji wydarzeń masowych i integracyjnych. Uzupełnieniem tej funkcji będzie budowa małej sceny plenerowej z zadaszeniem, umożliwiającą organizację wydarzeń kulturalnych.</p> <p>Projekt obejmuje również kompleksową modernizację nawierzchni placów poprzez zastosowanie rozwiązań przepuszczalnych, takich jak nawierzchnie mineralne i eko-kraty, co wpłynie na poprawę gospodarki wodami opadowymi oraz estetyki przestrzeni. W ramach inwestycji powstaną ogólnodostępne toalety, a cały teren zostanie wyposażony w energooszczędne oświetlenie oraz system monitoringu wizyjnego, zwiększający bezpieczeństwo użytkowników.</p> <p>Istotnym elementem projektu będzie także wprowadzenie zieleni w postaci nowych nasadzeń drzew i krzewów, które poprawią mikroklimat oraz walory estetyczne przestrzeni. Teren zostanie wyposażony w elementy małej architektury, takie jak ławki, stojaki rowerowe, samoobsługowe stacje naprawy rowerów oraz tablice informacyjne dotyczące historii Grabowa i gry w palanta, wzbogacone o kody QR umożliwiające dostęp do treści multimedialnych.</p> <p>Dodatkowo przewidziano wyznaczenie zatok parkingowych, które uporządkują ruch i zwiększą dostępność przestrzeni dla mieszkańców i odwiedzających.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do stworzenia nowoczesnej, atrakcyjnej i wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej, która będzie łączyć funkcje handlowe, rekreacyjne i kulturalne, wzmacniając integrację społeczną oraz rozwój lokalnej gospodarki.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do usunięcia negatywnych zjawisk narastających w wyznaczonym obszarze rewitalizacji – Podobszarze 1 (Grabów), takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none">• starzenie się społeczeństwa oraz odpływ młodzieży – poprzez stworzenie atrakcyjnej przestrzeni handlowo-rekreacyjno-kulturalnej sprzyjającej aktywności różnych grup wiekowych oraz zwiększającej atrakcyjność osiedleńczą miejscowości,• niski poziom integracji społecznej oraz ograniczona aktywność mieszkańców – poprzez utworzenie wielofunkcyjnej przestrzeni publicznej (targowisko, Arena Palanta, scena plenerowa) umożliwiającą organizację wydarzeń lokalnych i spotkań społecznych,• ograniczony dostęp do oferty kulturalnej i rekreacyjnej – poprzez stworzenie infrastruktury sportowej i eventowej (Arena Palanta, scena, strefy handlowo-eventowe) oraz przestrzeni integracyjnej,• wysoki poziom wykluczenia społecznego – poprzez zapewnienie dostępnej i otwartej przestrzeni publicznej sprzyjającej integracji mieszkańców oraz udziałowi w życiu społecznym i gospodarczym,



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

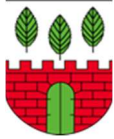
	<ul style="list-style-type: none">• brak miejsc spotkań i przestrzeni publicznych wysokiej jakości – poprzez przekształcenie zdegradowanych placów targowych w uporządkowaną, estetyczną i funkcjonalną strefę wielofunkcyjną,• ograniczone możliwości rozwoju lokalnej przedsiębiorczości – poprzez stworzenie nowoczesnej infrastruktury handlowej (pawilony, wiata targowa, stanowiska dla rolników i handlu obwoźnego),• słabe powiązania przestrzenno-funkcjonalne – poprzez integrację funkcji handlowej, sportowej i kulturalnej w jednym spójnym układzie przestrzennym,• nieuporządkowaną i mało estetyczną przestrzeń publiczną – poprzez modernizację nawierzchni, wprowadzenie małej architektury, zieleni oraz uporządkowanie układu targowiska,• niedobór terenów zielonych i elementów poprawiających jakość środowiska – poprzez nasadzenia drzew i krzewów oraz wprowadzenie zieleni towarzyszącej funkcjom handlowym i rekreacyjnym,• problemy środowiskowe, w tym brak rozwiązań proekologicznych – poprzez zastosowanie nawierzchni przepuszczalnych, poprawę gospodarki wodami opadowymi oraz zwiększenie udziału zieleni w przestrzeni publicznej.
ZAKRES DZIAŁAŃ DO REALIZACJI	<p>W ramach realizacji projektu planuje się przeprowadzenie następujących działań:</p> <ul style="list-style-type: none">• Budowa modułowych, estetycznych pawilonów handlowych oraz wyznaczenie stanowisk do handlu obwoźnego (wyposażonych w dostęp do prądu i wody);• Utworzenie „Areny Palanta” – profesjonalnego, wielofunkcyjnego placu do gry w palanta, który poza rozgrywkami sportowymi może służyć jako miejsce dużych zgromadzeń;• Budowa małej sceny plenerowej z zadaszeniem;• Wymiana nawierzchni placów na przepuszczalną (nawierzchnie mineralne, eko-kraty);• Budowa toalet ogólnodostępnych;• Montaż energooszczędnego oświetlenia oraz monitoringu wizyjnego na terenie całej targowicy;• Utworzenie nowych nasadzeń drzew i krzewów;• Montaż tablic informacyjnych o historii Grabowa i zasadach gry w palanta (z kodami QR), ławek, stojaków rowerowych oraz samoobsługowych stacji do naprawy rowerów;• Wyznaczenie zatok parkingowych. <p>W zakresie zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami projekt zakłada:</p> <ul style="list-style-type: none">• dostosowanie nowej infrastruktury targowej i rekreacyjnej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami poprzez likwidację barier architektonicznych i zastosowanie rozwiązań bezprogowych,• zapewnienie dostępnych ciągów pieszych o odpowiedniej nawierzchni umożliwiającej swobodne poruszanie się osób o ograniczonej mobilności,• wyznaczenie i oznakowanie miejsc parkingowych dla osób z niepełnosprawnościami w bezpośrednim sąsiedztwie głównych stref użytkowych,• budowę ogólnodostępnych toalet dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami,• zapewnienie czytelnego systemu informacji i oznakowania przestrzeni (tablice informacyjne, mapy, oznaczenia stref),• dostosowanie przestrzeni sceny plenerowej, Areny Palanta oraz stref rekreacyjnych do potrzeb różnych grup użytkowników, w tym osób starszych,• zastosowanie rozwiązań ułatwiających orientację w przestrzeni i korzystanie z oferty (np. oznaczenia wizualne i informacyjne).



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

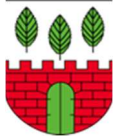
<p>OPIS WŁĄCZENIA PARTNERA</p>	<p>Gminne Centrum Kulturalno-Biblioteczne w Grabowie będzie odpowiedzialne za współorganizację wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i integracyjnych na terenie targowiska, w tym na scenie plenerowej oraz w przestrzeni Areny Palanta. Instytucja ta zapewni również animację życia kulturalnego oraz wsparcie w promocji lokalnych inicjatyw i tradycji.</p> <p>Lokalni rzemieślnicy zostaną włączeni w wykorzystanie infrastruktury handlowej poprzez prowadzenie sprzedaży swoich wyrobów na terenie pawilonów i wiat targowych oraz udział w wydarzeniach tematycznych i jarmarkach lokalnych. Ich udział przyczyni się do rozwoju lokalnej przedsiębiorczości oraz promocji produktów regionalnych.</p>			
<p>SZACOWANY KOSZT PROJEKTU</p>	<p>6 000 000 PLN</p>	<p>1</p>	<p>z funduszy UE - łącznie</p>	<p>5 100 000 PLN</p>
		<p>2</p>	<p>środki budżetu państwa</p>	<p>0 PLN</p>
		<p>3</p>	<p>środki budżetu gminy</p>	<p>900 000 PLN</p>
		<p>4</p>	<p>środki prywatne</p>	<p>0 PLN</p>
<p>CELE PROJEKTU</p>	<p>SFERA SPOŁECZNA: Budowanie tożsamości lokalnej poprzez kultywowanie tradycji gry w palanta. Stworzenie miejsca międzypokoleniowej integracji. Propagowanie aktywności fizycznej.</p> <p>SFERA GOSPODARCZA: Poprawa warunków handlu. Wsparcie lokalnych przedsiębiorców i rolników. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej Grabowa poprzez unikalną ofertę kulturowo-historyczną.</p> <p>SFERA ŚRODOWISKOWA: Zwiększenie nawierzchni biologicznie czynnej poprzez wprowadzenie rozwiązań małej retencji wody oraz ograniczenie efektu miejskiej wyspy ciepła</p> <p>SFERA PRZESTRZENNA: Uporządkowanie i estetyzacja centralnej części miejscowości. Likwidacja barier architektonicznych oraz stworzenie nowoczesnego salonu miejskiego.</p> <p>SFERA TECHNICZNA: Modernizacja infrastruktury podziemnej. Wdrożenie inteligentnego oświetlenia i nowoczesnych systemów wystawienniczych.</p> <p>Projekt wpisuje się w następujące cele rewitalizacji, przyczyniając się do ich realizacji w sposób kompleksowy:</p> <p>R1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej Projekt bezpośrednio realizuje cel poprzez przekształcenie zdegradowanych placów targowych w nowoczesną, estetyczną i funkcjonalną przestrzeń wielofunkcyjną. Obejmuje to budowę pawilonów handlowych, wiaty targowej, Areny Palanta, sceny plenerowej, modernizację nawierzchni oraz wprowadzenie małej architektury i zieleni, co poprawia jakość i użyteczność przestrzeni publicznej. Realizowane cele szczegółowe: R1.1, R1.2, R1.3, R1.4, R1.5.</p> <p>R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej Projekt tworzy wielofunkcyjną przestrzeń spotkań, integracji i aktywności mieszkańców poprzez organizację wydarzeń kulturalnych, sportowych i społecznych (Arena Palanta, scena plenerowa, targowisko). Włączenie lokalnych rzemieślników oraz Gminnego Centrum Kulturalno-Bibliotecznego wzmacnia aktywność społeczną i rozwój inicjatyw lokalnych. Realizowane cele szczegółowe: R2.1, R2.2, R2.3, R2.4, R2.5.</p> <p>R3. Modernizacja i termomodernizacja budynków</p>			



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<p>Projekt w ograniczonym zakresie wpisuje się w cel poprzez poprawę standardu infrastruktury kubaturowej (np. budowa i modernizacja zaplecza sanitarnego oraz obiektów handlowych), a także dostosowanie ich do potrzeb użytkowników, w tym osób ze szczególnymi potrzebami.</p> <p>Realizowane cele szczegółowe: R3.1, R3.2, R3.4.</p> <p>R4. Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej Projekt zakłada modernizację infrastruktury technicznej targowiska poprzez budowę nowych nawierzchni przepuszczalnych, montaż oświetlenia, monitoringu, toalet publicznych oraz organizację parkingów i ciągów komunikacyjnych, co poprawia bezpieczeństwo i dostępność przestrzeni.</p> <p>Realizowane cele szczegółowe: R4.1, R4.2, R4.3, R4.4.</p> <p>R5. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym Projekt wspiera cele środowiskowe poprzez wprowadzenie zieleni, nasadzeń drzew i krzewów oraz zastosowanie nawierzchni przepuszczalnych, co sprzyja retencji wód opadowych i poprawie mikroklimatu przestrzeni.</p> <p>Realizowane cele szczegółowe: R5.1, R5.3.</p>																				
<p>OPIS POWIĄZAŃ I SYNERGII Z INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI</p>	<p>Przedsięwzięcie pełni funkcję gospodarczego i kulturowego centrum rewitalizacji, silnie powiązanego z P1 i P4, które wspierają rozwój przestrzeni publicznych i aktywności mieszkańców. Synergia z P2 wzmacnia wymiar turystyczny i regionalny, natomiast P5 i P6 dostarczają komponent społeczny i edukacyjny, zwiększając udział mieszkańców w wydarzeniach i aktywnościach. PU1 poprawia dostępność komunikacyjną, co warunkuje frekwencję i funkcjonowanie centrum, a PU2 wspiera estetykę i ekologiczny charakter przestrzeni.</p>																				
<p>REZULTATY</p>	<p>Kluczowe rezultaty realizacji projektu obejmują następujące mierzalne wskaźniki:</p> <table border="1" data-bbox="448 1216 1396 1630"> <tr> <td>• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją</td> <td>2 ha</td> </tr> <tr> <td>• liczba obiektów infrastruktury handlowej, rekreacyjnej i kulturalnej utworzonych lub zmodernizowanych</td> <td>3 szt</td> </tr> <tr> <td>• długość wybudowanych lub przebudowanych ciągów komunikacyjnych</td> <td>700 m</td> </tr> <tr> <td>• liczba utworzonych miejsc parkingowych</td> <td>60 szt</td> </tr> <tr> <td>• powierzchnia terenów uzbrojonych w infrastrukturę techniczną</td> <td>1 ha</td> </tr> <tr> <td>• powierzchnia terenów zielonych objętych zagospodarowaniem</td> <td>30 arów</td> </tr> <tr> <td>• liczba nowych nasadzeń zieleni</td> <td>50 szt</td> </tr> <tr> <td>• liczba realizowanych wydarzeń społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych</td> <td>3 szt</td> </tr> <tr> <td>• liczba przestrzeni dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami</td> <td>3 szt</td> </tr> </table>			• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją	2 ha	• liczba obiektów infrastruktury handlowej, rekreacyjnej i kulturalnej utworzonych lub zmodernizowanych	3 szt	• długość wybudowanych lub przebudowanych ciągów komunikacyjnych	700 m	• liczba utworzonych miejsc parkingowych	60 szt	• powierzchnia terenów uzbrojonych w infrastrukturę techniczną	1 ha	• powierzchnia terenów zielonych objętych zagospodarowaniem	30 arów	• liczba nowych nasadzeń zieleni	50 szt	• liczba realizowanych wydarzeń społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych	3 szt	• liczba przestrzeni dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	3 szt
• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją	2 ha																				
• liczba obiektów infrastruktury handlowej, rekreacyjnej i kulturalnej utworzonych lub zmodernizowanych	3 szt																				
• długość wybudowanych lub przebudowanych ciągów komunikacyjnych	700 m																				
• liczba utworzonych miejsc parkingowych	60 szt																				
• powierzchnia terenów uzbrojonych w infrastrukturę techniczną	1 ha																				
• powierzchnia terenów zielonych objętych zagospodarowaniem	30 arów																				
• liczba nowych nasadzeń zieleni	50 szt																				
• liczba realizowanych wydarzeń społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych	3 szt																				
• liczba przestrzeni dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	3 szt																				
<p>ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO</p>	<p>Przedsięwzięcie <i>nie należy</i> do grupy przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu procesów odrębnych</p>																				
<p>CZAS REALIZACJI</p>	<p>2028-2035</p>	<p>STOPIEŃ GOTOWOŚCI DO REALIZACJI</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gotowość organizacyjna • Analiza potrzeb i uwarunkowań 																		



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

KARTA PROJEKTU REWITALIZACYJNEGO – P4

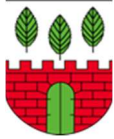
NAZWA PROJEKTU	„Grabowski Ryneček” – zagospodarowanie skweru przy Placu Kościuszki
PODMIOT REALIZUJĄCY	Gmina Grabów
PARTNERZY	Lokalni przedsiębiorcy, Gminne Centrum Kulturalno Biblioteczne w Grabowie
LOKALIZACJA	Plac Tadeusza Kościuszki – teren po i przy dawnej stacji Orlen Działki o numerze ewidencyjnym 256/7, 256/4, w obrębie geodezyjnym Grabów Osada <i>Lokalizacja w obszarze rewitalizacji (Podobszar 1 – Grabów) wyznaczonym Uchwałą nr XXVII/146/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 29 stycznia 2026 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2026 r. poz. 1428).</i>
GRUPA DOCELOWA	<ul style="list-style-type: none">• mieszkańcy Grabowa i okolic – jako główni użytkownicy nowej przestrzeni publicznej przeznaczonej do odpoczynku i codziennego użytku,• osoby starsze – korzystające ze skweru jako miejsca bezpiecznego, spokojnego wypoczynku w przestrzeni zielonej,• rodziny z dziećmi – wykorzystujące przestrzeń jako miejsce krótkiego pobytu i rekreacji w centrum miejscowości,• młodzież – jako użytkownicy przestrzeni publicznej sprzyjającej spotkaniom i integracji,• lokalni przedsiębiorcy i drobni producenci – korzystający z pawilonów handlowych do sprzedaży produktów lokalnych,• turyści i osoby odwiedzające gminę – jako odbiorcy lokalnej oferty oraz przestrzeni informacyjnej (tablice, kody QR),• osoby poruszające się rowerem lub pieszo – korzystające z infrastruktury towarzyszącej (stojaki rowerowe, bezpieczna przestrzeń publiczna),• społeczność lokalna w ujęciu ogólnym – jako odbiorcy działań poprawiających estetykę, bezpieczeństwo i jakość przestrzeni centrum miejscowości.
OPIS PROJEKTU	<p>Projekt zakłada rekultywację i estetyzację terenu po byłej stacji paliw w Grabowie poprzez jego przekształcenie w ogólnodostępny, zielony skwer miejski pełniący funkcję miejsca krótkiego wypoczynku, integracji oraz promocji lokalnych produktów. Głównym założeniem przedsięwzięcia jest odbetonowanie zdegradowanej przestrzeni oraz nadanie jej nowej, przyjaznej środowisku i mieszkańcom funkcji.</p> <p>W ramach projektu przewiduje się oczyszczenie terenu z pozostałości infrastruktury technicznej oraz przeprowadzenie rekultywacji gleby, co umożliwi wprowadzenie nowych nasadzeń zieleni. Kluczowym elementem inwestycji będzie montaż dwóch nowoczesnych, estetycznych i ujednoliconych wizualnie pawilonów handlowych o lekkiej, całorocznej konstrukcji, które umożliwią sprzedaż produktów lokalnych oraz wsparcie drobnej przedsiębiorczości.</p> <p>Istotnym elementem zagospodarowania przestrzeni będzie stworzenie zielonego skweru z nasadzeniami drzew formowanych oraz krzewów, a także budowa ogrodu deszczowego, który pozwoli na retencję wód opadowych i poprawę mikroklimatu obszaru. Przestrzeń zostanie uzupełniona o elementy małej architektury, takie jak ławki parkowe, kosze do segregacji odpadów oraz stojaki rowerowe, co zwiększy jej funkcjonalność i komfort użytkownika.</p> <p>Projekt zakłada również zastosowanie ekologicznych nawierzchni przepuszczalnych, takich jak eko-kraty lub nawierzchnie mineralne, które ograniczą uszczelnienie terenu i poprawią gospodarkę wodną. Całość zostanie wyposażona w energooszczędne</p>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<p>oświetlenie LED oraz system monitoringu, co zapewni bezpieczeństwo użytkowników i trwałość inwestycji.</p> <p>Dodatkowo przewidziano montaż tablicy informacyjnej z mapą gminy oraz kodami QR, umożliwiającymi dostęp do informacji o lokalnych atrakcjach i inicjatywach.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do poprawy estetyki przestrzeni publicznej, zwiększenia udziału zieleni w centrum Grabowa, wsparcia lokalnej przedsiębiorczości oraz stworzenia atrakcyjnego i funkcjonalnego miejsca odpoczynku dla mieszkańców i odwiedzających.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do usunięcia negatywnych zjawisk narastających w wyznaczonym obszarze rewitalizacji – Podobszarze 1 (Grabów), takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none">• degradacja i nieestetyczny charakter przestrzeni miejskiej – poprzez rekultywację terenu po byłej stacji paliw, usunięcie pozostałości infrastruktury technicznej oraz utworzenie estetycznego skweru zielonego,• nadmierne uszczelnienie i betonizacja przestrzeni w centrum miejscowości – poprzez odbetonowanie terenu i wprowadzenie nawierzchni przepuszczalnych oraz terenów zieleni,• niedobór terenów zielonych i miejsc krótkiego wypoczynku – poprzez stworzenie ogólnodostępnego skweru z zielenią urządzoną i miejscami do odpoczynku,• ograniczona estetyka i funkcjonalność przestrzeni publicznej – poprzez wprowadzenie spójnej małej architektury, zieleni oraz uporządkowanego układu przestrzennego,• brak miejsc wspierających lokalną aktywność gospodarczą – poprzez utworzenie dwóch pawilonów handlowych dla sprzedaży produktów lokalnych,• niedostateczna retencja wód opadowych i problemy środowiskowe – poprzez budowę ogrodu deszczowego oraz zastosowanie rozwiązań wspierających naturalny obieg wody,• niska jakość przestrzeni publicznej w centrum miejscowości – poprzez kompleksową estetyzację i zagospodarowanie zdegradowanego terenu,• brak bezpiecznych i komfortowych przestrzeni odpoczynku – poprzez wyposażenie skweru w oświetlenie LED, monitoring oraz elementy małej architektury,• ograniczona dostępność informacji o lokalnych atrakcjach – poprzez montaż tablic informacyjnych z mapą i kodami QR.
ZAKRES DZIAŁAŃ DO REALIZACJI	<p>W ramach realizacji projektu planuje się przeprowadzenie następujących działań:</p> <ul style="list-style-type: none">• Oczyszczenie terenu po infrastrukturze technicznej i rekultywacja gleby pod nasadzenia;• Infrastruktura handlowa: Zakup i montaż dwóch całorocznych, estetycznych budek/pawilonów handlowych o lekkiej konstrukcji (nawiązujących architektonicznie do otoczenia);• Zagospodarowanie zieleni: Nasadzenia drzew formowanych, krzewów;• Mała architektura: Montaż ławek parkowych, koszy na śmieci z funkcją segregacji oraz stojaków na rowery;• Nawierzchnie ekologiczne: Zastosowanie nawierzchni przepuszczalnych (eko-kraty lub nawierzchnie mineralne) w strefie komunikacyjnej i przy pawilonach;• Instalacja energooszczędnych latarni LED oraz objęcie terenu systemem monitoringu miejskiego;• Montaż tablicy informacyjnej z mapą gminy i kodem QR kierującym do lokalnych atrakcji. <p>W zakresie zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami projekt zakłada:</p>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<ul style="list-style-type: none"> • likwidację barier architektonicznych poprzez zastosowanie równej, stabilnej i przepuszczalnej nawierzchni umożliwiającej swobodne poruszanie się osobom o ograniczonej mobilności, • zapewnienie dostępnych ciągów pieszych prowadzących do pawilonów handlowych i strefy wypoczynku, • montaż elementów małej architektury dostosowanych do potrzeb osób starszych (ergonomiczne ławki, miejsca odpoczynku), • zapewnienie czytelnego i kontrastowego oznakowania przestrzeni oraz tablic informacyjnych, • zastosowanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo użytkowników, w tym oświetlenia LED oraz monitoringu • stworzenie przestrzeni umożliwiającej łatwe korzystanie z niej przez osoby z wózkami dziecięcymi, osoby starsze oraz osoby z niepełnosprawnościami. 									
<p>OPIS WŁĄCZENIA PARTNERA</p>	<p>Lokalni przedsiębiorcy zostaną włączeni w projekt poprzez możliwość prowadzenia działalności handlowej w nowo utworzonych pawilonach oraz sprzedaży produktów lokalnych na terenie skweru. Ich udział przyczyni się do ożywienia gospodarczego przestrzeni, promocji lokalnych wyrobów oraz wzmocnienia mikroprzedsiębiorczości w gminie.</p> <p>Gminne Centrum Kulturalno-Biblioteczne w Grabowie będzie odpowiedzialne za wsparcie organizacji działań animacyjnych i wydarzeń o charakterze kulturalnym oraz informacyjno-edukacyjnym. Instytucja ta będzie również wspierać promocję przestrzeni oraz integrację mieszkańców poprzez organizację inicjatyw lokalnych i działań aktywizujących.</p>									
<p>SZACOWANY KOSZT PROJEKTU</p>	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="448 1106 719 1240" rowspan="4">1 500 000 PLN</td> <td data-bbox="719 1106 1171 1144">1 z funduszy UE - łącznie</td> <td data-bbox="1171 1106 1398 1144">1 275 000 PLN</td> </tr> <tr> <td data-bbox="719 1144 1171 1182">2 środki budżetu państwa</td> <td data-bbox="1171 1144 1398 1182">0 PLN</td> </tr> <tr> <td data-bbox="719 1182 1171 1220">3 środki budżetu gminy</td> <td data-bbox="1171 1182 1398 1220">225 000 PLN</td> </tr> <tr> <td data-bbox="719 1220 1171 1240">4 środki prywatne</td> <td data-bbox="1171 1220 1398 1240">0 PLN</td> </tr> </table>	1 500 000 PLN	1 z funduszy UE - łącznie	1 275 000 PLN	2 środki budżetu państwa	0 PLN	3 środki budżetu gminy	225 000 PLN	4 środki prywatne	0 PLN
1 500 000 PLN	1 z funduszy UE - łącznie		1 275 000 PLN							
	2 środki budżetu państwa		0 PLN							
	3 środki budżetu gminy		225 000 PLN							
	4 środki prywatne	0 PLN								
<p>CELE PROJEKTU</p>	<p>SFERA SPOŁECZNA: Poprawa jakości życia mieszkańców kamienic poprzez dostęp do urządzonej zieleni. Stworzenie miejsca integracji międzypokoleniowej.</p> <p>SFERA GOSPODARCZA: Stworzenie dwóch nowych punktów handlowych; ożywienie gospodarcze Placu Kościuszki. Promocja lokalnych mikro-przedsiębiorców.</p> <p>SFERA ŚRODOWISKOWA: Zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej w centrum miejscowości oraz poprawa retencji wód opadowych.</p> <p>SFERA PRZESTRZENNA: Rewitalizacja zdegradowanego terenu technicznego (brownfield). Poprawa ładu przestrzennego i estetyki wlotowej strefy Grabowa.</p> <p>SFERA TECHNICZNA: Modernizacja infrastruktury podziemnej. Wdrożenie inteligentnego oświetlenia i nowoczesnych systemów monitoringu.</p> <p>Projekt wpisuje się w następujące cele rewitalizacji, przyczyniając się do ich realizacji w sposób kompleksowy:</p> <p>R1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej</p> <p>Projekt bezpośrednio realizuje cel poprzez rekultywację zdegradowanego terenu po byłej stacji paliw i jego przekształcenie w ogólnodostępny skwer zielony. W ramach działań przewidziano wprowadzenie zieleni, małej architektury, nawierzchni przepuszczalnych oraz uporządkowanie przestrzeni, co znacząco podnosi jej estetykę i funkcjonalność.</p>									



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<p>Realizowane cele szczegółowe: R1.1, R1.2, R1.3, R1.4, R1.5.</p> <p>R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej Projekt tworzy nową, ogólnodostępną przestrzeń spotkań mieszkańców oraz wspiera lokalną aktywność gospodarczą poprzez udostępnienie dwóch pawilonów handlowych dla lokalnych producentów. Skwer pełni funkcję miejsca krótkiego wypoczynku i integracji społecznej. Realizowane cele szczegółowe: R2.2, R2.3, R2.5.</p> <p>R4. Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej Projekt przyczynia się do poprawy infrastruktury technicznej poprzez zastosowanie oświetlenia LED, systemu monitoringu oraz uporządkowanie przestrzeni komunikacyjnej w obrębie skweru, co zwiększa bezpieczeństwo i dostępność terenu. Realizowane cele szczegółowe: R4.3.</p> <p>R5. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym Projekt realizuje cele środowiskowe poprzez odbetonowanie terenu, wprowadzenie zieleni, nasadzenia drzew i krzewów oraz zastosowanie nawierzchni przepuszczalnych i ogrodu deszczowego, co wspiera retencję wód opadowych i poprawę mikroklimatu. Realizowane cele szczegółowe: R5.1, R5.3.</p>																				
OPIS POWIĄZAŃ I SYNERGII Z INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI	<p>Przedsięwzięcie stanowi lokalny punkt aktywności gospodarczej i społecznej, silnie powiązany z P1 jako główną przestrzenią publiczną oraz z P3 jako elementem sieci funkcji handlowych. Współpraca z P5 i P6 wzmacnia funkcje integracyjne i społeczne poprzez organizację wydarzeń i działań aktywizujących mieszkańców. PU1 zapewnia dostępność transportową, natomiast PU2 poprawia jakość i atrakcyjność przestrzeni publicznej, zwiększając jej wykorzystanie przez mieszkańców i przedsiębiorców.</p>																				
REZULTATY	<p>Kluczowe rezultaty realizacji projektu obejmują następujące mierzalne wskaźniki:</p> <table border="1"> <tr> <td>• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją</td> <td>740 m</td> </tr> <tr> <td>• liczba obiektów infrastruktury handlowej utworzonych w ramach projektu</td> <td>2 szt</td> </tr> <tr> <td>• powierzchnia terenów zielonych objętych zagospodarowaniem</td> <td>150 m</td> </tr> <tr> <td>• liczba nowych nasadzeń drzew i krzewów</td> <td>6 szt</td> </tr> <tr> <td>• liczba elementów małej architektury</td> <td>5 szt</td> </tr> <tr> <td>• liczba zamontowanych punktów oświetlenia</td> <td>2 szt</td> </tr> <tr> <td>• liczba punktów monitoringu wizyjnego</td> <td>2 szt</td> </tr> <tr> <td>• długość utworzonych ciągów pieszych</td> <td>15 m</td> </tr> <tr> <td>• liczba utworzonych lub zmodernizowanych przestrzeni publicznych</td> <td>1 szt</td> </tr> </table>			• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją	740 m	• liczba obiektów infrastruktury handlowej utworzonych w ramach projektu	2 szt	• powierzchnia terenów zielonych objętych zagospodarowaniem	150 m	• liczba nowych nasadzeń drzew i krzewów	6 szt	• liczba elementów małej architektury	5 szt	• liczba zamontowanych punktów oświetlenia	2 szt	• liczba punktów monitoringu wizyjnego	2 szt	• długość utworzonych ciągów pieszych	15 m	• liczba utworzonych lub zmodernizowanych przestrzeni publicznych	1 szt
• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją	740 m																				
• liczba obiektów infrastruktury handlowej utworzonych w ramach projektu	2 szt																				
• powierzchnia terenów zielonych objętych zagospodarowaniem	150 m																				
• liczba nowych nasadzeń drzew i krzewów	6 szt																				
• liczba elementów małej architektury	5 szt																				
• liczba zamontowanych punktów oświetlenia	2 szt																				
• liczba punktów monitoringu wizyjnego	2 szt																				
• długość utworzonych ciągów pieszych	15 m																				
• liczba utworzonych lub zmodernizowanych przestrzeni publicznych	1 szt																				
ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	<p>Przedsięwzięcie <i>nie należy</i> do grupy przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu procesów odrębnych</p>																				
CZAS REALIZACJI	2026-2033	STOPIEŃ GOTOWOŚCI DO REALIZACJI	<ul style="list-style-type: none"> • Rozpoczęte prace związane z usunięciem pozostałości po stacji paliw • Gotowość organizacyjna do dalszych prac • Analiza potrzeb i uwarunkowań 																		



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

KARTA PROJEKTU REWITALIZACYJNEGO – P5

NAZWA PROJEKTU	Centrum Wspierania Rodziny i Rozwoju DOBRA ZIEMIA - Zintegrowany Program Wsparcia Psychospołecznego i Edukacyjnego. Model: „Usługi w zasięgu spaceru” - wykorzystanie rozproszonej sieci świetlic, szkół i ośrodków kultury
PODMIOT REALIZUJĄCY	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
PARTNERZY	Fundacja Dobra Ziemia, Gmina Grabów, Szkoła Podstawowa w Grabowie, Gminne Centrum Kulturalno Biblioteczne w Grabowie, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grabowie
LOKALIZACJA	<p>Lokalizacja podzielona jest ze względu na elementy przedsięwzięcia:</p> <ul style="list-style-type: none">- Sala w GCKB oraz gabinety szkolne: Realizacja diagnozy SI, logopedii i korepetycji.- Świetlice wiejskie (w tym Besiekiery i okolice): Organizacja warsztatów dla rodziców, grup wsparcia oraz zajęć międzypokoleniowych dla seniorów.- Biura Fundacji w Ostrówku: Centrum koordynacji i logistyki mobilnej, wykorzystanie gabinetu wsparcia indywidualnego. <p>Działki o numerze ewidencyjnym 257/2, 257/3, w obrębie geodezyjnym Grabów Osada</p> <p>Działki o numerze ewidencyjnym 128/1, 132/7, w obrębie geodezyjnym Grabów Wieś</p> <p>Działki o numerze ewidencyjnym 173 w obrębie geodezyjnym Besiekiery</p> <p><i>Lokalizacja w obszarze rewitalizacji (Podobszar 1 – Grabów, Podobszar 2 - Besiekiery) wyznaczonym Uchwałą nr XXVII/146/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 29 stycznia 2026 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2026 r. poz. 1428).</i></p>
GRUPA DOCELOWA	<p>Projekt jest skierowany do mieszkańców obszaru zdegradowanego, a w szczególności poddanego rewitalizacji w Gminie Grabów (miejscowości Grabów i Besiekiery), ze szczególnym uwzględnieniem grup najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne i edukacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Dzieci i młodzież szkolna oraz przedszkolna: dzieci z tzw. „niepełnosprawnościami niewidocznymi” (diagnoza ADHD, spektrum autyzmu, zaburzenia integracji sensorycznej), uczniowie wykazujący niskie wyniki w nauce i wysoką absencję (wskaźniki W12 i W13), wymagający wsparcia w ramach „pogotowia edukacyjnego”, młodzież zagrożona uzależnieniami behawioralnymi (hazard online, gry) oraz doświadczająca przemocy rówieśniczej.2. Rodzice i opiekunowie: rodziny borykające się z bezradnością opiekuńczo-wychowawczą (wskaźnik W7), rodzice dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych, potrzebujący wsparcia psychologicznego i grupowej wymiany doświadczeń, opiekunowie osób z niepełnosprawnościami, wymagający poradnictwa specjalistycznego.3. Seniorzy i osoby samotne: mieszkańcy obszaru rewitalizacji w wieku poprodukcyjnym, zagrożeni izolacją społeczną i apatią (wskaźnik W2), osoby starsze chcące aktywnie uczestniczyć w życiu społeczności poprzez działania międzypokoleniowe.4. Osoby w kryzysie i zagrożone wykluczeniem: osoby doznające przemocy domowej oraz członkowie rodzin z problemem alkoholowym (wsparcie w ramach procedury Niebieskiej Karty), osoby bezrobotne, poszukujące wsparcia w zakresie podniesienia kompetencji osobistych i cyfrowych, mieszkańcy dotknięci ubóstwem, dla których bariera finansowa i komunikacyjna uniemożliwia dostęp do płatnej terapii poza terenem gminy.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<p>5. Interesariusze pośredni (Instytucje lokalne): kadra pedagogiczna szkół podstawowych (wsparcie w rozwiązywaniu problemów wychowawczych uczniów), pracownicy socjalni GOPS (uzupełnienie oferty pomocowej dla podopiecznych), lokalna społeczność (poprawa ogólnego dobrostanu i bezpieczeństwa na obszarze rewitalizacji).</p> <p>Uzasadnienie wyboru: Wykazane grupy docelowe korelują bezpośrednio z negatywnymi zjawiskami społecznymi opisanymi w diagnozie delimitacyjnej. Skupienie działań na tych grupach pozwoli na realne ograniczenie zjawisk kryzysowych i wzmocnienie kapitału ludzkiego na terenie Grabowa i Besiekier.</p>
OPIS PROJEKTU	<p>Cel projektu: Stworzenie zintegrowanego systemu wsparcia „Usługi blisko Domu” na obszarze zdegradowanym i objętym programem rewitalizacji Gminy Grabów. Projekt łączy wysokospecjalistyczną ofertę terapeutyczną, edukacyjną i poradnictwo z innowacyjnym, częściowo mobilnym systemem pracy, wykorzystującym istniejącą sieć świetlic, szkół i ośrodków kultury (model „usługi w zasięgu spaceru”).</p> <p>Przedsięwzięcie bezpośrednio odpowiada na deficyty zidentyfikowane w diagnozie delimitacyjnej dla miejscowości Grabów i Besiekier:</p> <p>Sfera edukacyjna (Wskaźniki W12i W13):</p> <ul style="list-style-type: none">- Rozwiązuje problem wysokiej absencji niskich wyników w nauce poprzez wczesną diagnostykę i terapię zaburzeń neurorozwojowych (ADHD, spektrum autyzmu oraz przyczyn trudności szkolnych), które dotąd były barierą w sukcesie szkolnym. <p>Sfera społeczna i demograficzna (Wskaźniki W7i W2):</p> <ul style="list-style-type: none">- Przeciwdziała bezradności opiekuńczo-wychowawczej rodziców oraz izolacji seniorów. Poprawa dobrostanu psychicznego rodzin ma na celu zatrzymanie młodych mieszkańców w gminie i przeciwdziałanie depopulacji. <p>Patologie społeczne:</p> <ul style="list-style-type: none">- Projekt aktywnie włącza się w system przeciwdziałania przemocy domowej i uzależnieniom, oferując wsparcie tam, gdzie system instytucjonalny jest niewystarczający lub trudno dostępny komunikacyjnie. <p>2. Opis zadań do realizacji, składających się na przedsięwzięcie:</p> <p>Projekt rezygnuje z kosztownych prac adaptacyjnych na rzecz wykorzystania zasobów Gminy i Fundacji, realizując działania w czterech modułach:</p> <p>MODUŁ I : Akademia Neuroróżnorodności (Wsparcie Dzieci): Realizacja w gabinetach szkolnych i GCKB. Obejmuje badania przesiewowe w kierunku neuroróżnorodności (ADHD, ASD) oraz przyczyn trudności szkolnych, oraz terapię wynikającą z diagnoz, Trening Umiejętności Społecznych (TUS) oraz „pogotowie edukacyjne” (korepetycje) dla dzieci z trudnościami.</p> <p>MODUŁII: Szkoła Świadomego Rodzica (Psychoedukacja): Warsztaty kompetencji wychowawczych i grupy wsparcia realizowane w świetlicach sołectkich (m.in. w Besiekierach), z możliwością poradnictwa mobilnego (dojazd do klienta).</p> <p>MODUŁ III Przystań Relacji (Integracja Międzypokoleniowa): Międzypokoleniowe warsztaty arteterapeutyczne (rękodzieło, twórczość), budujące więzi między seniorami a dziećmi, realizowane w rozproszonej sieci placówek gminnych.</p> <p>MODUŁ IV: Punkt Poradnictwa Mobilnego i Psychoterapii Dorosłych: Indywidualne wsparcie psychologiczne, prawne i mediacyjne dla osób w kryzysie, bezrobotnych oraz dotkniętych przemocą. Koordynacja działań odbywa się w biurze Fundacji w Ostrówku, pełniącym rolę centrum logistyki mobilnej.</p>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

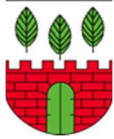
	<p>3. Bezpośredni adresaci przedsięwzięcia, grupy interesariuszy i osoby z niepełnosprawnościami:</p> <ul style="list-style-type: none">- Adresaci bezpośredni: Dzieci z diagnozą neurorozwojową (ADHD, ASD), rodzice borykający się z problemami wychowawczymi, seniorzy z obszaru rewitalizacji oraz osoby w kryzysie (bezrobotni, ofiary przemocy).- Interesariusze: Partnerzy projektu: Gmina Grabów, GOPS, Szkoły Podstawowe, GOKB oraz GKRPA.- Osoby z niepełnosprawnościami: projekt kładzie nacisk na tzw. „niepełnosprawności niewidoczne”. Kluczową korzyścią jest usunięcie bariery transportowej - dzięki modelowi mobilnemu i wykorzystaniu lokalnych świetlic, osoby z ograniczoną mobilnością lub trudnościami sensorycznymi zyskują dostęp do specjalistów „za progiem” własnego domu. <p>4. Wskazanie ewentualnych zagrożeń dla procesu rewitalizacji i działania naprawcze:</p> <ul style="list-style-type: none">- Stygmatyzacja (opór przed „etykietowaniem”): Strach przed oceną sąsiedzką przy korzystaniu z pomocy psychologa. Przeciwdziałanie: Dyskretna forma wsparcia, wpłatanie terapii w atrakcyjne warsztaty artystyczne („miękkie wejście”).- Niska trwałość efektów: Ryzyko wygaśnięcia zmian po zakończeniu projektu, Przeciwdziałanie: Ścisła współpraca ze szkołami i GOPS (listy intencyjne) oraz budowanie trwałych grup wsparcia sąsiedzkiego.- Przeciążenie zasobów: Duża skala potrzeb w stosunku do kadry. Przeciwdziałanie: Etapowanie rekrutacji beneficjentów, ścisła współpraca z GOPS przy wyborze osób najbardziej potrzebujących oraz angażowanie specjalistów zewnętrznych.
ZAKRES DZIAŁAŃ DO REALIZACJI	<p>Dokładny zakres działań obejmuje następujące etapy i aktywności:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Przygotowanie organizacyjne i logistyczne (Etap wstępny):<ul style="list-style-type: none">- Zawiązanie partnerstw lokalnych: Podpisanie szczegółowych porozumień z Gminą Grabów, Szkołami Podstawowymi, GCKB oraz GOPS w zakresie harmonogramu nieodpłatnego udostępniania sali gabinetów.- Rekrutacja kadry: Pozyskanie wysokiej klasy specjalistów (terapeuci SI, psycholodzy dziecięcy i dorosłych, logopedzi, prawnik, mediator, terapeuci uzależnień).2. Działania diagnostyczne i terapeutyczne (Moduł I):<ul style="list-style-type: none">- Program przesiewowy: Realizacja badań diagnostycznych w kierunku neuro różnorodności (ADHD, ASD) oraz przyczyn trudności szkolnych wśród dzieci z przedszkoli i szkół na obszarze rewitalizacji.- Specjalistyczne bloki terapeutyczne: Prowadzenie regularnych, indywidualnych i grupowych sesji terapii oraz treningów umiejętności społecznych (TUS).- Pogotowie edukacyjne: Organizacja zajęć wspierających dla uczniów z trudnościami w nauce, ukierunkowanych na wyrównywanie szans edukacyjnych (wskaźniki W12i W13).3. Programy wzmacniania kompetencji i wsparcia rodzin (Moduł II i IV):<ul style="list-style-type: none">- Warsztaty „Akademia Rodzica”: Cykl spotkań z zakresu kompetencji wychowawczych, profilaktyki uzależnień i przeciwdziałania przemocy domowej (realizowane w świetlicach wiejskich, m.in. Besiekiery).- Mobilny punkt konsultacyjny: Realizacja dyżurów psychologa, prawnika i mediatora w rozproszonej sieci placówek oraz (w uzasadnionych przypadkach) wizyty domowe u osób z niepełnosprawnościami i barierami mobilności.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

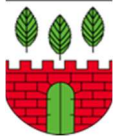
	<p>- Psychoterapia indywidualna: Regularne wsparcie dla dorosłych w kryzysie, osób bezrobotnych oraz współuzależnionych.</p> <p>4. Działania integracyjne i aktywizujące (Moduł III):</p> <p>- Przystań Relacji: Organizacja międzypokoleniowych warsztatów arteterapeutycznych (np. ceramika, malarstwo, warsztaty cyfrowe), angażujących seniorów i dzieci w celu odbudowy więzi społecznych. Realizacja w oparciu o zasoby lokalowe Gminy.</p> <p>5. Monitoring i zarządzanie projektem:</p> <p>- Koordynacja: Zarządzanie logistyką projektu, działaniami merytorycznymi oraz monitorowaniem postępów.</p> <p>Ewaluacja i promocja: Prowadzenie kampanii informacyjnej „Wsparcie w zasięgu spaceru”, monitorowanie postępów uczestników oraz raportowanie wskaźników do Zespołu ds. Rewitalizacji.</p> <p>Uzasadnienie zakresu: Powyższe działania tworzą spójny łańcuch wsparcia - od diagnozy, przez terapię i edukację, aż po integrację społeczną. Wykorzystanie istniejącej infrastruktury gminnej (świetlice, Szkoły, GCKB) pozwala na maksymalizację efektów społecznych przy minimalizacji kosztów twardych (budowlanych).</p>		
SZACOWANY KOSZT PROJEKTU	746 880 PLN	1 z funduszy UE - łącznie	0 PLN
		2 środki budżetu państwa	0 PLN
		3 środki budżetu gminy	746 880 PLN
		4 środki prywatne	0 PLN
CELE PROJEKTU	<p>SFERA SPOŁECZNA:</p> <p>- Poprawa wskaźników edukacyjnych: Zniwelowanie barier rozwojowych u dzieci, co przełoży się na spadek absencji (W12) i poprawę wyników w nauce (W13).</p> <p>- Wzmocnienie więzi rodzinnych: Podniesienie kompetencji wychowawczych rodziców, ograniczające zjawisko bezradności opiekuńczej (W7) oraz przemocy domowej.</p> <p>- Aktywizacja i integracja: Przełamanie izolacji społecznej seniorów (W2) oraz budowa kapitału społecznego poprzez warsztaty międzypokoleniowe.</p> <p>- Zwiększenie dostępności wsparcia: Likwidacja „białych plam” w dostępie do psychoterapii poradnictwa prawnego na obszarze rewitalizacji.</p> <p>SFERA GOSPODARCZA:</p> <p>- Prewencja kosztów społecznych: Wczesna interwencja u dzieci ogranicza przyszłe wydatki gminy na pomoc społeczną i zasiłki dla osób trwale wykluczonych,</p> <p>- Aktywizacja zawodowa: Podniesienie kompetencji osobistych i cyfrowych osób bezrobotnych, ułatwi im powrót na lokalny rynek pracy.</p> <p>- Wzrost atrakcyjności gminy: Wysoki standard usług opiekuńczo-terapeutycznych „na miejscu” hamuje proces depopulacji (zatrzymuje młode rodziny w gminie).</p> <p>SFERA ŚRODOWISKOWA:</p> <p>- Niskoemisyjna mobilność: Model „usługi w zasięgu spaceru” redukuje potrzebę transportu kołowego do miast ościennych, co zmniejsza emisję spalin i ślad węglowy mieszkańców.</p> <p>- Eko-rewitalizacja świadomości: Promowanie postaw proekologicznych (np. upcykling) podczas międzypokoleniowych warsztatów artystycznych.</p> <p>- Ochrona zasobów: Efektywne wykorzystanie istniejącej kubatury budynków zamiast nowej zabudowy, co ogranicza antropopresję na środowisko.</p> <p>SFERA PRZESTRZENNA:</p>		



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<ul style="list-style-type: none"> - Rewitalizacja funkcjonalna: Przywrócenie i zintensyfikowanie życia społecznego w budynkach publicznych (świetlice, szkoły, GCKB), zapobiegające ich degradacji technicznej. - Poprawa dostępności: Adaptacja istniejących przestrzeni do, potrzeb osób z niepełnosprawnościami „niewidocznymi”. - Budowa ładu społeczno-przestrzennego: Stworzenie bezpiecznych, ogólnodostępnych punktów spotkań mieszkańców Grabowa i Besiekier. <p>SFERA TECHNICZNA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inkluzja cyfrowa: Wdrożenie narzędzi ICT w pracy z seniorami i osobami bezrobotnymi, niwelujące bariery technologiczne - Innowacja procesowa: Zastosowanie mobilnego systemu zarządzania usługami społecznymi. <p>Projekt wpisuje się w następujące cele rewitalizacji, przyczyniając się do ich realizacji w sposób kompleksowy:</p> <p>R1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej Projekt w sposób pośredni realizuje cel poprzez wykorzystanie i ożywienie istniejącej infrastruktury publicznej (szkół, świetlic, GCKB), nadając jej nowe funkcje społeczne i edukacyjne. Dzięki temu przestrzenie te stają się bardziej funkcjonalne, dostępne i aktywnie wykorzystywane przez mieszkańców.</p> <p>Realizowane cele szczegółowe: R1.4.</p> <p>R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej Projekt w sposób bezpośredni odpowiada na ten cel poprzez realizację kompleksowych działań społecznych, edukacyjnych i integracyjnych. Obejmuje wsparcie dzieci, rodziców i seniorów, organizację warsztatów, terapii, grup wsparcia oraz działań międzypokoleniowych. Wzmacnia więzi społeczne, przeciwdziała wykluczeniu oraz aktywizuje mieszkańców do udziału w życiu lokalnym. Realizowane cele szczegółowe: R2.1, R2.2, R2.3, R2.4.</p> <p>R3. Modernizacja i termomodernizacja budynków Projekt nie przewiduje działań inwestycyjnych w zakresie modernizacji budynków, jednak wpisuje się pośrednio w cel poprzez efektywne wykorzystanie istniejącej infrastruktury publicznej i nadanie jej nowych funkcji społecznych.</p> <p>Realizowane cele szczegółowe: R3.4.</p> <p>R4. Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej Projekt nie realizuje bezpośrednio działań infrastrukturalnych, jednak poprzez zastosowanie modelu mobilnego („usługi blisko domu”) ogranicza bariery komunikacyjne i zwiększa dostępność usług społecznych dla mieszkańców, szczególnie tych z ograniczoną mobilnością.</p>
<p>OPIS POWIĄZAŃ I SYNERGII Z INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI</p>	<p>Przedsięwzięcie ma charakter horyzontalny i integruje działania społeczne, edukacyjne i terapeutyczne na całym obszarze rewitalizacji. Współpracuje bezpośrednio z P1–P4, wykorzystując ich infrastrukturę jako miejsca realizacji usług, co zwiększa efektywność wykorzystania przestrzeni publicznych. Synergia z P6 wzmacnia ciągłość i skalę wsparcia dla rodzin, natomiast PU1 umożliwia dotarcie do osób wykluczonych komunikacyjnie. PU2 poprawia warunki środowiskowe i estetyczne, sprzyjające realizacji działań terapeutycznych i integracyjnych.</p>
<p>REZULTATY</p>	<p>Kluczowe rezultaty realizacji projektu obejmują następujące mierzalne wskaźniki:</p>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób objętych stałą terapią indywidualną Liczba osób korzystających z poradnictwa prawnego/mediacji Liczba uczestników zajęć grupowych (warsztaty) Liczba przeprowadzonych pełnych diagnoz specjalistycznych 	<p>min. 65 os. min. 40 os.</p> <p>min. 160 os. min. 80 os.</p>
ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	Przedsięwzięcie <i>nie należy</i> do grupy przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu procesów odrębnych	
CZAS REALIZACJI	2027-2029 Etapy	STOPIEŃ GOTOWOŚCI DO REALIZACJI STOPIEŃ GOTOWOŚCI DO REALIZACJI Projekt wykazuje wysoki stopień gotowości operacyjnej: <ol style="list-style-type: none"> Partnerstwo: Wypracowano deklarację współpracy z kluczowymi jednostkami (Urząd Miejski, GOPS, Szkoły, GCKB) w zakresie nieodpłatnego udostępnienia zasobów lokalowych, Koncepcja merytoryczna: opracowany szczegółowy program modułów terapeutycznych i edukacyjnych, dostosowany do diagnozy problemów Gminy Grabów. Kadra: Fundacja Dobra Ziemia posiada wstępnie zidentyfikowaną bazę specjalistów (psycholodzy, terapeuci SI) gotowych do podjęcia pracy w systemie mobilnym. Infrastruktura: Wykorzystywane obiekty są w stanie technicznym umożliwiającym natychmiastowe rozpoczęcie działań (nie wymagaj pozwoleń na budowę ani skomplikowanych remontów). Finanse: Przygotowano szczegółowy kosztorys operacyjny.

KARTA PROJEKTU REWITALIZACYJNEGO – P6

NAZWA PROJEKTU	Centrum Wspierania Rodziny i Rozwoju DOBRA ZIEMIA - Zintegrowany Program Wsparcia Psychospołecznego i Edukacyjnego.
PODMIOT REALIZUJĄCY	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
PARTNERZY	Fundacja Dobra Ziemia, Gmina Grabów, Szkoła Podstawowa w Grabowie, Gminne Centrum Kulturalno-Biblioteczne (GCKB), Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Grabowie, Zespół Interdyscyplinarny w Grabowie
LOKALIZACJA	Grabów: Siedziba GCKB oraz Szkoła Podstawowa w Grabowie Besiekiery - budynek dawnej szkoły



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<p>Działki o numerze ewidencyjnym 128/1, 132/7, w obrębie geodezyjnym Grabów Wieś</p> <p>Działki o numerze ewidencyjnym 257/2, 257/3, w obrębie geodezyjnym Grabów Osada</p> <p>Działka o numerze ewidencyjnym 173, w obrębie geodezyjnym Besiekiery</p> <p><i>Lokalizacja w obszarze rewitalizacji (Podobszar 1 – Grabów, Podobszar 2 - Besiekiery) wyznaczonym Uchwałą nr XXVII/146/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 29 stycznia 2026 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2026 r. poz. 1428).</i></p>
GRUPA DOCELOWA	<p>Projekt skierowany jest do mieszkańców obszaru rewitalizacji (Grabów i Besiekiery), w szczególności do osób i grup doświadczających skumulowanych problemów społecznych, edukacyjnych i demograficznych.</p> <p>Do kluczowych grup docelowych należą:</p> <ul style="list-style-type: none">• dzieci i młodzież, w szczególności z trudnościami w nauce, wysoką absencją szkolną oraz z niezdiagnozowanymi lub nieleczonymi zaburzeniami neurorozwojowymi (m.in. ADHD, spektrum autyzmu), wymagające wsparcia diagnostycznego, terapeutycznego i edukacyjnego• rodzice i opiekunowie dzieci, zwłaszcza doświadczający trudności wychowawczych, niewydolności opiekuńczo-wychowawczej oraz potrzebujący wsparcia w zakresie kompetencji rodzicielskich i funkcjonowania rodziny• seniorzy, w szczególności osoby samotne i zagrożone izolacją społeczną, wymagające działań integracyjnych, aktywizujących oraz poprawiających dobrostan psychiczny• osoby dorosłe znajdujące się w sytuacji kryzysowej, w tym osoby bezrobotne, ubogie, dotknięte przemocą domową lub uzależnieniami, wymagające wsparcia psychologicznego, prawnego i mediacyjnego• osoby z niepełnosprawnościami, w szczególności z tzw. „niepełnosprawnościami niewidocznymi” (np. zaburzenia neurorozwojowe, problemy psychiczne), dla których kluczowe znaczenie ma dostępność usług w miejscu zamieszkania oraz dostosowanie form wsparcia do ich potrzeb• rodziny zagrożone wykluczeniem społecznym, w których kumulują się problemy edukacyjne, wychowawcze, ekonomiczne i zdrowotne <p>Pośrednio projekt oddziałuje również na całą społeczność lokalną, poprzez wzmocnienie systemu wsparcia społecznego, poprawę jakości życia mieszkańców oraz budowanie trwałych relacji i kapitału społecznego.</p>
OPIS PROJEKTU	<p>Projekt stanowi bezpośrednią odpowiedź na skumulowane deficyty zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji (Grabów, Besiekiery), ujęte w diagnozie delimitacyjnej gminy:</p> <ol style="list-style-type: none">1. Sfera edukacyjna (W12, W13): Wysoka absencja oraz niskie wyniki w nauce wynikające z nieleczonych zaburzeń neurorozwojowych (ADHD, spektrum autyzmu) oraz braku dostępu do terapii specjalistycznej. Projekt przesuwa ciężar z pomocy „post factum” na wczesną interwencję, co generuje długofalowe oszczędności dla budżetu gminy.2. Sfera społeczna (W7): Narastająca bezradność opiekuńczo-wychowawcza rodziców, prowadząca do niewydolności rodzin i konfliktów pokoleniowych.3. Sfera demograficzna i zdrowotna (W2): Izolacja społeczna seniorów oraz obniżony dobrostan psychiczny mieszkańców wynikający z ubóstwa. Oferta specjalistyczna ma na celu zatrzymanie młodych rodzin w gminie, przeciwdziałając depopulacji.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

4. Patologie społeczne: Problemy z przemocą domową (Niebieskie Karty) oraz uzależnieniami, wymagające profesjonalnej interwencji kryzysowej i wsparcia prawnego.

Realizacja została zaplanowana w procesie ciągłym, podzielonym na cztery logiczne fazy:

Etap I: Przygotowawczy i organizacyjny:

- Adaptacja przestrzeni: Przygotowanie i wyposażenie sali terapii Integracji Sensorycznej (SI) oraz sal warsztatowych (Besiekiery/Grabów). Wykorzystanie nieużytkowanych zasobów Gminy pozwoli na rewitalizację mienia, a zakupione wyposażenie specjalistyczne przejdzie po projekcie na własność Gminy.
- Budowa zespołu: Rekrutacja pedagogów specjalnych i terapeutów SI. Fundacja Dobra Ziemia zapewnia kadrę psychologiczną, psychoterapeutyczną oraz interwencyjną.
- Promocja i rekrutacja: Kampania informacyjna we współpracy z GOPS, GKRPA i szkołami. Fundacja nieodpłatnie przygotowuje identyfikację wizualną oraz poprowadzi komunikację w mediach społecznościowych.

Etap II: Realizacja wsparcia merytorycznego (Modułowa). Wsparcie realizowane jest w ramach czterech zintegrowanych modułów:

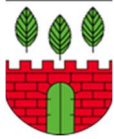
- MODUŁ I: Akademia Neuroróżnorodności (Dzieci): Badania przesiewowe, regularne sesje psychoterapii, warsztaty TUS (Trening Umiejętności Społecznych), terapia SI oraz „Pogotowie Edukacyjne” niwelujące trudności szkolne.
- MODUŁ II: Szkoła Świadomego Rodzica (Rodzice): Warsztaty kompetencji wychowawczych, grupy wsparcia dla opiekunów dzieci z niepełnosprawnościami oraz poradnictwo indywidualne.
- MODUŁ III: Przystań Relacji (Integracja): Międzypokoleniowe warsztaty arteterapeutyczne (plastyczne, muzyczne, ruchowe) łączące dzieci z seniorami.
- MODUŁ IV: Psychoterapia Dorosłych: Wsparcie w kryzysie, podnoszenie kompetencji osobistych i cyfrowych osób bezrobotnych oraz interwencja kryzysowa.

Etap III: Mobilne wsparcie środowiskowe. Zapewnienie usług „blisko człowieka” poprzez Mobilny Punkt Poradnictwa. Specjaliści (psycholog, prawnik, mediator) realizują wizyty domowe w rodzinach o ograniczonej mobilności lub objętych procedurą Niebieskiej Karty, oferując pomoc w sprawach spadkowych, alimentacyjnych czy mediacjach sąsiedzkich.

Etap IV: Monitoring, ewaluacja i trwałość. Bieżąca analiza postępów beneficjentów, badanie satysfakcji uczestników oraz wypracowanie z Gminą modelu kontynuacji wsparcia po zakończeniu finansowania zewnętrznego.

3. Adresaci i interesariusze (w tym osoby z niepełnosprawnościami)

- Bezpośredni odbiorcy: Dzieci z diagnozą ADHD/ASD, rodziny niewydolne wychowawczo, seniorzy, osoby bezrobotne i dotknięte przemocą.
- Korzyści dla osób z niepełnosprawnościami: Projekt dedykowany jest m.in. osobom z niepełnosprawnościami „niewidocznymi”. Dostęp do terapii SI i TUS w miejscu zamieszkania likwiduje barierę transportową (wykluczenie komunikacyjne), a dostosowanie metod pracy do potrzeb sensorycznych pozwala na pełną inkluzję społeczną.
- Interesariusze: GOPS, szkoły, żłobek, GKRPA — instytucje te zyskują profesjonalne wsparcie w realizacji swoich zadań ustawowych.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<p>4. Zagrożenia i działania naprawcze</p> <ul style="list-style-type: none">- Opór przed stygmatyzacją: Strach przed oceną otoczenia przy korzystaniu z pomocy psychologa. <p>Przeciwdziałanie: Dyskretna formuła wizyt domowych oraz łączenie terapii z „miękkimi” warsztatami artystycznymi.</p> <ul style="list-style-type: none">- Niska trwałość efektów edukacyjnych: Ryzyko krótkotrwałej poprawy wyników w nauce. <p>Przeciwdziałanie: Podpisanie listów intencyjnych i ścisła, bieżąca współpraca z kadrą pedagogiczną lokalnych szkół.</p> <ul style="list-style-type: none">- Przeciążenie zasobów: Skala potrzeb może przewyższyć możliwości kadrowe. <p>Przeciwdziałanie: Etapowanie rekrutacji przy współpracy z GOPS oraz zatrudnienie wysokiej klasy specjalistów spoza gminy do wsparcia zespołu lokalnego</p>
ZAKRES DZIAŁAŃ DO REALIZACJI	<p>Realizacja przedsięwzięcia obejmuje zintegrowany system wsparcia podzielony na sześć kluczowych etapów (zadań), które wzajemnie się uzupełniają, tworząc kompleksową ścieżkę reintegracji społecznej i edukacyjnej dla mieszkańców obszaru rewitalizacji.</p> <p>Zadanie 1: Rewitalizacja infrastruktury i etap przygotowawczy</p> <ul style="list-style-type: none">- Adaptacja obiektu w Besiekierach: Remont i przystosowanie pomieszczeń w budynku dawnej szkoły na potrzeby "Centrum Wspierania Rodziny". Prace obejmują odświeżenie sal, dostosowanie do wymogów bezpieczeństwa oraz wydzielenie strefy terapeutycznej.- Utworzenie Sali Integracji Sensorycznej (SI): Zakup i montaż profesjonalnego, atestowanego sprzętu do terapii SI (podwiesia, baseny z piłeczkami, ścieżki sensoryczne, pomoce do stymulacji przedsionkowej).- Rekrutacja kadry: Pozyskanie wysokiej klasy specjalistów: terapeutów SI, psychologów, pedagogów specjalnych, prawników i mediatorów. <p>Zadanie 2: Diagnostyka i "Akademia Neuroróżnorodności" (Wsparcie Dzieci i Młodzieży)</p> <ul style="list-style-type: none">- Badania przesiewowe: Przeprowadzenie diagnoz pod kątem zaburzeń neurorozwojowych (ADHD, ASD) i przetwarzania słuchowego wśród dzieci ze szkół i przedszkoli z obszaru rewitalizacji.- Realizacja ścieżek terapeutycznych: indywidualne sesje terapii SI i terapii logopedycznej, cykle warsztatów Treningu Umiejętności Społecznych (TUS) dla grup rówieśniczych, indywidualna psychoterapia dla dzieci i młodzieży w kryzysie emocjonalnym.- Pogotowie Edukacyjne: Zajęcia wspierające naukę, wykorzystujące techniki dostosowane do potrzeb osób neuroatypowych, mające na celu niwelowanie zaległości szkolnych (W12, W13). <p>Zadanie 3: "Szkoła Świadomego Rodzica" (Wsparcie Rodzin)</p> <ul style="list-style-type: none">- Warsztaty kompetencji wychowawczych: Cykliczne spotkania dla rodziców, koncentrujące się na metodach pracy z dzieckiem neuroróżnorodnym oraz technikach deeskalacji konfliktów.- Grupy wsparcia: Utworzenie bezpiecznej przestrzeni wymiany doświadczeń dla opiekunów osób z niepełnosprawnościami.- Poradnictwo psychologiczne: Indywidualne konsultacje mające na celu wzmocnienie wydolności opiekuńczej rodzin. <p>Zadanie 4: "Przystań Relacji" (Integracja Międzypokoleniowa i Arteterapia)</p>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

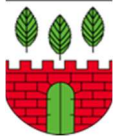
	<p>- Warsztaty twórcze: Organizacja zajęć z zakresu arteterapii (plastyka, muzykoterapia, choreoterapia), w których wspólnie uczestniczą dzieci (w tym z niepełnosprawnościami) oraz seniorzy.</p> <p>- Przeciwdziałanie izolacji: Budowanie więzi społecznych poprzez wspólne projekty międzypokoleniowe, co sprzyja aktywizacji osób starszych i buduje empatię wśród młodzieży.</p> <p>Zadanie 5: Mobilny Punkt Poradnictwa i Interwencji Kryzysowej (Wsparcie Dorosłych)</p> <p>- Usługa "Mobilny Specjalista": Realizacja wizyt domowych (psycholog, prawnik, mediator) u osób o ograniczonej mobilności lub w rodzinach wymagających intensywnej interwencji (przemoc, uzależnienia).</p> <p>- Poradnictwo prawne i mediacje: Bezpłatna pomoc w zakresie spraw rodzinnych, spadkowych i dłużnych oraz profesjonalne mediacje sąsiedzkie i rodzinne, odciążające GOPS.</p> <p>- Psychoterapia dorosłych: Indywidualne wsparcie dla osób bezrobotnych i w kryzysie, ukierunkowane na podniesienie dobrostanu i aktywizację życiową.</p> <p>Zadanie 6: Monitoring, Ewaluacja i Zarządzanie</p> <p>- Bieżący monitoring: Nadzór nad jakością świadczonych usług i realizacją wskaźników (liczba godzin terapii, liczba beneficjentów).</p> <p>- Promocja projektu: Prowadzenie kampanii informacyjnej (social media, plakaty, współpraca z partnerami, gminnymi) podnoszącej świadomość o dostępnym wsparciu.</p> <p>- Zapewnienie trwałości: Wypracowanie z Gminą Grabów standardów współpracy, które pozwolą na kontynuację działań Centrum po zakończeniu finansowania zewnętrznego.</p>		
SZACOWANY KOSZT PROJEKTU	2 226 200 PLN	1 z funduszy UE - łącznie	2 226 200 PLN
		2 środki budżetu państwa	0 PLN
		3 środki budżetu gminy	0 PLN
		4 środki prywatne	0 PLN
CELE PROJEKTU	<p>CELE SPOŁECZNE</p> <p>- Redukcja wykluczenia i izolacji: Włączenie min. 20 seniorów z rejonu Besiekier w aktywność społeczną oraz zapewnienie wsparcia osobom o ograniczonej mobilności.</p> <p>- Wyrównanie szans edukacyjnych: Niwelowanie deficytów u dzieci z ADHD/ASD (wskaźniki W12 i W13) poprzez terapię SI i „Pogotowie Edukacyjne”, co zapobiega ich późniejszemu wykluczeniu zawodowemu.</p> <p>- Stabilizacja rodzin: Wzmocnienie kompetencji wychowawczych rodziców (W7) i redukcja liczby interwencji kryzysowych (Niebieskie Karty) poprzez systemową opiekę psychologiczną i prawną.</p> <p>- Integracja międzypokoleniowa: Budowa empatii i więzi lokalnych poprzez wspólne warsztaty arteterapeutyczne dzieci i seniorów.</p> <p>CELE GOSPODARCZE</p> <p>- Optymalizacja wydatków publicznych: Wczesna interwencja terapeutyczna redukuje długofalowe koszty Gminy związane z nauczaniem indywidualnym oraz zasiłkami z GOPS.</p> <p>- Aktywizacja zawodowa opiekunów: Zapewnienie specjalistycznej opieki dzieciom pozwala rodzicom (częściej kobietom) na powrót na rynek pracy lub podjęcie szkoleń.</p> <p>- Wzrost kompetencji kadr: Stworzenie nowych miejsc pracy dla specjalistów oraz podniesienie kompetencji cyfrowych osób bezrobotnych objętych projektem.</p>		



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

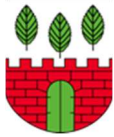
	<p>CELE ŚRODOWISKOWE</p> <ul style="list-style-type: none">- Redukcja niskiej emisji (Ślad węglowy): Dzięki usłudze Mobilnego Specjalisty, to jeden terapeuta dojeżdża do grupy beneficjentów, co eliminuje konieczność kilkudziesięciu indywidualnych przejazdów mieszkańców do odległych ośrodków miejskich.- Edukacja ekologiczna i upcycling: Wykorzystanie materiałów z odzysku w ramach warsztatów arteterapeutycznych oraz promowanie postaw proekologicznych w „Szkole Świadomego Rodzica”- Zrównoważona modernizacja: Podczas adaptacji budynku w Besiekierach priorytetem będzie zastosowanie energooszczędnych źródeł światła (LED) i materiałów o niskim śladzie węglowym. <p>CELE PRZESTRZENNE</p> <ul style="list-style-type: none">- Rewitalizacja mienia publicznego: Przywrócenie do użytku i zabezpieczenie przed degradacją fizyczną budynku dawnej szkoły w Besiekierach, który obecnie pozostaje niewykorzystany.- Zmiana funkcji obszaru: Przekształcenie „martwej” przestrzeni w tętniące życiem Centrum Wspierania Rodziny, które staje się nowym punktem orientacyjnym (hubem społecznym) na mapie gminy.- Poprawa estetyki i dostępności: Uporządkowanie otoczenia obiektu i dostosowanie go do potrzeb osób z niepełnosprawnościami ruchowymi. <p>CELE TECHNICZNE</p> <ul style="list-style-type: none">- Wdrożenie innowacyjnych technologii terapeutycznych: Instalacja zaawansowanego systemu Integracji Sensorycznej (SI) oraz (opcjonalnie) urządzeń do terapii przetwarzania słuchowego, co stanowi skok technologiczny w ofercie usług gminy.- Cyfryzacja poradnictwa: Wykorzystanie narzędzi ICT w pracy mobilnej oraz szkolenia z zakresu kompetencji cyfrowych dla osób zagrożonych wykluczeniem.- Modernizacja techniczna obiektu: Usprawnienie instalacji wewnętrznych w adaptowanej części budynku, co podnosi standard techniczny i bezpieczeństwo użytkownika mienia gminnego. <p>Projekt wpisuje się w następujące cele rewitalizacji, przyczyniając się do ich realizacji w sposób kompleksowy:</p> <p>R1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej</p> <p>Projekt realizuje cel pośrednio poprzez wykorzystanie i aktywizację istniejącej infrastruktury publicznej (szkół, świetlic, obiektów kultury), nadając jej nowe funkcje społeczne, edukacyjne i terapeutyczne. Adaptacja pomieszczeń na potrzeby terapii i warsztatów przyczynia się do zwiększenia funkcjonalności i dostępności przestrzeni publicznych.</p> <p>Realizowane cele szczegółowe: R1.4.</p> <p>R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej</p> <p>Projekt w sposób bezpośredni realizuje ten cel poprzez kompleksowy system wsparcia społecznego, obejmujący dzieci, rodziny, seniorów oraz osoby w kryzysie. Działania takie jak warsztaty, terapia, grupy wsparcia, integracja międzypokoleniowa oraz mobilne poradnictwo przyczyniają się do wzrostu aktywności społecznej, poprawy relacji międzyludzkich oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu.</p> <p>Realizowane cele szczegółowe: R2.1, R2.2, R2.3, R2.4.</p> <p>R3. Modernizacja i termomodernizacja budynków</p> <p>Projekt wpisuje się pośrednio w cel poprzez adaptację i doposażenie istniejących obiektów publicznych na potrzeby nowych funkcji społecznych i terapeutycznych, co stanowi formę ich rewitalizacji funkcjonalnej bez konieczności prowadzenia kosztownych inwestycji budowlanych.</p>
--	--



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

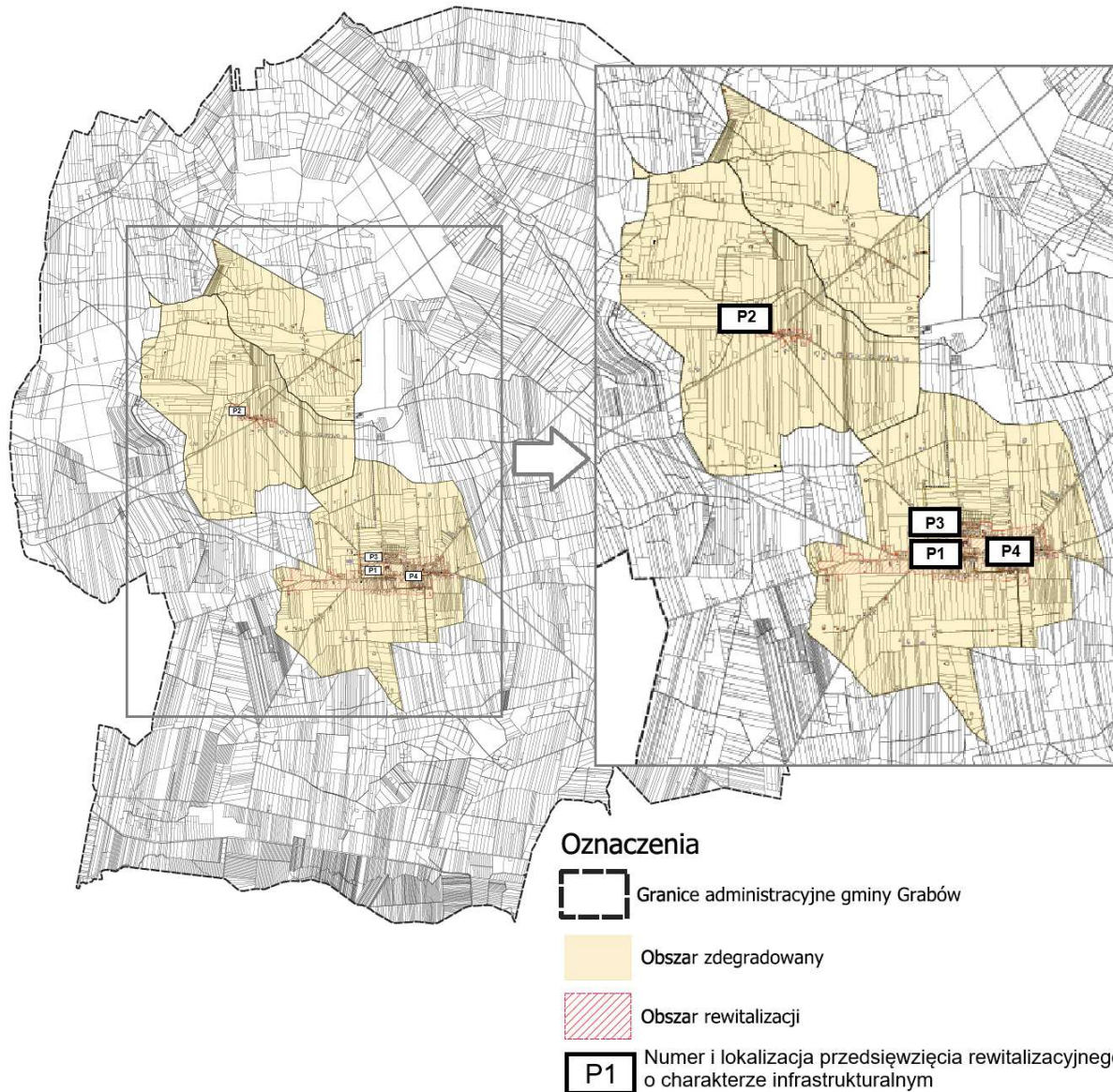
wersja do konsultacji społecznych

	<p>Realizowane cele szczegółowe: R3.4.</p> <p>R4. Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej</p> <p>Projekt realizuje cel w sposób pośredni poprzez wdrożenie modelu mobilnych usług wsparcia („usługi blisko domu”), który ogranicza bariery transportowe i zwiększa dostępność usług dla mieszkańców, w szczególności osób z ograniczoną mobilnością oraz zamieszkujących tereny oddalone.</p> <p>Realizowane cele szczegółowe: R4.4.</p> <p>Projekt ma charakter społeczny i systemowy, koncentrując się na wczesnej interwencji, poprawie dostępu do usług oraz budowaniu trwałych mechanizmów wsparcia mieszkańców, co stanowi kluczowy element skutecznej rewitalizacji obszarów zdegradowanych.</p>																
OPIS POWIĄZAŃ I SYNERGII Z INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI	<p>Przedsięwzięcie stanowi uzupełnienie i rozwinięcie działań P5, tworząc spójny system wsparcia społecznego w Grabowie i Besiekierach. Jego efektywność opiera się na współpracy z P1–P4, które zapewniają przestrzeń do realizacji działań środowiskowych i integracyjnych. Synergia z PU1 zwiększa dostępność usług dla osób z ograniczoną mobilnością, a PU2 wspiera poprawę jakości środowiska życia beneficjentów. Projekt wzmacnia również funkcje integracyjne i edukacyjne całego programu rewitalizacji.</p>																
REZULTATY	<p>Kluczowe rezultaty realizacji projektu obejmują następujące mierzalne wskaźniki:</p> <table border="1"> <tr> <td>Liczba obiektów infrastruktury poddanych modernizacji</td> <td>1 szt.</td> </tr> <tr> <td>Liczba nowo utworzonych sal specjalistycznych</td> <td>1 szt.</td> </tr> <tr> <td>Liczba zakupionych kompletów wyposażenia terapeutycznego</td> <td>1 kpl.</td> </tr> <tr> <td>Liczba utworzonych mobilnych punktów wsparcia</td> <td>1 szt.</td> </tr> <tr> <td>Liczba osób objętych usługami wsparcia w ramach projektu</td> <td>min. 150 os.</td> </tr> <tr> <td>Liczba osób z niepełnosprawnościami (w tym z niepełnosprawnościami „ukrytymi” jak ADHD/ASD) objętych terapią</td> <td>min. 40 os.</td> </tr> <tr> <td>Liczba zrealizowanych godzin specjalistycznego — poradnictwa (psychologiczne, prawne, mediacyjne)</td> <td>min. 960 godzin</td> </tr> </table>			Liczba obiektów infrastruktury poddanych modernizacji	1 szt.	Liczba nowo utworzonych sal specjalistycznych	1 szt.	Liczba zakupionych kompletów wyposażenia terapeutycznego	1 kpl.	Liczba utworzonych mobilnych punktów wsparcia	1 szt.	Liczba osób objętych usługami wsparcia w ramach projektu	min. 150 os.	Liczba osób z niepełnosprawnościami (w tym z niepełnosprawnościami „ukrytymi” jak ADHD/ASD) objętych terapią	min. 40 os.	Liczba zrealizowanych godzin specjalistycznego — poradnictwa (psychologiczne, prawne, mediacyjne)	min. 960 godzin
Liczba obiektów infrastruktury poddanych modernizacji	1 szt.																
Liczba nowo utworzonych sal specjalistycznych	1 szt.																
Liczba zakupionych kompletów wyposażenia terapeutycznego	1 kpl.																
Liczba utworzonych mobilnych punktów wsparcia	1 szt.																
Liczba osób objętych usługami wsparcia w ramach projektu	min. 150 os.																
Liczba osób z niepełnosprawnościami (w tym z niepełnosprawnościami „ukrytymi” jak ADHD/ASD) objętych terapią	min. 40 os.																
Liczba zrealizowanych godzin specjalistycznego — poradnictwa (psychologiczne, prawne, mediacyjne)	min. 960 godzin																
ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	<p>Przedsięwzięcie <i>nie należy</i> do grupy przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu procesów odrębnych</p>																
CZAS REALIZACJI	2029-2030	STOPIEŃ GOTOWOŚCI DO REALIZACJI	Projekt gotowy do realizacji po przystosowaniu budynku do standardów technicznych obiektu użyteczności publicznej. Gotowy plan wdrożenia działań, a także kosztorys operacyjny.														

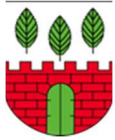


Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 34. Lokalizacja przedsięwzięć podstawowych (o charakterze infrastrukturalnym) na terenie Gminy Grabów. Źródło: opracowanie własne. Podkład: Baza Danych Obiektów Topograficznych BDOT 10k.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

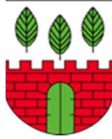
wersja do konsultacji społecznych

3.3 Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne

Karty przedsięwzięć uzupełniających stanowią zestaw krótkich, syntetycznych opisów projektów, które wspierają realizację głównych działań rewitalizacyjnych w gminie. Każda karta zawiera informacje o celu przedsięwzięcia, planowanych działaniach, spodziewanych efektach oraz komplementarności z innymi projektami. Dzięki temu możliwe jest szybkie zrozumienie zakresu działań, ich powiązań oraz wpływu na rozwój społeczny, gospodarczy, techniczny i środowiskowy obszarów rewitalizacji. Karty ułatwiają także identyfikację kluczowych priorytetów i służą jako praktyczne narzędzie do monitorowania postępów w realizacji zadań.

Przedsięwzięcie	Nazwa	Podmiot realizujący	Partner	Obszar rewitalizacji	Realizowane cele	Realizowane cele szczegółowe
PU1	Łączymy Ludzi – Transport Gminny	Gmina Grabów	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie	Grabów, Besiekiery	R1, R2, R3, R4, R5	R1.3, R1.4, R1.5, R2.3, R2.4, R3.1, R3.2, R4.1, R4.2, R4.3, R4.4, R5.3, R5.4
PU2	„Zielone serca” Grabowskich Kamienic	Gmina Grabów	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie	Grabów	R1, R2, R3, R4, R5	R1.1, R1.2, R1.3, R1.4, R1.5, R2.2, R2.3, R2.4, R3.2, R3.4, R4.1, R4.2, R4.3, R5.1, R5.4

Tabela 16. Zestawienie uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Gminie Grabów. Źródło: opracowanie własne.

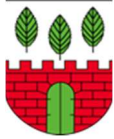


Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

KARTA PROJEKTU REWITALIZACYJNEGO UZUPEŁNIAJĄCEGO – PU1

NAZWA PROJEKTU	Łączymy Ludzi – Transport Gminny
PODMIOT REALIZUJĄCY	Gmina Grabów
PARTNERZY	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
LOKALIZACJA	<i>Cały obszar Gminy Grabów, w tym dwa podobszary rewitalizacji: Podobszar 1 – Grabów i Podobszar 2 - Besiekiery wyznaczone Uchwałą nr XXVII/146/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 29 stycznia 2026 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2026 r. poz. 1428).</i>
GRUPA DOCELOWA	<p>Do kluczowych grup docelowych należą:</p> <ul style="list-style-type: none">• seniorzy, w szczególności osoby samotne i o ograniczonej mobilności, mające trudności w samodzielnym dotarciu do usług zdrowotnych, społecznych i kulturalnych• osoby z niepełnosprawnościami oraz osoby o ograniczonej sprawności ruchowej, wymagające dostosowanego transportu (w tym użytkownicy wózków inwalidzkich)• osoby bez własnego środka transportu, w tym mieszkańcy sołectw oddalonych od centrum Grabowa i podstawowych usług• osoby korzystające z pomocy społecznej, znajdujące się w trudnej sytuacji życiowej i materialnej, wymagające wsparcia w dostępie do instytucji i usług• osoby dorosłe aktywne zawodowo lub poszukujące pracy, które ze względu na brak transportu mają ograniczone możliwości zatrudnienia lub dojazdu do pracy• dzieci i młodzież, które dzięki poprawie dostępności komunikacyjnej będą mogły uczestniczyć w zajęciach edukacyjnych, sportowych i kulturalnych• mieszkańcy obszarów rewitalizacji (Grabów i Besiekiery) zagrożeni wykluczeniem społecznym i komunikacyjnym <p>Projekt pośrednio oddziałuje na całą społeczność lokalną, poprzez poprawę dostępności usług publicznych, zwiększenie mobilności mieszkańców oraz wzmocnienie integracji społecznej i spójności terytorialnej gminy.</p>
OPIS PROJEKTU	<p>Projekt zakłada kompleksowe przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i komunikacyjnemu mieszkańców Gminy Grabów, w szczególności seniorów, osób z niepełnosprawnościami oraz osób nieposiadających własnego środka transportu, poprzez uruchomienie dostępnego i przyjaznego systemu transportu lokalnego. Celem przedsięwzięcia jest zwiększenie dostępności do usług publicznych, ochrony zdrowia, oferty społecznej i kulturalnej, a także poprawa jakości życia mieszkańców poprzez likwidację barier komunikacyjnych, które stanowią istotną przyczynę wykluczenia społecznego na obszarach wiejskich.</p> <p>W ramach realizacji projektu planuje się opracowanie szczegółowych tras i harmonogramów przejazdów w oparciu o konsultacje społeczne z mieszkańcami sołectw oraz współpracę z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, co pozwoli dostosować ofertę transportową do rzeczywistych potrzeb użytkowników.</p> <p>Kluczowym elementem projektu będzie zakup lub leasing specjalistycznego pojazdu – niskopodłogowego mikrobusu przystosowanego do przewozu osób z ograniczoną mobilnością, w tym osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.</p> <p>Projekt zakłada również utworzenie punktu dyspozytorskiego, w ramach którego wyznaczony Koordynator Transportu będzie odpowiedzialny za organizację przejazdów, przyjmowanie zgłoszeń oraz bieżące zarządzanie systemem. Uzupełnieniem będzie uruchomienie dedykowanej linii telefonicznej umożliwiającej rezerwację transportu przez mieszkańców.</p>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Ważnym elementem inwestycji będzie także poprawa infrastruktury przystankowej w sołectwach poprzez montaż ławek, utwardzenie nawierzchni oraz uporządkowanie przestrzeni wokół przystanków, co zwiększy bezpieczeństwo i komfort korzystania z transportu.

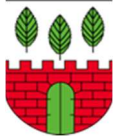
W ramach projektu planuje się uruchomienie tematycznych linii transportowych, odpowiadających na konkretne potrzeby mieszkańców, takich jak transport na zajęcia rehabilitacyjne i aktywizujące („Linia Aktywności”) czy regularne kursy do centrum miejscowości w celu realizacji codziennych potrzeb („Linia Zakupy”).

Dodatkowo, w przypadku wyboru pojazdu elektrycznego, przewiduje się budowę infrastruktury do jego obsługi, w tym instalację stacji ładowania, co wpisze się w działania proekologiczne gminy.

Realizacja projektu przyczyni się do zwiększenia dostępności usług publicznych, ograniczenia wykluczenia społecznego, wzmocnienia integracji mieszkańców oraz poprawy mobilności na obszarze rewitalizacji, stanowiąc istotny element budowy spójnego i dostępnego systemu wsparcia lokalnej społeczności.

Realizacja projektu przyczyni się do usunięcia negatywnych zjawisk narastających w wyznaczonych obszarach rewitalizacji – Podobszarze 1 (Grabów) oraz Podobszarze 2 (Besiekiery), takich jak:

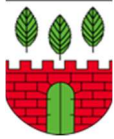
- wykluczenie społeczne osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz mieszkańców bez dostępu do transportu – poprzez uruchomienie dostępnego systemu transportu umożliwiającego korzystanie z usług publicznych, zdrowotnych, społecznych i kulturalnych
- niski poziom integracji społecznej oraz ograniczona aktywność mieszkańców – poprzez ułatwienie udziału w wydarzeniach lokalnych, zajęciach aktywizujących i spotkaniach społecznych
- izolacja społeczna seniorów i osób zagrożonych wykluczeniem – poprzez zapewnienie regularnych i dostosowanych do potrzeb połączeń transportowych (np. na zajęcia, do instytucji, do centrum miejscowości)
- odpływ mieszkańców i spadek atrakcyjności osiedleńczej – poprzez poprawę jakości życia i dostępności usług, co zwiększa atrakcyjność gminy jako miejsca do życia
- ograniczony dostęp do usług wsparcia, edukacji i ochrony zdrowia – poprzez likwidację barier komunikacyjnych i zapewnienie dojazdu do kluczowych instytucji
- niska aktywność społeczna mieszkańców Besiekier oraz brak miejsc spotkań – poprzez umożliwienie mieszkańcom udziału w życiu społecznym i korzystania z infrastruktury w innych częściach gminy
- słaba dostępność komunikacyjna oraz problemy infrastrukturalne (brak transportu, zły stan przystanków) – poprzez organizację transportu lokalnego oraz dostosowanie infrastruktury przystankowej
- ograniczone możliwości rozwoju lokalnej gospodarki i usług – poprzez zwiększenie mobilności mieszkańców, co sprzyja korzystaniu z lokalnych usług i handlu
- wykluczenie komunikacyjne obszarów wiejskich – poprzez wdrożenie systemu transportu „na żądanie” oraz linii tematycznych dostosowanych do potrzeb mieszkańców
- niewystarczające powiązania funkcjonalne między miejscowościami gminy – poprzez stworzenie spójnego systemu transportowego integrującego Grabów i Besiekiery z pozostałymi sołectwami.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

<p>ZAKRES DZIAŁAŃ DO REALIZACJI</p>	<p>W ramach realizacji projektu planuje się przeprowadzenie następujących działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie szczegółowych tras i harmonogramów przejazdów na podstawie konsultacji z sołectwami i Dyrektorem GOPS-u. • Zakup/Leasing pojazdu: nabycie niskopodłogowego/dostosowanego mikrobusu (z miejscami na wózki inwalidzkie) • Utworzenie punktu dyspozytorskiego - wyznaczenie i wyposażenie stanowiska Koordynatora Transportu w Urzędzie Gminy lub jednostce podległej • Dostosowanie przystanków w sołectwach o ławki i utwardzenie nawierzchni, uprządkowanie terenu wokół dla bezpiecznego wsiadania i wysiadania • Uruchomienie linii telefonicznej do rezerwacji transportu • Uruchomienie linii tematycznych (np. „Linia Aktywności” – transport na zajęcia/ ćwiczenia rehabilitacyjne, „Linia Zakupy” – dwa razy w tygodniu transport mieszkańców sołectw do centrum Grabowa) • Jeśli byłby zakupiony pojazd elektryczny – przewidywana instalacja stacji ładującej np. przy budynku GOPS lub ewentualnie nowo utworzonej bazie transportowej <p>W zakresie zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami projekt zakłada uruchomienie w pełni dostosowanego transportu niskopodłogowego umożliwiającego przewóz osób z niepełnosprawnościami, w tym osób poruszających się na wózkach inwalidzkich. Przewidziano także możliwość indywidualnego zgłaszania przejazdów, co ułatwi korzystanie z usługi osobom o ograniczonej mobilności, seniorom oraz osobom mającym trudności w samodzielnym przemieszczaniu się. Dodatkowo infrastruktura przystankowa zostanie dostosowana poprzez utwardzenie nawierzchni i montaż ławek, co zwiększy bezpieczeństwo i komfort oczekiwania na transport. Całość systemu zostanie zorganizowana w sposób eliminujący bariery komunikacyjne i zapewniający równy dostęp do usług publicznych.</p>													
<p>OPIS WŁĄCZENIA PARTNERA</p>	<p>Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (GOPS) zostanie włączony w realizację projektu jako kluczowy partner odpowiedzialny za identyfikację osób zagrożonych wykluczeniem komunikacyjnym oraz społecznym i kierowanie ich do korzystania z oferowanego transportu. GOPS będzie współuczestniczył w opracowaniu tras i harmonogramów przewozów, tak aby odpowiadały one rzeczywistym potrzebom osób starszych, osób z niepełnosprawnościami oraz osób korzystających z pomocy społecznej. Instytucja będzie również wspierać proces informowania mieszkańców o możliwości korzystania z transportu oraz monitorować jego wpływ na poprawę dostępności usług społecznych. Dzięki temu GOPS zapewni powiązanie projektu z systemem wsparcia społecznego gminy oraz jego lepsze dopasowanie do potrzeb najbardziej wrażliwych grup mieszkańców.</p>													
<p>SZACOWANY KOSZT PROJEKTU</p>	<table border="1"> <tr> <td rowspan="4" style="text-align: center; vertical-align: middle;">5 100 000 PLN</td> <td style="text-align: center;">1</td> <td>z funduszy UE - łącznie</td> <td style="text-align: right;">4 335 000 PLN</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">2</td> <td>środki budżetu państwa</td> <td style="text-align: right;">0 PLN</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">3</td> <td>środki budżetu gminy</td> <td style="text-align: right;">765 000 PLN</td> </tr> <tr> <td style="text-align: center;">4</td> <td>środki prywatne</td> <td style="text-align: right;">0 PLN</td> </tr> </table>	5 100 000 PLN	1	z funduszy UE - łącznie	4 335 000 PLN	2	środki budżetu państwa	0 PLN	3	środki budżetu gminy	765 000 PLN	4	środki prywatne	0 PLN
5 100 000 PLN	1		z funduszy UE - łącznie	4 335 000 PLN										
	2		środki budżetu państwa	0 PLN										
	3		środki budżetu gminy	765 000 PLN										
	4	środki prywatne	0 PLN											
<p>CELE PROJEKTU</p>	<p>SFERA SPOŁECZNA: Minimalizowanie wykluczenia społecznego osób starszych, niepełnosprawnych i wykluczonych komunikacyjnie. Stworzenie możliwości samodzielności i niezależności dla mieszkańców. Aktywizacja społeczna i międzypokoleniowa. Stworzenie nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury transportowej dostępnej dla wszystkich. Poprawa jakości życia mieszkańców.</p> <p>SFERA GOSPODARCZA: Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i rekreacyjnej Grabowa. Powstanie nowych miejsc pracy. Zwiększenie napływu osób przyjezdnych</p>													



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

do Grabowa chcących spokojnie, bądź aktywnie spędzić czas. Będzie bazą do powstania nowych inicjatyw oddolnych.

SFERA ŚRODOWISKOWA: Ograniczenie emisji spalin przez wykorzystanie niskoemisyjnego pojazdu (hybrydowego/elektrycznego).

SFERA PRZESTRZENNA: Likwidacja bariery transportowej i zapewnienie godnego i bezpiecznego przewozu osób o ograniczonej mobilności. Uporządkowanie i zmodernizowanie zdegradowanej przestrzeni publicznej wokół przystanków autobusowych.

SFERA TECHNICZNA: Poprawa dostępności komunikacyjnej na obszarze gminy poprzez utworzenie lokalnego, dostosowanego do potrzeb mieszkańców systemu transportu. Zakłada się modernizację i rozwój infrastruktury transportowej poprzez zakup lub leasing przystosowanego pojazdu oraz organizację systemu przewozów, a także poprawę funkcjonalności przystanków poprzez ich wyposażenie, utwardzenie nawierzchni i uporządkowanie przestrzeni. Ważnym elementem jest również zwiększenie bezpieczeństwa i komfortu użytkowników transportu, w tym osób z ograniczoną mobilnością, oraz wdrożenie rozwiązań organizacyjno-technicznych takich jak system koordynacji i rezerwacji przejazdów. Projekt może również obejmować rozwój infrastruktury towarzyszącej, np. instalację stacji ładowania pojazdu elektrycznego, co przyczyni się do ograniczenia barier komunikacyjnych na terenach wiejskich.

Projekt wpisuje się w następujące cele rewitalizacji, przyczyniając się do ich realizacji w sposób kompleksowy:

R1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej

Projekt realizuje cel w sposób częściowy poprzez poprawę dostępności i funkcjonalności przestrzeni publicznych związanych z transportem lokalnym. Modernizacja i uporządkowanie przystanków w sołectwach (montaż ławek, utwardzenie nawierzchni, poprawa bezpieczeństwa i estetyki otoczenia) zwiększa komfort użytkowania przestrzeni przez mieszkańców, w szczególności osoby starsze i z niepełnosprawnościami.

Realizowane będą w szczególności cele szczegółowe: R1.3 oraz R1.4 (w ograniczonym zakresie również R1.5).

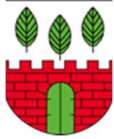
R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej

Projekt realizuje cel w sposób pośredni, umożliwiając mieszkańcom, w szczególności osobom wykluczonym komunikacyjnie, udział w życiu społecznym, kulturalnym i usługowym gminy. System transportu lokalnego zwiększa dostęp do instytucji publicznych, wydarzeń oraz inicjatyw społecznych, co przyczynia się do ograniczenia izolacji społecznej i wzmacniania aktywności mieszkańców.

Realizowane będą w szczególności cele szczegółowe: R2.3 oraz R2.4.

R3. Modernizacja i termomodernizacja budynków

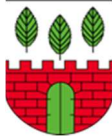
Projekt realizuje cel w sposób ograniczony i techniczny poprzez wykorzystanie istniejącej infrastruktury publicznej (np. budynku Urzędu Gminy lub jednostek podległych) jako punktu dyspozytorskiego systemu transportowego. Adaptacja tej przestrzeni zwiększa jej funkcjonalność, jednak nie obejmuje działań termomodernizacyjnych ani inwestycji budowlanych w szerokim zakresie.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<p>Realizowane będą w szczególności cele szczegółowe: R3.1 oraz R3.2</p> <p>R4. Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej</p> <p>Projekt realizuje cel w sposób bezpośredni i kompleksowy poprzez uruchomienie systemu transportu lokalnego. Obejmuje on opracowanie tras i harmonogramów przejazdów, zakup lub leasing niskopodłogowego mikrobusu dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, utworzenie punktu dyspozytorskiego, uruchomienie systemu rezerwacji telefonicznej oraz wdrożenie tematycznych linii transportowych („Linia Aktywności”, „Linia Zakupy”). Dodatkowo projekt obejmuje poprawę infrastruktury przystankowej, co zwiększa dostępność i bezpieczeństwo komunikacyjne mieszkańców.</p> <p>Realizowane będą w szczególności cele szczegółowe: R4.1, R4.2, R4.3 oraz R4.4.</p> <p>R5. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym</p> <p>Projekt realizuje cel w sposób pośredni poprzez ograniczenie indywidualnego transportu samochodowego i promowanie transportu zbiorowego. W przypadku zastosowania pojazdu elektrycznego dodatkowo wspiera redukcję emisji zanieczyszczeń poprzez wykorzystanie niskoemisyjnych rozwiązań transportowych oraz ewentualną infrastrukturę ładowania.</p> <p>Realizowane będą w szczególności cele szczegółowe: R5.3 oraz częściowo R5.4.</p>																
OPIS POWIĄZAŃ I SYNERGII Z INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI	<p>Przedsięwzięcie pełni kluczową funkcję integrującą cały obszar rewitalizacji, zapewniając powiązania funkcjonalne między P1–P4 oraz dostęp do usług realizowanych w P5 i P6. Umożliwia uczestnictwo mieszkańców w wydarzeniach społecznych, kulturalnych i edukacyjnych, wzmacniając efektywność wszystkich przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Synergia z P2 i P3 zwiększa dostępność przestrzeni turystycznych i handlowych, natomiast z PU2 poprawia komfort i bezpieczeństwo podróży w środowisku lokalnym.</p>																
REZULTATY	<p>Kluczowe rezultaty realizacji projektu obejmują następujące mierzalne wskaźniki:</p> <table border="1"> <tr> <td>• liczba uruchomionych systemów lokalnego transportu publicznego</td> <td>1 szt.</td> </tr> <tr> <td>• liczba zakupionych lub leasingowanych niskopodłogowych pojazdów przystosowanych do przewozu osób z niepełnosprawnościami</td> <td>1 szt.</td> </tr> <tr> <td>• liczba utworzonych punktów koordynacji i zarządzania transportem</td> <td>1 szt.</td> </tr> <tr> <td>• liczba opracowanych i wdrożonych zintegrowanych tras i harmonogramów przewozów</td> <td>1 szt.</td> </tr> <tr> <td>• liczba mieszkańców objętych poprawą dostępności transportowej</td> <td>300 os.</td> </tr> <tr> <td>• liczba zmodernizowanych lub dostosowanych przystanków komunikacyjnych</td> <td>4 szt.</td> </tr> <tr> <td>• liczba działań ograniczających wykluczenie komunikacyjne i społeczne</td> <td>1 szt.</td> </tr> </table>			• liczba uruchomionych systemów lokalnego transportu publicznego	1 szt.	• liczba zakupionych lub leasingowanych niskopodłogowych pojazdów przystosowanych do przewozu osób z niepełnosprawnościami	1 szt.	• liczba utworzonych punktów koordynacji i zarządzania transportem	1 szt.	• liczba opracowanych i wdrożonych zintegrowanych tras i harmonogramów przewozów	1 szt.	• liczba mieszkańców objętych poprawą dostępności transportowej	300 os.	• liczba zmodernizowanych lub dostosowanych przystanków komunikacyjnych	4 szt.	• liczba działań ograniczających wykluczenie komunikacyjne i społeczne	1 szt.
• liczba uruchomionych systemów lokalnego transportu publicznego	1 szt.																
• liczba zakupionych lub leasingowanych niskopodłogowych pojazdów przystosowanych do przewozu osób z niepełnosprawnościami	1 szt.																
• liczba utworzonych punktów koordynacji i zarządzania transportem	1 szt.																
• liczba opracowanych i wdrożonych zintegrowanych tras i harmonogramów przewozów	1 szt.																
• liczba mieszkańców objętych poprawą dostępności transportowej	300 os.																
• liczba zmodernizowanych lub dostosowanych przystanków komunikacyjnych	4 szt.																
• liczba działań ograniczających wykluczenie komunikacyjne i społeczne	1 szt.																
ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	<p>Przedsięwzięcie <i>nie należy</i> do grupy przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu procesów odrębnych</p>																
CZAS REALIZACJI	2030-2035	STOPIEŃ GOTOWOŚCI DO REALIZACJI	Projekt uzupełniający, na etapie planowania														



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

KARTA PROJEKTU REWITALIZACYJNEGO UZUPEŁNIAJĄCEGO – PU2

NAZWA PROJEKTU	„Zielone serca” Grabowskich Kamienic
PODMIOT REALIZUJĄCY	Gmina Grabów
PARTNERZY	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
LOKALIZACJA	<i>Cały obszar Gminy Grabów, ale z priorytetem lokalizacji w obszarze rewitalizacji (Podobszar 1 – Grabów) wyznaczonym Uchwałą nr XXVII/146/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 29 stycznia 2026 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2026 r. poz. 1428).</i>
GRUPA DOCELOWA	<p>Grupą docelową projektu są przede wszystkim mieszkańcy kamienic, budynków komunalnych w Grabowie oraz osoby korzystające z przyległych podwórek, które obecnie pełnią funkcję zdegradowanych i nieuporządkowanych przestrzeni wspólnych. Projekt w szczególności adresowany jest do rodzin z dziećmi, osób starszych oraz osób o ograniczonej mobilności, dla których brak bezpiecznych i funkcjonalnych miejsc codziennego wypoczynku stanowi istotne ograniczenie jakości życia.</p> <p>Istotną grupę odbiorców stanowią seniorzy, którzy dzięki wprowadzeniu elementów małej architektury, stref wypoczynkowych i ogrodów społecznych zyskają przestrzeń sprzyjającą integracji sąsiedzkiej oraz aktywności na świeżym powietrzu. Dzieci i młodzież będą korzystała ze stref aktywności i terenów zielonych, które umożliwią bezpieczną zabawę i rozwój relacji rówieśniczych w najbliższym otoczeniu miejsca zamieszkania.</p> <p>Projekt obejmuje również mieszkańców całych kwartałów zabudowy komunalnej, którzy skorzystają z poprawy estetyki, bezpieczeństwa oraz funkcjonalności przestrzeni wspólnych, w tym lepszej organizacji gospodarki odpadami i oświetlenia. Pośrednio beneficjentami są także lokalne wspólnoty sąsiedzkie, które dzięki ogrodom społecznym i przestrzeniom integracyjnym będą mogły wzmacniać więzi społeczne i rozwijać oddolne inicjatywy mieszkańców.</p>
OPIS PROJEKTU	<p>Projekt zakłada kompleksową rewitalizację podwórek przy budynkach komunalnych w Grabowie, ukierunkowaną na poprawę jakości przestrzeni publicznej, zwiększenie bezpieczeństwa oraz rozwój integracji społecznej mieszkańców. Przedsięwzięcie polega na przekształceniu zdegradowanych, zaniedbanych terenów przy gminnych kamienicach w estetyczne, zielone i funkcjonalne przestrzenie wspólne, sprzyjające integracji międzypokoleniowej oraz codziennemu wypoczynkowi mieszkańców.</p> <p>W ramach projektu planuje się zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej poprzez nowe nasadzenia drzew, krzewów i pnączy oraz zastosowanie wysokich rabat w formie skrzyń, co uporządkuje zieleni i ułatwi jej pielęgnację. Istotnym elementem będzie również wprowadzenie ogrodów deszczowych w formie liniowej, zlokalizowanych przy elewacjach budynków lub systemach rynnowych, co pozwoli na retencję wód opadowych i odciążenie kanalizacji deszczowej.</p> <p>Projekt obejmuje także wykonanie nawierzchni przepuszczalnych, takich jak kruszywo, eko-kraty czy nawierzchnie mineralne, w miejscach komunikacyjnych i parkingowych, co poprawi gospodarkę wodną i estetykę przestrzeni. W celu zwiększenia komfortu użytkowników przewidziano montaż małej architektury, w tym ławek, pergoli lub żagli przeciwsłonecznych, tworzących miejsca odpoczynku i integracji mieszkańców.</p>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

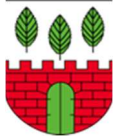
	<p>Ważnym elementem przedsięwzięcia będzie utworzenie stref aktywności, obejmujących m.in. elementy ścieżek sensorycznych, gry podwórkowe oraz przestrzeń do gier planszowych, co sprzyja aktywizacji dzieci, młodzieży i seniorów. Dodatkowo projekt zakłada budowę wiat śmietnikowych, co uporządkuje gospodarkę odpadami i poprawi estetykę otoczenia.</p> <p>Przewidziano również modernizację oświetlenia poprzez zastosowanie energooszczędnych lamp LED z czujnikami ruchu, co zwiększy bezpieczeństwo i ograniczy zużycie energii. Istotnym elementem projektu będzie wyznaczenie i zagospodarowanie przestrzeni pod Ogród Społeczny, w którym mieszkańcy będą mogli wspólnie uprawiać warzywa i zioła, wzmacniając więzi sąsiedzkie i poczucie współodpowiedzialności za przestrzeń wspólną.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do poprawy estetyki i funkcjonalności podwórek, zwiększenia powierzchni zieleni, poprawy retencji wód opadowych oraz wzmocnienia integracji społecznej mieszkańców Grabowa.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do usunięcia negatywnych zjawisk narastających w wyznaczonym obszarze rewitalizacji – Podobszarze 1 (Grabów), takich jak:</p> <ul style="list-style-type: none">• niski poziom integracji mieszkańców oraz brak przestrzeni wspólnotowych – poprzez stworzenie zielonych, estetycznych i bezpiecznych podwórek wyposażonych w małą architekturę oraz ogród społeczny sprzyjający kontaktom sąsiedzkim,• wykluczenie społeczne osób starszych oraz mieszkańców o ograniczonej mobilności – poprzez wprowadzenie dostępnych, przyjaznych przestrzeni wypoczynku (ławki, pergole, strefy zacienione) oraz uporządkowanie przestrzeni wspólnych,• brak miejsc rekreacji i aktywności dla dzieci i mieszkańców – poprzez wyznaczenie stref aktywności, ścieżek sensorycznych oraz przestrzeni do zabawy i rekreacji na terenie podwórek,• niska jakość i degradacja przestrzeni publicznych przy budynkach komunalnych – poprzez kompleksową rewitalizację podwórek, uporządkowanie układu funkcjonalnego oraz estetyzację przestrzeni,• problemy środowiskowe, w tym niski udział zieleni i słaba retencja wody – poprzez zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej, nasadzenia roślin, zastosowanie ogrodów deszczowych oraz nawierzchni przepuszczalnych,• niedostateczne warunki techniczne i użytkowe przestrzeni wspólnych – poprzez montaż energooszczędnego oświetlenia LED, budowę wiat śmietnikowych oraz uporządkowanie infrastruktury podwórkowej,• spadek atrakcyjności mieszkaniowej obszaru i odpływ mieszkańców – poprzez poprawę estetyki, funkcjonalności i komfortu życia w bezpośrednim otoczeniu budynków komunalnych.
ZAKRES DZIAŁAŃ DO REALIZACJI	<p>W ramach realizacji projektu planuje się przeprowadzenie następujących działań:</p> <ul style="list-style-type: none">• Zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej – nowe nasadzenia, krzewy, pnącza, zastosowanie wysokich rabat (skrzyń) w celu uporządkowania nasadzeń i łatwiejszej pielęgnacji• Budowa małych liniowych ogrodów deszczowych wzdłuż elewacji lub przy rynnach w celu retencjonowania wody opadowej i odciążenia kanalizacji• Stworzenie nawierzchni przepuszczalnych: wykorzystanie kruszywa, eko-krat, nawierzchni mineralnych w miejscach parkingowy/ciągach komunikacyjnych• Montaż małej architektury: ławek, budowa pergoli lub montaż żagli w celu stworzenia zacienionego miejsca spotkań i integracji



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

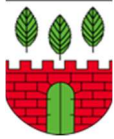
	<ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie strefy aktywności (np. fragment ścieżki sensorycznej, gra w klasy, plansza do szachów) • Budowa wiaty śmietnikowej w celu uporządkowania przestrzeni i wygodniejszego gospodarowania odpadami • Wymiana lub montaż energooszczędnego światlenia LED z czujnikami ruchu • Wyznaczenie miejsca na stworzenie Ogrodu Społecznego, gdzie mieszkańcy jako wspólnota sąsiedzka wspólnie będzie mogła hodować warzywa i zioła do własnego użytku <p>W zakresie zapewnienia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami projekt zakłada:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zapewnienie dostępnych, utwardzonych i równych nawierzchni umożliwiających swobodne poruszanie się osobom z niepełnosprawnościami, seniorom oraz osobom z ograniczoną mobilnością, • zastosowanie ciągów komunikacyjnych bez barier architektonicznych, w tym eliminację progów, krawężników i innych przeszkód utrudniających poruszanie się, • montaż małej architektury dostosowanej do potrzeb osób starszych i z niepełnosprawnościami (ławki z oparciami i podłokietnikami, miejsca odpoczynku w regularnych odstępach), • zapewnienie odpowiedniego oświetlenia przestrzeni wspólnych, zwiększającego bezpieczeństwo i komfort użytkowania po zmroku, • wprowadzenie czytelnej i zrozumiałej informacji przestrzennej, ułatwiającej orientację na terenie podwórek (np. tablice informacyjne), • stworzenie przestrzeni o funkcji integracyjnej i dostępnej dla wszystkich grup wiekowych, w tym ogrodu społecznego i stref wypoczynku, • zastosowanie rozwiązań umożliwiających bezpieczne korzystanie z przestrzeni przez osoby z ograniczeniami sensorycznymi i ruchowymi. 									
SZACOWANY KOSZT PROJEKTU	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="445 1249 719 1384" rowspan="4">4 000 000 PLN</td> <td data-bbox="719 1249 1174 1283">1 z funduszy UE - łącznie</td> <td data-bbox="1174 1249 1394 1283">3 400 000 PLN</td> </tr> <tr> <td data-bbox="719 1283 1174 1317">2 środki budżetu państwa</td> <td data-bbox="1174 1283 1394 1317">0 PLN</td> </tr> <tr> <td data-bbox="719 1317 1174 1350">3 środki budżetu gminy</td> <td data-bbox="1174 1317 1394 1350">600 000 PLN</td> </tr> <tr> <td data-bbox="719 1350 1174 1384">4 środki prywatne</td> <td data-bbox="1174 1350 1394 1384">0 PLN</td> </tr> </table>	4 000 000 PLN	1 z funduszy UE - łącznie	3 400 000 PLN	2 środki budżetu państwa	0 PLN	3 środki budżetu gminy	600 000 PLN	4 środki prywatne	0 PLN
4 000 000 PLN	1 z funduszy UE - łącznie		3 400 000 PLN							
	2 środki budżetu państwa		0 PLN							
	3 środki budżetu gminy		600 000 PLN							
	4 środki prywatne	0 PLN								
CELE PROJEKTU	<p>SFERA SPOŁECZNA: Minimalizowanie wykluczenia społecznego. Aktywizacja społeczna i międzypokoleniowa. Stworzenie nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury zielonej dostępnej dla wszystkich. Poprawa jakości życia mieszkańców. Mobilizacja do wspólnego działania. Zachęcanie do podejmowania inicjatyw oddolnych. Zapewnienie nowej przestrzeni zachęcającej do spędzania czasu wspólnie na świeżym powietrzu.</p> <p>SFERA GOSPODARCZA: Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i rekreacyjnej Grabowa.</p> <p>SFERA ŚRODOWISKOWA: Zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej. Zwiększenie bioróżnorodności. Promowanie ekologicznych rozwiązań wpływających na jakość życia. Retencja wody opadowej.</p> <p>SFERA PRZESTRZENNA: Uporządkowanie i zmodernizowanie zdegradowanej przestrzeni publicznej wokół budynków komunalnych. Poprawa estetyki Grabowa.</p> <p>SFERA TECHNICZNA: Modernizacja i uporządkowanie infrastruktury podwórkowej poprzez zastosowanie trwałych i przepuszczalnych nawierzchni, poprawę systemu gospodarki odpadami (wiaty śmietnikowe) oraz montaż energooszczędnego</p>									



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

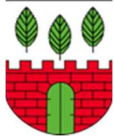
	<p>oświetlenia LED. Zwiększenie funkcjonalności, bezpieczeństwa i jakości użytkowej przestrzeni wspólnych.</p> <p>Projekt wpisuje się w następujące cele rewitalizacji, przyczyniając się do ich realizacji w sposób kompleksowy:</p> <p>R1. Poprawa jakości przestrzeni publicznej Projekt bezpośrednio realizuje cel poprzez kompleksową rewitalizację podwórek przy budynkach komunalnych, ich zazielenienie oraz uporządkowanie funkcjonalne. Wprowadzenie małej architektury, stref wypoczynku i ogrodu społecznego przekształci zdegradowane przestrzenie w miejsca integracji i rekreacji mieszkańców. Realizowane będą w szczególności cele szczegółowe: R1.1, R1.2, R1.3, R1.4 oraz R1.5.</p> <p>R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej Projekt sprzyja integracji mieszkańców poprzez tworzenie wspólnych przestrzeni sąsiedzkich, ogrodu społecznego oraz stref aktywności i wypoczynku. Nowe podwórka będą miejscem spotkań, budowania relacji i wzmocniania więzi międzypokoleniowych. Realizowane będą w szczególności cele szczegółowe: R2.2, R2.3 oraz R2.4.</p> <p>R3. Modernizacja i termomodernizacja budynków Projekt wspiera cel poprzez działania towarzyszące poprawie standardu otoczenia budynków komunalnych, w tym uporządkowanie przestrzeni, modernizację oświetlenia oraz poprawę warunków użytkowych terenów przyległych. Wpływa to pośrednio na poprawę komfortu życia mieszkańców. Realizowane będą w szczególności cele szczegółowe: R3.2 oraz R3.4.</p> <p>R4. Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej Projekt realizuje cel poprzez modernizację nawierzchni podwórek, poprawę ciągów pieszych, montaż energooszczędnego oświetlenia oraz budowę wiat śmietnikowych, co zwiększa bezpieczeństwo i funkcjonalność przestrzeni. Realizowane będą w szczególności cele szczegółowe: R4.1, R4.2 oraz R4.3.</p> <p>R5. Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym Projekt realizuje cel poprzez zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej, nasadzenia roślin, budowę ogrodów deszczowych oraz zastosowanie nawierzchni przepuszczalnych, co wspiera retencję wód i poprawę mikroklimatu. Realizowane będą w szczególności cele szczegółowe: R5.1 oraz R5.4.</p>										
<p>OPIS POWIĄZAŃ I SYNERGII Z INNYMI PRZEDSIĘWZIĘCIAMI</p>	<p>Przedsięwzięcie wspiera wszystkie działania rewitalizacyjne poprzez poprawę jakości środowiska i estetyki przestrzeni publicznych, szczególnie w powiązaniu z P1 i P4. Wzmacnia funkcje społeczne i integracyjne P2 i P3, tworząc przyjazne, zielone otoczenie dla aktywności mieszkańców. Współdziałanie z P5 i P6 sprzyja realizacji działań terapeutycznych i edukacyjnych w estetycznym, zdrowym środowisku. PU1 zwiększa dostępność terenów zielonych dla mieszkańców całej gminy, wzmocniając ich wykorzystanie i znaczenie społeczne.</p>										
<p>REZULTATY</p>	<p>Kluczowe rezultaty realizacji projektu obejmują następujące mierzalne wskaźniki:</p> <table border="1" data-bbox="478 1825 1372 2018"> <tr> <td>• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją</td> <td>400 m²</td> </tr> <tr> <td>• powierzchnia utworzonych lub zagospodarowanych terenów zieleni</td> <td>400 m²</td> </tr> <tr> <td>• liczba nowych nasadzeń (drzew i krzewów)</td> <td>50 szt</td> </tr> <tr> <td>• liczba rozwiązań retencji wód opadowych (np. ogród deszczowy)</td> <td>1 szt</td> </tr> <tr> <td></td> <td>2 szt</td> </tr> </table>	• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją	400 m ²	• powierzchnia utworzonych lub zagospodarowanych terenów zieleni	400 m ²	• liczba nowych nasadzeń (drzew i krzewów)	50 szt	• liczba rozwiązań retencji wód opadowych (np. ogród deszczowy)	1 szt		2 szt
• powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją	400 m ²										
• powierzchnia utworzonych lub zagospodarowanych terenów zieleni	400 m ²										
• liczba nowych nasadzeń (drzew i krzewów)	50 szt										
• liczba rozwiązań retencji wód opadowych (np. ogród deszczowy)	1 szt										
	2 szt										



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

	<ul style="list-style-type: none"> • liczba utworzonych lub zmodernizowanych przestrzeni publicznych • liczba przestrzeni dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami • liczba zamontowanych punktów oświetleniowych • liczba elementów małej architektury 	2 szt		
ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	Przedsięwzięcie <i>nie należy</i> do grupy przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu procesów odrębnych			
CZAS REALIZACJI	2032-2035	STOPIEŃ GOTOWOŚCI DO REALIZACJI	Projekt uzupełniający, na etapie planowania	



4. WDROŻENIE I ZARZĄDZANIE PROGRAMEM REWITALIZACJI

4.1. Mechanizmy integrowania działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

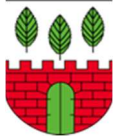
Zgodnie z definicją procesu rewitalizacji wynikającą z ustawy o rewitalizacji, działania powinny być prowadzone w sposób **komplementarny i zintegrowany**, tak aby oddziaływały na obszar rewitalizacji w wymiarze społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcyjnym, technicznym oraz środowiskowym. Istotne jest, aby proces rewitalizacji był realizowany zgodnie z zasadami **integracji, koncentracji działań oraz oparcia o dokumenty strategiczne**, co oznacza, że przedsięwzięcia muszą być planowane w sposób przemyślany, poprzedzony analizą potrzeb, a nie dobierane chaotycznie.

W niniejszym Programie dokonano wyodrębnienia przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które odpowiadają na zdiagnozowane problemy i potrzeby w sferze społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcyjnej, technicznej i środowiskowej. Każde z przedsięwzięć zostało przeanalizowane pod kątem potrzeb, które adresuje, oraz celów rewitalizacji. Przewiduje się, że zaplanowane przedsięwzięcia będą oddziaływać zarówno w sposób bezpośredni, jak i pośredni, przynosząc efekty w długim okresie, zgodnie z ideą rewitalizacji jako **procesu długofalowego**, a nie krótkotrwałego działania inwestycyjnego.

Komplementarność przedsięwzięć zapewnia, że działania prowadzone w różnych sferach nie będą fragmentaryczne, a ich efekty wzajemnie się uzupełniają. Dotyczy to zarówno **komplementarności problemowej** – czyli powiązania przedsięwzięć z konkretnymi problemami i potrzebami – jak i **komplementarności celów**, która pozwala na realizację szerszych kierunków działań rewitalizacyjnych.

Podsumowując, mechanizmy integrowania działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych opierają się na:

1. **Spójności przestrzennej** – przedsięwzięcia są planowane tak, aby wzajemnie się uzupełniały na wyznaczonym obszarze, co umożliwi osiągnięcie synergii i kompleksowe rozwiązanie problemów przestrzennych.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

2. **Spójności problemowej** – projekty odpowiadają na zdiagnozowane problemy społeczne, gospodarcze, techniczne i środowiskowe, co zapewnia ich skuteczność.
3. **Spójności instytucjonalno-proceduralnej** – jasno określone procedury i mechanizmy współpracy między instytucjami gwarantują efektywne zarządzanie przedsięwzięciami.
4. **Spójności międzyokresowej** – działania są planowane i realizowane w sposób ciągły, z uwzględnieniem długofalowych celów i efektów.
5. **Spójności finansowej** – projekty są finansowane z różnych źródeł, co zapewnia stabilność realizacji programu i możliwość wdrożenia wszystkich zaplanowanych działań.

4.1.1 Spójność przestrzenna i problemowa

Poniższa matryca przedstawia planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne w powiązaniu z celami określonymi w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji. Kolumny tabeli odpowiadają poszczególnym przedsięwzięciom, natomiast wiersze – celom rewitalizacji lub celom szczegółowym rewitalizacji. Dzięki temu układowi można w prosty sposób odczytać, w które cele wpisuje się każde z przedsięwzięć.

Wszystkie cele rewitalizacji wskazane w Programie są realizowane poprzez konkretne przedsięwzięcia, co zapewnia ich pełne wsparcie i spójność działań. Każdy cel jest objęty minimum jednym przedsięwzięciem, co gwarantuje, że żadna z potrzeb zidentyfikowanych w obszarach rewitalizacji nie pozostanie bez odpowiedzi.

Cele główne realizowane są w sposób kompleksowy przez większą część przedsięwzięć. Cel **R1 – Poprawa jakości przestrzeni publicznej** jest wspierany przez wszystkie przedsięwzięcia (P1, P2, P3, P5, P6, PU1, PU2) i obejmuje modernizację placów, skwerów i terenów zielonych, tworzenie nowych miejsc rekreacji i wypoczynku, montaż małej architektury (ławki, oświetlenie, kosze na śmieci), a także zagospodarowanie terenów publicznych w funkcjonalne przestrzenie przyjazne mieszkańcom.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Przedsięwzięcia P1 P2 P3 P4 P5 P6 PU1 PU2

Cele

R1								
R2								
R3								
R4								
R5								

Tabela 17. Powiązanie celów rewitalizacji z przedsięwzięciami. Źródło: opracowanie własne.

Cel R2. Wzmocnienie integracji społecznej i aktywności lokalnej również realizowany jest przez wszystkie przedsięwzięcia (P1, P2, P3, P5, P6, PU1, PU2) i obejmuje organizację wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i sportowych, wsparcie lokalnych inicjatyw społecznych i stowarzyszeń, tworzenie przestrzeni do spotkań mieszkańców oraz rozwój programów aktywizujących dzieci, młodzież i seniorów, a także przedsiębiorczość lokalną.

Cel R3 – Modernizacja i termomodernizacja budynków znajduje odzwierciedlenie w siedmiu przedsięwzięciach (P1, P2, P3, P5, P6, PU1, PU2), które obejmują kompleksową termomodernizację budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej (ocieplenie, wymiana okien i drzwi), modernizację systemów grzewczych, instalację odnawialnych źródeł energii (panele fotowoltaiczne, pompy ciepła), wymianę oświetlenia na energooszczędne oraz działania zmniejszające niską emisję zanieczyszczeń, wraz z przystosowaniem tych budynków do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością. Natomiast **cel R4 – Poprawa infrastruktury technicznej i komunikacyjnej** realizowany jest we wszystkich ośmiu przedsięwzięciach (P1, P2, P3, P5, P6, PU1, PU2) poprzez działania obejmujące modernizację dróg, chodników i budowę ścieżek rowerowych, przebudowę i remont sieci infrastruktury technicznej, montaż nowoczesnego oświetlenia ulicznego i poprawę dostępności transportowej.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Przedsięwzięcia	P1	P2	P3	P4	P5	P6	PU1	PU2
Cele								
R1.1								
R1.2								
R1.3								
R1.4								
R1.5								
R2.1								
R2.2								
R2.3								
R2.4								
R2.5								
R3.1								
R3.2								
R3.3								
R3.4								
R4.1								
R4.2								
R4.3								
R4.4								
R5.1								
R5.2								
R5.3								
R5.4								

Tabela 18. Powiązanie celów szczegółowych rewitalizacji z przedsięwzięciami. Źródło: opracowanie własne



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Cel R5 - **Ochrona środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym** realizowany jest przez sześć przedsięwzięć (P1, P2, P3, P4, PU1, PU2) i obejmuje nasadzenia drzew i krzewów, tworzenie terenów zielonych i parków kieszonkowych, budowę systemów retencji wód opadowych, edukację ekologiczną mieszkańców oraz działania ograniczające niską emisję i zwiększające efektywność energetyczną.

Realizacja celów szczegółowych wygląda następująco:

- R1.1. Rewitalizacja i modernizacja istniejących placów, skwerów i terenów zielonych: 5 z 8 przedsięwzięć,
- R1.2. Tworzenie nowych miejsc rekreacji i wypoczynku: 5 z 8 przedsięwzięć,
- R1.3. Montaż i modernizacja elementów małej architektury: 6 z 8 przedsięwzięć,
- R1.4. Przekształcenie zaniedbanych terenów publicznych w funkcjonalne przestrzenie przyjazne mieszkańcom: wszystkie przedsięwzięcia,
- R1.5. Poprawa estetyki przestrzeni publicznej poprzez nasadzenia zieleni i elementy małej architektury: 6 z 8 przedsięwzięć,
- R2.1. Organizacja wydarzeń kulturalnych, edukacyjnych i sportowych: 5 z 8 przedsięwzięć,
- R2.2. Wsparcie lokalnych inicjatyw społecznych i stowarzyszeń: 6 z 8 przedsięwzięć,
- R2.3. Tworzenie i modernizacja przestrzeni spotkań społecznych: wszystkie przedsięwzięcia,
- R2.4. Programy aktywizujące dzieci, młodzież i seniorów: 7 z 8 przedsięwzięć,
- R2.5. Wsparcie przedsiębiorczości lokalnej: 3 z 8 przedsięwzięć,
- R3.1. Kompleksowa termomodernizacja budynków: 3 z 8 przedsięwzięć,
- R3.2. Przystosowanie budynków do potrzeb osób z ograniczoną mobilnością: 4 z 8 przedsięwzięć,
- R3.3. Rewitalizacja zabytków: 2 z 8 przedsięwzięć,
- R3.4. Remont pustostanów z nadaniem nowych funkcji społecznych: 5 z 8 przedsięwzięć,
- R4.1. Modernizacja ciągów komunikacyjnych: 5 z 8 przedsięwzięć,
- R4.2. Przebudowa i remont sieci infrastruktury technicznej: 3 z 8 przedsięwzięć,



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

- R4.3. Poprawa bezpieczeństwa pieszych i kierowców: 6 z 8 przedsięwzięć,
- R4.4. Poprawa dostępności transportowej: 6 z 8 przedsięwzięć,
- R5.1. Tworzenie terenów zieleni rekreacyjnej: 5 z 8 przedsięwzięć,
- R5.2. Edukacja ekologiczna mieszkańców: 1 z 8 przedsięwzięć,
- R5.3. Działania ograniczające niską emisję: 3 z 8 przedsięwzięć,
- R5.4. Poprawa efektywności energetycznej obiektów: 2 z 8 przedsięwzięć.

Realizacja celów szczegółowych wskazuje, że wszystkie zidentyfikowane obszary interwencji zostały uwzględnione w programie rewitalizacji, co potwierdza jego kompleksowy i spójny charakter. Każdy z celów szczegółowych znajduje odzwierciedlenie w co najmniej jednym przedsięwzięciu, dzięki czemu zapewnione jest pełne pokrycie potrzeb zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji.

Najsilniej reprezentowane są działania związane z przekształcaniem i ożywianiem przestrzeni publicznych oraz integracją społeczną – wszystkie przedsięwzięcia przyczyniają się do zagospodarowania terenów zdegradowanych (R1.4) oraz tworzenia przestrzeni sprzyjających spotkaniom mieszkańców (R2.3). Bardzo wysoki udział projektów dotyczy także aktywizacji różnych grup społecznych (R2.4), poprawy estetyki i funkcjonalności przestrzeni (R1.3, R1.5) oraz zwiększenia bezpieczeństwa i dostępności komunikacyjnej (R4.3, R4.4).

Pozostałe cele szczegółowe, w tym związane z przedsiębiorczością, modernizacją infrastruktury technicznej, ochroną środowiska czy efektywnością energetyczną, również zostały zabezpieczone poprzez realizację wybranych przedsięwzięć, co zapewnia ich komplementarne oddziaływanie. Choć ich udział ilościowy jest mniejszy, stanowią one istotne uzupełnienie działań społecznych i przestrzennych.

W efekcie każde przedsięwzięcie ma jasno określony wpływ na cele rewitalizacji, co potwierdza komplementarność i zintegrowany charakter programu.

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą realizowane w wyznaczonych podobszarach:

- Podobszar 1 – GRABÓW
- Podobszar 2 – BESIEKIERY,



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

a także w uzasadnionych przypadkach poza obszarem rewitalizacji, wspierając realizację wyznaczonych celów na obszarze rewitalizacji oraz na terenie całej gminy.

W przypadku przedsięwzięć społecznych i gospodarczych głównym beneficjentem będą mieszkańcy obszaru rewitalizacji, jednak w miarę możliwości działania te będą otwarte również dla mieszkańców innych części gminy, co sprzyja integracji społecznej i wymianie doświadczeń między społecznościami lokalnymi.

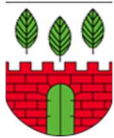
4.1.2. Spójność instytucjonalno-proceduralna

Integrowanie działań rewitalizacyjnych odbywa się poprzez zaangażowanie różnorodnych podmiotów publicznych, instytucji rynku pracy, organizacji pozarządowych oraz lokalnych grup społecznych, które wspólnie uczestniczą w planowaniu i realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Podmioty te były włączane już na etapie wyznaczania obszaru rewitalizacji poprzez konsultacje społeczne, a ich udział przewidziano również na kolejnych etapach realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów. Takie podejście zapewnia spójność działań, ich lepsze dopasowanie do rzeczywistych potrzeb mieszkańców oraz wzmacnia lokalny kapitał społeczny.

W realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Gminie Grabów włączono szerokie grono partnerów, których udział jest zróżnicowany w zależności od charakteru projektów, co zapewnia ich komplementarność i skuteczność.

Kluczową rolę w projektach infrastrukturalno-społecznych, takich jak P1 (Modernizacja Parku Miejskiego) oraz PU1 (Transport Gminny) i PU2 (Zielone podwórka), odgrywa Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Partner ten odpowiada przede wszystkim za identyfikację potrzeb mieszkańców, w tym osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, oraz wspiera dostosowanie działań do realnych potrzeb użytkowników. Jego udział gwarantuje, że inwestycje infrastrukturalne mają realny wymiar społeczny i służą najbardziej potrzebującym grupom.

W projektach o charakterze integracyjnym i kulturalnym, takich jak P2 („Besiekierska Przystań”), P3 („Grabowska Targowica”) oraz P4 („Grabowski Ryneček”), istotną rolę pełni Gminne Centrum Kulturalno-Biblioteczne. Instytucja ta odpowiada za animację życia społecznego, organizację wydarzeń oraz wykorzystanie powstałej infrastruktury do działań



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

edukacyjnych, kulturalnych i integracyjnych. W projektach P3 i P4 dodatkowo włączeni są lokalni przedsiębiorcy i rzemieślnicy, którzy współtworzą ofertę gospodarczą, wzmacniając lokalny rynek i rozwój przedsiębiorczości.

Najbardziej rozbudowane partnerstwo występuje w projektach społecznych P5 i P6, gdzie liderem jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, a partnerami m.in. Fundacja Dobra Ziemia, szkoły, Gminne Centrum Kulturalno-Biblioteczne, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespół Interdyscyplinarny. Fundacja zapewnia specjalistyczne wsparcie psychologiczne, terapeutyczne i edukacyjne, szkoły wspierają działania skierowane do dzieci i młodzieży, natomiast instytucje gminne odpowiadają za działania profilaktyczne, interwencyjne i środowiskowe. Tak szerokie partnerstwo umożliwia kompleksowe podejście do problemów społecznych.

Partnerzy zostali włączeni w sposób funkcjonalny i adekwatny do zakresu poszczególnych przedsięwzięć – od wsparcia społecznego, przez animację życia lokalnego, po rozwój gospodarczy. Zapewnia to spójność działań rewitalizacyjnych, efektywne wykorzystanie zasobów lokalnych oraz trwałość wypracowanych efektów.

Komplementarność instytucjonalno – proceduralna w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów opiera się na powiązaniu systemu zarządzania programem z ogólną strukturą organizacyjną urzędu gminy, co zapewnia spójność procedur, efektywne współdziałanie oraz wzajemne uzupełnianie się działań różnych instytucji.

W realizacji GPR poszczególne zadania i obowiązki są przypisane do konkretnych stanowisk i komórek organizacyjnych Urzędu Gminy:

- Stanowisko ds. planowania przestrzennego, ochrony środowiska i rolnictwa odpowiada za kształtowanie ładu przestrzennego oraz nadzór nad zgodnością działań rewitalizacyjnych z dokumentami planistycznymi i przepisami środowiskowymi, w tym przygotowanie koncepcji zagospodarowania terenów, rozwój zielonej infrastruktury oraz inicjowanie działań proekologicznych, co zapewnia zrównoważony charakter inwestycji i poprawę jakości przestrzeni oraz środowiska na obszarach rewitalizacji.
- Stanowisko ds. inwestycyjnych, przetargów i drogownictwa odpowiada za przygotowanie i prowadzenie procedur przetargowych i inwestycji, w tym



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

modernizację obiektów publicznych wraz z zagospodarowaniem terenów przyległych, a także pozyskiwanie i rozliczanie środków krajowych, regionalnych i unijnych, co umożliwi finansowanie inwestycji rewitalizacyjnych i przedsięwzięć społecznych.

- Stanowisko ds. gospodarki gruntami i mienia komunalnego zapewnia koordynację działań dotyczących gruntów i budynków objętych rewitalizacją, w tym zgody na użytkowanie obiektów i zarządzanie działkami sąsiednimi.
- Sekretarz Gminy pełni funkcję koordynatora nadzorującego realizację programu, zapewniając spójność działań między wszystkimi jednostkami i partnerami zewnętrznymi.
- Skarbnik Gminy oraz stanowisko ds. księgowości budżetowej odpowiadają za nadzór finansowy, w tym planowanie budżetu rewitalizacji, kontrolę wydatków i sprawozdawczość zgodnie z obowiązującymi przepisami.

Dzięki takiej strukturze, działania rewitalizacyjne mogą być realizowane w sposób spójny i komplementarny: inwestycje infrastrukturalne współgrają z działaniami społecznymi, edukacyjnymi i kulturalnymi, a współpraca z partnerami lokalnymi (GOPS, GCKB, NGO, szkoła) jest prowadzona w sposób uporządkowany i efektywny. Możliwość włączania dodatkowych partnerów w trakcie realizacji programu zwiększa elastyczność GPR i pozwala lepiej odpowiadać na aktualne potrzeby mieszkańców.

W rezultacie powiązanie systemu zarządzania GPR z pełną strukturą Urzędu Miejskiego w Grabowie umożliwia:

- spójność procedur decyzyjnych i finansowych,
- efektywne wykorzystanie zasobów ludzkich i technicznych urzędu,
- wzajemne uzupełnianie się działań różnych instytucji i organizacji,
- trwałą integrację przedsięwzięć twardych i miękkich,
- systematyczne monitorowanie efektów programu oraz możliwość szybkiej korekty działań w razie potrzeby.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

4.1.3. Spójność międzyokresowa.

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne są kontynuacją działań realizowanych przez gminę w poprzednich i obecnych okresach programowania, co zapewnia ciągłość działań i trwałe oddziaływanie procesów rewitalizacyjnych.

W szczególności przedsięwzięcia stanowią kontynuację działań inwestycyjnych i środowiskowych realizowanych w ramach projektu „Budowa instalacji OZE na terenie Gminy Grabów”, współfinansowanego ze środków programu Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021–2027. Projekt ten przyczyni się do zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii poprzez montaż instalacji fotowoltaicznych, pomp ciepła, kotłów na biomasę oraz magazynów energii na terenie gospodarstw domowych. Działania te wpłyną na poprawę jakości powietrza, ograniczenie niskiej emisji oraz obniżenie kosztów energii dla mieszkańców.

Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne uzupełniają powyższe działania poprzez dalsze wzmocnienie aspektów środowiskowych (np. rozwój zielonej infrastruktury, retencja wód opadowych, poprawa efektywności energetycznej przestrzeni publicznych), a także poprzez poprawę jakości przestrzeni i warunków życia mieszkańców. Dzięki temu zachowana zostaje ciągłość interwencji ukierunkowanej na transformację ekologiczną i poprawę standardów życia.

Jednocześnie projekt pozostaje spójny z działaniami w obszarze transformacji cyfrowej, realizowanymi w ramach Krajowego Planu Odbudowy (inwestycji C2.1.2 „Wyrównanie poziomu wyposażenia szkół w przenośne urządzenia multimedialne – inwestycje związane ze spełnieniem minimalnych standardów sprzętowych”, w ramach Komponentu C „Transformacja cyfrowa”), obejmującymi doposażenie szkół w nowoczesny sprzęt komputerowy. Inwestycje te wzmocniają kapitał społeczny i kompetencje cyfrowe mieszkańców, co pośrednio zwiększa efektywność działań rewitalizacyjnych i sprzyja przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu.

Komplementarność projektu przejawia się również w powiązaniu z innymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi realizowanymi na terenie gminy, w szczególności w zakresie poprawy przestrzeni publicznych, rozwoju infrastruktury społecznej oraz



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

aktywizacji mieszkańców. Działania infrastrukturalne (np. modernizacja przestrzeni, rozwój zieleni, poprawa dostępności) tworzą warunki dla realizacji projektów społecznych, natomiast inicjatywy społeczne i edukacyjne zwiększają wykorzystanie i trwałość efektów inwestycji.

W efekcie projekt wpisuje się w długofalową strategię rozwoju gminy, zapewniając ciągłość działań rewitalizacyjnych, ich wzajemne uzupełnianie się oraz osiągnięcie efektu synergii między inwestycjami infrastrukturalnymi, środowiskowymi i społecznymi.

4.1.4. Spójność finansowa.

Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie finansowana zarówno ze środków własnych Gminy Grabów, jak i z dostępnych krajowych oraz zagranicznych programów dotacyjnych. Władze gminy aktywnie zabiegają o pozyskiwanie funduszy zewnętrznych, nawiązując przy tym współpracę z lokalnymi partnerami i organizacjami działającymi na terenie gminy. Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych przewidzianych w Gminnym Programie Rewitalizacji Gminy Grabów planowana jest w oparciu o zróżnicowane i komplementarne źródła finansowania. Takie podejście umożliwi zapewnienie stabilności finansowej programu, elastyczność realizacyjną oraz dostosowanie instrumentów wsparcia do charakteru poszczególnych projektów – zarówno inwestycyjnych, jak i społecznych. Spośród najważniejszych źródeł finansowania można wymienić:

a) Środki krajowe, w szczególności:

- **środki własne Gminy Grabów**, w tym dochody bieżące i majątkowe, jako wkład własny do projektów współfinansowanych oraz źródła finansowania mniejszych zadań lokalnych;
- **dotacje celowe z budżetu państwa**, w tym środki przeznaczone na rozwój infrastruktury społecznej, kulturę, ochronę zabytków, pomoc społeczną oraz aktywizację społeczną i zawodową;
- **programy rządowe**, obejmujące m.in. modernizację obiektów użyteczności publicznej, wsparcie obszarów wiejskich, rozwój infrastruktury lokalnej, ochronę dziedzictwa kulturowego oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu;



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

- **środki instytucji krajowych**, takie jak fundusze celowe, agencje rządowe lub instytucje wspierające rynek pracy, w tym programy aktywizacji zawodowej realizowane we współpracy z powiatowymi urzędami pracy.
- b) **Środki Unii Europejskiej obecnie** dostępne w ramach perspektywy finansowej 2021–2027 (a po roku 2027 z kolejnej perspektywy), w szczególności:
 - **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)** – na realizację projektów infrastrukturalnych, modernizację obiektów użyteczności publicznej, przestrzeni publicznych, poprawę efektywności energetycznej budynków oraz dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami;
 - **Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+)** – na finansowanie działań społecznych, edukacyjnych, integracyjnych i aktywizujących, w tym wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, aktywizację zawodową, animację społeczną oraz rozwój usług społecznych;
 - **Fundusz Spójności** – w zakresie przedsięwzięć dotyczących infrastruktury technicznej i środowiskowej, jeżeli ich charakter i skala będą spełniały kryteria kwalifikowalności;
 - **programy krajowe współfinansowane ze środków UE**, ukierunkowane na rozwój lokalny, transformację energetyczną, dostępność, kulturę oraz włączenie społeczne.
- c) **Środki regionalne – województwo łódzkie**, w szczególności:
 - **programy regionalne województwa łódzkiego**, obejmujące wsparcie dla rewitalizacji, rozwoju infrastruktury społecznej, działań społecznych oraz poprawy jakości przestrzeni publicznych;
 - **środki pozostające w dyspozycji Samorządu Województwa Łódzkiego**, w tym dotacje na ochronę zabytków, kulturę, rozwój społeczności lokalnych oraz inicjatywy obywatelskie;
- d) **Inne źródła uzupełniające** w tym:
 - środki partnerów zaangażowanych w realizację projektów (organizacji pozarządowych, instytucji publicznych, podmiotów ekonomii społecznej);
 - darowizny, granty oraz środki fundacji krajowych i zagranicznych;
 - mechanizmy partnerstwa publiczno-prywatnego – w przypadku przedsięwzięć, których charakter i skala umożliwią takie rozwiązanie.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Przedsięwzięcie	Szacunkowa wartość P [PLN]	Środki UE [PLN]	Środki budżetu państwa [PLN]	Środki budżetu gminy [PLN]	Środki prywatne [PLN]
P1	3 500 000	2 975 000	0	525 000	0
P2	5 000 000	4 250 000	0	750 000	0
P3	6 000 000	5 100 000	0	900 000	0
P4	1 500 000	1 275 000	0	225 000	0
P5	746 880	0	0	746 880	0
P6	2 226 200	2 226 200	0	0	0
PU1	5 100 000	4 335 000	0	765 000	0
PU2	4 000 000	3 400 000	0	600 000	0
suma	28 073 080	23 561 200	0	4 511 880	0

Tabela 19. Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów. Źródło: opracowanie własne.

Przedsięwzięcia, które mają możliwość finansowania ze środków programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w ramach Działania FELD.05.03 Rewitalizacja obszarów wiejskich:

Numer i nazwa przedsięwzięcia		Zakres interwencji zgodnie ze Szczegółowym Opisem Priorytetów FEŁ2027 w ramach Działania FELD.05.03	Typ działania zgodnie ze Szczegółowym Opisem Priorytetów FEŁ2027 w ramach Działania FELD.05.03
P1	Modernizacja Parku Miejskiego i Centrum Sportowo-Rekreacyjnego ze Stadionem w Grabowie	168 - Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	zagospodarowanie przestrzeni publicznej
P2	Lokalny Ośrodek Integracji i Turystyki „Besiekierska Przystań”	166 - Ochrona, rozwój i promowanie dziedzictwa kulturowego i usług w dziedzinie kultury, 168 - Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	przedsięwzięcie prowadzące do utrzymania, przywrócenia lub nadania obiektom nowych funkcji
P3	Multimodalne Centrum Tradycji i Handlu „Grabowska Targowica” i „Arena Palanta”	168 - Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	przedsięwzięcie prowadzące do utrzymania, przywrócenia lub nadania obiektom nowych funkcji, zagospodarowanie przestrzeni publicznej
P4	„Grabowski Ryneček” – zagospodarowanie skweru przy Placu Kościuszki	168 - Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	przedsięwzięcie prowadzące do utrzymania, przywrócenia lub nadania obiektom nowych funkcji; zagospodarowanie przestrzeni publicznej
PU2	„Zielone serca” Grabowskich Kamienic	168 - Fizyczna odnowa i bezpieczeństwo przestrzeni publicznych	zagospodarowanie przestrzeni publicznej

Tabela 20. Klasyfikacja przedsięwzięć możliwych do realizacji w ramach Funduszy Europejskich dla Łódzkiego 2021-2027, w ramach Działania FELD.05.03 Rewitalizacja obszarów wiejskich. Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Wdrażanie oraz koordynacja GPR Gminy Grabów oparte będą na wykorzystaniu istniejących struktur organizacyjnych Urzędu Miejskiego w Grabowie. Przyjęty model zarządzania nie zakłada tworzenia nowych jednostek organizacyjnych ani powoływania dodatkowych etatów dedykowanych wyłącznie obsłudze procesu rewitalizacji.

Realizacja działań związanych z wdrażaniem Programu, w tym koordynacja przedsięwzięć, monitoring postępów, prowadzenie działań informacyjnych oraz przygotowywanie sprawozdań, będzie wykonywana przez pracowników Urzędu Miejskiego w ramach ich bieżących obowiązków służbowych. Koszty te będą pokrywane z budżetu gminy w ramach funkcjonowania administracji samorządowej.

W procesie realizacji Programu istotną rolę pełnić będzie również Komitet Rewitalizacji, który będzie wspierał władze gminy w zakresie opiniowania oraz doradztwa w sprawach związanych z realizacją działań rewitalizacyjnych. Funkcja członków Komitetu ma charakter społeczny, co oznacza, że udział w jego pracach nie będzie wiązał się z wypłatą wynagrodzenia.

Działania związane z monitoringiem i ewaluacją Programu planuje się realizować przede wszystkim z wykorzystaniem zasobów własnych gminy, w ramach bieżącej działalności urzędu oraz jednostek organizacyjnych. W przypadku pojawienia się możliwości finansowych lub pozyskania środków zewnętrznych dopuszcza się możliwość zlecenia wybranych analiz lub opracowań ewaluacyjnych podmiotom zewnętrznym. Decyzja o realizacji takich działań będzie uzależniona od aktualnych możliwości budżetowych gminy.

Przedstawione poniżej szacowanie kosztów ma charakter orientacyjny i służy zobrazowaniu potencjalnych wydatków związanych z zarządzaniem i wdrażaniem Gminnego Programu Rewitalizacji. Wskazane wartości nie stanowią odrębnych zobowiązań finansowych gminy, lecz odzwierciedlają nakład pracy oraz wydatki ponoszone w ramach bieżącego funkcjonowania Urzędu Miejskiego.

Szacunkowe koszty zarządzania i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji mogą ulegać zmianie w trakcie jego realizacji, w zależności od rzeczywistego zakresu działań, liczby realizowanych przedsięwzięć oraz aktualnych możliwości finansowych gminy.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

L.p.	Kategoria i zakres kosztów	Liczba	Cena jednostkowa	Szacunkowy koszt	Źródło finansowania
1	Koszty osobowe pracownika koordynującego wdrażanie GPR – przyjęto średni koszt etatu w administracji samorządowej ok. 8 000 zł brutto miesięcznie, zaangażowanie na poziomie 5% etatu przez 96 miesięcy	1 etat (5%)	400 zł/miesiąc	38 400 zł	Budżet gminy
2	Obsługa organizacyjna Komitetu Rewitalizacji (organizacja spotkań, materiały informacyjne, obsługa administracyjna) – przyjęto 1 spotkanie rocznie	10 spotkań	500 zł/spotkanie	5 000 zł	Budżet gminy
3	Szkolenia pracowników zaangażowanych we wdrażanie GPR (np. szkolenia z zakresu rewitalizacji, funduszy UE, monitoringu projektów)	4 szkolenia	1 500 zł/szkolenie	6 000 zł	Budżet gminy
4	Informacja i promocja procesu rewitalizacji (publikacje na stronie internetowej, materiały informacyjne, konsultacje społeczne) – głównie działania w ramach istniejących kanałów komunikacji	-	-	-	-
5	Ewentualne usługi zewnętrzne – ewaluacja GPR (opcjonalnie, np. opracowanie raportu ewaluacyjnego w połowie okresu realizacji)	1 usługa	8 000 zł/usługa	8 000 zł	Budżet gminy/środki zewnętrzne
Razem				57 400 zł	

Tabela 21. Szacunkowe koszty zarządzania i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

4.2. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych w proces rewitalizacji

Ustawa o rewitalizacji wyraźnie określiła, z jakich etapów powinien składać się proces konsultacji społecznych przy opracowywaniu gminnego programu rewitalizacji. Przepisy wskazują szeroki (minimalny) wachlarz metod, które można wykorzystać do angażowania mieszkańców w tworzenie dokumentu. Przy opracowywaniu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów uwzględniono wszystkie wymagane prawem formy partycypacji społecznej, a dodatkowo wprowadzono inne działania zwiększające udział mieszkańców.

4.2.1. Partycypacja społeczna na etapie diagnozowania

Partycypacja społeczna na etapie diagnozowania została przeprowadzona zgodnie z art. 6 ust. 2 oraz art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2024 r. poz. 278) i stanowiła istotny element procesu wyznaczenia obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji Gminy Grabów. Działania partycypacyjne dotyczyły projektu uchwały Rady Miejskiej w Grabowie w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów.

Konsultacje społeczne prowadzone były w okresie od 24 listopada 2025 r. do 29 grudnia 2025 r., co spełnia ustawowy wymóg co najmniej 35 dni. O rozpoczęciu konsultacji społecznych oraz formach, w jakich były prowadzone, poinformowano interesariuszy przed rozpoczęciem konsultacji oraz w ich trakcie. Informacja o konsultacjach została podana do wiadomości publicznej poprzez publikację w dniu 24 listopada 2025 r. w prasie w rozumieniu art. 7 ust. 2 pkt 1 ustawy – Prawo prasowe, wywieszenie ogłoszeń w widocznych miejscach przed i w Urzędzie Miejskim w Grabowie, a także poprzez udostępnienie informacji na oficjalnej stronie internetowej Gminy Grabów, w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w oficjalnych mediach społecznościowych Gminy.

Konsultacje społeczne obejmowały następujące formy partycypacji:

1. Zbieranie uwag w postaci papierowej oraz elektronicznej poprzez wypełnienie formularza konsultacyjnego, dostępnego w wersji papierowej w sekretariacie Urzędu Miejskiego w Grabowie oraz w wersji elektronicznej, z możliwością składania



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

- formularzy osobiście, drogą korespondencyjną, za pośrednictwem poczty elektronicznej oraz poprzez formularz on-line.
2. Badanie ankietowe dotyczące opinii na temat projektowanych granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów, realizowane w formie papierowej oraz elektronicznej, w tym poprzez ankietę on-line.
 3. Spotkanie konsultacyjne online w dniu 4 grudnia 2025 r. o godzinie 15:00, podczas którego przedstawiono zagadnienia związane z procesem rewitalizacji, zaprezentowano obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji oraz przeprowadzono sesję pytań.



Rycina 35. Spotkanie informacyjne dla mieszkańców, radnych gminy oraz sołtysów. Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowo, w okresie trwania konsultacji społecznych zastosowano kolejne narzędzie partycypacji. W dniu 4 grudnia 2025 r. odbyło się spotkanie informacyjne skierowane do radnych gminy oraz sołtysów, podczas którego zaprezentowano wyniki diagnozy delimitacyjnej, stanowiącej podstawę wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

rewitalizacji. Spotkanie zakończone było wizją terenową w formie spaceru badawczego, umożliwiającego weryfikację zdiagnozowanych problemów w przestrzeni

(<https://www.gminagrabow.pl/rewitalizacyjny-spacer-badawczy>

<https://www.gminagrabow.pl/konsultacje-spoleczne-projektu-uchwaly-w-sprawie-wyznaczenia-obszaru-zdegradowanego-i-obszaru-rewitalizacji-gminy-grabow>)



Rycina 36. Spacer badawczy na ulicach Grabowa. Źródło: opracowanie własne.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych



Rycina 37. Spacer badawczy na ulicach Grabowa. Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji konsultacje społeczne prowadzi się z wykorzystaniem zbierania uwag w formie papierowej lub elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej (art. 6 ust. 3 pkt 1), a także co najmniej dwóch dodatkowych form partycypacji społecznej (art. 6 ust. 4).

W związku z powyższym konsultacje społeczne projektu uchwały Rady Miejskiej w Grabowie, poza udostępnieniem materiałów do publicznego wglądu na oficjalnej stronie internetowej Gminy Grabów oraz w Biuletynie Informacji Publicznej z możliwością wnoszenia uwag, objęły dwie dodatkowe formy partycypacji społecznej:

1. Badanie ankietowe dotyczące opinii na temat projektowanych granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów (zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt 2 ustawy o rewitalizacji).
2. Spotkanie konsultacyjne online w dniu 4 grudnia 2025 r. o godz. 15:00 (zgodnie z art. 6 ust. 3 pkt 2 oraz ust. 3a ustawy o rewitalizacji).

Wszyscy zainteresowani mieli możliwość zapoznania się z materiałami udostępnionymi w ramach konsultacji społecznych, w tym z projektem uchwały, załącznikami zawierającymi



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

poglądowe mapy obszarów zdegradowanych w kontekście całej gminy, trzema mapami poglądowymi przedstawiającymi poszczególne podobszary rewitalizacji w celu lepszego zobrazowania przebiegu granic oraz dokumentem „Diagnoza – wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów”.

Jednocześnie Gmina Grabów prowadziła szeroko zakrojone działania informacyjne dotyczące procesu rewitalizacji, aktywnie wykorzystując zarówno stronę internetową, jak i media społecznościowe gminy. Tak kompleksowe podejście świadczy o dużej dbałości o dostęp do informacji dla jak najszerszej grupy mieszkańców oraz o odpowiedzialnym i rzetelnym prowadzeniu konsultacji społecznych.

Gmina Grabów rozpoczyna proces rewitalizacji!

poniedziałek, 15 grudnia 2025 08:07

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

Czym jest rewitalizacja?

Rewitalizacja (dosłownie: ożywienie, przywrócenie do życia) jest procesem wyprowadzania ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów gminy.

Nie tylko remonty!

Celem rewitalizacji jest przywrócenie do życia zdegradowanej części gminy i uzupełnienie jej o nowe funkcje. W procesie rewitalizacji chodzi przede wszystkim o wprowadzenie takich zmian na zdegradowanym obszarze gminy, dzięki którym będzie się tam lepiej żyło, przebywało i pracowało.

Ramy prawne

Ramy prawne dla procesu rewitalizacji w Polsce zawarte zostały w Ustawie z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji. Ustawa reguluje m.in. kwestie dotyczące Gminnych Programów Rewitalizacji (GPR), które są podstawowym narzędziem nakierowanym na kompleksowe podejście do procesu oraz podejmowanie działań w ścisłej współpracy ze społecznością lokalną.

Partycypacja społeczna

Rewitalizacja jest procesem wieloletnim, prowadzonym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością oraz innymi interesariuszami takimi jak przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe czy organy władzy gminy, **do wprowadzenia pozytywnych zmian i wyprowadzenia obszaru z kryzysu niezbędna jest pomoc mieszkańców!**

Rycina 38. Konsultacje społeczne w Gminie Grabów były wzbogacone o działania edukacyjne, które pozwoliły mieszkańcom lepiej zrozumieć proces tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji. Źródło: strona www Gminy Grabów: <https://www.gminagrabow.pl/gmina-grabow-rozpoczyna-proces-rewitalizacji>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Post Gmina Grabów



Gmina Grabów

12 marca o 15:06 · 🌐



Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji – co to oznacza dla mieszkańców? 🏡🌱

Szanowni Mieszkańcy,

W ramach działań rewitalizacyjnych w Gminie Grabów wyznaczono obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji. Czym one są i dlaczego są ważne?

Obszar zdegradowany to część gminy, w której występują zjawiska kryzysowe – zarówno społeczne, przestrzenne, techniczne, środowiskowe jak i gospodarcze. Mogą to być miejsca, które wymagają modernizacji, wsparcia społecznego czy poprawy bezpieczeństwa.

Obszar rewitalizacji to część obszaru zdegradowanego, w której planuje się konkretne działania inwestycyjne i społeczne, mające na celu przywrócenie życia i poprawę jakości życia mieszkańców.

W Gminie Grabów wyznaczono 2 podobszary rewitalizacji:

- Podobszar 1 – część miejscowości Grabów
- Podobszar 2 – część miejscowości Besiekiery

Obszar rewitalizacji został wyznaczony Uchwałą nr XXVII/146/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 29 stycznia 2026 r., uwzględniając wyniki konsultacji społecznych przeprowadzonych w dniach 24 listopada – 29 grudnia 2025 r.

👤 Konsultacje pozwoliły mieszkańcom:

- zapoznać się z diagnozą problemów społecznych, przestrzennych, technicznych, środowiskach i gospodarczych w poszczególnych częściach gminy,
- zgłosić swoje uwagi i pomysły dotyczące obszarów wymagających wsparcia,
- włączyć się w proces wyznaczania obszaru, który będzie objęty programem rewitalizacji.

📍 Poniżej przedstawiamy zasięg wyznaczonego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Gminie Grabów

Co to oznacza dla mieszkańców?

- 👉 Miejsca w obszarze rewitalizacji będą mogły liczyć na inwestycje w infrastrukturę i przestrzeń publiczną,
- 👉 przewidziane są projekty wspierające społeczność lokalną i działalność gospodarczą,
- 👉 mieszkańcy będą mogli aktywnie uczestniczyć w kolejnych etapach konsultacji i planowania działań rewitalizacyjnych.

Rewitalizacja to nie tylko remonty i modernizacja – to przede wszystkim szansa dla mieszkańców na lepszą, bardziej przyjazną gminę.



Rycina 39. Gmina zachęca mieszkańców do udziału w procesie przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji poprzez promowanie treści na swoich mediach społecznościowych. Źródło: Facebook Gminy Grabów: <https://www.facebook.com/gminagrabow/posts/obszar-zdegradowany-i-obszar-rewitalizacji-co-to-oznacza-dla-mieszka%C5%84c%C3%B3w-%EF%B8%8F-szano/1344908897665038/>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Szczególnie istotne było uwzględnienie perspektywy wszystkich zainteresowanych – nie tylko mieszkańców, lecz także osób zaangażowanych w rozwój Gminy. Dlatego władze gminy zadbały, aby proces rewitalizacji był przedstawiany w sposób przystępny, zrozumiały i transparentny, umożliwiając mieszkańcom pełne zrozumienie kolejnych etapów działań. Takie podejście miało także na celu wprowadzenie społeczności lokalnej w proces już na najwcześniejszym etapie, co sprzyjało aktywnemu udziałowi i współtworzeniu Gminnego Programu Rewitalizacji.

Informacje pozyskane w ramach konsultacji społecznych zostały wykorzystane do pogłębionej diagnozy obszarów rewitalizacji, pozwalając na uwzględnienie opinii i potrzeb mieszkańców w procesie identyfikacji kluczowych problemów i kierunków działań. Szczegółowe sprawozdanie z konsultacji społecznych dotyczących projektu uchwały Rady Miejskiej w Grabowie w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów jest dostępne pod następującym linkiem: <https://bip.grabow.nv.pl/a,17507,sprawozdanie-z-konsultacji-spoecznych-dot-projektu-uchwaly-rady-miejskiej-w-grabowie-w-sprawie-wyzn.html>

Etap konsultacji społecznych zakończył się podjęciem przez Radę Miejską w Grabowie uchwały nr XXVII/146/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 29 stycznia 2026 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów oraz Uchwały nr XXVIII/160/26 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 12 marca 2026 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów. Gmina szeroko rozpropagowała informacje dotyczące wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, wykorzystując następujące metody upowszechnienia:

- strona BIP Gminy:
<https://bip.grabow.nv.pl/m,953,uchwaly-z-xxv-sesji-2025.html>
- strona internetowa Urzędu Miejskiego w Grabowie:
<https://www.gminagrabow.pl/obszar-zdegradowany-i-obszar-rewitalizacji-co-to-oznacza-dla-mieszkancow>
- Facebook Gminy Grabów:
<https://www.facebook.com/share/p/1BM8RamsjN/>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Warto podkreślić, że wprowadzone uchwały określiły zarówno granice obszaru rewitalizacji, jak i formalny początek prac nad Gminnym Programem Rewitalizacji, stanowiąc podstawę do dalszych działań planistycznych i realizacji projektów rewitalizacyjnych na terenie gminy.

4.2.2. Partycypacja społeczna na etapie programowania

W ramach włączenia interesariuszy w proces przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów opublikowano ogłoszenie informujące o rozpoczęciu prac nad dokumentem oraz wskazujące obszar, który zostanie objęty procesem rewitalizacji.

Informacje zostały opublikowane:

- w lokalnej prasie,
- na stronie BIP

<https://bip.grabow.nv.pl/a,17552,ogloszenie-burmistrza-grabowa.html>

- na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Grabowie

<https://www.gminagrabow.pl/gminny-program-rewitalizacji-gpr>

W dniu 23.03.2026 r. opublikowano ogłoszenie, które zachęcało mieszkańców oraz podmioty działające na terenie gminy do składania pomysłów na przedsięwzięcia rewitalizacyjne poprzez specjalnie przygotowane formularze projektowe. Zbieranie formularzy odbywało się w dniach 23.03.2026 r. – 01.04.2026 r.

Informacja o zbieraniu projektów pojawiła się:

- na stronie BIP

<https://www.gminagrabow.pl/gminny-program-rewitalizacji-gpr>

- na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Grabowie

<https://www.gminagrabow.pl/planowane-projekty-rewitalizacyjne-twoj-pomysl-tez-ma-znaczenie>

- Facebook Gminy Grabów

<https://www.facebook.com/gminagrabow/posts/planowane-projekty-rewitalizacyjne-tw%C3%B3j-pomys%C5%82-te%C5%BC-ma-znaczenie-%EF%B8%8F-szanowni-miesz/1354201023402492/>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Post Gmina Grabów

Gmina Grabów
23 marca o 15:43 · 🌐

Planowane projekty rewitalizacyjne – Twój pomysł też ma znaczenie! 🌱🏠

Szanowni Mieszkańcy,

W związku z przystąpieniem do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów Burmistrz Grabowa zaprasza do zgłaszania propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

📅 Termin zgłaszania propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych: 23.03.2026 r. – 01.04.2026 r.

👉 Przedsięwzięcie rewitalizacyjne to zbiór działań mających na celu wyprowadzenie obszaru ze stanu kryzysowego i poprawę jakości życia. W ramach opracowywanego Gminnego Programu Rewitalizacji (GPR) przewiduje się różnorodne projekty, które mają na celu poprawę jakości życia, ochronę środowiska, rozwój infrastruktury publicznej i wsparcie lokalnej społeczności.

💡 Jakże projekty mogą być realizowane?
Projekty rewitalizacyjne mogą obejmować m.in.:

- działania społeczne i edukacyjne,
- inwestycje w infrastrukturę gminną i użyteczności publicznej,
- projekty proekologiczne i związane z ochroną przyrody,
- poprawę efektywności energetycznej budynków,
- działania promujące tożsamość lokalną i dziedzictwo historyczne.

📌 Ważne!


Wszystkie projekty muszą być realizowane w wyznaczonym obszarze rewitalizacji – jeśli chcesz przypomnieć sobie jego granice, zapoznaj się z naszym poprzednim postem:
<https://www.gminagrabow.pl/obszar-zdegradowany-i-obszar...>

Przykłady planowanych projektów w Gminie Grabów:

- Modernizacja Stadionu Miejskiego w Grabowie,
- Uporządkowanie i modernizacja infrastruktury w Parku Grabowskim,
- Stworzenie strefy kulturalno-wypoczynkowej na terenie zielonym otaczającym Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
- Remont ulicy Parkowej i nadanie jej nowych funkcji społecznych,
- Zagospodarowanie terenu przy byłej szkole podstawowej naprzeciw Ruin Zamku w Besiekierach,

📝 Twoje pomysły są mile widziane!

Mieszkańcy mogą również zgłaszać własne propozycje projektów, które według nich mogłyby poprawić funkcjonowanie miasta i gminy, zarówno przestrzeni jak i jakości życia. Każda inicjatywa będzie przeanalizowana i może zostać uwzględniona w dalszych etapach przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji.



GMINAGRABOW.PL

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji – co to oznacza dla mieszkańców?

Szanowni Mieszkańcy, W ramach działań rewitalizacyjnych w Gminie Grabów wyznaczono obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji . Czym one są i dlaczego są ważne? Obszar zdegradowany to czę...

👍 3

1 udostępnienie

Rycina 40. Informacja o zbieraniu fiszek dotyczących przedsięwzięć rewitalizacyjnych pojawiła się również na stronie Facebook Gminy Grabów. Źródło: <https://www.facebook.com/gminagrabow/posts/planowane-projekty-rewitalizacyjne-tw%C3%B3j-pomysl-te%C5%82-te%C5%BC-ma-znaczenie-%EF%B8%8F-szanowni-miesz/1354201023402492/>



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Formularze były dostępne:

- w wersji elektronicznej na stronie internetowej Urzędu Miejskiego w Grabowie:
<https://www.gminagrabow.pl/planowane-projekty-rewitalizacyjne-twoj-pomysl-tez-ma-znaczenie>
- w wersji papierowej w siedzibie Urzędu Miejskiego w Grabowie.

Dodatkowo w przypadku pytań dotyczących wypełniania formularzy mieszkańcy mogli kontaktować się z pracownikami urzędu drogą mailową grabow@grabow.com.pl lub telefoniczną (63) 2734121 w godzinach pracy urzędu. W ramach naboru dnia 30.03.2026 r. odbyło się spotkanie online, które pełniło funkcję konsultacyjną i wspierało mieszkańców w prawidłowym uzupełnianiu fiszek projektowych.

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, w celu zapewnienia udziału interesariuszy w procesie rewitalizacji, przewidziano powołanie Komitetu Rewitalizacji Gminy Grabów.

Komitet stanowi forum współpracy mieszkańców, podmiotów gospodarczych, organizacji pozarządowych oraz jednostek samorządowych z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, wdrażania i oceny procesu rewitalizacji. Komitet pełni funkcję doradczą-opiniującą dla Burmistrza Grabowa i jest uprawniony do opiniowania Gminnego Programu Rewitalizacji na wszystkich etapach: opracowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji.

Zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 15 października 2015 roku o rewitalizacji Komitet powoła w drodze zarządzenia Burmistrz Grabowa, a jego pierwsze posiedzenie odbędzie się niezwłocznie po podjęciu uchwały Rady Miejskiej dotyczącej zasad wyznaczenia składu oraz funkcjonowania Komitetu. W posiedzeniach mogą uczestniczyć zaproszeni eksperci i inni interesariusze. Obsługę organizacyjną i techniczną Komitetu zapewnia Urząd Miejski w Grabowie.

[Rozdział zostanie uzupełniony po przeprowadzeniu dalszej części konsultacji społecznych.]

4.2.3. Partycypacja społeczna na etapie wdrażania

W czasie realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji istotne jest zapewnienie aktywnego uczestnictwa mieszkańców i lokalnych interesariuszy w procesie wdrażania działań



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

rewitalizacyjnych. Wdrażanie projektów nie odbywa się w izolacji – zaangażowanie społeczności lokalnej, przedsiębiorców i organizacji jest kluczowe dla skuteczności przedsięwzięć, ich dostosowania do lokalnych potrzeb oraz budowania poczucia współodpowiedzialności za rozwój obszaru rewitalizacji.

W ramach wdrażania GPR przewidziano następujące formy włączenia społeczności:

Interesariusze	Działania	Cel działania
Mieszkańcy obszaru rewitalizacji	Bieżące informowanie o postępach wdrażania GPR poprzez informacje na stronie internetowej i w mediach społecznościowych	Utrzymywanie wysokiego poziomu świadomości procesu wśród mieszkańców, aktywizacja lokalnych społeczności
	Informowanie o wydarzeniach związanych z działaniami na obszarze rewitalizacji i aktywne zapraszanie do udziału mieszkańców obszaru	
	Włączanie mieszkańców w przygotowanie i realizację działań, zgodnie z założeniami poszczególnych przedsięwzięć	
Lokalne organizacje pozarządowe, kulturalne i edukacyjne	Partnerstwo przy realizacji projektów rewitalizacyjnych	Wzmocnienie kapitału społecznego i animacja życia lokalnego
	Organizacja wspólnych wydarzeń, warsztatów i inicjatyw uzupełniających	
	Wsparcie przy animacji społecznej i edukacyjnej	
Instytucje gminne	Współrealizacja i koordynacja działań społecznych w ramach GPR	Wzmocnienie systemu wsparcia społecznego i skuteczna realizacja usług publicznych
	Wsparcie diagnozy problemów społecznych oraz kierowanie beneficjentów do projektów	
	Udział w działaniach profilaktycznych, edukacyjnych i interwencyjnych	
Przedsiębiorcy i lokalni producenci	Konsultacje dotyczące wsparcia przedsiębiorczości	Wsparcie lokalnej gospodarki, rozwój przedsiębiorczości
	Możliwość promocji produktów i usług w ramach przestrzeni rewitalizowanej	
Ogół społeczności i odwiedzający gminę	Wydarzenia otwarte: koncerty, festyny, warsztaty	Promocja gminy, integracja społeczna, budowanie poczucia wspólnoty
	Informacja o dostępnych przestrzeniach publicznych	

Tabela 22. Formy włączenia interesariuszy na etapie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Dodatkowo przewiduje się organizowanie wydarzeń integracyjnych, wykorzystując zmodernizowaną infrastrukturę i pogłębiając realizację wyznaczonych celów. Przykładowe formy takich działań obejmują:

- pikniki rodzinne, umożliwiające włączenie różnych grup wiekowych;
- wydarzenia wzmacniające poczucie tożsamości miejsca w zmodernizowanych obiektach;
- wydarzenia sportowe i kulturalne, włączające zmodernizowaną infrastrukturę, integrujące mieszkańców obszaru rewitalizacji z pozostałymi mieszkańcami gminy.

Stałe kanały komunikacji między Urzędem Miejskim a interesariuszami pozwalają na bieżące informowanie o kolejnych etapach wdrażania programu oraz ułatwiają wprowadzanie ewentualnych korekt w działaniach rewitalizacyjnych.

Celem wszystkich działań partycypacyjnych na etapie wdrażania jest maksymalne wykorzystanie lokalnych zasobów, wzmocnienie współpracy z mieszkańcami i partnerami oraz zapewnienie trwałości efektów rewitalizacji.

4.2.4. Partycypacja społeczna na etapie monitorowania

Monitorowanie realizacji GPR obejmuje zarówno ocenę efektów społecznych, gospodarczych, jak i przestrzennych działań rewitalizacyjnych. Udział społeczności lokalnej w tym etapie pozwala nie tylko ocenić skuteczność projektów, ale również wskazać kierunki ewentualnych modyfikacji i usprawnień.

W ramach monitorowania przewiduje się następujące formy włączenia społeczności:

Interesariusze	Działania	Cel działania
Mieszkańcy obszaru rewitalizacji	Spotkania informacyjne i konsultacyjne dotyczące efektów projektów	Ocena skuteczności działań, identyfikacja potrzeb i problemów.
	Udział w grupach fokusowych i spacerach ewaluacyjnych	
	Możliwość zgłaszania uwag i propozycji modyfikacji projektów	
Komitet Rewitalizacji	Regularne posiedzenia z udziałem ekspertów i przedstawicieli mieszkańców	Wsparcie w podejmowaniu decyzji dotyczących kolejnych działań, zapewnienie przejrzystości
	Analiza efektów realizacji GPR i rekomendacje dla Burmistrza	



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Lokalne organizacje pozarządowe, kulturalne i edukacyjne	Współdział w ocenie skuteczności działań edukacyjnych, kulturalnych i społecznych	Zapewnienie rzetelnej ewaluacji działań społecznych
	Konsultacje wsparcia projektów i ewaluacji	
Instytucje gminne	Monitoring efektów społecznych (np. poziom wykluczenia, aktywność mieszkańców, problemy społeczne)	Zapewnienie skuteczności działań społecznych oraz lepsze dopasowanie interwencji do potrzeb mieszkańców
	Udział w ewaluacji skuteczności wsparcia i kierowanie beneficjentów do działań	
	Współpraca przy zbieraniu danych i analizie wskaźników	
Przedsiębiorcy i lokalni producenci	Współpraca w ocenie efektów projektów gospodarczych i infrastrukturalnych	Weryfikacja wpływu rewitalizacji na rozwój lokalnej gospodarki
	Sugestie dotyczące usprawnienia wsparcia przedsiębiorczości	
Ogół społeczności i odwiedzający gminę	Ankiety konsultacyjne oceniające poziom i efekty wdrożenia GPR	Ocena efektów społecznych
	Informacja o wynikach rewitalizacji	

Tabela 23. Mechanizmy partycypacji społecznej w monitorowaniu GPR. Źródło: opracowanie własne.

Kanały komunikacji i udostępniania wyników monitoringu:

- Publikacja raportów z monitoringu w BIP i na stronie internetowej gminy.
- Prezentacja wyników na wydarzeniach lokalnych i spotkaniach z mieszkańcami.
- Regularne aktualizacje dotyczące stanu wdrażania projektów oraz osiągniętych rezultatów.
- Możliwość zgłaszania uwag i propozycji poprzez dedykowane formularze elektroniczne lub kontakt z Urzędem Miejskim.

Celem monitorowania z udziałem społeczności jest zapewnienie przejrzystości procesu rewitalizacji, weryfikacja skuteczności działań oraz adaptacja programu do aktualnych potrzeb mieszkańców i lokalnych podmiotów.

4.3 System wdrażania (realizacji) Gminnego Programu Rewitalizacji

Za zarządzanie, koordynację oraz zapewnienie spójności procesu rewitalizacji odpowiada Burmistrz Grabowa, natomiast w jego imieniu zadania te realizować będzie osoba zatrudniona na stanowisku ds. inwestycyjnych w Urzędzie Gminy Miejskim w Grabowie. Do zadań tych



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

należać będzie w szczególności inicjowanie realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, a także bieżące gromadzenie informacji dotyczących stopnia ich zaawansowania. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się możliwość dostosowania wskazanej jednostki odpowiedzialnej za realizację zadań do aktualnej struktury organizacyjnej Urzędu oraz bieżących uwarunkowań kadrowo-organizacyjnych.

W celu zapewnienia sprawnej koordynacji działań przewiduje się możliwość organizowania cyklicznych spotkań kierownictwa komórek merytorycznych Urzędu Miejskiego w Grabowie oraz jednostek organizacyjnych gminy. Spotkania te umożliwią bieżącą wymianę informacji na temat realizowanych przedsięwzięć, wzajemne wsparcie w ich wdrażaniu oraz wypracowywanie rozwiązań zwiększających efektywność podejmowanych działań.

Na etapie realizacji poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych niezbędna będzie również współpraca oraz uzgadnianie działań z innymi instytucjami i podmiotami, w szczególności w przypadku realizacji robót budowlanych, remontowych i modernizacyjnych w obiektach gminnych. Zarządzanie Gminnym Programem Rewitalizacji odbywać się będzie w ramach zadań i obowiązków pracowników Urzędu Miejskiego, zgodnie z zakresem kompetencji poszczególnych komórek organizacyjnych. Realizacja tych zadań nie będzie generowała dodatkowych kosztów, gdyż również funkcjonowanie Komitetu Rewitalizacji opiera się na społecznym zaangażowaniu jego członków.

Podczas przygotowywania Gminnego Programu Rewitalizacji szczególny nacisk położono na zaangażowanie mieszkańców oraz innych interesariuszy w cały proces rewitalizacji. Dzięki prowadzonym działaniom informacyjnym i konsultacyjnym lokalna społeczność miała możliwość zapoznania się z celami rewitalizacji, zasadnością opracowania dokumentu, a także aktywnego udziału w wypracowywaniu jego zapisów oraz zgłaszania propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W dotychczasowe działania włączali się m.in. mieszkańcy, przedstawiciele instytucji gminnych oraz pracownicy administracji samorządowej. Zaangażowanie to znajdzie swoje formalne odzwierciedlenie w funkcjonowaniu Komitetu Rewitalizacji, który stanowić będzie forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy. Szczegółowe zasady powoływania oraz funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji określi odrębna uchwała Rady Miejskiej.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Ze względu na szeroki zakres zadań Komitetu Rewitalizacji, koncentrujących się na przedsięwzięciach realizowanych na obszarze rewitalizacji, konieczne będzie odpowiednie planowanie jego prac. W tym celu dopuszcza się możliwość powoływania zespołów roboczych lub zapraszania do współpracy dodatkowych osób, w szczególności kierowników jednostek organizacyjnych gminy, pracowników komórek merytorycznych Urzędu Miejskiego, sołtysów, radnych oraz przedstawicieli organizacji pozarządowych działających na terenie gminy.

Wśród członków Komitetu Rewitalizacji istotną rolę pełnić będą przedstawiciele strony społecznej. Komitet powinien obradować co najmniej raz w roku, a jego pracami kierować będzie Burmistrz Grabowa lub osoba przez niego upoważniona. Szczegółowy tryb pracy Komitetu ustalany będzie przez jego członków. Podstawowym efektem działalności Komitetu Rewitalizacji będzie monitorowanie postępów we wdrażaniu Gminnego Programu Rewitalizacji.

	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	
P1		■	■	■	■	■	■	■				Ocena realizacji GPR
P2		■	■	■	■	■	■	■	■	■		
P3			■	■	■	■	■	■	■	■		
P4	■	■	■	■	■	■	■	■				
P5		■	■	■								
P6				■	■							
PU1					■	■	■	■	■	■		
PU2							■	■	■	■		

Tabela 24. Harmonogram wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji (P-przedsięwzięcia podstawowe, PU – przedsięwzięcia uzupełniające). Źródło: opracowanie własne.

Istotnym elementem monitoringu będzie również pozyskiwanie opinii mieszkańców oraz użytkowników obszaru rewitalizacji. W tym celu Komitet Rewitalizacji, przy wsparciu pracowników Urzędu Miejskiego, może organizować m.in. spacery badawcze po zagospodarowanych przestrzeniach publicznych, wizyty w zmodernizowanych obiektach czy spotkania informacyjne, pozwalające na ocenę funkcjonalności zrealizowanych działań oraz zebranie sugestii dotyczących dalszych zmian. Po przyjęciu raportu przez Komitet Rewitalizacji



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

dokument ten zostanie przekazany Radzie Miejskiej oraz opublikowany na stronie internetowej gminy.

Przedsięwzięcia ujęte w Gminnym Programie Rewitalizacji obejmują cały okres obowiązywania dokumentu, tj. do roku 2036. Większość działań rewitalizacyjnych planowana jest jako przedsięwzięcia długookresowe, realizowane etapami, co wynika zarówno z ich charakteru, jak i z możliwości finansowych gminy. Należy podkreślić, że nawet w przypadku pozyskania środków zewnętrznych niezbędne będzie zapewnienie wkładu własnego gminy.

Harmonogram realizacji przedsięwzięć może ulegać zmianom i uzależniony jest m.in. od terminów naborów wniosków ogłaszanych przez instytucje zarządzające programami krajowymi i unijnymi.

4.4. System monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji

System monitorowania i oceny aktualności Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów ma na celu bieżące śledzenie postępów realizacji zaplanowanych projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz identyfikację przesłanek wskazujących na potrzebę ewentualnej aktualizacji zapisów Programu. System ten umożliwi ocenę skuteczności podejmowanych działań, a także sprawne reagowanie na pojawiające się bariery wdrożeniowe oraz zmieniające się uwarunkowania realizacyjne, w tym w szczególności pojawiające się nowe możliwości finansowania.

System monitorowania i oceny GPR obejmuje:

1. ocenę stanu wdrażania projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
2. ocenę aktualności i stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji.

4.4.1. Monitoring realizacji GPR

Monitoring polegać będzie na systematycznym gromadzeniu oraz analizie danych ilościowych i jakościowych dotyczących realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych ujętych w Gminnym Programie Rewitalizacji. Proces monitorowania prowadzony będzie w ujęciu rocznym i stanowić będzie podstawowe źródło informacji o postępach we wdrażaniu Programu.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

W ramach monitoringu zakłada się pozyskiwanie informacji od podmiotów realizujących poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne, w szczególności dotyczących:

- aktualnego statusu realizacji przedsięwzięcia (zrealizowane, w trakcie realizacji, niezrealizowane),
- stopnia zaawansowania prac,
- przyczyn opóźnień lub braku realizacji przedsięwzięcia,
- efektów rzeczowych i organizacyjnych osiągniętych w przypadku zakończonych działań.

Pozwoli to na bieżące śledzenie postępu wdrażania całego Gminnego Programu Rewitalizacji oraz identyfikację przedsięwzięć wymagających dodatkowego wsparcia lub działań korygujących.

Podstawowym narzędziem monitoringu będzie **Karta monitoringu stanu wdrażania przedsięwzięć rewitalizacyjnych**, umożliwiająca syntetyczną ocenę realizacji projektów.

Nr przedsięwzięcia	Nazwa przedsięwzięcia	Wykonane czynności	Status realizacji	Zidentyfikowane problemy	Planowane / podjęte działania naprawcze	Uwagi
			1) niezrealizowane – planowane 2) niezrealizowane – nieplanowane 3) w trakcie realizacji 4) zakończone			

Tabela 25. Wzór karty monitoringu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów. Źródło: opracowanie własne.

Monitoring realizacji GPR będzie również wspierany przez analizę **wskaźników produktu**, przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Zbiorcze zestawienie tych wskaźników umożliwi porównanie wartości bazowych z wartościami osiąganymi w trakcie wdrażania GPR.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Wskaźnik	Wartość w roku bazowym (2026)	Wartość w roku docelowym (2036)
Powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją	0	6,9630 ha
Długość wybudowanych lub zmodernizowanych ciągów komunikacyjnych	0	1485 m
Liczba zamontowanych punktów oświetleniowych	0	22 szt.
Liczba elementów małej architektury	0	54 szt.
Liczba utworzonych miejsc rekreacji	0	5 szt.
Powierzchnia utworzonych lub zagospodarowanych terenów zieleni	0	2,380 ha
Liczba nowych nasadzeń (drzew i krzewów)	0	926 szt.
Liczba obiektów historycznych poddanych rewitalizacji i udostępnionych do użytkowania	0	2 szt.
Liczba utworzonych miejsc parkingowych	0	123 szt.
Liczba przestrzeni dostosowanych do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami	0	9 szt.
Liczba budynków poddanych termomodernizacji lub modernizacji	0	1 szt.
Liczba obiektów objętych nadaniem nowych funkcji społeczno-kulturalnych	0	1 szt.
Liczba punktów monitoringu wizyjnego	0	12 szt.
Liczba obiektów infrastruktury handlowej, rekreacyjnej i kulturalnej utworzonych lub zmodernizowanych	0	3 szt.
Powierzchnia terenów uzbrojonych w infrastrukturę techniczną	0	1 ha
Liczba realizowanych wydarzeń społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych	0	3 szt.
Liczba obiektów infrastruktury handlowej utworzonych w ramach projektu	0	2 szt.
Liczba rozwiązań retencji wód opadowych (np. Ogród deszczowy)	0	1 szt.
Liczba utworzonych lub zmodernizowanych przestrzeni publicznych	0	3 szt.
Liczba osób objętych stałą terapią indywidualną	0	min. 65 os.
Liczba osób korzystających z poradnictwa prawnego/mediacji	0	min. 40 os.
Liczba uczestników zajęć grupowych (warsztaty)	0	min. 160 os.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Wskaźnik	Wartość w roku bazowym (2026)	Wartość w roku docelowym (2036)
Liczba przeprowadzonych pełnych diagnoz specjalistycznych	0	min. 80 os.
Liczba nowo utworzonych sal specjalistycznych	0	1 szt.
Liczba zakupionych kompletów wyposażenia terapeutycznego	0	1 kpl.
Liczba utworzonych mobilnych punktów wsparcia	0	1 szt.
Liczba osób z niepełnosprawnościami (w tym z niepełnosprawnościami „ukrytymi” jak ADHD/ASD) objętych terapią	0	min. 40 os.
Liczba zrealizowanych godzin specjalistycznego — poradnictwa (psychologiczne, prawne, mediacyjne)	0	min. 960 godzin
Liczba uruchomionych systemów lokalnego transportu publicznego	0	1 szt.
Liczba zakupionych lub leasingowanych niskopodłogowych pojazdów przystosowanych do przewozu osób z niepełnosprawnościami	0	1 szt.
Liczba utworzonych punktów koordynacji i zarządzania transportem	0	1 szt.
Liczba opracowanych i wdrożonych zintegrowanych tras i harmonogramów przewozów	0	1 szt.
Liczba mieszkańców objętych poprawą dostępności transportowej	0	300 os.
Liczba zmodernizowanych lub dostosowanych przystanków komunikacyjnych	0	4 szt.
Liczba działań ograniczających wykluczenie komunikacyjne i społeczne	0	1 szt.

Tabela 26. Tabela wskaźników produktu, przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
Źródło: opracowanie własne.

4.4.2. Ocena aktualności i stopnia realizacji GPR

Zgodnie z art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, Gminny Program Rewitalizacji podlegać będzie ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej nie rzadziej niż raz na 3 lata, zgodnie z przyjętym systemem monitorowania.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Ocena ta obejmować będzie:

- analizę stopnia realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- ocenę zmian zachodzących w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej, na podstawie części wskaźników użytych w trakcie delimitacji.

Podstawą oceny będą zarówno dane ilościowe, jak i jakościowe, w tym w szczególności:

- dane dotyczące rezultatów realizowanych przedsięwzięć,
- część wskaźników wykorzystanych na etapie delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji,
- informacje pozyskane w ramach monitoringu oraz działań partycypacyjnych.

Efektom przeprowadzonej oceny będzie raport zawierający wnioski dotyczące stopnia realizacji i skuteczności Gminnego Programu Rewitalizacji, a także – w razie potrzeby – rekomendacje w zakresie wprowadzenia zmian, w szczególności dotyczących katalogu przedsięwzięć, harmonogramu ich realizacji lub sposobu wdrażania Programu.

Zastosowane wskaźniki monitorowania i ewaluacji w części opierają się na miernikach wykorzystanych w diagnozie delimitacyjnej, co pozwala na śledzenie zmian zachodzących na obszarze rewitalizacji w czasie. Jednocześnie zostały one rozszerzone o dodatkowe wskaźniki odnoszące się bezpośrednio do efektów realizowanych przedsięwzięć, umożliwiające bardziej precyzyjną ocenę ich oddziaływania.

L.p.	Sfera	Wskaźnik	Jednostka	Źródło danych
1	Społeczna	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z tytułu ubóstwa w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
2	Społeczna	Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
3	Społeczna	Liczba uczniów ze słabymi wynikami w nauce (średnia ocen ze wszystkich przedmiotów poniżej 3,5) w przeliczeniu na wszystkich uczniów	%	Szkoły Podstawowe z terenu Gminy Grabów
4	Społeczna	Liczba osób pobierających zasiłek stały w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

L.p.	Sfera	Wskaźnik	Jednostka	Źródło danych
5	Społeczna	Liczba osób korzystających ze świadczeń socjalnych ze względu na alkoholizm i narkomanię w przeliczeniu na 100 mieszkańców obszaru	%	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Grabowie
6	Gospodarcza	Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do REGON na liczbę osób w wieku produkcyjnym	%	Urząd Miejski w Grabowie
7	Przestrzenno-funkcjonalna	Liczba obiektów użyteczności publicznej niedostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	Szt.	Urząd Miejski w Grabowie
8	Techniczna	Liczba pustostanów i opuszczonych budynków	Szt.	Urząd Miejski w Grabowie
9	Techniczna	Liczba budynków gminnych w złym stanie technicznym	Szt.	Urząd Miejski w Grabowie
10	Środowiskowa	Obecność nielegalnych składowisk odpadów (tzw. dzikich wysypisk)	Szt.	Urząd Miejski w Grabowie
11	Zarządzanie procesem rewitalizacji	Liczba przedsięwzięć rewitalizacyjnych zrealizowanych na obszarze rewitalizacji	Szt.	Urząd Miejski w Grabowie
12	Zarządzanie procesem rewitalizacji	Powierzchnia obszaru objętego rewitalizacją	ha	Urząd Miejski w Grabowie
13	Zarządzanie procesem rewitalizacji	Liczba nowych przestrzeni publicznych udostępnionych dla społeczności lokalnej	Szt.	Urząd Miejski w Grabowie
14	Zarządzanie procesem rewitalizacji	Liczba zmodernizowanych przestrzeni rekreacyjnych/publicznych	Szt.	Urząd Miejski w Grabowie
15	Zarządzanie procesem rewitalizacji	Liczba działań profilaktycznych i informacyjnych	Szt.	Urząd Miejski w Grabowie

Tabela 27. Wskaźniki służące ewaluacji skuteczności procesu rewitalizacji w Gminie Grabów. Źródło: opracowanie własne.

4.4.3. Udział społeczności lokalnej i procedura aktualizacji GPR

W proces monitorowania i oceny Gminnego Programu Rewitalizacji włączona będzie społeczność lokalna, w szczególności poprzez działalność Komitetu Rewitalizacji. Sprawozdania z monitoringu oraz oceny dokonywane w cyklu trzyletnim będą opiniowane przez Komitet Rewitalizacji oraz podawane do publicznej wiadomości, m.in. poprzez publikację w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na stronie internetowej gminy.

W przypadku stwierdzenia konieczności aktualizacji Gminnego Programu Rewitalizacji, Burmistrz Grabowa wystąpi do Rady Miejskiej z wnioskiem o jego zmianę, przedkładając jednocześnie opinię Komitetu Rewitalizacji. Aktualizacja Programu prowadzona będzie



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

zgodnie z procedurą określoną w ustawie o rewitalizacji, w tym z zapewnieniem udziału interesariuszy w drodze konsultacji społecznych.

W sytuacji osiągnięcia celów rewitalizacji określonych w GPR możliwe będzie podjęcie uchwały w sprawie uchylecia Programu w całości lub w części.



5. UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE WDRAŻANEGO PROGRAMU REWITALIZACJI

5.1. Zmiany w prawie lokalnym

Na dzień uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów nie planuje się zmian w prawie lokalnym, w tym szczególności w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2023 r. poz. 725).

Rekomenduje się aktualizację Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grabów, przyjętego Uchwałą nr XII/64/19 Rady Gminy Grabów z dnia 23 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grabów na lata 2019–2022” (Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego z dnia 15 listopada 2019 r., poz. 6001), którego okres obowiązywania już upłynął.

5.2. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Na obecnym etapie nie przewiduje się wyznaczenia Specjalnej Strefy Rewitalizacji, o której mowa w art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2016 r. o rewitalizacji.

Jednocześnie, zgodnie z art. 25 ust. 4 tej ustawy, nie wyklucza się możliwości podjęcia w przyszłości uchwał w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji w kolejnych etapach realizacji Programu. Wprowadzenie takiej strefy będzie możliwe po dokonaniu odpowiednich zmian w Gminnym Programie Rewitalizacji.

5.3. Ocena oddziaływania na środowisko

Zgodnie z art. 46 ust.1 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2024 r., poz. 1112 ze zm.) przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymaga projekt:



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

- planu ogólnego gminy oraz planu zagospodarowania przestrzennego, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a także koncepcji rozwoju kraju, strategii rozwoju, programu, polityki publicznej i dokumentu programowego, z zakresu polityki rozwoju, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- polityki, strategii, planu i programu w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu, opracowywany lub przyjmowany przez organy administracji, wyznaczający ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- polityki, strategii, planu i programu innego niż wymienione w pkt 1 i 2, którego realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, jeżeli nie jest on bezpośrednio związany z ochroną obszaru Natura 2000 lub nie wynika z tej ochrony.

Planowane w ramach Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów przedsięwzięcia nie należą do przedsięwzięć mogących zawsze znacząco lub mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, ujętych w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz.U. 2019 r. poz. 1839 z późn. zm.). Mając na uwadze zakres i charakter dokumentu, a także odległość od najbliższych form ochrony przyrody, stwierdzono również, że realizacja przedmiotowego projektu dokumentu nie spowoduje również znaczącego oddziaływania na obszary Natura 2000 (w szczególności zlokalizowane w południowej części Gminy Grabów obszar Natura 2000 PLH100006 Pradolina Bzury – Neru oraz obszar Natura 2000 PLB 100001 Pradolina Warszawsko-Berlińska).

Zgodnie z art. 47 ust. 1 ustawy o ocenie oddziaływania na środowisko jest wymagane także w przypadku projektu dokumentu innego niż wymieniony w art. 46 ust. 1 oraz w przypadku projektu zmiany takiego dokumentu, jeżeli



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

w uzgodnieniu z właściwym organem, o którym mowa w art. 57, organ opracowujący projekt stwierdzi, że realizacja postanowień danego dokumentu albo jego zmiany może spowodować znaczące oddziaływanie na środowisko.

W związku z powyższym, na podstawie art. 47 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, Burmistrz Grabowa pismem z dnia r. wystąpił do Regionalnego Dyrektora Środowiska w Łodzi (tj. organu, o którym mowa w art. 57 ustawy ooś) Łodzi o uzgodnienie braku konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn. Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów.

[informacje o przebiegu i wyniku uzgodnień zostaną uzupełnione po przekazaniu wniosku i uzyskaniu odpowiedzi właściwego organu]

5.4. Sposób realizacji programu w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

5.4.1. Zakres niezbędnych zmian w planie ogólnym gminy.

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów, nie przewiduje wprowadzenia zmian w planie ogólnym gminy. Na dzień sporządzenia Gminnego Programu rewitalizacji Plan Ogólny Gminy Grabów jest w trakcie opracowania - *Uchwała Nr VI/32/24 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 14 sierpnia 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia planu ogólnego gminy Grabów.*

5.4.2. Zmiany w Miejscowych Planach Zagospodarowania Przestrzennego gminy

W dniu przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów nie planuje się zmian w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, z zastrzeżeniem możliwości ich wprowadzenia w razie zmian lub aktualizacji GPR.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

5.6. Powiązania Gminnego Programu Rewitalizacji z dokumentami planistycznymi i strategicznymi na poziomie gminy i regionu.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i procedura przygotowania Planu Ogólnego Gminy

Nadrzędnym dokumentem planistycznym w Gminie Grabów pozostaje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, przyjęte uchwałą nr LII/343/23 Rady Gminy Grabów z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Grabów. W związku z reformą systemu planowania przestrzennego w Polsce, obowiązującą od 2023 r., studium zostanie zastąpione Planem Ogólnym Gminy, który gminy zobowiązane są uchwalić do 31 sierpnia 2026 r.

Gmina Grabów przystąpiła do sporządzenia Planu Ogólnego w sierpniu 2024 r. Do czasu jego uchwalenia gospodarka przestrzenna gminy opiera się na zapisach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, które pokrywają 100% obszaru gminy. Nowy Plan Ogólny ma uporządkować politykę przestrzenną gminy i stanowić podstawę dalszych działań rozwojowych, w tym działań rewitalizacyjnych.

Strategia Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025–2030

Rewitalizacja w Gminie Grabów wpisuje się w cele określone w *Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025–2030*, przyjętej Uchwałą Nr XXIII/132/25 Rady Miejskiej w Grabowie z dnia 27.11.2025 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Grabów na lata 2025-2030. Działania rewitalizacyjne stanowią istotne narzędzie realizacji polityki rozwoju gminy, odpowiadając na zdiagnozowane problemy społeczne, przestrzenne, techniczne i środowiskowe.

Rewitalizacja w Gminie Grabów realizuje w szczególności następujące cele operacyjne Strategii:



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

- Cel operacyjny 1.3.: Kultura, historia i dziedzictwo jako siła przestrzeni – adaptacja historycznych miejsc do nowych funkcji.

W tym celu jednym z kierunków działań, jest rewitalizacja i zagospodarowanie terenu przy Zamku w Besiekierach jako terenu rekreacyjno – edukacyjnego (K_1.3.A).

- Cel operacyjny 2.3.: Nowe funkcje gospodarcze – aktywizacja przestrzeni dla usług, turystyki i kultury.

Jednym z kierunków działań jest przeznaczanie części zrewitalizowanych obiektów na działalności usługowe, gastronomiczne, rzemieślnicze i kulturowe (K_2.3.B).

W obszarze kształtowania przestrzeni na terenach zdegradowanych Program uwzględnia zapisy Strategii, zakładając prowadzenie działań rewitalizacyjnych w sposób uporządkowany, zgodny z zasadami ładu przestrzennego oraz z poszanowaniem uwarunkowań środowiskowych. Projekty rewitalizacyjne przewidują przekształcanie terenów zdegradowanych w funkcjonalne i estetyczne przestrzenie publiczne, co wpisuje się w założenie konieczności zachowania spójności działań inwestycyjnych z GPR. Jednocześnie działania te uwzględniają potrzebę rekultywacji terenów zdegradowanych, w tym obszarów przemysłowych i powyroboiskowych, oraz podejmowania działań remediacyjnych w przypadku występowania zanieczyszczeń środowiska.

W rezultacie Gminny Program Rewitalizacji stanowi narzędzie operacjonalizacji zapisów Strategii, zapewniając ich wdrażanie w wymiarze przestrzennym, społecznym i gospodarczym, a jednocześnie gwarantując spójność i ciągłość polityki rozwoju gminy.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabów na lata 2018-2026

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Grabów na lata 2018-2026 została przyjęta uchwałą Nr IV/26/18 Rady Gminy w Grabowie z dnia 19 grudnia 2018 r. Dokument ten stanowi podstawę do realizacji zadań Gminy Grabów, które mają przyczynić się do poprawy warunków życia mieszkańców, w szczególności tych, którzy są zagrożeni marginalizacją i wykluczeniem społecznym, a także mają doprowadzić do integracji społecznej.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów pozostaje w ścisłej komplementarności ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych, stanowiąc jej uzupełnienie w wymiarze przestrzennym, społecznym i funkcjonalnym. Oba dokumenty są spójne w zakresie realizacji misji gminy, jaką jest tworzenie zintegrowanego środowiska sprzyjającego godnemu życiu mieszkańców oraz ich zrównoważonemu rozwojowi.

W odniesieniu do Celu strategicznego 1: Rozwijanie systemu wsparcia i aktywizacji osób starszych i niepełnosprawnych, Gminny Program Rewitalizacji przyczynia się do jego realizacji poprzez likwidację barier przestrzennych i komunikacyjnych, poprawę dostępności przestrzeni publicznych oraz tworzenie miejsc sprzyjających integracji i aktywizacji tych grup.

W zakresie Celu strategicznego 2: Systemowa pomoc rodzinom, działania rewitalizacyjne wzmacniają funkcje społeczne przestrzeni oraz rozwijają infrastrukturę sprzyjającą integracji i aktywizacji mieszkańców. Tworzenie miejsc spotkań, rozwój oferty społecznej oraz współpraca z instytucjami pomocy społecznej wspierają rodziny w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz przeciwdziałają wykluczeniu społecznemu.

Komplementarność widoczna jest również w realizacji Celu strategicznego 3: Przeciwdziałanie bezrobociu. GPR zakłada tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości oraz aktywizacji społeczno-zawodowej mieszkańców poprzez wykorzystanie zrewitalizowanych przestrzeni na cele usługowe, handlowe i społeczne.

W odniesieniu do Celu strategicznego 4: Wzmacnianie i rozbudowa systemu przeciwdziałania i rozwiązywania problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie, Program wspiera działania profilaktyczne i integracyjne poprzez tworzenie bezpiecznych, ogólnodostępnych przestrzeni oraz rozwój działań społecznych i edukacyjnych realizowanych we współpracy z instytucjami wsparcia.

W rezultacie Gminny Program Rewitalizacji stanowi narzędzie wdrażania celów społecznych gminy w ujęciu terytorialnym, uzupełniając działania systemowe poprzez konkretne przedsięwzięcia realizowane na obszarach zdegradowanych.

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 - aktualizacja

Aktualizacja Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego została przyjęta Uchwałą nr XVIII/218/2025 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 23 września 2025 r.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów jest spójny i komplementarny ze Strategią Rozwoju Województwa łódzkiego 2030 (aktualizacja), wpisując się w jej kluczowe cele strategiczne, operacyjne oraz kierunki działań, w szczególności w obszarach społecznych, przestrzennych i środowiskowych.

W ramach celu strategicznego 2: Obywatelskie społeczeństwo równych szans GPR przyczynia się do wzmocnienia kapitału społecznego poprzez tworzenie przestrzeni sprzyjających integracji mieszkańców, rozwój oferty kulturalnej, rekreacyjnej i edukacyjnej oraz aktywizację różnych grup społecznych. Realizowane przedsięwzięcia wpisują się w cele operacyjne dotyczące rozwoju kapitału społecznego (2.1), poprawy stanu zdrowia mieszkańców (2.2) oraz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego (2.3), m.in. poprzez rozwój usług społecznych w środowisku lokalnym, poprawę dostępności do usług publicznych oraz działania aktywizujące osoby zagrożone wykluczeniem.

W odniesieniu do celu strategicznego 3: Atrakcyjna i dostępna przestrzeń, Program rewitalizacji realizuje założenia związane z poprawą jakości środowiska i przestrzeni publicznych. Projekty obejmujące rozwój terenów zieleni, zagospodarowanie przestrzeni publicznych, zastosowanie rozwiązań retencyjnych czy wykorzystanie odnawialnych źródeł energii wpisują się w cele operacyjne 3.1 i 3.2, dotyczące adaptacji do zmian klimatu oraz ochrony i kształtowania krajobrazu.

Ponadto działania związane z poprawą infrastruktury technicznej, komunikacyjnej oraz rozwojem transportu lokalnego wpisują się w cel operacyjny 3.3, dotyczący zwiększenia dostępności transportowej, w tym poprawy dostępności transportu zbiorowego i likwidacji barier komunikacyjnych na obszarach wiejskich. Z kolei projekty związane z efektywnością energetyczną oraz wykorzystaniem OZE odpowiadają na założenia celu operacyjnego 3.4, dotyczącego nowoczesnej energetyki.

W mniejszym, lecz istotnym zakresie GPR wpisuje się także w cel strategiczny 1: Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka, poprzez działania wspierające rozwój lokalnej przedsiębiorczości, aktywizację zawodową mieszkańców oraz tworzenie warunków do rozwoju usług i drobnej działalności gospodarczej na obszarach rewitalizowanych, co odpowiada celom operacyjnym 1.2 i 1.3.



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Program pozostaje również zgodny z celem horyzontalnym dotyczącym efektywnego i odpowiedzialnego zarządzania województwem, poprzez promowanie współpracy międzysektorowej, partnerstw lokalnych oraz prowadzenie zintegrowanej, terytorialnie ukierunkowanej polityki rozwoju.

W efekcie Gminny Program Rewitalizacji stanowi narzędzie wdrażania polityki regionalnej na poziomie lokalnym, zapewniając spójność działań rewitalizacyjnych z kierunkami rozwoju województwa łódzkiego oraz wzmacniając ich trwałość i kompleksowy charakter.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego 2030+

Zapisy Gminnego Programu Rewitalizacji pozostają spójne z kierunkami polityki przestrzennej określonymi w „Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego 2030+”, w szczególności w zakresie wzmacniania funkcji osadniczych, poprawy dostępności transportowej oraz ochrony i kształtowania krajobrazu.

W odniesieniu do **Celu szczegółowego I: Region spójny, o zrównoważonym systemie osadniczym**, zakładającego rozwój miast o znaczeniu lokalnym oraz wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, przedsięwzięcia GPR bezpośrednio wpisują się w te założenia. Projekty takie jak P3 „Multimodalne Centrum Tradycji i Handlu Grabowska Targowica i Arena Palanta”, P4 „Grabowski Rynek” oraz P1 „Modernizacja Parku Miejskiego i Centrum Sportowo-Rekreacyjnego” wzmacniają funkcje społeczne, gospodarcze i rekreacyjne Grabowa jako lokalnego ośrodka usługowego. Jednocześnie przedsięwzięcie P2 „Besiekierska Przystań” wspiera rozwój funkcji turystycznych i aktywizację obszarów wiejskich, przyczyniając się do ich wielofunkcyjnego rozwoju. Działania społeczne (P5, P6) oparte na modelu „usług w zasięgu spaceru” wzmacniają dostępność usług publicznych i spójność wewnętrzną systemu osadniczego.

W zakresie **Celu szczegółowego II: Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury transportowej**, w szczególności kierunku II.1 dotyczącego rozwoju powiązań transportowych, GPR przewiduje realizację przedsięwzięcia uzupełniającego PU1 „Łączymy Ludzi – Transport Gminny”. Projekt ten odpowiada na potrzebę poprawy dostępności komunikacyjnej, zwłaszcza w relacjach wewnętrznych gminy oraz pomiędzy obszarami



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

wiejskimi a ośrodkiem gminnym, co wpisuje się w założenia zwiększania spójności terytorialnej regionu.

W odniesieniu do **Celu szczegółowego VII: Region o krajobrazie wysokiej jakości**, obejmującego ochronę i wzmacnianie walorów krajobrazu przyrodniczego i kulturowego oraz kształtowanie ładu przestrzennego, przedsięwzięcia GPR w istotny sposób realizują wskazane kierunki. Projekty P1, P4 oraz PU2 „Zielone serca Grabowskich Kamienic” przyczyniają się do poprawy jakości przestrzeni publicznych, zwiększenia udziału zieleni oraz estetyzacji zabudowy. Z kolei P2 „Besiekierska Przystań” uwzględnia potencjał krajobrazowy i kulturowy obszaru Besiekier, w tym sąsiedztwo zamku, wzmacniając jego funkcje turystyczne przy jednoczesnym poszanowaniu wartości krajobrazowych. Działania te wspierają również kształtowanie ładu przestrzennego poprzez uporządkowanie i podniesienie jakości zagospodarowania przestrzeni.

Podsumowując, przedsięwzięcia przewidziane w Gminnym Programie Rewitalizacji są zgodne z celami i kierunkami rozwoju określonymi w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego 2030+, przyczyniając się do wzmacniania funkcji lokalnych ośrodków, poprawy dostępności transportowej oraz ochrony i podnoszenia jakości krajobrazu.



6. SPIS TABEL I RYCIN

Spis rycin:

Rycina 1. Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Gminy Grabów. Źródło: opracowanie własne. Podkład: Baza Danych Obiektów Topograficznych BDOT 10k.....	9
Rycina 2. Obszar rewitalizacji Gminy Grabów - Podobszar 1 GRABÓW. Źródło: opracowanie własne. Podkład: Baza Danych Obiektów Topograficznych BDOT 10k.	10
Rycina 3. Obszar rewitalizacji Gminy Grabów - Podobszar 2 BESIEKIERY. Źródło: opracowanie własne. Podkład: Baza Danych Obiektów Topograficznych BDOT 10k.	10
Rycina 4. Stadion w Grabowie narażony jest na dewastację, ze względu na brak oświetlenia i monitoringu. Źródło: opracowanie własne.	18
Rycina 5. Plac Tadeusza Kościuszki jest najczęściej miejscem nielegalnego spożywania alkoholu. Źródło: opracowanie własne.	19
Rycina 6. Stan infrastruktury pieszej przy ul. Parkowej w obszarze rewitalizacji Grabów. Źródło: opracowanie własne.	28
Rycina 7. Przystanki autobusowe i główne szlaki komunikacyjne w obszarze rewitalizacji Grabów. Źródło: opracowanie własne.	33
Rycina 8. Przystanki autobusowe i główne szlaki komunikacyjne w obszarze rewitalizacji Besiekiery. Źródło: opracowanie własne.	34
Rycina 9. Droga w obszarze Grabów przy Placu Tadeusza Kościuszki w centrum miejscowości. Zdjęcie: opracowanie własne.	35
Rycina 10. Audyt Krajobrazowy Województwa Łódzkiego dla terenu Gminy Grabów. Źródło: Audyt Krajobrazowy Województwa Łódzkiego, https://geoportal.lodzkie.pl/portal/apps/webappviewer/index.html?id=29611dc4aa074727822b80bf253a9a46	37
Rycina 11. Przestrzenie publiczne w centrum obszaru rewitalizacji Grabów wymagają pilnej interwencji. Na zdjęciu plac przy budynku Ochotniczej Straży Pożarnej w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.	42
Rycina 12. Teren po dawnej stacji Orlen w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.....	43
Rycina 13. Plac Tadeusza Kościuszki w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.	44
Rycina 14. Tereny targowe w Grabowie przy ul. Reymonta. Źródło: opracowanie własne. ..	45
Rycina 15. Park Grabowski. Źródło: opracowanie własne.....	46
Rycina 16. Stadion w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.....	47
Rycina 17. W obszarze rewitalizacji Grabów można zauważyć znaczny udział przestrzeni wymagających pilnej interwencji. Źródło: opracowanie własne na podstawie wizji terenowej.	50
Rycina 18. W obszarze rewitalizacji Besiekiery można zauważyć liczne wyzwania techniczne i przestrzenno-funkcjonalne. Źródło: opracowanie własne na podstawie wizji terenowej.	51
Rycina 19. Zamek w Besiekierach powstał na przełomie XV i XVI wieku. i wpisany jest do rejestru zabytków Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Źródło: Urząd Miejski w Grabowie.....	57
Rycina 20. Kościół parafialny pw. św. Stanisława Biskupa z 1838 r., wpisany do rejestru zabytków Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Źródło: Parafia św. Stanisława BM w Grabowie, https://www.facebook.com/parafia.grabow/photos?locale=pl_PL	59
Rycina 21. Rozmieszczenie obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości woj. Łódzkiego (WUOZ) oraz gminnej ewidencji zabytków (GEZ) w obszarze	



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

rewitalizacji Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków województwa łódzkiego z dnia 16.02.2026 r. (https://www.wuoz-lodz.pl/Rejestr_zabytkow,19) oraz Uchwały nr XII/64/19 Rady Gminy Grabów z dnia 23 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grabów na lata 2019-2022”, Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego z dnia 15 listopada 2019 r. poz. 6001.	60
Rycina 22. Rozmieszczenie obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru zabytków nieruchomości woj. łódzkiego (WUOZ) oraz gminnej ewidencji zabytków (GEZ) w obszarze rewitalizacji Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków województwa łódzkiego z dnia 16.02.2026 r. (https://www.wuoz-lodz.pl/Rejestr_zabytkow,19) oraz Uchwały nr XII/64/19 Rady Gminy Grabów z dnia 23 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grabów na lata 2019-2022”, Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego z dnia 15 listopada 2019 r. poz. 6001.	61
Rycina 23. Fragment z WPOnZ województwa łódzkiego na lata 2024-2027, wskazujący obszary priorytetowe i reprezentatywne na terenie Gminy Grabów. Źródło: WPOnZ województwa łódzkiego na lata 2024-2027, https://www.lodzkie.pl/kultura/ochrona-zabytkow/program-opieki-nad-zabytkami	67
Rycina 24. Budynek synagogi w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.	68
Rycina 25. Budynek Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wraz z terenem przyległym w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.	70
Rycina 26. Budynek Urzędu Miejskiego w Grabowie. Źródło: opracowanie własne.	70
Rycina 27. Stan budynków mieszkalnych wraz z terenami przyległymi w Grabowie wymaga pilnej interwencji. Źródło: opracowanie własne.	71
Rycina 28. Zasoby środowiskowe na obszarze rewitalizacji Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?usedesktop=true oraz wizji lokalnej.	76
Rycina 29. Zasoby środowiskowe na obszarze rewitalizacji Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/?usedesktop=true oraz wizji lokalnej.	77
Rycina 30. Park Grabowski. Źródło: opracowanie własne.	78
Rycina 31. Teren zielony w centrum Grabowa. Źródło: opracowanie własne.	78
Rycina 32. Lokalizacja instalacji fotowoltaicznych na terenie obszaru rewitalizacji Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://leczycki.geoportal2.pl/	79
Rycina 33. Lokalizacja instalacji fotowoltaicznych na terenie obszaru rewitalizacji Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie: https://leczycki.geoportal2.pl/	79
Rycina 34. Lokalizacja przedsięwzięć podstawowych (o charakterze infrastrukturalnym) na terenie Gminy Grabów. Źródło: opracowanie własne. Podkład: Baza Danych Obiektów Topograficznych BDOT 10k.	132
Rycina 35. Spotkanie informacyjne dla mieszkańców, radnych gminy oraz sołtysów. Źródło: opracowanie własne.	160
Rycina 36. Spacer badawczy na ulicach Grabowa. Źródło: opracowanie własne.	161
Rycina 37. Spacer badawczy na ulicach Grabowa. Źródło: opracowanie własne.	162
Rycina 38. Konsultacje społeczne w Gminie Grabów były wzbogacone o działania edukacyjne, które pozwoliły mieszkańcom lepiej zrozumieć proces tworzenia Gminnego Programu Rewitalizacji. Źródło: strona www Gminy Grabów: https://www.gminagrabow.pl/gmina-grabow-roz poczyna-proces-rewitalizacji	163



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

- Rycina 39. Gmina zachęca mieszkańców do udziału w procesie przygotowania Gminnego Programu Rewitalizacji poprzez promowanie treści na swoich mediach społecznościowych. Źródło: Facebook Gminy Grabów: <https://www.facebook.com/gminagrabow/posts/obszar-zdegradowany-i-obszar-rewitalizacji-co-to-oznacza-dla-mieszka%C5%84c%C3%B3w-%EF%B8%8F-szano/1344908897665038/> 164
- Rycina 40. Informacja o zbieraniu fiszek dotyczących przedsięwzięć rewitalizacyjnych pojawiła się również na stronie Facebook Gminy Grabów. Źródło: <https://www.facebook.com/gminagrabow/posts/planowane-projekty-rewitalizacyjne-tw%C3%B3j-pomys%C5%82-te%C5%BC-ma-znaczenie-%EF%B8%8F-szanowni-miesz/1354201023402492/> 167

Spis tabel:

Tabela 1. Lista wskaźników wybranych w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Gminy Grabów. Źródło: opracowanie własne.	6
Tabela 2. Sołectwa z największą koncentracją negatywnych zjawisk. Źródło: opracowanie własne.	7
Tabela 3. Wskaźniki dla obszaru „Ubóstwo”. Podobszar Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie.	16
Tabela 4. Wskaźniki dla obszaru „Zdrowie i problemy społeczne”. Podobszar Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie.	17
Tabela 5. Wskaźniki dla obszaru „Poziom edukacji”. Podobszar Grabów. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych szkół podstawowych na terenie Gminy Grabów.	20
Tabela 6. Wskaźniki dla obszaru „Ubóstwo”. Podobszar Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie.	22
Tabela 7. Wskaźniki dla obszaru „Zdrowie i problemy społeczne”. Podobszar Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych od Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Grabowie.	23
Tabela 8. Wskaźniki dla obszaru „Poziom edukacji”. Podobszar Besiekiery. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych szkół podstawowych na terenie Gminy Grabów.	24
Tabela 9. Wskaźniki dla sfery gospodarczej. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Grabowie.	31
Tabela 10. Wskaźniki dla sfery przestrzenno-funkcjonalnej. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Grabowie.	48
Tabela 11. Wykaz zabytków na terenie gminy Grabów wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych woj. łódzkiego (stan na dzień: 16.02.2026). Czerwoną czcionką oznaczono zabytki znajdujące się na obszarze rewitalizacji. Źródło: Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru zabytków województwa łódzkiego z dnia 16.02.2026 r. (https://www.wuoz-lodz.pl/Rejestr_zabytkow,19)	58
Tabela 12. Wykaz zabytków z Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Grabów. Kolorem czerwonym oznaczono obiekty znajdujące się w granicach obszaru rewitalizacji. Źródło: Uchwała nr XII/64/19 Rady Gminy Grabów z dnia 23 września 2019 r. w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Grabów na lata 2019-2022”, Dziennik Urzędowy Województwa Łódzkiego z dnia 15 listopada 2019 r. poz. 6001.	65
Tabela 13. Wskaźniki dla sfery technicznej. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Grabowie.	72



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Tabela 14. Wskaźniki dla sfery środowiskowej. Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Grabowie.....	75
Tabela 15. Zestawienie podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Gminie Grabów. Źródło: opracowanie własne.	99
Tabela 16. Zestawienie uzupełniających przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Gminie Grabów. Źródło: opracowanie własne.	133
Tabela 17. Powiązanie celów rewitalizacji z przedsięwzięciami. Źródło: opracowanie własne.	146
Tabela 18. Powiązanie celów szczegółowych rewitalizacji z przedsięwzięciami. Źródło: opracowanie własne.	147
Tabela 19. Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów. Źródło: opracowanie własne.	156
Tabela 20. Klasyfikacja przedsięwzięć możliwych do realizacji w ramach Funduszy Europejskich dla Łódzkiego 2021-2027, w ramach Działania FELD.05.03 Rewitalizacja obszarów wiejskich. Źródło: opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027.	156
Tabela 21. Szacunkowe koszty zarządzania i wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne.	158
Tabela 22. Formy włączenia interesariuszy na etapie wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji. Źródło: opracowanie własne.	169
Tabela 23. Mechanizmy partycypacji społecznej w monitorowaniu GPR. Źródło: opracowanie własne.	171
Tabela 24. Harmonogram wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji (P-przedsięwzięcia podstawowe, PU – przedsięwzięcia uzupełniające). Źródło: opracowanie własne.	173
Tabela 25. Wzór karty monitoringu Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Grabów. Źródło: opracowanie własne.	175
Tabela 26. Tabela wskaźników produktu, przypisanych do poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Źródło: opracowanie własne.	177
Tabela 27. Wskaźniki służące ewaluacji skuteczności procesu rewitalizacji w Gminie Grabów. Źródło: opracowanie własne.	179

Spis wykresów:

Wykres 1. Ocena mieszkańców w odniesieniu do sytuacji demograficznej. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	13
Wykres 2. Struktura ludności według wieku dla Podobszaru Grabów. Źródło: opracowanie własne.	14
Wykres 3. Struktura ludności według wieku dla Podobszaru Besiekiery. Źródło: opracowanie własne.	15
Wykres 4. Ocena mieszkańców w odniesieniu do warunków mieszkaniowych. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	25
Wykres 5. Ocena mieszkańców w odniesieniu do integracji i więzi międzyludzkich. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	26



Gminny Program Rewitalizacji Gminy Grabów

wersja do konsultacji społecznych

Wykres 6. Ocena mieszkańców w odniesieniu do współpracy z instytucjami publicznymi. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025r.	26
Wykres 7. Ocena mieszkańców w odniesieniu do oferty spędzania wolnego czasu. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	27
Wykres 8. Ocena mieszkańców w odniesieniu do sytuacji na lokalnym rynku pracy. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	30
Wykres 9. Ocena mieszkańców w odniesieniu do skomunikowania gminy z większymi ośrodkami. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	32
Wykres 10. Ocena mieszkańców w odniesieniu do dostępu do komunikacji publicznej. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025r.	32
Wykres 11. Ocena mieszkańców w odniesieniu do estetyki otoczenia w gminie. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	40
Wykres 12. Ocena mieszkańców w odniesieniu do dostępności infrastruktury dla osób niepełnosprawnych. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	40
Wykres 13. Ocena mieszkańców w odniesieniu do stanu obiektów i terenów na obszarze gminy. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	41
Wykres 14. Ocena mieszkańców w odniesieniu do złego stanu obiektów użyteczności publicznej. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	54
Wykres 15. Ocena mieszkańców w odniesieniu do niedostatecznej infrastruktury technicznej w gminie. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	54
Wykres 16. Ocena mieszkańców w odniesieniu do zaniedbania zabytków. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	55
Wykres 17. Ocena mieszkańców w odniesieniu do zanieczyszczenia środowiska. Źródło: opracowanie własne na podstawie ankiety przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Grabów w dniach 09.06-01.07.2025 r.	75